

T.C.

ANKARA YILDIRIM BEYAZIT ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

KAMBIYO SENETLERİNDE AVAL

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Burcu ALAKUŞ ŞEKERCİ

ÖZEL HUKUK ANABİLİM DALI

Ankara, 2021

T.C.

ANKARA YILDIRIM BEYAZIT ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

KAMBİYO SENETLERİNDE AVAL

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Burcu ALAKUŞ ŞEKERCİ

ÖZEL HUKUK ANABİLİM DALI

Dr. Öğr. Üyesi A. Oğuzhan HACİÖMEROĞLU

DANIŞMAN

Ankara, 2021

ONAY SAYFASI

Burcu ALAKUŞ ŞEKERCİ tarafından hazırlanan “KAMBIYO SENETLERİNDE AVAL” adlı tez çalışması aşağıdaki jüri tarafından oy birliği ile Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Özel Hukuk Anabilim Dalı’nda Yüksek Lisans tezi olarak kabul edilmiştir.

Jüri Üyesi	Kurumu	İmza
Dr. Öğr. Üyesi A. Oğuzhan HACİÖMEROĞLU	AYBÜ	
Kabul ☐ Red ☐		
Dr. Öğr. Üyesi Emre KALENDER	KKÜ	
Kabul ☐ Red ☐		
Dr. Öğr. Üyesi Tuğçe Nimet YAŞAR	AYBÜ	
Kabul ☐ Red ☐		

Tez Savunma Tarihi: 01.07.2021

Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Özel Hukuk Anabilim Dalı’nda Yüksek Lisans tezi olması için şartları yerine getirdiğini onaylıyorum.

Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürü

Doç. Dr. Seyfullah YILDIRIM

BEYAN

Bu tez çalışmasının kendi çalışmam olduğunu, tezin planlanmasından yazımına kadar bütün aşamalarda patent ve telif haklarını ihlal edici etik dışı davranışımın olmadığını, bu tezdeki bütün bilgileri akademik ve etik kurallar içinde elde ettiğimi, bu tezde kullanılmış olan tüm bilgi ve yorumlara kaynak gösterdiğimi beyan ederim. 01/07/2021

Burcu ALAKUŞ ŞEKERCİ

Değerli Eşim Av. Doğan Burak ŞEKERCİ' ye

TEŞEKKÜR

Tez yazım süreci boyunca süren rehberlik, tavsiye, tenkit ve destekleri için değerli tez danışmanım Dr. Öğr. Üyesi Oğuzhan HACİÖMEROĞLU'na teşekkürü bir borç bilirim. Ayrıca çalışma süreci boyunca beni destekleyen, yazmayı bıraktığım zamanlarda bana ilham olan değerli eşim Av. Doğan Burak ŞEKERCİ'ye, eğitim hayatım boyunca her daim arkamda olan, annem Hatice ALAKUŞ, babam Yusuf ALAKUŞ ve kardeşim Burak ALAKUŞ'a teşekkür ve sevgilerimi sunarım.

ÖZET

Aval, kambyo senetlerinde verilen kişisel bir taahhüt türüdür. Bu taahhüt ile aval veren, senet ödenmediği takdirde, lehine aval verdiği kişi gibi sorumlu olmaktadır. 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu'nun 700-702 maddeleri arasında düzenlenen aval kurumunun amacı, kambyo senedinin tedavülünü kolaylaştırmak ve senede duyulan güvenin artırılmasını sağlamaktır. Aval beyanı, kambyo senedinin ödeneceği hususunun garanti altına alınması ve aval veren kişinin gerektiğinde senet bedelini bizzat ödeyeceğini temin etmesi nedeniyle senede duyulan güvenin artmasına yardımcı olur. Aynı zamanda kambyo senetleri üzerindeki aval beyanı, senet ile borç altına girmiş kişilerden biri lehine verilerek, kambyo senedinin ticari hayattaki tedavülünün kolaylaşmasını sağlamaktadır. Aval beyanı kambyo senedinde farklı konumlarda olan senet borçluları lehine bir teminat sağladığından kambyo senetleri hukukunun tüm kurumlarına değinilmesini gerektirmektedir. Bu çalışmada, esas itibariyle avale dair kambyo hukuku düzenlemeleri, avalin hukuki niteliği, aval verenin hakları ve sorumlulukları, aval beyanının şartları çerçevesinde ele alınmıştır. Bununla birlikte, aval kurumuyla ilgili olduğu ölçüde borçlar hukuku ve diğer hukuk dallarındaki düzenlemeler incelenmiş, konuyla ilgili Yargıtay kararları ve doktrindeki görüşler ışığında aval kurumu irdelenmiştir.

Anahtar Kelimeler: aval, kişisel teminat, ciro, kefalet, kambyo senetleri

ABSTRACT

Aval is a type of personal commitment given in bills of exchange. Through this commitment, if the deed is not paid, the person who gives an aval becomes responsible as same person has given a waiver in his favor. The purpose of the aval institution regulated between articles 700-702 of the Turkish Commercial Code numbered 6102 is to facilitate the circulation of the exchange bills and to increase trust of the bills. Aval declaration helps to increase reliance of the bills as it guarantees the payment of the bills of exchange and ensures that the person giving the draft will pay the bill in person when necessary. At the same time, the draft declaration on the bills of exchange is given in favor of one of the people who have become indebted, thus facilitating the commercial circulation of the bills. Since the Aval statement provides a guarantee in favor of the bill borrowers in different fields in the bills of exchange, it requires mentioning all the institutions of the bills of exchange law. In this study, essentially, the foreign exchange law regulations regarding the law, the legal nature of the aval, the rights and responsibilities of the aval giving are discussed within the framework of the conditions of aval's declaration. In addition to this, the law of obligations and regulations in other branches of law, as far as they are related to the aval law institution, were examined, and the draft institution was examined in the light of the Court of Cassation decisions and opinions in the doctrine.

Key Words: aval, personal commitment, endorsement, contract of surety , bills of exchange

İÇİNDEKİLER

ÖZET	i
ABSTRACT.....	ii
İÇİNDEKİLER.....	iii
KISALTMALAR.....	ix
1. GİRİŞ.....	1
2. AVAL KAVRAMI.....	4
2.1. Avalin Tanımı.....	4
2.2. Tarihsel Gelişimi.....	5
2.2.1. Kambiyo Senetlerinin Ortaya Çıkışı ve Aval Kavramı.....	5
2.2.2. Türk Hukukunda Aval.....	7
2.2.3. Uluslararası Hukukta Aval.....	8
2.3. Hukuki Niteliği ve Özellikleri.....	11
2.3.1. Kişisel Teminat İçeren Bir Kambiyo Taahhüdü Olması.....	11
2.3.2. Tek Taraflı Bir Hukuki İşlem Olması.....	12
3. AVALİN GEÇERLİLİK ŞARTLARI.....	15
3.1. Maddi Şartlar.....	15
3.1.1. Bir Kambiyo Senedinin Bulunması.....	15
3.1.2. Ehliyet.....	16
3.1.2.1. Gerçek Kişiler Yönünden Ehliyet.....	18
3.1.2.1.1. Tam Ehliyetliler.....	18
3.1.2.1.2. Sınırlı Ehliyetliler.....	20
3.1.2.1.3. Sınırlı Ehliyetsizler.....	21
3.1.2.1.4. Tam Ehliyetsizler.....	25

3.1.2.2. Tüzel Kişiler Yönünden Ehliyet.....	25
3.1.2.2.1.Hak Ehliyeti	26
3.1.2.2.2.Fiil Ehliyeti.....	28
3.1.2.3.Ehliyetsizliğin Sonuçları.....	29
3.2. Şekli Şartlar.....	30
3.2.1. Aval Beyanı.....	30
3.2.1.1. Genel Olarak	30
3.2.1.2. Avalin Kayıtsız ve Şartsız Olması.....	31
3.2.2. Avalin Yeri.....	31
3.2.2.1. Senet veya Alonj Üzerindeki Aval.....	31
3.2.2.2. Nüsha Üzerindeki Aval.....	35
3.2.2.3. Suret Üzerindeki Aval.....	37
3.2.3. Aval Miktarı.....	39
3.2.4. Avalde Zaman.....	39
3.2.5 Aval Verebilecek Kişiler.....	40
3.2.6. Lehine Aval Verilen Kişi.....	42
3.2.5. İmza.....	44
4. AVALDE TEMSİL KURUMU.....	46
4.1. Genel Olarak Temsil.....	46
4.1.1. Kanuni Temsil.....	48
4.1.2. İradî Temsil.....	49
4.2. Kambiyo Hukukunda Temsil.....	49
4.3. Avalde Temsil.....	50
4.3.1. Gerçek Kişilerde Temsil.....	50

4.3.2. Tüzel Kişilerde Temsil.....	52
4.3.3. Yetkisiz Temsil.....	56
5.AVALİN BENZER HUKUKİ KURUMLARDAN FARKI.....	58
5.1. Diğer Kambiyo Taahhütlerinden Farkı.....	58
5.1.1.Ciro.....	58
5.1.1.1. Ciro Kavramı.....	58
5.1.1.2. Cironun Hukuki Niteliği Yönünden Aval ile Farkları.....	59
5.1.1.3. Cironun Şekli Yönünden Aval ile Farkları.....	60
5.1.1.4. Cironun İşlevleri Yönünden Aval ile Farkları.....	61
5.1.1.5. Cironun Türleri Yönünden Aval ile Farkları.....	63
5.1.2. Kabul.....	69
5.1.2.1. Tanımı.....	69
5.1.2.2. Kabul ile Aval Arasındaki Farklar.....	70
5.2. Teminat Sözleşmeleri ve Bazı Borçluluk Türlerinden Farkı.....	72
5.2.1. Kefalet Sözleşmesi.....	73
5.2.1.1.Nitelik Yönünden Aval ile Farkları.....	74
5.2.1.1.1. Tek Tarafa Borç Yükleyen Bir Sözleşme Olması...74	
5.2.1.1.2. Fer’ilik.....	75
5.2.1.1.3. Talilik.....	77
5.2.1.2.Kefalet Sözleşmesinin Türleri Yönünden Aval ile Farkları...77	
5.2.1.3.Ödeme Sonrası Haklar Yönünden Aval ile Farkları.....	81
5.2.1.4. Sona Erme Yönünden Aval ile Farkları.....	82
5.2.1.5.Uygulama Alanı Yönünden Aval ile Farkları.....	83
5.2.1.6. Şekil Yönünden Aval ile Farkları.....	83

5.2.1.7. Eşin Rızası Yönünden Aval ile Farkları.....	86
5.2.2. Garanti Sözleşmesi.....	99
5.2.2.1. Tanımı.....	99
5.2.2.2. Garanti Sözleşmesi ile Aval Arasındaki Farklar.....	100
5.2.3. Müteselsil Borçluluk.....	101
5.2.3.1. Tanımı.....	101
5.2.3.2. Müteselsil Borçluluk ile Aval Arasındaki Farklar.....	103
5.2.4. Borca Katılma	106
5.2.4.1. Tanımı.....	106
5.2.4.2. Borca Katılma ile Aval Arasındaki Farklar.....	107
5.2.5. Kredi Sigortası.....	108
5.2.5.1. Tanımı.....	108
5.2.5.2. Kredi Sigortası ile Aval Arasındaki Farklar.....	109
6. AVAL VERENİN HAKLARI.....	111
6.1. Genel Olarak.....	111
6.2. Başvurma Hakkı.....	111
6.3. Protestodan Muafiyet Kaydı Koyma Hakkı.....	115
6.4. Araya Girme ve İhtiyati Muhatap Gösterme Hakkı.....	119
6.5. Senedin ve Teminatların Kendisine Verilmesini İsteme Hakkı.....	121
6.6. Sebepsiz Zenginleşmeden Kaynaklanan Haklar.....	122
6.6.1. Kambiyo Hukukuna Göre.....	123
6.6.2. Genel Hükümlere Göre.....	125
6.7. Senet Karşılığının Geçmesinden Doğan Haklar.....	127
6.8. Tazminat Talep Etme Hakkı.....	128

6.9. Aval Verenin Def'i Hakkı.....	130
6.9.1. Mutlak Def'iler.....	132
6.9.1.1.Senet Metninden Anlaşılan Def'iler.....	132
6.9.1.2.Senedin Geçersizliğine İlişkin Defiler.....	134
6.9.2. Nispi (Kişisel) Def'iler.....	136
7. AVAL VERENİN SORUMLULUKLARI.....	139
7.1. Sorumluluğun Niteliği.....	139
7.2. Sorumluluğun Kaynağı.....	142
7.3. Sorumluluğun Kapsamı ve İradi Olarak Sınırlandırılması.....	143
7.4. Aval Verene Başvurma Hakkı.....	144
7.4.1. Genel Olarak.....	144
7.4.2. Aval Verene Başvurulmasının Şartları.....	145
7.4.2.1. Maddi Şartlar.....	145
7.4.2.1.1. Senedin Ödenmemesi.....	145
7.4.2.1.2.Senedin Kabul Edilmemesi.....	147
7.4.2.1.3. Vadeden Önce Ödemenin Şüpheli Hale Gelmesi.....	148
7.4.2.2. Şekli Şartlar.....	149
7.4.2.2.1. Protesto.....	150
7.4.2.2.2.Düzen Şartı (İhbar).....	153
7.5. Sorumluluğun Sona Ermesi.....	155
7.5.1. Senet Bedelinin Ödenmesi.....	155
7.5.2. Senedin Ziyayı ve İptali.....	158
7.5.3. Zamanaşımı.....	162

7.5.3.1. Poliçede/Bonoda Üç Yıllık Zamanaşımı.....	163
7.5.3.2. Poliçede /Bonoda Bir Yıllık Zamanaşımı.....	164
7.5.3.3. Poliçede /Bonoda Altı Aylık Zamanaşımı.....	165
7.5.3.4. Çekte Zamanaşımı.....	165
7.5.3.5. Zamanaşımının Kesilmesi.....	166
7.5.3.6. Hamilin Başvuru Hakkının Sona Ermesi.....	167
8. USUL HUKUKU YÖNÜNDEN AVAL.....	171
8.1. Görevli Mahkeme.....	171
8.2. Yetkili Mahkeme.....	172
8.2.1. Genel Yetki Kuralları.....	172
8.2.2. Yetki Sözleşmesi.....	172
8.3. Arabuluculuk	174
9. ÇEKTE AVAL.....	177
10.SONUÇ.....	178
11.KAYNAKLAR.....	188

KISALTMALAR

AÜHFD	: Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi
AYM	: Anayasa Mahkemesi
BK	: 818 sayılı Borçlar Kanunu
Bkz	: Bakınız
C	: Cilt
dpn	: Dipnot
E	: Esas
ETTK	: 6762 sayılı mülga Türk Ticaret Kanunu
HD	: Hukuk Dairesi
HUAK	: Hukuk Uyuşmazlıklarında Arabuluculuk Kanunu
İİK	: İcra İflas Kanunu
İsvBK	: İsviçre Borçlar Kanunu
İÜHFM	: İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası
K	: Karar
m.	: Madde
MÖHUK	: Milletlerarası Özel Hukuk ve Usul Hukuku Hakkında Kanun
RG	: Resmi Gazete
s.	: Sayfa
S	: Sayı
SBF	: Siyasal Bilgiler Fakültesi
T.	: Tarih
TBK	: Türk Borçlar Kanunu

TKHK	: Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun
TMK	: Türk Medeni Kanunu
TTK	: Türk Ticaret Kanunu
UYAP	: Ulusal Yargı Ağı Projesi
vd.	: ve devamı
Y	: Yıl
YİBK	: Yargıtay İçtihadı Birleştirme Kararı
YİBGK	: Yargıtay İçtihatları Birleştirme Genel Kurulu

1.GİRİŞ

Ticari hayattaki hukuki ilişkilerden doğan borçlar nedeniyle risk altına giren herkes, bir teminat ile hukuki durumunu daha güvenilir hale getirmek istemektedir. Bu durum borçludan alacağını tahsil edemeyen alacaklının, alacağını güvence altına almak istemesi sonucunu doğurmaktadır.

Medeni hukukta ve ticaret hukukunda kişilerin alacaklarının teminat altına alınmasına yönelik kurumlar ortaya çıkmıştır. Teminatlar ayni teminatlar ve şahsi teminatlar olmak üzere ikiye ayrılır. Ayni teminatlarda; borçluya ya da üçüncü bir kişiye ait malvarlığı üzerinde alacaklının, herkese karşı ileri sürülebilir bir hak sahibi olması amaçlanır. Ayni teminatlara; ticari işletme rehni, taşınmaz rehni, hayvan rehni gibi rehin hakları örnek gösterilebilir. Şahsi teminatlarda ise, borcun ifa edilmemesi riski borçlu dışında bir kişi tarafından üstlenilir. Kefalet sözleşmesi, garanti sözleşmesi, banka teminat mektupları, aval şahsi teminata örnek gösterilebilecek kurumlardır.

Ticari hayatta duyulan güvence ihtiyacı için kambyo senetleri hukukunda, aval kurumu düzenlenmiştir. Aval, senet bedelinin kısmen veya tamamen ödenmesini temin amacına yönelik bir kambyo taahhüdüdür. Avalin özellikli bir kambyo taahhüdü olmasının iki sebebi vardır: Öncelikle, aval, kambyo taahhütlerine ilişkin genel kurallar yanında özel hükümlere tâbidir. Ayrıca, aval veren ile lehine aval verilen arasında bulunan teminat bağı, avalin hukuki sonuçlarına etki ederek, avali, diğer kambyo taahhütlerine nazaran özellikli bir hale getirmektedir.

Aval kurumunun amacı, kambyo senedine duyulan güveni arttırarak senedinin tedavülünü kolaylaştırmaktır. Güvenilir bir imzanın, kambyo senedinin ödeneceğini garantilemesi ve gerektiğinde bizzat ödemede bulunacağını belirtmesi, senede güven duyulmasını ve hamilin bu senedi kolaylıkla devretmesini sağlar. Avale günümüzde en fazla forfaiting işlemlerinde ve ihracatın finansmanında rastlanmaktadır.

Tez çalışmasının konusu kambyo senetlerinde aval olarak belirlenmiş, çalışmada aval kavramının doktrindeki görüşler ve yargı kararları çerçevesinde her yönüyle incelenmesi amaçlanmıştır.

Çalışmanın giriş kısmından sonra yer alan ikinci bölümünde aval kavramının tanımı, tarihsel süreçte ortaya çıkışı, hukukumuzda ve uluslararası hukukta uygulama alanları üzerinde durulmuş, daha sonra aval kavramının hukuki niteliği ve özellikleri

incelenmiştir. Avalin hukuki niteliğinin doğru şekilde tespiti uygulanacak hükümlerin belirlenmesinin yanı sıra, benzer kurumlarla ilişkisinin ortaya konulabilmesi bakımından da büyük önem arz etmektedir.

Üçüncü bölümde avalin geçerlilik şartları maddi ve şekli şartlar olmak üzere iki başlığa ayrılmış; maddi şartlar başlığında geçerli bir kambiyo senedinin bulunması ve aval verebilme ehliyeti gerçek ve tüzel kişiler yönünden ayrıntılarıyla incelenmiştir. Şekli şartlar başlığında ise aval beyanının şekli, kayıtsız ve şartsız olması, aval beyanının yeri, senet, alonj ya da nüsha veya suret üzerine aval şerhi konulması durumu, avalin miktarı, lehine aval verilebilecek kimseler ile aval beyanında bulunabilecek kişilerin durumu ve aval verilebilmesi için atılan imzanın özelliklerine değinilmiştir.

Çalışmanın dördüncü bölümünde avalde temsil kurumunun uygulaması konusu incelenmiş, bu bölümde öncelikle temsil kurumunun özellikleri ve çeşitleri, kambiyo hukukunda temsil kurumu incelendikten sonra avalde temsil, gerçek ve tüzel kişiler yönünden değerlendirip yetkisiz temsilin sonuçları incelenmiştir.

Aval kurumunun niteliği, avalin geçerlilik şartları incelendikten sonra beşinci bölümde aval kurumunun benzer kurumlarla farkları, daha önceki bölümlerde açıklanan bilgiler ışığında ele alınmıştır. Bir kambiyo taahhüdü olan avalin öncelikle diğer kambiyo taahhütlerinden farklı yönleri değerlendirilmiş, bu kapsamda ciro ve kabul kurumundan farkı incelenmiştir. Kambiyo taahhüdü olmasının yanı sıra kişisel bir teminat sağlaması nedeniyle sonraki bölümde aval kurumunun teminat sözleşmeleri ile bazı borçluluk türlerinden farklarını incelemek gerekmiştir. Bu bölümde özellikle TBK m.603'ün aval kurumuna uygulanması bakımından kefalet sözleşmesi ile farkları, doktrindeki görüşler ve yargı kararları ışığında incelenmiştir. Kefalet sözleşmesinin yanı sıra aval kurumunun garanti sözleşmesi, müteselsil borçluluk, borca katılma ve kredi sigortasından farkı değerlendirilmiştir.

Altıncı bölümde aval verenin hakları genel olarak değerlendirildikten sonra; başvuru hakkı protestodan muafiyet kaydı koyma hakkı, araya girme ve ihtiyati muhatap gösterme hakkı, senedin ve teminatların kendisine verilmesini isteme hakkı, sebepsiz zenginleşmeden kaynaklanan haklar, senet karşılığının geçmesinden doğan haklar, tazminat hakları ve def'i hakları ayrı başlıklar altında incelenmiştir.

Yedinci bölümde aval verenin sorumluluğunun niteliği, kaynağı, sorumluluğun iradi olarak sınırlandırılması haline değinildikten sonra aval verene başvurma hakkı, başvurma hakkının şekli ve maddi şartları irdelenerek aval verenin sorumluluğunu sona erdiren senet bedelinin ödenmesi, senedin ziyai ve iptali ile zamanaşımı durumları ele alınmıştır.

Çalışmanın sekizinci bölümünde aval kurumuna uygulanacak usul hukuku kuralları, dokuzuncu bölümde ise TTK'nın poliçe kısmında düzenlenen aval kurumunun çekteki görünümü incelenmiş, poliçe ve bonoda aval verilmesinden farkı ortaya konulmuştur. Sonuç bölümünde ise yukarıda değinilen başlıklar açısından vardığımız sonuçlara yer verilmiştir.

2. AVAL KAVRAMI

2.1. Avalin Tanımı

Kambiyo kefaleti¹ olarak da bilinen aval, kambiyo senedinin bedelinin kısmen veya tamamen ödenmesinin, kambiyo senediyle sorumluluk altına girmiş kişi lehine, kişisel teminat verilmesi suretiyle kambiyo senetleri hukukuna göre teminat altına alınmasıdır². Aval verene avalist, lehine aval verilen kişiye ise avalat adı verilmektedir³. Avalist, aval beyanı ile kambiyo ilişkisine dâhil olmaktadır⁴.

Aval kavramının kaynağı konusunda üç temel görüş vardır: Bunlardan ilki aval kavramının Arapça 'da kambiyo senedinin teminatı anlamına gelen “*Hawala*” teriminden geldiği, ikinci görüş Fransızca 'da değerini arttırma anlamına gelen “*a valare*” kelimesinden geldiği, üçüncü görüş ise İtalyanca 'da avalistin imzasının lehine aval verdiği kişinin imzasının yanında bulunmasını ifade eden “*vallis*”, “*la valle*” köklerinden türediğidir⁵.

Aval beyanı, kambiyo senedinin ödeneceği hususunun garanti altına alınması ve aval veren kişinin gerektiğinde senet bedelini bizzat ödeyeceğini temin etmesi nedeniyle senede

¹ Alman ve İsviçre hukukunda aval terimi yerine poliçe (bono) kefaleti (Wechselbürgschaft) terimi tercih edilmiştir. Bkz. **Kendigelen, Abuzer/ Kırca, İsmail** (2020) Kıymetli Evrak Hukuku Genel Esaslar Kambiyo Senetleri, 3. Baskı, İstanbul, Onikilevha, s. 227.

² **Bozer, Ali/ Göle, Celal** (2020) Kıymetli Evrak Hukuku, 9. Baskı, Ankara, Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü, s.175. ; **Arsılanlı, Halil** (1952) Ticari Senetler Dersleri, 3. Bası, İstanbul, İstanbul Üniversitesi Yayınları, s.102. , **Domaniç, Hayri** (1975) Kıymetli Evrak Hukuku, 2. Baskı, İstanbul, Eğitim Yayınları, s.183. vd. ; **Öztan, Fırat** (1976) Kıymetli Evrak Hukuku, Ankara, Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü, s. 449. ; **Karayalçın, Yaşar** (1963) Ticaret Hukuku Dersleri II. Ticari Senetler (Kambiyo Senetleri), 3. Baskı, Ankara, Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü, s. 167. ; **Bozkurt, Tamer** (2020) Kıymetli Evrak Hukuku, 1. Baskı, Ankara, Legem Yayıncılık, s. 341.

³ **Karayalçın**, s. 167. ; **Ülgen, Hüseyin/ Helvacı, Mehmet/Kaya, Arslan/Nomer Ertan, N. Füsün** (2019) Kıymetli Evrak Hukuku, 11. Baskı, İstanbul, Vedat Kitapçılık, s. 182.

⁴ **Ülgen, Hüseyin/ Helvacı, Mehmet/ Kendigelen Abuzer/Kaya, Arslan** (2013) Kıymetli Evrak Hukuku, 8. Baskı, İstanbul, XII Levha, s. 169.

⁵ **Demirkapı, Ertan** (2005) Poliçede Aval,1. Baskı, İzmir, Yetkin Yayınları, s.5 vd. ; **Tuna, Ergun/ Göç Gürbüz, Diğdem** (2018) Ticaret Hukuku Prensipleri Kıymetli Evrak, 1. Baskı, İstanbul, Beta, s. 136. ; **İpekçi, Nizam/ İlbuldu, Nedret** (1999) Türk Ticaret Yasasında Aval, İstanbul, İpekçi Yayıncılık, s. 2. ; **Sengir, Turgut** (1967) Aval Hukuku, Ankara, Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü, s. 6.

duyulan güvenin artmasına yardımcı olur⁶. Aval ayrıca senet ile borç altına girmiş kişilerden biri lehine verilerek, kambiyo senedinin ticari hayattaki tedavülünün kolaylaşmasını sağlar⁷. Güvenilir bir avalist tarafından verilen aval beyanı, senede güven duyulmasını ve senedin kolaylıkla devredilmesini sağlamakta ise de aval çoğu zaman senet ile borç altına girmiş kişilere karşı mevcut bir güvensizliği gösterir. Zira ilave teminat senet bedelinin ödeneceğinden şüphe duyulan durumlarda istenir⁸. Uygulamada lehine aval verilen kişi hakkında güvensizlik duyulduğu şeklinde bir intiba yaratmamak maksadıyla aval verme yerine senedin ciro edilmesi yoluna gidilir⁹.

2.2. Tarihsel Gelişimi

2.2.1. Kambiyo Senetlerinin Ortaya Çıkışı ve Aval Kavramı

İnsanlığın başlangıcı ile ortaya çıkan hukukun, zaman geçtikçe yazılı hale getirilmesi ve belgelere bağlanması gereksinimi ortaya çıkmış, bu yazılı belgeler çeşitli gelişme süreçleri geçirerek zaman içinde şekillenmiş, birtakım kurallara bağlanmıştır¹⁰.

Bir para türünü bir başka para türüyle değiştirme, yani iki ülke parasının değiştirilmesi anlamına gelen kambiyo; değişim, değiştirme, değiş tokuş anlamına gelen İtalyanca “*cambio*” sözcüğünden gelmektedir¹¹.

Kambiyo senetlerinin tarihçesini; borç senedi (XII-XV. yüzyıl.), kambiyo mektubu (Poliçe): (XV-XVII. yüzyıl), ciro ile tedavül imkânının kabulü: (XVII-XVIII. yüzyıl), milli

⁶ **Öztan, Fırat** (2020) Kıymetli Evrak Hukuku, 24. Baskı, Ankara, Yetkin Yayınevi, s. 161. ; **Tuna / Göç Gürbüz**, s. 137.

⁷ **Pulaşlı, Hasan** (2017) Kıymetli Evrak Hukukunun Esasları, 5. Baskı, Ankara, Adalet Yayınevi, s. 189. ; **Bahtiyar, Mehmet** (2020) Kıymetli Evrak Hukuku, 18. Baskı, İstanbul, Beta, s. 86.

⁸ **Öztan**, s. 161. ; **İpekçi / İlbuldu**, s.1. ; **Poroy, Reha/ Tekinalp, Ünal** (2019) Kıymetli Evrak Hukuku Esasları, 23. Baskı, İstanbul, Vedat Kitapçılık, s. 220.

⁹ **Bozer / Göle**, s. 175. ; **Kınacıoğlu, Naci** (1987) Kıymetli Evrak Hukuku, 3. Baskı, Ankara, Gazi Üniversitesi Basın-Yayın Yüksekokulu Matbaası, s. 246. ; **Poroy/Tekinalp**, s. 220.

¹⁰ **Oğuzoğlu, A. Çetin/ Oğuzoğlu, Özkan** (2003) Açıklamalı İçtihatlı Bono Ve Çek Sorunları, 8. Baskı, İstanbul, Beta, s. 18. ; **Poroy/Tekinalp**, s. 138.

¹¹ **Kendigelen/Kırca**, s. 123. ; **Pulaşlı**, s. 116.

mevzuat devresi (XIX. yüzyıl), milletlerarası birleştirme hareketleri olmak üzere beş dönemde incelemek mümkündür¹².

XII. yüzyılda ticaretin gelişmiş olduğu Kuzey İtalya bölgesinde günümüzdeki bonoya benzer borç senetleri ortaya çıkmıştır¹³. XV. yüzyılın ortalarından XVII. yüzyıla kadarki dönemde poliçe ortaya çıkmış, XIII. yüzyılın ortalarından XVIII. yüzyıl sonlarına kadar devam eden üçüncü dönemde ciro ile tedavül konusunda gelişmeler yaşanmıştır¹⁴. XIX. yüzyılı kapsayan dördüncü dönemde kambiyo senetleri hukukuna ilişkin kanunlaştırma çalışmaları 1807 tarihli Fransız Ticaret Kanunu, 1848 tarihli Alman Devletlerinin Kambiyo Senetleri Hukukunun Birleştirilmesine Dair Kanun, 1882 tarihli “Bill of Exchange Act “ile başlamış ve XIX. yüzyılın ikinci yarısından itibaren İngiliz Sistemi (Büyük Britanya, Amerika Birleşik Devletleri, İngiliz Dominyonları), Fransız Sistemi (Fransa, Belçika, Mısır, Polonya) Alman Sistemi (Almanya, Avusturya, Macaristan, Bulgaristan) olmak üzere kambiyo senetleri hukukunda üç ayrı sistem ortaya çıkmış, son dönem olarak inceleyebileceğimiz beşinci dönemde ise uluslararası ticaretin gelişmesi ile ülkelerin iç hukukundaki kambiyo senetlerine ilişkin düzenlemelerin birleştirilmesi konusunda çalışmalar yapılmıştır¹⁵.

Kambiyo senetlerinin tarihsel gelişimine ilişkin verilerin aksine aval kavramının ortaya çıkışına ilişkin kesin nitelikte veriler bulunmasa da kambiyo senetlerinin tarihsel süreci avalin ortaya çıkışının anlaşılması konusunda yardımcı olmuştur¹⁶. Avalin tarihsel gelişim süreci içerisinde ne zaman ortaya çıktığına dair çeşitli görüşler bulunmaktadır. Bir görüşe göre aval kavramı XI.-XII. yüzyıllar arasındaki dönemde ortaya çıkmış¹⁷, diğer bir görüşe göre avalin ortaya çıkması cironun teminat fonksiyonuyla avalin birbirinden ayrıldığı XVIII. yüzyılı bulmuştur¹⁸.

¹²Aygün, Mesut (2008) Milletlerarası Özel Hukukta Kambiyo Senetleri (Doktora), Eskişehir Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, s. 11. ; Poroy/Tekinalp, s. 139. ; Kınacıoğlu, s. 95. vd. ; Kendigelen/Kırca, s. 123.

¹³ Kınacıoğlu, s. 93. vd. ; Poroy/Tekinalp, s. 139. ; Çamoğlu, Ersin (2020) Kıymetli Evrak Hukukunun Temel İlkeleri, 1. Baskı, İstanbul, Vedat Kitapçılık, s. 33. ; Öztan (1976), s. 158.

¹⁴ Öztan (1976), s.158. vd. ; Kınacıoğlu, s. 93. vd. ; Poroy/Tekinalp, s. 139. ; Çamoğlu, s. 33. ;

¹⁵Aygün, s.12.

¹⁶ Demirkapı, s.11. vd.

¹⁷ Sengir, s. 3.

¹⁸Demirkapı, s. 13. ; Sengir, s. 3.

2.2.2. Türk Hukukunda Aval

Aval kavramı hakkında temelde iki sistem bulunmaktadır. Bunlardan ilki aval kurumunu uygulamayan İngiltere ve Amerika'nın da içinde bulunduğu Anglosakson Hukuk Sistemi¹⁹, ikincisi ise aval kurumunun uygulandığı ülkemizin de dâhil olduğu Kıta Avrupası Hukuk Sistemidir²⁰. Anglosakson hukuk sisteminde aval kurumuna yer verilmemiş ve senet borcunun ödenmesi, bir senedi, kabul eden veya düzenleyen konumunda olmaksızın imzalayan kişinin, yetkili hamile karşı ciranta olarak sorumlu olduğuna ilişkin hüküm ile senet üzerine “*as surety*” ibaresi eklemek suretiyle sağlanmaktadır²¹. Bu nedenle Anglosakson hukuk düzeninde²² aval kurumuna doğrudan yer verilmese de aval beyanı ile elde edilen güvence senedin güvenilir bir kişiye ciro su ile dolaylı yoldan elde edilerek aval kurumu ile aynı etki sağlanmıştır²³. Amerika’da ise poliçe üzerine “*payment guaranteed*” (ödenme garantili) ibaresi eklenerek ciro edilmesi, aval ile neredeyse eş düzeyde bir uygulama olarak kabul edilebilir²⁴.

Aval 14.02.2011 tarihli 6102 Sayılı TTK’da poliçe hükümlerinin yer aldığı kısımda 700 ile 702. maddeleri arasında düzenlenmiştir. TTK’da doğrudan avalin tanımı yapılmamışsa da TTK m. 700’de “*Poliçede bedelin ödenmesi, aval suretiyle tamamen veya kısmen teminat altına alınabilir. Bu teminat, üçüncü bir kişi veya poliçede imzası bulunan bir kişi tarafından da verilebilir.*” denilmek suretiyle avalin işlevi ve kimler tarafından verilebileceği belirlenmiştir. TTK m.701’de aval beyanının şartları 702’de ise avalin hükümlerine yer verilmiştir.

¹⁹Anglosakson hukuk sisteminde senet üzerinde düzenleyen ve kabul eden dışındaki her imza ciro olarak kabul edilmekte ve bunu yapan kişiler de ciranta olarak kabul edilmekte, ciro zincirindeki bozukluklar ise “*düzensiz ciranta*” kavramı ile açıklanmaktadır. Düzensiz ciranta senedin ön veya arka yüzünde imzası olmakla birlikte imzası ciro zinciri içerisinde kabul edilmeyen kişiyi ifade eder. **Demirkapı**, s. 15

²⁰ **Demirkapı**, s. 15. ; **İpekçi/Buldu**, s. 2.

²¹Orijinal Kanun Metni İçin Bkz. <<https://www.legislation.gov.uk/>> s.e.t. 07.09.2020, Kanun metni çevirileri ve ayrıntılı bilgi için bkz. **Aşık, Pınar** (2013) Hukuki Açıdan Forfaiting (Doktora) Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü

²² İngiliz Hukukunda aval kavramı için Bkz. **Mengenli, Özge Akın** (2007) Has the ‘UN Convention on International Bills of Exchange and Promissory Notes’ Achieved Its Objective? , Ankara Law Review

< <http://dergiler.ankara.edu.tr/dergiler/64/1543/16900.pdf> > s.e.t. 09.12.2020

²³ **Aşık**, s. 179.

²⁴ **Aşık**, s. 179.

2.2.3. Uluslararası Hukukta Aval

Kambiyo senetleri hukukunda aval, kambiyo senetlerinden doğan borcun teminat altına alınmasına yönelik bir işlem olup, poliçe bono veya çekin ödeneceği konusunda teminat niteliği taşıdığı için kambiyo senedinin tedavülünü kolaylaştırır, bu husus senede duyulan güveni arttırır. Günümüz ticari ilişkilerinde kambiyo senetlerine duyulan güveni arttıran ve bu itibarla devir kolaylığı sağlayan aval kurumu daha çok ihracatın finansmanı ve forfaiting işlemlerinde kullanılmaktadır²⁵. Forfaiting sözcüğünün Türkçe karşılığı olarak “uzun vadeli alacak satın alması”²⁶, “banka garantili alacağın satışı”²⁷, “ihracat alacaklarının iskontosu”²⁸, “alacak kırdırma sözleşmesi”²⁹, ifadelerinin kullanıldığı görülmekle beraber, Türkçe ’de de genel olarak forfaiting teriminin kullanıldığı görülmektedir³⁰.

Dünya ticaretindeki gelişme hızı ve ülkelerin ihtiyaçları doğrultusunda gün geçtikçe ithalata olan bağımlılık artmakta, bu durum ise az gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerin ödemelerde zorluk çekmesine neden olmaktadır³¹. Az gelişmiş ve gelişmekte olan ülkeler mal ve üretim aracına ihtiyaç duymakta, ancak ithal etmeleri durumunda bu mal ve teçhizatın bedelini ödemekte güçlüklerle karşılaşmaktadır³². Bu nedenle uluslararası ticarete, bu durumun doğuracağı risklerden kaçmak isteyenler için mal ve hizmet

²⁵**Toros, D. İrem** (2019) Teori Ve Uygulamada Aval (Yüksek Lisans), Ankara, Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, s. 4

²⁶ **Vural, Güven** (1991) Türk Banka Hukuku, Ankara, Gazi Üniversitesi, s. 77

²⁷ **Eyüpgiller, Servet** (1999) Bankacılar İçin Banka İşletmeciliği Bilgisi, Ankara, Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü, s. 160.

²⁸**Yüksel, Ali Sait/Yüksel, Aslı/Yüksel, Ülkü** (2004) Bankacılık Hukuku ve İşletmesi, 10. Bası, İstanbul, Beta, s. 343.

²⁹ **Hatemi, Hüseyin** (1999) Borçlar Hukuku Özel Bölüm, İstanbul, s. 32; Yazara göre forfaiting tek bir alacağın temlikini gerektirdiği için forfaiting sözleşmesini birden çok alacağın toptan temlikini içeren faktöring sözleşmesinden farklı olarak “alacak kırdırma sözleşmesi” şeklinde isimlendirmiştir. , **Aşık**, s. 77. , dñn. 11.

³⁰ **Aşık**, s. 5.

³¹**Dikmen, Ahmet Alpay** (1992) Forfaiting Risk Ve Riskten Kaçınma, Ankara Üniversitesi SBF Dergisi, 113-122, s.113, <<https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/36559>> s.e.t. 10.12.2020

³² **Özdemir, Zekai** (2005) Dış Ticaret Finansman Tekniklerinden Faktöring Ve Forfaiting İşlemler, Kocaeli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, S.10, C. 2, 194-224, s. 209 vd. , **Dikmen**, s. 133. vd.

ihracatından doğan alacakların alanında uzman bir finans kuruluşu tarafından satın alınması işlemi olan forfaiting ortaya çıkmıştır³³.

Forfaiting, genellikle vadeli yatırım malı ithalatı ve ihracatı sonucunda ortaya çıkan garantör finans kuruluşunca verilen aval veya teminat mektubu ile sağlanır. Bu nedenle forfaiting kurumu “ *mal ve hizmetlerin dış satımından doğan ve sonraki bir tarihte tahsil edilecek, genellikle poliçe, bono* ³⁴ *gibi kıymetli evraka bağlanmış alacakların banka veya bir finansman kurumu tarafından, faiz ve diğer masraflar indirildikten sonra satın alınması karşılığında, peşin ödemenin yapıldığı; alacak veya alacağa bağlı risklerin forfaiter*³⁵ *tarafından üstlenildiği; satın alınan alacakların aval veya kayıtsız bir banka garantisiyle güvence altına alındığı bir müessesedir*” ³⁶ şeklinde tanımlanmıştır. Başlangıçta forfaiting şirketi, poliçe ve bononun garantör bir banka tarafından güvence altına alınmasını sağladığı için ödenmeme risk düşer³⁷. Aval de kural olarak ithalatçı tarafından sağlandığı için ihracatçı bu konuda bir masraf yapmamaktadır³⁸. Ancak aval ithalatçı tarafından temin edilmediği zaman forfaiting şirketi, kambiyo senetlerinde banka avalı olmadığı durumda, ticari riski üstlendiğinden daha yüksek bir komisyon uygulayabilir³⁹.

Forfaitera devredilecek alacakların mutlaka senede bağlanmış olması zorunlu değildir. Senetli senetsiz her çeşit alacak forfaiting konusu olabilir ancak uygulamada

³³ Özdemir, s. 210

³⁴ Türk hukuku açısından çek bir kambiyo senedi olarak kabul edilmesine rağmen, çeklerde vade olmadığından yalnızca ileri tarihli çekler iskontoya konu olabilir (Bkz. Aşık, s. 93. ; Şit, Başak (2011) Türk Hukukunda Banka Kredisi Kavramı ve Buna Bağlanan Sonuçlar, Ankara, Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü, s. 114.).

³⁵ Mal ve hizmet ihracatından doğan orta ve uzun vadeli alacakların bu alanda uzmanlaşmış bir finansman kurumu veya banka tarafından satın alınması müessesesi olan forfaiting işleminde alacağın satıcısına forfaitist, devralan kuruluşa forfaiter adı verilir. İhracatçı nakit sıkışıklığını gidererek işletmenin sermayesini finanse eder, diğer yandan vadeli satış nedeniyle oluşan risk faktörlerini forfaitera devretmektedir. Bkz. Korkmaz, Selin (2018) Alternatif Finansman Araçlarının (Faktöring, Leasing, Forfaiting) Banka Kredileriyle Karşılaştırılması (Yüksek Lisans) Okan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, s. 63.

³⁶ Şanlı, Cemal/Ekşi, Nuray (2006) Uluslararası Ticaret Hukuku, 5. Baskı, İstanbul, Arıkan, s. 145. ; Aşık, s. 8.

³⁷ Korkmaz, s. 71. , Temur, Ulaş (2009) Alternatif Finansman Teknikleri ve Karapara Aklama İlişkisi, Ankara, Mali Suçları Araştırma Kurulu Yayınları, s. 25.

³⁸ Temur, s. 25.

³⁹ Korkmaz, s. 71.

forfaitera devredilen alacakların mutlaka senede bağı olması gerektiği aranmaktadır⁴⁰. Forfaiting işleminde en çok kullanılan belgeler poliçe ve bonodur.

Forfaiterin alacakları ihracatçıya rücu etme yetkisine sahip olmadan devralması nedeniyle, alacakların borçlu yani ithalatçı tarafından ödenmemesi riskine de katlanması gerekir⁴¹. Bu durum forfaitingın temel unsurlarından biridir ancak borçlu, derhal ödeme yeteneğine sahip bir kuruluş değil ise forfaiter üstlendiği risklere karşı bir güvence bulma zorunluluğu hissedecektir⁴². İşte bu durumda uygulamada forfaiterin, bu ihtiyaçlarını bankaların verdiği aval ve teminatlarla gidermektedir. Aval veya banka teminatı forfaiterin devraldığı alacakları tahsil etmesine karşı tek güvencedir. Aval bu durumda forfaiterin riskini azaltmakla kalmaz, onun iskonto ederek aldığı senetleri diğer forfaiterlara kolayca devretmesine de olanak sağlar⁴³.

Aval veya teminat verecek bankanın ithalatçının ülkesinde bulunan ve milletlerarası alanda tanınmış bir banka olması gerekir. Bankanın verdiği teminatın kayıtsız şartsız ve dönülemez olması gerekir; böylece alacakları vadelerinde borçludan tahsil edemeyen forfaiter aval veya teminat veren bankaya başvurarak ödeme yapılmasını talep edecektir⁴⁴.

Ülkemizde henüz yaygın olarak kullanılmayan forfaiting, büyük oranda ihracatçılar tarafından kullanılmakta olup genellikle demir-çelik, çimento, petrokimya, elektronik, sanayi ve ilaç sektöründe bu yöntemle başvurulduğu, ayrıca özellikle Rusya, Orta Asya ülkeleri, Tunus, Irak ve İran'da faaliyette bulunan Türk yapı-inşaat firmaları tarafından, söz konusu ülkelerin taşıdıkları ticari ve siyasi riskler nedeniyle forfaiting işlemi yoğun bir şekilde kullanılmaya başlandığı gözlemlenmiştir⁴⁵.

⁴⁰ Şanlı/Ekşi, s.151.

⁴¹ Şanlı/Ekşi, s.156.

⁴² Şanlı/Ekşi, s.156.

⁴³ Şanlı/Ekşi, s.156.

⁴⁴ Şanlı/Ekşi, s.156.

⁴⁵ Aşık, s. 26

2.3. Hukuki Niteliği ve Özellikleri

2.3.1. Kişisel Teminat İçeren Bir Kambiyo Taahhüdü Olması

Teminat geniş anlamda bir kimsenin, bir başkasının karşı karşıya olduğu riski üzerine almasıdır ve bu şekilde teminat veren kimse, zarar ortaya çıktığı takdirde lehine teminat verilen şahsın uğrayacağı zararı karşılayacağını taahhüt eder⁴⁶.

Dar anlamda teminat ise, teminat veren bir kimsenin herhangi bir nedenle borçlu olduğu edimi yerine getirmemesi riskini üstlenmesidir⁴⁷. Dar anlamda teminatı aynı (nesnel) ve kişisel (şahsi) teminat olmak üzere ikiye ayırarak incelemek mümkündür. Aynı teminatta alacaklıya, alacağını elde etmeye yönelik belli bir nesne üzerinde, bir aynı hak sağlanır⁴⁸. Aynı teminatla amaçlanan, alacaklının borçlu veya üçüncü bir kişiye ait mal varlığı üzerinde herkese karşı ileri sürülebilen bir hakka sahip olmasıdır⁴⁹. Kişisel teminat, alacaklıya borçlu dışında bir başkasının mal varlığına başvurma hakkı sağlayan, üçüncü bir kişinin borcun yerine getirileceğini şahsen temin etmesidir⁵⁰. Kişisel teminatlarda, teminat veren kişinin sosyal konumuna veya ekonomik gücüne güvenilmektedir. Burada kişisel teminat veren kişinin mutlak suretle borçlu dışındaki bir üçüncü kişi olması gerekir⁵¹. Bu nedenle bir kimsenin kendi borcu için garanti vermesi veya borcun ifa edilmemesi durumu için sözleşmeye cezai şart koyması kişisel teminat olarak nitelendirilemez.

TTK m. 700/1’de “*Poliçede bedelin ödenmesi, aval suretiyle tamamen veya kısmen teminat altına altına alınabilir.*” denilmek suretiyle avalin teminat sağlama fonksiyonu belirtilmiştir. Aval verilmek suretiyle sağlanan teminatın niteliği incelendiğinde, aval veren lehine aval verdiği kişinin üstlendiği borçtan tüm mal varlığı ile sorumlu olduğu ve aval beyanını; herhangi bir nesne üzerinde aynı hak sağlamadığı dikkate alındığında avalin kişisel bir teminat olduğunun kabul edilmesi gerekir. Kişisel teminat sağlaması nedeniyle aval

⁴⁶Özen, Burak (2017) 6098 Sayılı Türk Borçlar Kanunu Çerçevesinde Kefalet Sözleşmesi, 4.Baskı, İstanbul, Vedat Kitapçılık, s.1. ; Tandoğan, Haluk (2010) Borçlar Hukuku – Özel Borç İlişkileri, C. 2, 5. Baskı, Ankara, Vedat Kitapçılık, s. 684.

⁴⁷ Özen, s. 2.

⁴⁸Aksu, Raziye (2015) Aval Kurumu (Yüksek Lisans) Akdeniz Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, s. 62.

⁴⁹Özen, s. 2. ; Sedar, Musa (2019) Banka Kredi Kartı Sözleşmelerinde Kişisel Teminatın Hukuki Niteliği (Yüksek Lisans) Kırıkkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, s. 61.

⁵⁰ Tandoğan, s. 689; Özen, s. 6. ; Mağden, Z. İlgün (2019) Türk Hukukunda Teminat Senetleri (Yüksek Lisans) Kırıkkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, s. 4.

⁵¹ Mağden, s. 4,

kurumu TBK’da düzenlenen kefalet sözleşmesi ile benzerlik göstermekte ve bu sebeple aynı zamanda “*poliçe kefaleti*” olarak da nitelendirilmektedir⁵².

Aval kişisel bir teminat olmasının yanı sıra aynı zamanda bir kambiyo taahhüdüdür. Asıl borç ilişkisinden bağımsızdır ve bu nedenle aval verenin sorumluluğu asıl borcun var olmasına veya geçerliliğine bağlı değildir. TTK m. 702/2’de “*Aval veren kişinin teminat altına aldığı borç, şekle ait noksandan başka bir sebepten dolayı batıl olsa da aval verenin taahhüdü geçerlidir*” hükmü yer almaktadır. Bu nedenle kambiyo ilişkisinin dayandığı asıl borç herhangi bir şekilde geçersiz olsa dahi aval verenin sorumluluğu devam edecektir. Aval kurumunun bu özelliği onu diğer kambiyo taahhütleri ile kişisel teminat içeren sözleşmelerden ayırmaktadır⁵³.

2.3.2. Tek Taraflı Bir Hukuki İşlem Olması

Genel manada hukuki işlem, bir veya birden çok kişinin hukuk düzenlerinin öngördüğü sınırlar içerisinde belirli unsurları taşıyan hukuki sonuç doğurmaya yönelmiş irade açıklamalarından oluşan işlemdir⁵⁴. Hukuki işlemlerin hukuk dünyasında sonuç doğurabilmesi için çeşitli unsurları taşıması gerekir. Hukuki işlemin unsurları kurucu unsurlar, geçerlilik unsurları ve etkinlik unsurları olmak üzere üçe ayrılır⁵⁵. Hukuki işlemin kurucu unsurları, hukuki işlemin hukuk dünyasında var olmasını sağlayan unsurlardır⁵⁶. Hukuki işlemin kurucu unsurları yoksa hukuki işlem meydana gelmeyecektir.

Hukuki işlemin kurucu unsuru irade açıklamasıdır. Hukuki işlemin meydana gelmesi için gerekli olan irade beyanına göre hukuki işlemler tek taraflı hukuki işlemler ve iki veya

⁵² **Can, Mertol** (2012) Kıymetli Evrak Hukuku, 2. Baskı, Ankara, İmaj Yayınevi, s. 93. ; **İmregün, Oğuz** (2005) Kara Ticareti Hukuku Dersleri, 13. Baskı, İstanbul, Filiz Kitabevi, s. 554.

⁵³ Avalin diğer kambiyo taahhütleri ve kişisel teminat içeren sözleşmelerinden farkı ilerleyen bölümlerde ayrıntılı olarak incelenecektir. Bkz. 5. Bölüm

⁵⁴ **Hatemi, Hüseyin / Gökyayla, Emre** (2017) Borçlar Hukuku Genel Bölüm, 4. Baskı, İstanbul, Vedat Kitapçılık, s. 16. ; **Eren, Fikret** (2012) Borçlar Hukuku Genel Hükümler, 14. Baskı, Ankara, Yetkin Yayınları, s. 164. vd.

⁵⁵ **Eren (2012)**, s. 164.

⁵⁶ **Hatemi/Gökyayla**, s. 12.

çok taraflı hukuki işlemler olmak üzere ikiye ayrılır⁵⁷. İki veya çok taraflı hukuki işlemlerde birden fazla tarafın irade beyanı yer almaktadır. Tek taraflı hukuki işlemlerin ise hukuk dünyasında sonuç doğurabilmesi için tek tarafın irade beyanında bulunulması yeterlidir. Tek taraflı hukuki işlemlerde irade beyanının tek bir kişiye ait olması gerekmeyip, irade sahiplerinin tek bir tarafı oluşturması yeterlidir⁵⁸. Bir başka deyişle hukuki işlemin birden fazla kişinin irade beyanıyla bulunmasıyla kurulduğu hallerde irade beyanları aynı hukuki sonuca yönelmişse, söz konusu işlem tek taraflı bir hukuki işlemdir⁵⁹.

Doktrinde avalin tek taraflı hukuki işlem olduğunu savunan yazarların yanı sıra avalin geçerliliğinin karşı tarafın kabulüne bağlı olduğunu savunan yazarlar da bulunmaktadır. ÖZTAN, avalin de tıpkı kabulde olduğu gibi, aval verenin irade beyanının karşı tarafça kabul edilmesinin icap ettiğini, bunun için de aval şerhi konulmuş veya bu amaçla imzalanmış senedin karşı tarafa verilmesinin gerektiğini⁶⁰, GÜRAL, lehine aval verilen ile avalistin anlaşmasından sonra senedin teslimiyle aval ilişkisinin kurulduğunu ve avalistin aval sözleşmesinin tarafı olmayan kişilere karşı sorumluluğunun bulunduğunu ve bu nedenle aval sözleşmesinin aynı zamanda üçüncü kişi lehine sözleşme olarak kabul edilebileceğini savunmaktadır⁶¹.

DEMİRKAPI ise, avalin sözleşme olduğunu kabul etmekle birlikte, aval sözleşmesinin taraflarının belirlenmesine yönelik olarak sözleşmenin aval şerhi verilirken senedi elinde bulunduran kişi ile yapılması gerektiği, fakat bu kişinin senedin hamili olmasının şart olmadığı kanısına varmıştır⁶².

Bir hukuki işlem olan avalin geçerlilik şartlarını düzenleyen TTK m. 701’de “*Aval şerhi, poliçe veya alonj üzerine yazılır. Aval ‘aval içindir’ veya bununla eş anlamlı başka bir ibareyle ifade edilir ve aval veren kişi tarafından imzalanır.*” hükmüyle aval

⁵⁷ Eren (2012), s. 164. ; Hatemi/Gökyayla, s. 12.

⁵⁸ Eren (2012), s. 164. ; Hatemi/Gökyayla, s. 12.

⁵⁹ Eren (2012), s. 164. ; Hatemi/Gökyayla, s. 12.

⁶⁰ Öztan, s. 164-165.

⁶¹ Güral, Jale (1951) “Kefalet Akdiyle Aval Arasındaki Fark ve Benzerlikler”, AÜHFD, C. VIII, S. 3-4, s. 435-478 < <https://www.jurix.com.tr/article/15292> > s.e.t. 10.12.2020, s. 435. Vd.

⁶² Demirkapı, s. 107.

verilebilmesi için aval verenin veya yetkili temsilcisinin irade beyanı yeterli görülmüştür. Bu itibarla avalin tek taraflı bir hukuki işlem olduğunun kabul edilmesi gerekir⁶³.

Yargıtay içtihatlarına bakıldığında, genel kabulün avalin tek taraflı hukuki işlem olduğu yönündedir. Nitekim Yargıtay 11. , 12. ve 19. Hukuk Dairelerinin ve Hukuk Genel Kurulunun aval ile ilgili içtihatlarına bakıldığında avalin geçerli olabilmesi için ayrıca senedin karşı tarafa verilmesi gerekliliğini aramadıkları, avalin geçerliliği için yalnızca imzanın yeterli olduğunu, aval veren kişinin tek taraflı imzasının avari geçerli kıldığını kabul ettikleri görülmüştür⁶⁴.

Yargıtay İçtihatları Birleştirme Büyük Genel Kurulunun kefalette eşin rızasına ilişkin hükümlerin avale uygulanmayacağına dair karar içeriğindeki 11. 12. ve 19. Hukuk Dairelerinin görüş yazılarında avalin tek taraflı bir kişisel teminat olduğu hususuna açıkça yer verilmiş, ayrıca Yargıtay Hukuk Genel Kurulunun 24/05/2017 tarihli kararına yapılan atıfta “ *Zira aval bir sözleşme değil, kambiyo taahhüdü olarak verilir.*” ifadesine yer verilerek avalin tek taraflı bir kambiyo taahhüdü olduğu vurgulanmıştır⁶⁵.

Avalin tek taraflı bir işlem olmadığını ve karşı tarafın kabulüne bağlı olduğunu savunan görüşün temelinde TTK’nın kabule ilişkin hükümlerinin avale kıyasen uygulanması yatmaktadır. Ancak aval ile kabul birer kambiyo taahhüdü olmalarına karşın farklı hukuki kurumlardır⁶⁶. Sözleşme görüşünün diğer dayanağı ise aval ilişkisinin kurulabilmesi için senedin geri verilmesinin gerekli olduğudur. Ancak senedin geri verilmesi aval beyanının hukuki sonuç doğurması için gereklidir, bu nedenle kambiyo senedinin geri verilmesi kurucu unsur olarak değil etkinlik unsuru olarak nitelendirilmesi gerekir⁶⁷.

⁶³ Aynı yönde bkz. **Bozkurt**, s. 341. ; **Kayıhan, Şaban** (2020) Kıymetli Evrak Hukuku, 7. Baskı, Ankara, Seçkin, s. 146. ; **Kayar, İsmail** (2013) Kıymetli Evrak Hukuku, 6. Baskı, Ankara, Detay Yayıncılık, s. 96. ; **İpekçi/İlbuldu**, s. 2. ; **Can**, s. 94. ; **Bozer/Göle**, s. 178.

⁶⁴ Aval için sadece imza yeterli olduğuna dair bkz. Yargıtay 19. HD 2016/14686 E., 2018/1045 K., Yargıtay 12. HD 2018/9989 E. , 2019/579 K. (UYAP Yargıtay Kararı Sorgu Ekranı)

⁶⁵ < <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2018/10/20181016-20.pdf> > s.e.t. 09.09.2020

⁶⁶Bkz. 5. Bölüm

⁶⁷**Aksu**, s. 54.

3. AVALİN GEÇERLİLİK ŞARTLARI

3.1. Maddi Şartlar

3.1.1. Bir Kambyo Senedinin Bulunması

Aval kurumunun varlığından bahsedebilmek için öncelikle bir kambyo senedinin var olması gerekir. Kıymetli evrakın bir alt türü olan kambyo senetleri TTK'ya göre poliçe, bono ve çekten oluşmaktadır. Bu nedenle avalin geçerli olabilmesi için aval beyanının poliçe, bono ya da çek için verilmiş olması gerekir.

Poliçe, bono ve çek dışında TTK'da poliçe ve bono benzeri kurumlar düzenlenmiştir. Senet metninde poliçe olarak gösterilmemekle beraber, açıkça emre yazılı olarak düzenlenen ve diğer hususlarda da poliçede aranılan unsurları içeren havaleler poliçe hükmündedir. Poliçe benzeri emre yazılı havaleler TTK m. 826'da "*Senet metninde poliçe olarak gösterilmemekle beraber, açıkça emre yazılı olarak düzenlenen ve diğer hususlarda da poliçede aranılan unsurları içeren havaleler poliçe hükmündedir.*" hükmüyle tanımlanmış ve açıkça poliçe hükmünde oldukları belirtilmiştir. Bu nedenle kanunda açık bir hüküm olmadığı sürece poliçeye uygulanan bütün kurumların poliçe benzeri emre yazılı havalelere de uygulanması gerekir⁶⁸. Nitekim kanun koyucu TTK'da bono benzeri emre yazılı ödeme vaatlerinde ve poliçe benzeri emre yazılı havalelerde uygulanmayacak kurumları sınırlı olarak saymıştır. TTK m. 829'da "*İcra ve İflas Kanununun, çekler, poliçeler ve emre yazılı senetlerden bonoların takibine ilişkin hükümleri emre yazılı havaleye uygulanamaz.*"; TTK m. 830'da "*Senet metninde bono olarak gösterilmemekle beraber, açıkça emre yazılı olarak düzenlenmiş olan ve bonoda aranılan diğer unsurları da içeren ödeme vaatleri, bono hükmündedir. Ancak, emre yazılı olarak düzenlenmiş olan ödeme vaatleri hakkında, araya girerek ödemeye ilişkin hükümler uygulanmaz. İcra ve İflas Kanununun, çekler, poliçeler ve emre yazılı senetlerden bonoların takibine ilişkin hükümleri, emre yazılı olarak düzenlenmiş bulunan ödeme vaatlerine uygulanmaz.*" hükümlerine yer verilmiştir. Söz konusu maddelerde sayılan kurumlar arasında aval kurumu yer almadığından bono hükmündeki emre yazılı ödeme vaatleri, poliçe hükmündeki emre yazılı havalelerde de aval

⁶⁸ **Toros**, s. 51. ; **Aksu**, s. 23. ; **Demirkapı**, s. 37. ; **Domanıç**, s. 186.

verilmesi söz konusu olabilir⁶⁹. Bunların dışındaki kıymetli evraklar için aval verilmesi söz konusu değildir⁷⁰.

3.1.2.Ehliyet

Ehliyet hukuki bir terim olarak bir konuda yetkin olmayı ifade eder. Kavram olarak hak ehliyeti yerine kullanılsa da ehliyeti hak ve fiil ehliyeti olmak üzere ikiye ayırmak mümkündür.

Hak ehliyeti bir kişinin doğumdan itibaren haklara ve borçlara sahip olabilmesidir⁷¹. Bir başka deyişle gerçek veya tüzel kişilerin haklara ve borçlara sahip olabilmelerine imkan tanıyan ehliyet hak ehliyeti adı verilmektedir⁷². Kişilik, hukuk sistemimizde⁷³ çocuğun sağ olarak tamamıyla doğduğu anda başlar ve ölümle sona erer, ancak çocuk hak ehliyetini, sağ doğmak koşuluyla, ana rahmine düştüğü andan başlayarak elde eder. Sağ olarak doğum ile kastedilen doğumun tam olarak gerçekleşmesi ve çocuğun kısa bir süre için bile olsa bağımsız olarak yaşayabilmesidir⁷⁴.

Fiil ehliyeti ise bir kimsenin iradi davranışlarıyla hukuki sonuç meydana getirmesini ifade eder⁷⁵. Bu hukuki sonuç fiili yapanın hak kazanması olabileceği gibi, yükümlülük altına girmesi şeklinde de olabilir⁷⁶. Bu nedenle, fiil ehliyeti hak kazanabilme ve yükümlülük

⁶⁹ **Toros**, s. 51. ; **Aksu**, s. 23. ; **Demirkapı**, s. 37. ; **Demaniç**, s. 186.

⁷⁰ **Toros**, s. 51.

⁷¹ **Helvacı, Serap** (2016) Gerçek Kişiler, 7. Baskı, İstanbul, Legal Yayıncılık, s. 43. ; **Yarayan, Ali** (2013) Türk Medeni Hukuku Temel Bilgiler, Ankara, Yetkin Yayınları, s. 184.

⁷² **Dural, Mustafa/ Ögüz, Tufan** (2011) Türk Özel Hukuku Cilt II Kişiler Hukuku, 11. Baskı, İstanbul, Filiz Kitabevi, s. 37. ; **Hatemi, Hüseyin / Kalkan Oğuztürk, Burcu** (2013) Kişiler Hukuku, İstanbul, Vedat Kitapçılık, s. 3. ; **Oğuzman, M. Kemal / Seliçi, Özer / Oktay Özdemir, Saibe** (2009) Kişiler Hukuku, 12. Bası, İstanbul, Filiz Kitabevi, s. 38.

⁷³Bkz. TMK m. 28

⁷⁴ **Öztan, Bilge** (2012) Medeni Hukukun Temel Kavramları, 37. Baskı, Ankara, Turhan Kitabevi, s. 224. ; **Oğuzman/Seliçi/Oktay-Özdemir**, s. 12. ; **Hatemi/Kalkan Öztürk**, s. 10. ; **Helvacı**, s. 43.

⁷⁵ **Oğuzman / Seliçi / Oktay Özdemir**, s. 46. ; **Dural/Ögüz**, s. 61. ; **Öztan, B.** ; s. 240. vd. ; **Helvacı**, s. 49.

⁷⁶ **Oğuzman / Seliçi / Oktay Özdemir**, s. 46. ; **Dural/Ögüz**, s. 61. ; **Öztan, B.** ; s. 240. vd. ; **Helvacı**, s. 49.

altına girebilme ehliyeti olarak da tanımlanmaktadır⁷⁷. Fiil ehliyetine sahip bir kişi hukuki işlemler ve hukuki işlem benzeri fiilleri gerçekleştirirken herhangi bir kişinin onayına ya da rızasına ihtiyaç duymaz. Bu nedenle fiil ehliyeti kişinin herhangi bir kanuni temsilciye ihtiyaç duymaksızın, kendi fiilleriyle lehine haklar ya da aleyhine borçlar kurabilme gücü olarak da tanımlanabilir⁷⁸. Bu güç, hak ve borçları değiştirmek, sona erdirmek ve başkalarına devretmek ehliyetini de içerir⁷⁹. Her insan doğumundan itibaren hak ehliyetine sahiptir ancak bir kişinin eylemlerine hukuki sonuç yüklenmesi kanun koyucu tarafından belirli şartlara tabi tutulmuştur. Bu nedenle her hak sahibinin fiil ehliyetine sahip olması gibi bir durum söz konusu değildir. Zira fiil ehliyeti doğumla değil sonradan belirli şartların sağlanmasıyla kazanılan bir ehliyettir. Hak ehliyetinde kişinin iradesinin herhangi bir önemi olmadığı halde, fiil ehliyetinin temelinde kişinin iradesi yer alır⁸⁰. Başka bir ifade ile hak ehliyeti kişinin pasif, fiil ehliyeti ise kişinin aktif ehliyetidir⁸¹.

Fiil ehliyeti hukuka uygun fiillerde bulunabilme ehliyeti ve hukuka aykırı fiillerden sorumlu tutulabilme ehliyeti olmak üzere iki kategoride incelenebilir. Hukuka uygun fiillerde bulunabilme ehliyeti, gerçek kişinin hukuka uygun sonuç doğuracak bütün işlem ve fiilleri yapabilme ehliyetidir⁸². Çalışmamızda hukuki bir işlem olan avalin maddi şartlarından olan fiil ehliyeti gerçek ve tüzel kişiler yönünden ayrı ayrı ele alınacaktır.

⁷⁷ **Akıpek, Jale G. / Akıntürk, Turgut / Ateş Kahraman, Derya** (2011) Türk Medeni Hukuku Başlangıç Hükümleri Kişiler Hukuku Birinci Cilt, 8. Baskı, İstanbul, Beta, s. 279-280. ; **Oğuzman / Seliçi / Oktay Özdemir**, s. 46. ; **Dural/Öğüz**, s. 61. ; **Öztan, B.** ; s. 240. vd. ; **Helvacı**, s. 49.

⁷⁸ **Ayan, Mehmet / Ayan, Nurşen** (2011) Kişiler Hukuku, 3. Baskı, Konya, Mimoza, s. 20.

Serozan, Rona (2008) Medeni Hukuk, 2. Baskı, İstanbul, Vedat Kitapçılık, s. 175.

Oğuzman / Seliçi / Oktay-Özdemir, s. 47. ; **Dural / Öğüz**, 44. ; **Akıpek / Akıntürk / Ateş Karaman**, s. 280-281.

⁷⁹ **Öztan, B.** , s. 51. ; **Mustafayev, Ayaz** (2013) Gerçek Kişilerin Fiil Ehliyeti, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, s. 3.

⁸⁰ **Akıpek/Akıntürk/ Ateş Kahraman**, s. 280. ; **Öztan, B.** , s. 240.

⁸¹ **Öztan, B.** , s. 240. ; **Mustafayev**, s.16. ; **Dural / Öğüz**, s. 45.

⁸² **Dural / Öğüz**, s. 47. ; **Mustafayev**, s.20. ; **Helvacı**, s. 64.

3.1.2.1. Gerçek Kişiler Yönünden Ehliyet

3.1.2.1.1. Tam Ehliyetliler

Tam ehliyetli fiil ehliyetinin bütün şartlarını sağlayan kişidir. Tam ehliyetli bütün gerçek kişiler, fiil ehliyetini tam olarak kullanabilmekte; başka kimselerin izni veya icazeti olmaksızın her türlü hukuki işlemi gerçekleştirerek kendi fiilleriyle hak sahibi olabilmekte veya borç altına girebilmektedirler⁸³.

TMK m. 10'da "*Ayırt etme gücüne sahip ve kısıtlı olmayan her ergin kişinin fiil ehliyeti vardır.*" hükmüne yer verilmiştir. Bu madde ile fiil ehliyetinin tam olmasının üç ayrı şarta bağlandığı anlaşılmaktadır. Bu şartlardan ilki ayırt etme gücüne sahip olmaktır. Ayırt etme gücü yani temyiz kudreti, TMK m. 13'te düzenlenmiştir. TMK m. 13'e göre "*Yaşının küçüklüğü yüzünden veya akıl hastalığı, akıl zayıflığı, sarhoşluk ya da bunlara benzer sebeplerden biriyle akla uygun biçimde davranma yeteneğinden yoksun olmayan herkes bu kanuna göre ayırt etme gücüne sahiptir.*" Kanun ayırt etme gücünün varlığını temelde akla uygun biçimde davranma yeteneğinden yoksun olmamaya bağlamıştır. Akla uygun biçimde davranma, kişinin davranışlarının sebeplerini ya da sonuçlarını doğru bir şekilde kavraması ve buna uygun şekilde davranmasını kapsar⁸⁴. Kanuna göre akla uygun biçimde davranma yeteneğinin varlığının kabul edilebilmesi için kanunda sayılan hallerden herhangi birinin bulunmaması gerekir.

Kanunda sayılan hallerden ilki yaş küçüklüğüdür. TMK'da ayırt etme gücünün hangi yaşta kazanıldığına ilişkin açık bir düzenleme bulunmamakla birlikte uygulamada davranışın niteliğine göre ayırt etme gücünün varlığı belirlenmektedir⁸⁵. Kanunda sayılan ikinci durum ise akıl hastalığıdır. Akıl hastalığı bulunan kişinin mutlak olarak ayırt etme gücünden yoksun olduğunun kabulü mümkün değil ise de akıl hastalığı akla uygun biçimde davranma yeteneğini ortadan kaldırıyorsa ayırt etme gücünün olmadığının kabulü gerekir⁸⁶. Üçüncü durum akıl zayıflığının bulunması halidir. Akıl zayıflığı, bir kişinin akli melekelerinin tam olarak gelişmemiş bulunması nedeniyle, makul şekilde davranmasına

⁸³ Akipek/Akıntürk/ Ateş Kahraman, s. 303. ; Dural / Ögüz, s. 59.

⁸⁴ Oğuzman/ Seliçi/ Oktay Özdemir, s. 52. ; Yarıyan, s. 196.

⁸⁵Örneğin on yaşındaki bir çocuğun bakkaldan ekmek alma hususunda ayırt etme gücüne sahip olduğu kabul edilebilirken, aynı çocuğun bir kambiyo senediyle borç altına girmesi veya bir taşınmaz satın alması konusunda ayırt etme gücüne sahip olduğu kabul edilemeyecektir.

⁸⁶ Dural / Ögüz, s. 55. ; Akipek /Akıntürk / Ateş Karaman, s. 290. ; Yarıyan, s. 196.

engel olan, doğumdan kaynaklanabileceği gibi daha sonradan da ortaya çıkabilen akli melekelerdeki yetersizliği ifade eder⁸⁷. Kanunda sayılan son hal ise sarhoşluktur. Sarhoşluk, doktrinde alkollü içkinin kişinin akli melekelerini etkileyerek geçici olarak akla uygun davranma yeteneğini ortadan kaldırması olarak tanımlanmıştır⁸⁸. Bu durumlarla birlikte benzer sebeplerin de ayırt etme gücünü ortadan kaldırabileceği kanunda düzenlenmiştir. Benzer sebeplerden kasıt sarhoşluğa benzer bir durum yaratan uyuşturucu veya uyarıcı madde etkisinde bulunmak olabileceği gibi, akla uygun davranma yeteneğini ortadan kaldıran hastalıklar da olabilir⁸⁹.

Kişinin tam fiil ehliyetine sahip olmasının ikinci şartı erginliktir. Erginlik, kanunda öngörülen yaşa gelmeyi veya kanunda gösterilen yollarla ergin duruma getirilmiş olmayı ifade eder. Tam fiil ehliyeti için kanunun aradığı diğer bir şart kısıtlı olmamaktır. Kısıtlanma sebepleri TMK m. 405-408. arasında düzenlenmiştir. Buna göre bir kişi hakkında akıl hastalığı veya akıl zayıflığı, saldırganlık, alkol veya uyuşturucu bağımlılığı, kötü yaşam tarzı, kötü yönetim, bir yıl veya daha uzun süreli hapis cezasına mahkûmiyet nedenleriyle ve ilgilinin talebiyle kısıtlama kararı verilebilir.

Tam fiil ehliyetine sahip kişi yukarıda sayılan şartları sağlamalıdır. Tam fiil ehliyetine sahip kişiler hiçbir kısıtlamaya tabi olmaksızın bütün hukuki işlemleri yapabilir⁹⁰. Aval de tek taraflı bir hukuki işlemdir. Dolayısıyla her türlü hukuki işlemi yapabilme yetisini haiz olan yukarıda sayılan şartları sağlayarak tam ehliyetli olarak kabul edilen kişiler avalin tek taraflı bir hukuki işlem olması karşısında kambiyo senetlerinde aval veren sıfatıyla yer alabilirler ve sorumluluk altına girebilirler⁹¹. Bu itibarla tam ehliyetli bir kişi aval verirken herhangi bir sınırlamaya tabi değildir.

⁸⁷Mustafayev, s. 57. ; Dural / Öğüz, s. 56. ; Akipek / Akıntürk / Ateş Karaman, s. 291; Oğuzman / Seliçi / Oktay- Özdemir, s. 55.

⁸⁸Oğuzman / Seliçi / Oktay Özdemir, s. 55; Helvacı, s. 47.

⁸⁹Oğuzman / Seliçi / Oktay Özdemir, s. 55; Helvacı, s. 47.

⁹⁰ Akipek/Akıntürk/ Ateş Kahraman s. 303. ; Oğuzman/Seliçi/Oktay Özdemir, s. 73.

⁹¹ Toros, s. 54; Aksu, s. 6. ; Demirkapı, s. 18.

3.1.2.1.2.Sınırlı Ehliyetliler

Sınırlı ehliyetliler, tam ehliyetlilerde olduğu gibi ayırt etme gücüne sahip, ergin ve kısıtlı olmayan kişilerdir⁹². Ancak bu kişiler kendilerinin veya rızası gereken kişinin korunması düşüncesiyle, kanunda sayılan hukuki işlemleri başka bir kişinin rızası, icazeti ya da olumlu görüş bildirmesi üzerine yapabilirler⁹³. Bu işlemler, TMK’da sınırlı biçimde sayılmıştır. Kanunda sayılan bu işlemler dışındaki işlemler, sınırlı ehliyetliler tarafından herhangi bir sınırlamaya tabi olmaksızın yapılabilir.

TMK m. 429’te kısıtlanması için yeterli sebep bulunmamakla beraber korunması bakımından fiil ehliyetinin sınırlanması gerekli görülen ergin bir kişiye kanunda sayılan hallerde görüşü alınmak üzere yasal danışman atanabileceği düzenlenmiştir. Buna göre sınırlı ehliyetli olarak tanımlanan kişiler kendilerine yasal danışman atanmış olan kimselerdir. Yasal danışman temsilci konumunda olmadığından kanunda sayılan işlemleri sınırlı ehliyetli adına tek başına yapamaz⁹⁴. Söz konusu işlemler kendisine yasal danışman atanan sınırlı ehliyetli tarafından yapılır⁹⁵. Yasal danışman yalnızca bu işlemlere muvafakat verme hakkına sahiptir⁹⁶.

Yasal danışmanı, yönetim danışmanı ve oy danışmanı olmak üzere ikiye ayırarak incelemek mümkündür. TMK m. 429/1’de sayılan işlemleri yapmak üzere atanan danışmana oy danışmanı adı verilir. Kanuna göre oy danışmanı, kısıtlanması için sebep bulunmayan ancak menfaati gereği korunması gerekli görülen ergin kişilere atanır. Kanunda dokuz bent halinde tahdidi olarak sayılan işlemler ile ilgili olarak oy danışmanın görüşünün alınması gerekir⁹⁷. Bununla birlikte oy danışmanının TMK m. 429/1’de sayılan işlemlerden birine yönelik bildirmiş olduğu görüş, diğer işlemler için geçerli olmayacağından, kanunda sayılan her bir işlem için oy danışmanından ayrı görüş alınması gerekir⁹⁸. Kanunda oy danışmanının görüşünün alınması gereken durumlar arasında kıymetli evrakın alımı, satımı ve rehnedilmesi, kambiyo taahhüdü altına girme ve kefil olmak da yer almaktadır. Bu nedenle

⁹² Mustafayev, s. 163. ; Akipek / Akıntürk / Ateş Karaman, s. 334. ; Dural/Öğüz, s. 62.

⁹³ Mustafayev, s. 163. ; Akipek / Akıntürk / Ateş Karaman, s. 334. ; Dural/Öğüz, s. 62.

⁹⁴ Dural/Öğüz, s. 62. ; Helvacı, s. 65.

⁹⁵ Dural/Öğüz, s. 62. ; Helvacı, s. 65.

⁹⁶ Dural/Öğüz, s. 62. ; Helvacı, s. 65.

⁹⁷ Dural/Öğüz, s. 63. ; Oğuzman/Seliçi/Oktay Özdemir, s. 102. ; Tat, Orkun (2017) Türk Medeni Kanununda Yasal Danışmanlık (Yüksek Lisans) Çağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, s. 16.

⁹⁸ Akipek / Akıntürk / Ateş Karaman, s. 337. ; Dural/Öğüz, s. 67. ; Tat, s. 16.

kendisine oy danışmanı atanmış sınırlı ehliyetli kişinin bir kambyo taahhüdü olan aval beyanında bulunması için yasal danışmanın iznine ihtiyacı vardır.

TMK m. 429/2’de bir kimsenin malvarlığını yönetme yetkisinin gelirinde dilediği gibi tasarruf hakkı saklı kalmak üzere kaldırılabilirliği düzenlenmiştir. Bu durumda kişiye yönetim danışmanı atanır. Oy danışmanından farklı olarak, yönetim danışmanı, malvarlığının sermaye bölümünün yönetimine ilişkin işlerle sınırlı kalmak üzere, kişinin yasal temsilcisi konumunda olduğundan, yönetim danışmanı bu işlemleri kendisine yasal danışman atanan kimsenin ad ve hesabına bizzat gerçekleştirebileceği gibi, kendisine yönetim danışmanı atanan kimse de bu işlemleri yönetim danışmanının izni veya icazetiyle gerçekleştirebilecektir⁹⁹. Kendisine yönetim danışmanı atanan kişiler, malvarlığının sermaye bölümü üzerinde yönetim danışmanının onayı veya bizzat yönetim danışmanının temsili ile tasarruf edebileceğinden, malvarlığının sermaye bölümü üzerinde aval verilmesi de aynı koşullara tabidir¹⁰⁰.

3.1.2.1.3.Sınırlı Ehliyetsizler

Sınırlı ehliyetsizler, fiil ehliyetinin koşullarından ayırt etme gücüne sahip olan ancak fiil ehliyetinin diğer iki koşulu olan erginlik ve kısıtlı olmamadan sadece birine sahiptirler¹⁰¹. Bu nedenle sınırlı ehliyetsizler ayırt etme gücüne sahip fakat ya ergin olmayan ya da ergin olmakla birlikte kısıtlı olan kişilerdir. Bu nedenle sınırlı ehliyetsizler ayırt etme gücüne sahip küçükler ve kısıtlılardır. Sınırlı ehliyetsizler temelde ehliyetsiz olmalarına karşın bazı hususlarda tek başlarına işlem yapabilme ehliyetine sahiptirler. Bu itibarla ehliyetsizliklerinin belirli hususlarda sınırlandırıldığı kabul edilmektedir. Sınırlı ehliyetsizler yasal temsilcilerinin rızası olmaksızın kendi işlemleri ile borç altına giremezler ancak şahsa sıkı sıkıya bağlı hakların kullanılmasında ve karşılıksız kazandırmalarda yasal temsilcinin rızası gerekmez. Sınırlı ehliyetsizlerde kanunda küçükler için velayet, kısıtlılar için vesayet kurumu öngörülmüştür.

Velayet, küçüklerin ve bazı durumlarda kısıtlıların korunması, mallarına özen gösterilmesi ve temsil edilmesi konularında ana ve babaya verilen yetki, hak ve

⁹⁹ Dural/Öğüz, s. 68. ; Tat, s.64. ; Öztan B. , s. 272-273.

¹⁰⁰ Aksu, s. 7.

¹⁰¹ Öztan B. , s. 274. ; Akipek / Akıntürk / Ateş Karaman, s. 320. ; Mustafayev, s. 156.

yükümlülükleri karşılayan bir kavramdır¹⁰². Velayet, ana ve/ veya babanın evlilik içinde ya da dışında doğmuş çocukların veyahut korunması gereken kısıtlının bakımına, ihtiyaçlarının karşılanmasına, malların yönetilmesine ilişkin hakların toplamıdır¹⁰³. Velayet, kural olarak 18 yaşının doldurulması durumunda veya istisnai haller olan evlenme, mahkeme kararı ile ergin olma ile son bulacaktır. Ergin kişinin kanunda sayılı hallerde kısıtlanması durumunda da hâkim vasi atanmasına gerek görmedikçe velayet söz konusu olabilecek ancak bu durumda velayet kısıtlılık nedeninin var olduğu süre zarfında devam edebilecektir¹⁰⁴. Hukukumuzda velayet evlilik birliği içerisinde ana ve babaya aittir, ortak hayata son verilmiş veya ayrılık hali gerçekleşmişse hâkim, velayeti eşlerden birine verebilir. Ayrıca velayet, ana ve babadan birinin ölümü halinde sağ kalan tarafa, boşanmada ise velayet kendisine verilen tarafa aittir. Ana ve babanın evli olmaması halinde TMK m. 337 gereğince anaya ait olacaktır. Ancak küçük, kısıtlı veya ölmüş ya da velayet kendisinden alınmışsa hâkim, çocuğun menfaatine göre, vasi atayabilecek veya velayeti babaya verebilecektir¹⁰⁵.

Vesayet, velayet altında bulunmayan küçükler ile kısıtlı kişilerin mali ve kişisel menfaatlerini koruyan ve vesayet altındaki kişilerin temsil edilmelerini sağlayan bir kurumdur¹⁰⁶. Vesayet kurumunda velayetten farklı olarak belirli hallerde vesayet¹⁰⁷ ve denetim¹⁰⁸ makamlarının izni zorunlu kılınmıştır.

¹⁰² **Hatemi /Kalkan Oğuztürk**, s. 155. ; **Serozan, Rona** (2005) Çocuk Hukuku, İstanbul, Vedat Kitapçılık, s. 250.

¹⁰³ **Serozan (2005)**, s. 250. ; **Dural/Öğüz**, s. 82. ; **Akıpek / Akıntürk / Ateş Karaman**, s. 320.

¹⁰⁴ **Hatemi / Kalkan Oğuztürk**, s. 157.

¹⁰⁵ **Hatemi / Kalkan Oğuztürk**, s. 157.

¹⁰⁶ **Açıkgöz, Aslı** (2016) Dar Anlamda Vesayeti Gerektiren Haller ve Vesayet Altına Almanın İşlem Ehliyeti Bakımından Sonuçları (Doktora) İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, s. 30.

¹⁰⁷ Hukukumuzda asıl olarak kamu vesayeti benimsenmiştir. Bu nedenle vasiinin atanması ve denetimi kamu kurumu niteliğindeki sulh hukuk ve asliye hukuk mahkemelerince yerine getirilmekte ve vesayet makamı, vasi atanması gereken bir durum kendisine bildirildiğinde, her türlü araştırmayı re'sen yaparak, bir karar vermek durumundadır. İstisnai hallerde özel vesayet durumu da söz konusu olacaktır. Vesayet altındaki kişinin yararının gerektirdiği hallerde özellikle bir işletmenin veya ortaklığın devamlılığının sağlanması istendiğinde, vesayetin istisnai olarak bir aileye verilmesi mümkündür. Ayrıntılı bilgi için Bkz. **Ertürk, Fatih** (2010) Türk Hukukunda Vesayeti Gerektiren Haller, Vasi Tayini ve Vesayetin Sona Ermesi, (Yüksek Lisans) Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü

¹⁰⁸ Denetim makamı ise hukuki işlemleri yapabilmesi için TMK m. 463'te sayılan hallerde; vasiye, vesayet makamının izninden sonra izin verme yetkisine sahiptir.

Sınırlı ehliyetsizlerde TMK m. 16. maddesi gereğince kural ehliyetsizlik, istisna ehliyetli olma halidir. Aynı maddenin ikinci fıkrasında sınırlı ehliyetsiz kimselerin fiil ehliyetine sahip oldukları alanlar düzenlemiştir. Bu madde hükmüne göre göre ayırt etme gücüne sahip küçük ve kısıtlılar, karşılıksız kazanmalar ve kişiye sıkı sıkıya bağlı haklar yönünden tam fiil ehliyetine sahiptirler ve gerçekleştirdikleri haksız fiillerden sorumludurlar. Bunun dışında ana kural geçerlidir ve sınırlı ehliyetsizin yaptığı işlemin geçerliliği yasal temsilcinin rızasına bağlıdır.

TMK'da yer alan *“Ayırt etme gücüne sahip küçükler ve kısıtlılar, yasal temsilcilerinin rızası olmadıkça, kendi işlemleriyle borç altına giremezler”* hükmü ile sınırlı ehliyetsiz kişi korunmaya çalışılmıştır. Dolayısıyla sınırlı ehliyetsiz kimse yasal temsilcisi olan velisi ya da vasisinin rızası olmaksızın herhangi bir borçlandırıcı işlem yapamaz. Ayrıca TMK m. 449 gereğince vesayet altındaki kişi adına kefil olmak, vakıf kurmak ve önemli bağışlarda bulunmak yasaktır. Bu hüküm gereğince vesayet altında bulunan kişi yasal temsilcisinin izni bulursa dahi kanunda sayılan bu işlemleri yapamaz.

DEMİRKAPI¹⁰⁹, avalin kefaletten daha ağır bir taahhüt olması gerekçesiyle, TMK'nın bu hükmünün aval kurumuna kıyasen uygulanması gerektiğini; sınırlı ehliyetsizin borçlandırıcı bir işlem olan aval tek başına vermesinin mümkün olmadığını, vasisinin de sınırlı ehliyetsiz adına aval vermesinin mümkün olmadığını belirtmiştir. Ayrıca Sulh Hukuk Mahkemesinin bir meslek ya da sanatı tek başına yürütmesi için izin verdiği vesayet altındaki kimsenin, bunun gereği olan her türlü olağan işlemi tek başına yapabileceğine ve bu işlemlerden dolayı bütün malvarlığı ile sorumlu olacağına dair TMK m. 453 hükmünün aval kurumuna uygulanamayacağını, avalin meslek veya sanatın icrası için gerekli işlemlerden kabul edilemeyeceğini, dolayısıyla da sınırlı ehliyetsizlerin de aval ehliyetlerinin olmadığını savunmuştur. Ancak bu görüşe katılmak mümkün değildir. Şöyle ki vesayet makamının izin alması gerektiği konuları düzenleyen TMK'nın 462. maddesinin 1. fıkrasının 5. bendinde kambyo taahhüdü altına girmek sayılmıştır. Kanun koyucu bu düzenlemede kambyo taahhütleriyle ilgili herhangi bir ayırım yapmamıştır ve bu nedenle bir kambyo taahhüdü olan aval bakımından da aynı hükmün geçerli olacağı kabul edilmelidir¹¹⁰. Kambyo senedindeki borçtan asli olarak sorumlu kişi düzenleyendir, bu

¹⁰⁹ Demirkapı, s. 21.

¹¹⁰ Aksu, s. 9.

halde yasal temsilcinin izni ile sınırlı ehliyetsizin kambiyo senedi düzenlenmesi mümkün iken aval vermesinin yasak olması mümkün değildir¹¹¹.

Sınırlı ehliyetsizlerin kambiyo taahhüdü verip veremeyeceklerine dair uygulamada verilen kararlara bakıldığında da sınırlı ehliyetsizlerin kefil olmak, vakıf kurmak ve önemli bağışlarda bulunmak yasak olduğunu düzenleyen kanun hükmünün avale kıyasen uygulanmasının uygun olmadığı görülecektir. Nitekim aval kurumu kimi zaman kambiyo kefaleti olarak adlandırılrsa da kefalet ile aval temelde farklı kurumlardır¹¹². Yargıtay kararlarında da TMK'nın ilgili hükmü gereğince sınırlı ehliyetsizlerin izinle kambiyo taahhüdünde bulunabileceği kabul edilmiştir¹¹³. Bu nedenle daha ağır bir sorumluluk olan kambiyo senedinde asıl borçlu sıfatını haiz olabilme yetisine sahip olan sınırlı ehliyetsiz kimse kambiyo hukukuna ilişkin taahhütleri de izin almak koşuluyla veya yasal temsilcisi vasıtasıyla verebilir. Ayrıca sınırlı ehliyetsiz kişiye vesayet makamı tarafından bir meslek veya sanatın yürütülmesi için izin verilmişse, sınırlı ehliyetsiz bununla ilgili işlemleri yapabilir, dolayısıyla izin verilen meslek veya sanatın yürütülmesi kapsamındaki işlemlerle ilgili aval de verebilir¹¹⁴.

Yasal temsilcisinin rızasıyla aval verilebileceği gibi, yasal temsilci de sınırlı ehliyetsiz adına aval verebilir¹¹⁵. Velayet durumunda yalnızca velinin rızası geçerli iken; TMK m. 462'de vesayet makamından izin alınması gereken haller sayılmıştır. Bu hallerden biri de kambiyo taahhüdü altına girmektir (TMK m. 462/1-5). Bu nedenle sınırlı ehliyetsiz bir kişinin kambiyo taahhüdü olan aval beyanında bulunabilmesi için yalnızca vasiinin muvafakati yeterli olmayacak, vesayet makamından da izin alınması gerekecektir. Ayrıca TMK m. 453'te sınırlı ehliyetsizlere, vesayet makamı tarafından bir meslek veya sanatın yürütülmesi için izin verilmişse, bununla ilgili işlemleri yapabilme yetkisini haiz olurlar bu nedenle sınırlı ehliyetsizler izin verilen meslek veya sanatın yürütülmesi kapsamındaki işlemlerle ilgili aval de verebilirler¹¹⁶.

¹¹¹ **Toros**, s. 59.

¹¹² Kefalet ile aval arasındaki farklar için Bkz. 5. Bölüm

¹¹³ HGK. E. 1980/11-1968 K. 1981 T. 25.11.1981 < www.legalbank.net > s.e.t. 11.12.2020

¹¹⁴ **Aksu**, s. 9.

¹¹⁵ ERİŞ, küçüklerin ancak temsilcileri aracılığıyla kambiyo senedi düzenleyeceğini belirtmektedir. Bkz. **Eriş, Gönen** (2014) Türk Ticaret Kanunu Hükümlerine Göre Kıymetli Evrak, Ankara, Seçkin Yayıncılık, s. 132.

¹¹⁶ **Aksu**, s. 9.

3.1.2.1.4. Tam Ehliyetsizler

Tam ehliyetsizler ayırt etme gücüne sahip olmayan kişilerdir¹¹⁷. Yaşının küçüklüğü yüzünden veya akıl hastalığı, akıl zayıflığı, sarhoşluk ya da bunlara benzer sebeplerden biriyle akla uygun biçimde davranma yeteneğinden yoksun olmayan herkes, hukukumuzda göre ayırt etme gücüne sahiptir. Kanunda sayılan durumlar hariç olmak üzere ayırt etme gücü bulunmayan kimsenin fiilleri hukuki sonuç doğurmaz. Tam ehliyetsiz bir kişinin hukuken geçerli bir iradesi olmadığından, tam ehliyetsizler hukuki sonuç doğuracak irade beyanlarında bulunamazlar ve hukuki işlem yapma ehliyetinden yoksundurlar.

Tam ehliyetsizlerin fiilleri kural olarak hukuk dünyasında sonuç doğurmayacağından, tam ehliyetsizler adına bütün hukuki işlemler yasal temsilcileri tarafından yapılabilir. Ancak yukarıda sınırlı ehliyetsizler kısmında da değinildiği üzere kambiyo taahhütleri tam ehliyetsiz adına yasal temsilcisi tarafından yapılabilir. Dolayısıyla borçlandırııcı bir işlem ve kambiyo taahhüdü niteliğinde olan aval beyanını da tam ehliyetsiz adına yasal temsilcisi verebilir. Yukarıda sınırlı ehliyetsizlerin aval verebilme durumu tartışılırken varılan sonuçlar tam ehliyetsizler bakımından da geçerlidir¹¹⁸.

3.1.2.2. Tüzel Kişiler Yönünden Ehliyet

Gerçek kişilerin yanı sıra hak sahibi olabilen, borçlanma ehliyeti olan, kişi ve mal toplulukları da günümüz toplumsal ve ticari hayatının getirdiği zorunluluklar sonucunda kişi olarak kabul edilmiştir¹¹⁹. Türk hukukunda kişilik sadece insanlara atfedilmemiş; belli ve sürekli amaca sahip, bağımsızlık vasfı olan örgütlenmelere de hukuki kişilik atfedilmiştir¹²⁰. Belli ve sürekli amaç, genelde kazanç paylaşma veya manevi bir amaç olarak kendini gösterebilmektedir¹²¹.

¹¹⁷ Oğuzman / Seliçi / Oktay Özdemir, s. 73. ; Helvacı, s. 67.

¹¹⁸ Bkz. 3.1.2.1.3. Sınırlı Ehliyetsizler

¹¹⁹ Dural/Öğüz, s. 199. ; Kılıçoğlu, Ahmet (2016) Medeni Hukuk, Ankara, Turhan Kitabevi, s. 489. ; Ergün, Ömer (2009) Medeni Hukuk Tüzel Kişilerinin Ehliyet Durumu (Doktora) İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, s. 27.

¹²⁰ Akipek/ Akıntürk/ Ateş Karaman, s. 497. ; Dural/Öğüz, s. 200.

¹²¹ Öztan B. , s. 320. ; Dural/Öğüz, s. 200.

Tüzel kişiler, kurucularından, üyelerinden ve organlarını oluşturan kişilerden ayrı bir kişiliği, kendisine ait bir malvarlığı, bir yerleşim yeri olan ve organları vasıtasıyla hak ve borçlar edinebilen davacı ve davalı olabilen hukuksal varlıklardır¹²². Tüzel kişiler kamu hukuku tüzel kişileri ve özel hukuk tüzel kişileri olarak ikiye ayrılır. Kamu hukuku tüzel kişileri kamu idareleri ve kamu kurumları iken özel hukuk tüzel kişileri ticaret şirketleri, dernekler¹²³ ve vakıflardır¹²⁴.

3.1.2.2.1.Hak Ehliyeti

Tüzel kişiler genel hatlarıyla gerçek kişilerden farklı haklara ve özgürlüklere sahip değildir. Ancak tüzel kişilerin doğası gereği gerçek kişilere özgü nişanlanma, evlenme, miras bırakma ve vücut bütünlüğünden doğan haklardan faydalanması beklenemez. Aynı şekilde tüzel kişilerin üyeleri hakkındaki üyelikten çıkarma, aidat toplama, disiplin cezası vermeleri gibi hakları Türk Hukukunda sadece tüzel kişilere tanınmış haklardır¹²⁵. Ancak fiillerin neticelerine bakıldığında gerçek kişiler ile tüzel kişilerin tesis ettikleri işlemlerin sonuçları arasında bir fark görülmeyeceği açıktır. Gerçek veya tüzel fark etmeksizin her kişi hukuk dünyasında aynı etkiyi yaratacak eylemlerde bulunabilir. Tüzel kişiler kuruldukları andan itibaren kişilik kazanırlar ve hak ehliyetine sahip olurlar. Hak ehliyetinin kazanılması ile birlikte haklar edinebilirler, borç altına girebilirler¹²⁶.

Her tüzel kişi TMK m. 48 hükmü gereğince kendi türüne ilişkin hak ehliyetine sahiptir. Dolayısıyla kanunun öngördüğü tüzel kişi tiplerinin, kendi türlerine tamamen yabancı alanlarda faaliyet göstermeleri söz konusu değildir¹²⁷. Ancak TMK m. 48 dışında tüzel kişilerin hak ehliyetinin sınırları konusunda kanunda bir boşluk bulunmaktadır. Bu

¹²² Kılıçoğlu (2016), s. 489. ; Ergün, s. 29.

¹²³Dernekler, kazanç paylaşma amacı dışında, kanunla yasaklanmamış belirli ve ortak bir amacı gerçekleştirmek üzere, en az yedi gerçek veya tüzel kişinin oluşturdukları; tüzel bir kişiliğe sahip kişi topluluğudur. (TMK m. 56)

¹²⁴ Vakıflar, gerçek veya tüzel kişilerin yeterli mal ve hakları belirli ve sürekli bir amaca özgülemeleriyle oluşan tüzel kişiliğe sahip mal topluluklarıdır (TMK m. 101)

¹²⁵ Öztan B. , s. 331. ; Dural/Öğüz, s. 232. ; Kılıçoğlu (2016), s. 490.

¹²⁶ Akipek/ Akıntürk/ Ateş Karaman, s. 540. ; Dural/Öğüz, s. 229. ; Arat, Serdar (2007) Ehliyetleri Açısından Dernek ve Vakıf Tüzel Kişilikleri (Yüksek Lisans) İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, s. 20.

¹²⁷ Dural/Öğüz, s. 234. ; Kılıçoğlu (2016), s. 490.

durum da görüş ayrılıklarına sebebiyet vermektedir. Tüzel kişilerin hak ehliyetinin amaçları doğrultusunda sınırlandırılması, hukukumuzda “*ultra vires*”, “*ihtisas prensibi*” , “*özellik ilkesi*” şeklinde farklı şekillerde adlandırılmaktadır. Ultra vires ilkesi kısaca tüzel kişilerin amaçları doğrultusunda kendilerine getirdikleri sınırlamayı aşan eylemlerinin hukuka uygun dahi olsa hukuken sonuç doğuramayacağına yönelik bir ilkedir.¹²⁸.

Doktrinde tüzel kişilerin hak ehliyetinin sınırlarının ne olduğu hususunda farklı görüşler ortaya çıkmıştır. Bir görüşe göre tüzel kişilerin ehliyetinin kuruluş amaçları ile sınırlıdır¹²⁹. Bu amaç dışında yapılan her işlemin ehliyet dışı olacak ve bu işlemler hukuk dünyasında sonuç doğurmayacaktır¹³⁰.

DURAL/ÖĞÜZ’a göre ise TMK m. 48 hükmünün ötesinde hak ehliyetinin sınırlandırılması ancak kanun ile gerçekleşebileceğinden ve bu niteliği taşıyan bir kanun hükmü bulunmamasından ötürü medeni hukuk tüzel kişileri olan dernekler ile vakıflar açısından hak ehliyetinin amaç ile sınırlı olmadığı sonucuna varılmalıdır¹³¹.

6102 sayılı yeni Türk Ticaret Kanunundaki düzenlemeler ile ticari ortaklıkların hak ehliyetini sınırlandıran ultra vires ilkesi ortadan kalkmıştır. Bu nedenle, Türk Ticaret Kanununun yürürlüğe girmesiyle birlikte artık ticaret şirketlerinin hak ehliyeti; şirketlerin ana sözleşmesinde yazan işletme konusu ile sınırlı olmayacak ve şirketlerin konusu dışında yaptıkları işlemler de kendi hak ehliyetleri dâhilinde kabul edilecektir¹³². Ancak Türk Ticaret Kanunu’nun 371. maddesi ile anonim ve limited şirketlerde temsile yetkili kişilerin temsil yetkilerinin kapsamı, kendi işletme konuları ve amaçları ile sınırlandırılmış; bu şirketlerin yapacakları işlemlerin geçerliliği yine iyi niyetli üçüncü kişilerin korunması da dikkate alınarak belirlenmiştir¹³³.

¹²⁸ Öztan B. , s. 332. ; Akipek/ Akıntürk/ Ateş Karaman, s. 546.

¹²⁹ Öztan B. , s. 333. ; Doğan, Vahit (2011) Banka Teminat Mektupları, 4. Baskı, Ankara, Seçkin, s. 64. vd.

¹³⁰ Öztan B. , s. 333. ; Doğan, Vahit (2011) Banka Teminat Mektupları, 4. Baskı, Ankara, Seçkin, s. 64. vd.

¹³¹ Dural/Öğüz, s. 235.

¹³² Poroy, Reha/ Tekinalp, Ünal/ Çamoğlu, Ersin (2014) Ortaklıklar Hukuku I, 13. Baskı, İstanbul, Vedat Kitapçılık, s. 91.

¹³³ Poroy/ Tekinalp / Çamoğlu, s. 91.

3.1.2.2.2.Fiil Ehliyeti

Hak ehliyetine sahip olmak fiil ehliyetine sahip olmak için yeterli değildir. Fiil ehliyeti; kişilerin kendi fiilleriyle aleyhlerine yahut lehlerine haklar ve borçlar doğurma iktidarındır. Fiil ehliyeti tanımına uygun olarak tüzel kişiler organları vasıtasıyla haklarını kullanıp borçlanabilirler¹³⁴. Tüzel kişilerin fiil ehliyetini düzenleyen TMK m. 49' a göre “*Tüzel kişiler, kanuna ve kuruluş belgelerine göre gerekli organlara sahip olmakla fiil ehliyetini kazanırlar.*”. Tüzel kişilerin bu organları tüzel kişiliğin bir temsilcisi değil bizzat kendisidir¹³⁵.

TMK gereğince kural olarak tüzel kişiler, doğaları gereği bazı farklılıklara sahip olmaları dışında gerçek kişiler ile aynı kapsamda bir fiil ehliyetine sahiplerdir. Tüzel kişinin fiil ehliyetinin kapsamını hak ehliyeti belirler. Buna göre tüzel kişinin hak ehliyetinin bulunmadığı bir konuda tüzel kişinin organlarının yaptığı hukuki işlemin tüzel kişiyi bağlaması söz konusu olmaz¹³⁶. Bu durumda yine hak ehliyetinde değinildiği üzere amaca uygunluk konusu gündeme gelecektir. Bir görüşe göre tüzel kişiler bir hedefe ulaşmak bir amacı gerçekleştirmek üzere var olan kişiler oldukları için bütün faaliyetlerini bir amaca yönlendirmeleri şarttır. Tüzel kişiler sahip oldukları bütün hakları bu amaca yönelik olarak kullanılmalıdır¹³⁷. Bu durum da tüzel kişilerin fiil ehliyetinin amaçları ile sınırlandırıldığını gösterir¹³⁸. Diğer bir görüşe göre ise hak ehliyeti tüzel kişinin amacı ile sınırlı olmadığından tüzel kişiler açısından fiil ehliyeti de amaç ile sınırlı değildir¹³⁹.

Tüzel kişinin ehliyetinde amaca uygunluk ile sınırlı olup olmadığına ilişkin tartışma tüzel kişilerin aval verebilme ehliyeti açısından önem arz eder. Bu konuda doktrinde çeşitli görüşler bulunmaktadır.

AKSU'ya göre; tüzel kişilerin aval verme işleminin geçerliliği bakımından, öncelikle avalın, tüzel kişilerin nihai amacına girip girmediği değerlendirilmelidir. İdeal amaçlı kuruluşlar olan dernek ve vakıfların aval verme işlemleri, nihai amaçlarına aykırı

¹³⁴ Akipek/ Akıntürk / Ateş Kahraman, s. 548.

¹³⁵ Akipek/ Akıntürk / Ateş Kahraman, s. 549.

¹³⁶ Dural/Öğüz, s. 243.

¹³⁷ Akipek/ Akıntürk / Ateş Kahraman, s. 553.

¹³⁸ Akipek/ Akıntürk / Ateş Kahraman, s. 553.

¹³⁹ Dural/Öğüz, s. 243.

olacağından geçersiz olacaktır¹⁴⁰. Bu nedenle tüzel kişinin kuruluş amacına bakılmalıdır çünkü aval niteliği gereği bir kişisel teminattır ve banka gibi kuruluşların asıl amacı teminat sağlamak olduğu için, şirket sözleşmelerinde aval verilebileceğine dair bir kaydın bulunmasına gerek yoktur¹⁴¹. ETTK döneminde, ticaret şirketleri bakımından ise, aval verme işlemi şirketin işletme konusu içine giriyorsa, şirketin amacının gerçekleşmesine hizmet ediyorsa ve şirkete menfaat sağlıyorsa, şirketin aval verme bakımından hak ehliyetini haiz olduğu kabul edilmelidir. TTK döneminde ise, aynı kıstaslar uygulanarak, gerçekleştirilen aval işleminin temsilcinin temsil yetkisine dahil olup olmadığına karar verilmelidir¹⁴².

DEMİRKAPI'ya göre; TMK m. 48 ile getirilen ilke gereğince tüzel kişiler yaradılışları gereği insana has olanlardan başka her türlü hakkı edinebilirler ve borç altına girebilirler¹⁴³. TOROS'a göre ise TTK m. 125 gereğince, ticaret şirketleri tüzel kişiliğe haiz olup, ticaret şirketleri TMK m. 48 çerçevesinde bütün haklardan yararlanabilecek ve borçları üstlenebilecektir¹⁴⁴. TMK m. 48'de de ehliyet yönünden bir sınırlama öngörülmemiş, geniş bir çerçeve çizilmiştir. Dolayısıyla kambyo taahhüdünde bulunmada olduğu gibi aval vermede de tüzel kişinin ana sözleşmesinde belirlediği amaçla sınırlı kalınmamalıdır¹⁴⁵.

Kanaatimizce de TMK m. 48 hükmü açıktır ve kanunda tüzel kişilerin ehliyetleri yönünden herhangi bir sınırlama öngörülmemiştir. Bu nedenle tüzel kişinin ehliyeti kuruluş amacı ile sınırlı olmayacak, bir kambyo taahhüdü olan avalin de tüzel kişinin kuruluş amacı dışında verilmesi mümkün olacaktır.

3.1.2.3.Ehliyetsizliğin Sonuçları

TTK m. 677'de *“Bir poliçe, poliçe ile borçlanmaya ehil olmayan kişilerin imzasını, sahte imzaları, hayali kişilerin imzalarını veya imzalayan ya da adlarına imzalanmış olan kişileri herhangi bir sebeple bağlamayan imzaları içerirse, diğer imzaların geçerliliği*

¹⁴⁰ Aksu, s. 37.

¹⁴¹ Aksu, s. 37.

¹⁴² Aksu, s. 37.

¹⁴³ Demirkapı, s. 90.

¹⁴⁴ Toros, s. 75.

¹⁴⁵ Toros, s. 75.

bundan etkilenmez.” hükmü düzenlenmiştir. Bu nedenle ehliyetsizlik yalnızca ehliyetsiz kişinin sorumluluğunu etkileyecek senedin geçersizliğine yol açmayacaktır¹⁴⁶. Dolayısıyla ehliyetsiz bir kişi tarafından verilen aval beyanı geçersiz olacaktır. Ehliyetsizlik, senette yer alan aval beyanının geçersizliğine ilişkin mutlak bir def’i hakkı yaratır¹⁴⁷.

3.2. Şekli Şartlar

3.2.1. Aval Beyanı

3.2.1.1. Genel Olarak

Aval verenin, senet borcunun ödenmesini temin etme iradesini açıklamasına aval beyanı denir. Teminat iradesi senet üzerinde görülmesi gerektiğinden, bu beyan aval şerhinin bir unsuru olarak ortaya çıkar. Kıymetli evrakta, senet üzerinde oluşan sorumlulukların üçüncü kişiler tarafından rahatlıkla anlaşılması için, bunların mümkün olduğu kadar açık olması ve yoruma ihtiyaç duyulmaması ilkesi egemendir. Aynı ilke aval için de geçerlidir. Dolayısıyla aval veren kişinin aval verme iradesini senet üzerine belirtmesi, avalin üçüncü kişiler tarafından anlaşılmasını ve senede duyulan güvenin artmasını sağlayacaktır.

Kambiyo senedi üzerinde aval veren kişi, avale ilişkin beyanını “aval içindir” veya buna benzer bir ibare ile ifade edebilir. Örneğin uygulamada aval veren kişinin kambiyo senedine “kefil”, “kefalet içindir” ,”kefil olarak”, “garantileyen sıfatıyla”, “temin ettim”, “müşterek borçlu” ve “müteselsil kefil” gibi ibareler yazmak suretiyle aval verme iradesini ortaya koymasını da geçerli kabul edilmiştir¹⁴⁸. Senedin “adi kefil” sıfatıyla da imzalanması mümkündür ancak bu durumun açıkça belirtilmesi gerekecektir¹⁴⁹. Bu durumda TBK adi kefaletle ilişkin hükümleri uygulanır¹⁵⁰.

Aval açıklamasının bulunmaması halinde ortaya çıkan durum kanunda tam olarak açıklanmamış olmakla birlikte TTK m. 701/3’te yer alan “ *Muhatabın veya düzenleyenin imzaları hariç olmak üzere, poliçenin yüzüne atılan her imza aval sayılır*” ve TTK m.

¹⁴⁶ Bozkurt, s. 166. ; Demirkapı, s. 36.

¹⁴⁷ Bahtiyar, s. 51. ; Demirkapı, s. 36. ; Aksu, s. 37.

¹⁴⁸ Poroy/Tekinalp, s. 222. ; Ülgen/Helvaci/Kaya ve diğerleri, s. 183. ; Öztan, s. 165. ; Kayar, s. 97.

¹⁴⁹ Öztan, s. 165.

¹⁵⁰ Aksu, s. 84.

683/2'nin son cümlesinde yer alan “ *Beyaz cironun poliçe arkasına veya alonj üzerine yazılması gerekir.*” hükümleri gereğince imza ön yüzdeyse aval, arka yüzdeyse beyaz ciro olduğu sonucuna varılabilecektir.

3.2.1.2. Avalin Kayıtsız ve Şartsız Olması

TTK'da avalin düzenlendiği hükümler arasında avalin kayıtsız şartsız olması durumuna ilişkin herhangi bir düzenleme yoluna gidilmemiştir. Ancak TTK m. 682/1'de cironun kayıtsız ve şartsız olması gerektiği, cironun bağlı tutulduğu her şartın yazılmamış sayılması durumu düzenlenmiştir. Doktrinde kabul edilen görüşe göre ciroya ilişkin bu hüküm kıyasen avale de uygulanacaktır¹⁵¹. Bu durumda aval kayıt ve şarta bağlanırsa batıl olacaktır. Avalin kayıtsız ve şartsız olmasına ilişkin kuralın istisnası ise, kısmi aval verilmesi durumudur.

3.2.2. Avalin Yeri

3.2.2.1. Senet veya Alonj Üzerindeki Aval

Aval için atılacak imzaların aval veren sıfatıyla sorumluluk doğurması için, senet metni içine veya senet metninden sayılan belgelerden birine dahil olması zorunludur. Senet metni dışına atılmış imzaların aval şerhi sayılmayacağının kabulü gerekir. Aval şerhinin, mutlaka poliçe, bono, çek veya alonj üzerine yazılması gerekir¹⁵².

Normal olarak bir aval beyanı yukarıda anlatıldığı üzere aval içindir veya buna benzer bir ibareyi, kim lehine aval verildiğini ve aval verenin imzasını içerir¹⁵³. Aval veren

¹⁵¹ **Poroy/Tekinalp**, s. 222. ; **Toros**, s. 89.

¹⁵² Aynı yönde Bkz. Yargıtay 12. Hukuk Dairesi 18/01/2017 T., 2017/4456E. – 9522 K. sayılı kararı “*Somut olayda, takip dayanağı bononun keşidecisinin Zirve Telekom Ltd. Şti. lehtarının T.C Ziraat Bankası A.Ş. olduğu, muteriz borçlu Adnan Yemlihalioğlu'nun ise bono üzerinde imzasının olmadığı, şikayetçinin imzasının, senet metni olarak değerlendirilmeyen bölümde olduğu anlaşılmaktadır. Bu durumda, muteriz borçlu tarafından senet metni dışına atılan imzanın aval olarak kabulü mümkün olmayıp, adı geçenin takip dayanağı senet nedeniyle borçlu sıfatı bulunmamaktadır.*” (UYAP Yargıtay Kararı Sorgulama Ekranı)

¹⁵³ **Poroy/Tekinalp**, s. 222. ; **Bozer/ Göle**, s. 176. ; **Öztan**, s. 165.

kural olarak beyanının altını imzalar ve kambiyo senetlerinde imzalara ilişkin genel kurallar burada da uygulanır.

Aval beyanı bulunmaksızın aval verilir verilemeyeceği durumunun, yani yalnızca imza ile aval verilir verilemeyeceği durumunun aval beyanının senedin ön yüzünde veya arkasında bulunmasına göre incelenmesi gerekir. Zira kanun koyucu aval beyanı olmaksızın senedin ön yüzüne atılan imzaya ilişkin bir kanuni karine öngörmektedir. TTK m. 701/3 poliçenin ön yüzünde düzenleyenin imzası dışındaki her imzanın aval şerhi olarak kabul edileceği düzenlenmiştir¹⁵⁴. Bu bağlamda, bir imzanın aval olarak kabul edilebilmesi için, senedi düzenleyenin ve muhatabın imzasından ayrı olarak, poliçenin ön yüzüne atılması gerekir. Senedin ön yüzünde ne için atıldığı anlaşılamayan imzalar düzenleyen lehine verilmiş aval olarak kabul edilir. Bu imza düzenleyene ait ise kişinin kendi lehine aval vermesi gibi bir sonuç doğmaz, atılan ikinci imza herhangi bir sonuç doğurmaz.

Bir ticari şirket temsilcisinin, şirketin kaşesinin üzerine birden fazla imza atılmış olması halinde temsilcinin kaşe üzerine attığı ikinci imza aval olarak değerlendirilemeyecek¹⁵⁵ ancak şirket kaşesi üzerinden başka bir yere imza atılması durumunda şirket temsilcisi aval veren sıfatıyla sorumlu olacaktır¹⁵⁶. Yargıtay Hukuk Genel Kurulu 05/10/2011 tarih ve 2011/12-480 sayılı kararında; senedin, keşideci bölümünde, şirket temsilcisinin elinden çıkmış iki imzasının bulunması halinde ve imzalayanın şirket temsilcisi olması durumunda, imzalardan şirket kaşesi üzerine atılanın şirket adına, açığa atılan diğer imzanın da, imza sahibinin şahsı adına atılmış olduğunun kabulünün zorunlu olduğunu; nitekim her iki imzanın kaşe dışında olması halinde de, birisinin şirket adına, diğerinin de aval olarak atıldığına kabulü gerekeceğini, zira senetteki borçtan sorumlu olmak için, keşidecinin tek imzası yeterli olup; birden fazla imza atılmasına gerek

¹⁵⁴ “TTK m. 818/1-g göndermesi ile çekler hakkında da uygulanması gereken aynı Kanun’un 701/1. maddesi uyarınca ise, aval şerhinin, çek veya alonj üzerine yazılır. Sözü edilen maddenin üçüncü fıkrası gereğince de, muhatabın veya düzenleyenin imzaları hariç olmak üzere, çekin ön yüzüne atılan her imza aval şerhi sayılır.” Yargıtay 12. HD 2016/10250-11684 Sayılı Kararı (UYAP Yargıtay Kararı Sorgulama Ekranı)

¹⁵⁵ Ancak aval verilen bir anonim şirkette, şirketin temsili çift imza ile olacağı öngörülmüş olup da, kambiyo senedinde şirket unvanının altında yalnızca tek imza varsa, bu durumda şirket bu senetle bağlı olmazsa da avalist bu durumdan sorumlu olacaktır, nitekim burada kambiyo hukukuna ilişkin şekle aykırılık değil de şirketler hukukunda şirketin temsili ve borç altına girmesine ilişkin aykırılık söz konusudur. Dolayısıyla bu aykırılık kambiyo senedinin geçersizliğine sebep olmaz ve senetteki tek imza sahibi, bu senetten dolayı sorumlu olur, çünkü poliçe hukuku açısından geçerli bir senet mevcuttur. **Pulaşlı**, s. 194.

¹⁵⁶ **Pulaşlı**, s. 192.

bulunmadığını, bu nedenle sorumluluk doğması için, düzenleyenin atacağı tek imza yeterli olup, bononun ön yüzündeki ikinci imzanın atılması zorunluluğu olmadığından, şirket kaşesi dışına atılan imza aval olarak değerlendirileceğine karar vermiştir¹⁵⁷.

Senedin ön yüzünde imzası bulunan kişi, kambiyo senedinin ön yüzündeki imzanın muhataba veya düzenleyene ait olduğunu ispat ederek Türk Ticaret Kanunu m. 701/ 3'te düzenlenen kesin kanuni karinenin uygulanmasına engel olabilir¹⁵⁸. Bu durumda sorun kambiyo senedine beyan içermeksizin atılan imzanın aval niteliği taşıyıp taşımadığı değil; imzanın düzenleyen ya da muhataba ait bir imza mı yoksa bunların dışında üçüncü bir kişiye ait imza mı olduğuyla ilgilidir¹⁵⁹. Nitekim, aval veren imzasını aval beyanı olmaksızın kambiyo senedinin ön yüzüne koyduğu durumda imzanın aval beyanı niteliğinde olduğu konusunda bir kuşku bulunmamakla beraber yan yana atılan iki imzadan hangisinin senet borçlusu, hangisinin ise aval imzası olduğunu bilmek senet hamili için çok güç olacaktır¹⁶⁰.

Kambiyo senedinin ön yüzüne aval verildiğine ilişkin bir beyan olmaksızın imza atılması durumunda imzanın aval verene mi düzenleyene mi ait olduğu hususunun hamil bakımından önemi olmayacağını, çünkü hamile karşı hepsi aynı derecede sorumlu olduğunu ve hamil, kambiyo borçlusu ile aval veren arasında ayırım yapmaksızın başvurma hakkına

¹⁵⁷ “ Keşidecinin el yazısıyla atılmış imzasının senedin ön yüzünde ve senet metninin altında bulunması gereklidir. Kanunen keşidecinin imzası yeterli olmakla birlikte keşidecinin kim olduğunun tespiti ve özellikle keşidecinin tüzel kişi olması durumunda keşideci unvanının poliçede yer alması, poliçenin kimin tarafından verildiğinin tespiti bakımından önemlidir. Zira, poliçede imzası bulunanın borçlu olarak mı yoksa bir başka kişi adına temsilen veya vekaleten mi imzalamış olup olmadığının tespiti ancak ad ve soyadı veya unvan ile sıfatın belirtilmiş olması ile mümkündür. Temsile yetkili olmadığı halde bir şahsın temsilcisi sıfatıyla bir poliçeye imzalayan kişi ile temsil yetkisini aşar biçimde poliçe imzalayan kişiler, poliçeden dolayı kişisel olarak sorumlu olurlar (TTK.m.590). Bono borçlusunun tüzel kişi olması halinde, yetki belgesinde firmayı temsile yetkili şahısların bonoyu imzalamış olmasına ve usulünce kaşe basılmış olmasına dikkat edilmelidir. Bu durumda, poliçeden doğan sorumluluk doğrudan doğruya temsil edilen tüzel kişiye aittir. Hemen vurgulanmalıdır ki, şirket yetkilisi tarafından da olsa senede atılan ikinci imza, şirket kaşesi olmadan atılmış ise, burada keşideci sıfatı söz konusu olmayacağından, bu imza aval olarak kabul edilir ve bu imza sahibi borçtan şahsen sorumlu olur. Senette atılan her iki imza da şirket kaşesi üzerine atılmışsa, burada artık aval olgusundan söz edilemez.” (UYAP Yargıtay Kararı Sorgulama Ekranı)

¹⁵⁸ Aksu, s. 45.

¹⁵⁹ Aksu, s. 45.

¹⁶⁰ Sengir, s. 12.

sahip olacağını savunan yazarlar¹⁶¹ olmakla birlikte; doktrinde bu ayrımın önemli olduğunu savunan görüşler de mevcuttur.

AKSU'ya göre hamil bakımından bu ayrım önemlidir. Yazara göre; aval veren kimin lehine aval verirse versin bir başvuru borçlusudur. Dolayısıyla, hamilin, aval verene başvurabilmesi için başvurma hakkına ilişkin şartları yerine getirmiş olması gerekir. Oysa asıl borçlu poliçede kabul eden muhatap ya da bonoda senedi düzenleyen olduğu için, hamil, başvurma hakkının doğması için gereken koşulları yerine getirmese de senedin ibrazı suretiyle ödemeyi talep edebilecektir¹⁶².

Kanımızca aval veren; bonoda düzenleyen veya poliçede kabul eden lehine aval verdiği takdirde kanun hükmü gereğince onlar gibi sorumlu olacağından asıl borçlu konumundadır. Diğer kambyo borçluları lehine aval vermesi durumunda ise başvuru borçlusu sıfatında olacaktır. Bu iki durumda hamilin aval verene başvurma koşullarında farklılıklar bulunmaktadır. Bu nedenle senedin ön yüzüne aval verildiğine ilişkin bir beyan olmaksızın imza atılması durumunda imzanın aval verene mi düzenleyene mi ait olduğu konusu başvurma hakkının kullanılması açısından pratikte hamil açısından bir farklılık yaratmayacaktır, zira TTK m. 702/1 gereğince aval veren lehine aval verdiği kişi gibi sorumludur.

Avalin senedin arka yüzünde verilmesine hukuken bir engel yoktur. Ancak senedin arka yüzü kural olarak ciro yapılmaya ayrılmıştır. Senedin arka yüzüne açık bir beyanla, atılan imzalar ve aval için olduğu tespit edilebilen imzalar ile hukuken geçerli bir aval ilişkisi kurulması mümkündür. Ancak neden atıldığı belli olmayan imzalar senedin ön yüzünden farklı olarak senedin arka yüzünde beyaz ciro kabul edilecektir.

Doktrinde senedin arka yüzündeki imzaların, poliçenin arkasına ve onun devamı olan alonj üzerine atılan imzaların aval olarak değerlendirilebilmesi için, aval şerhini içermesi gerektiğini, aksi takdirde bu imzaların ciro silsilesi içerisinde kabul edilebileceğini, ciro silsilesi içerisinde kabul etmenin mümkün olmaması durumunda da, beyaz ciro olarak sayılmasına imkân bulunmadığını ve imzaların atılmamış kabul edilmesi gerektiğini savunan yazarlar da bulunmaktadır¹⁶³.

¹⁶¹ Sengir, s.12.

¹⁶² Aksu, s. 46.

¹⁶³ Poroy/Tekinalp, s. 223.

Yargıtay bir kararında “Bu maddeye göre; aval şerhi, çek veya alonj üzerine yazılır. Aval, “aval içindir” veya bununla eş anlamlı başka bir ibare ile ifade edilir ve aval veren kişi tarafından imzalanır. Aval şerhinin çekin ön yüzüne yazılması zorunlu değildir. Maddenin üçüncü fıkrası gereğince, düzenleyenin imzası hariç olmak üzere ön yüze atılan her imza aval şerhi sayılır. Diğer yandan çekin arka yüzüne atılan her imza ciro hükmünde ise de, aval verildiğini gösterir bir ibare kullanılarak arka yüze imza atılması mümkün olup söz konusu imza, ciro değil aval hükmündedir. Eş anlatımla, aval şerhini içermeksizin çekin arka yüzüne atılan her imza ciro hükmündedir. Somut olayda, takibe konu çekin arka yüzünde; “Avalimdir Hasan Memduh İNCEER” ibaresinin yer aldığı ve anılan şahsın imzasının bulunduğu görülmektedir. Öyleyse, yukarıdaki açıklamalardan da anlaşılacağı üzere, bu imza ciro hükmünde değil, aval hükmünde olup, yukarıda yer verilen maddenin dördüncü fıkrası gereğince de kimin için aval verildiği belirtilmediğinden düzenleyen için verilmiş sayılır.”¹⁶⁴ gerekçesine yer vermiştir. Bu karara göre de senedin arka yüzüne atılan imzanın aval için olduğuna dair bir beyan bulunuyorsa bu imza artık ciro değil aval hükmünde olacaktır.

Alonj ise senedin arasında yer kalmadığı durumlarda kullanılan bir uzatma aracıdır. Kelime anlamı olarak “uzatmak” anlamına gelen alonj bir nevi senedin arka yüzünün uzantısı niteliğindedir. Dolayısıyla senedin arkasına yazılabilen tüm kayıtlar, bu bağlamda, ciro, aval, ihbar, ibraz şerhleri ve karşılıksızdır işlemi alonj üzerine yazılabilir¹⁶⁵. Alonj üzerinde yapılmış her türlü işlem senedin arkasında yapılmış sayılır. Alonj üzerinde bulunan neden atıldığı belli olmayan imzalar beyaz ciro kabul edilir dolayısıyla alonj üzerine aval yapılabilmesi mümkün olsa da aval verilebilmesi için senedin ön tarafından farklı olarak açık bir şekilde atılan imzanın aval için olduğu belirtilmelidir.

3.2.2.2. Nüsha Üzerindeki Aval

Nüsha kavramı TTK m. 743’te yer almaktadır. Buna göre nüsha, poliçenin aynı nitelikte olmak üzere birden fazla düzenlenmesidir. Her nüsha aynı derecede hüküm ifade eder. Başka bir deyişle her nüsha birbiriyle özdeştir. Birden fazla nüsha olarak düzenlenen

¹⁶⁴ Yargıtay 12. HD 25/04/2017 T. 2017/505E-6342K (UYAP Yargıtay Kararı Sorgulama Ekranı)

¹⁶⁵ **Turanlı, Hüseyin** (2017) Türk Hukukunda Alonj, Ticaret ve Fikri Mülkiyet Hukuku Dergisi, 119-128, <<https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/347221> > s.e.t. 12.12.2020, s. 120.

poliçenin aslı yoktur¹⁶⁶. Her nüsha asıldır. Poliçenin nüshaları üzerine birbirini takip eden sıra numaralarının konulması gerekir. Nüshaların içeriğinde de “*birinci nüsha karşılığında*”, “*ikinci nüsha karşılığında*” gibi ifadeler konulmalıdır¹⁶⁷. Aksi halde bir poliçe örneğinin iki nüshası değil, iki ayrı poliçenin var olduğu kabul edilmelidir¹⁶⁸.

Poliçe nüshalarının düzenlenmesindeki amaç poliçenin hızlı ve güvenli şekilde tedavülünün sağlanmasıdır¹⁶⁹. Hamil elindeki nüshalardan birini, kabule arz amacıyla muhataba gönderirken, diğer nüshayı ciro ederek başkasına devretme imkânı bulur. Bonoda kabul kurumu ve dolayısıyla böyle bir amaç olmadığından bonoda nüsha düzenlenmesi mümkün değildir¹⁷⁰¹⁷¹. Poliçenin birden fazla nüsha olarak düzenlenmesi durumu, geçmişte özellikle denizasırlı satışlarda sıkça kullanılmıştır¹⁷². Ancak teknolojik gelişmeler ve bununla birlikte hukuk sistemlerinin ve hukuk kurallarının da teknolojiye uyum sağlanması sonucu poliçelerin birkaç nüsha düzenlenmesi günümüzde önemini yitirmiştir¹⁷³.

Nüshaları düzenleme yetkisi düzenleyene aittir. Ancak bazı durumlarda hamil poliçenin birkaç nüsha halinde düzenlenmesini isteyebilir, hamilin bu talepte bulunabilmesi için; poliçede tek nüsha olarak düzenlendiğine dair bir kayıt bulunmamalı ve nüsha tanzimi için hamil tarafından, kendisine poliçeyi ciro eden kişiye başvurulduğunda, o da kendi cirantasına bu isteği iletmeli, istek zinciri ilerleyerek düzenleyene kadar gitmelidir¹⁷⁴. Nüsha düzenleme yetkisi yalnızca düzenleyene ait olmakla birlikte, her ciranta her nüsha üzerine kendi cirosunu/cirolarını tekrar yazmak durumundadır. Hamil ise bu işlemlerin giderini ödemekle yükümlüdür¹⁷⁵.

Poliçe nüshalarından biri üzerinde yapılacak ödemenin poliçenin diğer nüshalarını hükümsüz kılacağına ilişkin bir kayıt bulunmasa dahi, nüshalardan biri için yapılan ödeme,

¹⁶⁶ **Poroy/Tekinalp**, s. 292.

¹⁶⁷ **Pulaşlı**, s. 225. ; **Tuna/ Göç Gürbüz**, s. 214.

¹⁶⁸ **Pulaşlı**, s. 225. ; **Tuna/ Göç Gürbüz**, s. 214.

¹⁶⁹ **Öztan**, s. 179.

¹⁷⁰ **Kendigelen/Kırca**, s. 155. ; **Öztan**, s. 179. ; **Bozkurt**, s. 363. ; **Çamoğlu**, s. 109.

¹⁷¹ Ancak kanun koyucu çekte ise surete izin vermezken, çekin birden fazla düzenlenmesine izin vermiştir. (TTK m. 818/1-o)

¹⁷² **Pulaşlı**, s. 225.

¹⁷³ **Pulaşlı**, s. 225.

¹⁷⁴ **Bozkurt**, s. 363. ; **Poroy/Tekinalp**, s. 292. ; **Pulaşlı**, s. 225.

¹⁷⁵ **Tuna/ Göç Gürbüz**, s. 214. ; **Poroy/Tekinalp**, s. 292.

bütün nüshalardan doğan hakları düşürecek¹⁷⁶. Ayrıca TTK m. 744/1-2.cümle gereğince muhatap bir nüsha üzerine kabul şerhi koymuş olup da, bu şerhin bulunduğu nüshayı almadan ödeme yapması durumunda, o nüsha nedeniyle tekrar ödeme yapmak zorundadır¹⁷⁷. Hamil nüshalardan birini kabul için herhangi bir kişiye gönderdiği takdirde, gönderdiği kişinin adını diğer nüshalara da kaydetmelidir. Bu “*kabulü arz nüshayı elinde tutan kişi şerhi*” veya çoğu zaman anılan kişi bir banka olduğu için “*depolandığı kişi şerhi*”, “*saklayan kişi şerhi*” olarak da adlandırılmaktadır¹⁷⁸. Muhatabın kabul şerhi koyduğu nüshayı temin etme sorumluluğu hamile aittir¹⁷⁹.

Poliçeyle aynı nitelikte olan nüsha üzerine aval şerhi konulabilir. Poliçe birden fazla nüsha halindeyse muhatap lehine verilen aval beyanının muhatabın kabul şerhini yazdığı nüshadan başka bir nüsha üzerine yazılması da mümkündür¹⁸⁰. Türk Ticaret Kanunu m. 743/3’te, cirantaların, yeni nüshalara üzerine kendi cirolarını yeniden yazmaları gerektiği düzenlenmekte ve söz konusu hüküm uyarınca, aval verenin de beyanını ve imzasını bütün nüshalara yazması gerekmektedir¹⁸¹.

3.2.2.3. Suret Üzerindeki Aval

Poliçenin sureti de nüsha gibi poliçenin hızlı ve güvenli tedavül etmesi amacına hizmet eder, orijinal poliçenin güvenli bir biçimde saklanması sağlar. Ancak suretler nüshalara gibi senetlerin birebir aynısı değil kopyalarıdır, yani nüshalardan her biri orijinal poliçe niteliğindeyken, suretler ise poliçenin yalnızca kopyalarıdır. Bir başka deyişle suret kıymetli evrakın aslının kopyasıdır ve senedin aslı herhangi bir yerde sabit iken senedin tedavülünü sağlar¹⁸².

Nüsha ile suret ortak amaç ihtiva etmelerine rağmen aralarında önemli farklar bulunmaktadır. Nüsha yalnızca düzenleyen tarafından düzenlenebilirken suret düzenlemeye

¹⁷⁶ Pulaşlı, s. 225. ; Tuna/ Göç Gürbüz, s. 215.

¹⁷⁷ Tuna/ Göç Gürbüz, s. 215. ; Öztan, s. 180.

¹⁷⁸ Poroy/Tekinalp, s. 292.

¹⁷⁹ Öztan, s. 180. vd. ; Tuna/ Göç Gürbüz, s. 215. ; Bozkurt, s. 263.

¹⁸⁰ Aksu, s. 39.

¹⁸¹ Aksu, s. 39.

¹⁸² Tuna/ Göç Gürbüz, s. 216. ; Öztan, s. 182-183.

poliçenin her hamili yetkilidir¹⁸³. Nüshalardan her birinin kabule arzı mümkünken, suretin üzerinde kabul beyanın gösterilmesi mümkün değildir, yukarıda anlatıldığı üzere bonoda nüsha tanzimi mümkün değil iken bononun sureti düzenlenebilir¹⁸⁴.

Suret poliçenin aslında bulunan bütün kayıtları kapsar (TTK m.746/2). TTK m. 746/3 uyarınca suret üzerine ciro yapılabilir, aval verilebilir. Suret üzerine konulan ciro veya aval kaydı orijinal poliçedeki bir ciro veya aval kaydı ile aynı sonuçları doğurur¹⁸⁵. Suret üzerine yazılan aval kaydı ile yalnızca suret üzerinde ciroları bulunan kimseler lehine değil, orijinal senet üzerinde ciroları bulunanlar lehine de taahhüt altına girmek mümkündür¹⁸⁶. Suret üzerine ciro ve avalin aksine kabul şerhi konulamaz. (TTK m. 746/3)

Poliçenin aslını elinde bulunduran kişi, bunu suretin yetkili hamiline vermelidir. Aksi takdirde, hamil durumu bir protesto ile tespit ettirerek suretin cirantalarının ve aval veren kişilerin karşı başvuru hakkını kullanabilir¹⁸⁷. Aksi durumda, hamil, suretin cirantalarına ve suret üzerine aval veren kişilere başvurma haklarını kaybeder¹⁸⁸. Buna karşılık hamil, muhataba başvuramayacaktır, çünkü muhatap ödeme için senedin aslını isteyecektir¹⁸⁹.

Senedin aslı üzerinde ”*Buradan itibaren ancak suret üzerinde yapılacak cirolar geçerlidir.*” kaydı konulmuşsa, senet aslı üzerinde yapılan cirolar geçerli olmayacak senet hakkında yapılması gereken işlerin suret üzerinden yapılması gerekecektir¹⁹⁰. Bu kayda rağmen senedin aslı ciro edilirse, bu ciro geçersizdir. Ayrıca bu durumda asıl senet üzerine konulan aval şerhi de geçersiz olacak ve avalin geçerli olabilmesi için, ciranta lehine verilecek aval şerhinin de suret üzerinde bulunması gerekecektir¹⁹¹.

¹⁸³ Öztan, s. 185. ; Bozkurt, s. 363.

¹⁸⁴ Öztan, s. 185. ; Bozkurt, s. 363.

¹⁸⁵ Öztan’a göre bu iki kurum dışında suret üzerine atılan imzalar geçerli olmayacak ancak araya girme mümkün olabilecektir. Öztan (1976), s. 514.

¹⁸⁶ Öztan (1976), s. 514.

¹⁸⁷ Tuna/ Göç Gürbüz, s. 218. ; Pulaşlı, s. 226. ; Bozkurt, s. 364.

¹⁸⁸ Bozkurt, s. 364. ; Domaniç, s. 163. ; Aksu, s. 40. ; Karayalçın, s. 186-187.

¹⁸⁹ Pulaşlı, s. 226. ; Tuna/ Göç Gürbüz, s. 218.

¹⁹⁰ Karayalçın, s. 186. ; Kınacıoğlu, s. 266.

¹⁹¹ Demirkapı, s. 49. ; Aksu, s. 40.

3.2.3. Aval Miktarı

Aval, poliçe bedelinin tamamı veya bir kısmı için verilebilir. Aval veren, poliçe bedelinin bir kısmı için sorumlu olacağını belirtecek şekilde kısmi aval beyanında bulunabilir. Ancak, kısmi aval vermek istiyorsa, bunu açıkça senet üzerinde belirtmelidir¹⁹².

Aval veren kısmi avale yönelik beyanını, oran göstermek suretiyle ya da miktar belirterek gerçekleştirebilir¹⁹³. Örneğin senet bedelinin yarısından sorumlu olduğunu veya senet bedelinin 10.000 TL'lik kısmından sorumlu olduğunu gösterir şekilde aval şerhinde bulunması durumunda da aval geçerli olacaktır.

TTK'ya göre poliçede kabul kayıtsız ve şartsız olmak zorundadır. Bu durumda muhatap kabul şerhinde herhangi bir kayıt koymuş ise poliçeyi kabul etmemiş sayılacaktır¹⁹⁴. Bu durumun tek istisnası poliçe bedelinin belirli bir kısmının ödeneceğine ilişkin kabuldür. Bu durumda muhatap lehine aval veren, kısmi bir aval vermemiş olsa dahi aval verenin sorumluluğu muhatabın kabul ettiği miktarla sınırlıdır. Daha önce de¹⁹⁵ ayrıntılı olarak anlatıldığı üzere aval verenin sorumluluğu, lehine aval verdiği kişinin sorumluluğu gibidir. Avalist lehine aval verdiği kişinin sorumlu olduğu miktardan fazlasıyla sorumlu tutulamaz.

3.2.4. Avalde Zaman

Hukukumuzda aval verilmesi bakımından herhangi bir süre sınırı getirilmemiştir. Bu nedenle avalin vadeden önce veya vadeden sonra verilmesi mümkündür¹⁹⁶. Ancak TTK m. 730/1'e göre hamil görüldüğünde veya görüldüğünden belirli bir süre sonra ödenmesi gereken poliçeyi; ibraz, kabul etmeme veya ödememe protestosu düzenleme veya gidersiz iade olunacaktır kaydının bulunması halinde, poliçeyi ödeme amacıyla ibraz için belirli süreleri geçirirse, kabul eden kişi haricinde cirantalara, düzenleyene ve diğer borçlulara karşı

¹⁹² Bozer/Göle, s. 175. ; Bozkurt, s. 344-345. ; Tuna/Göç Gürbüz, s. 137.

¹⁹³ Aksu, s. 58. ; Bozer/Göle, s. 175. ; Bozkurt, s. 344-345. ; Tuna/Göç Gürbüz, s. 137.

¹⁹⁴ Poroy/Tekinalp, s. 184. ; Bozkurt, s. 209.

¹⁹⁵ Bkz. 7. Bölüm

¹⁹⁶ Öztan, s. 166.

sahip olduğu hakları kaybeder. Dolayısıyla bu hüküm gereğince başvuru borçlularının başvuru hakkı düştükten sonra başvuru borçluları lehine aval verilmesi mümkün değildir¹⁹⁷.

Avalin ödememe protestosundan ya da protestonun düzenlenmesi için kanunda öngörülen sürenin geçmesinden sonra verilir verilemeyeceğı hususunda iki görüş söz konusudur. Birinci görüşe göre; protestodan sonra verilen aval, aval beyanı olarak kabul edilemez. Nitekim senedin ciro yoluyla devri imkanı ortadan kalkmıştır ve ciro yoluyla teminat sağlamak artık mümkün değildir. Dolayısıyla senedin tedavül imkânıyla birlikte kredi sağlama fonksiyonu da ortadan kalkmıştır¹⁹⁸. İkinci görüşe göre, protestodan veya buna ilişkin sürenin geçmesinden sonra da aval verilebilir. Hatta aval özellikle bu durumda önem kazanacaktır¹⁹⁹. Zamanaşımına uğramış senet bakımından da aval verilmesi mümkündür. Ancak bu durumda avalist zamanaşımı def'inden vazgeçmiş sayılacaktır²⁰⁰.

3.2.5 Aval Verebilecek Kişiler

Police ile sorumluluk altına girmiş olsun veya olmasın herkes aval verebilir²⁰¹. Aval verecek kişi police ilişkisi dışında üçüncü bir kişi olabileceğı gibi, police nedeniyle sorumluluk altına giren kişilerden biri de olabilir. Örneğin sorumluluk altında bulunan düzenleyen, cirantalardan herhangi birisi lehine aval verebileceğı gibi, senedi sonradan ciro ederek sorumluluk altına giren ciranta da düzenleyen lehine aval verebilecektir.

Düzenleyenin aval vermesi ise, kendisi hali hazırda bütün cirantalara ve hamile karşı sorumlu olduğundan, avalin senede duyulan güveni arttırması fonksiyonu bakımından bir yarar sağlamaz²⁰². Senette ciranta sıfatıyla imzası bulunan kimsenin, aval veren sıfatıyla senede imza atması pratikte bir değer taşımaz. Zira ciranta zaten senet bedelinden sorumludur. Ancak cirantalar kendisinden sonraki cirantalar ve hamile karşı sorumlu

¹⁹⁷ Kınacıoğlu, s. 249. ; Toros, s. 117.

¹⁹⁸ Öztan (1976), s. 465. ; Demirkapı, s. 86.

¹⁹⁹ Öztan (1976), s. 465.

²⁰⁰ Kınacıoğlu, s. 249. ; Öztan (1976), s. 465.

²⁰¹ Bahtiyar, s. 87-88. ; Öztan, s. 163. ; Poroy/Tekinalp, s.221.

²⁰² Poroy/Tekinalp, s. 221.

olduklarından, ciro zincirinde kendisinden daha yukarda bulunan cirantalar lehine aval vererek sorumluluklarını arttırabilirler²⁰³.

Muhatabın aval verip veremeyeceği konusunda doktrinde görüş ayrılıkları mevcuttur. POROY/TEKİNALP'e göre hukuken bir engel olmamakla birlikte muhatabın aval vermesi söz konusu olamaz. Zira muhatap poliçeyi ödeyecek olan kişidir. Bu sebeple, muhatap poliçe ödenmediği takdirde, lehine aval beyanında bulunacağı senet borçlusuyla birlikte ödemededen sorumluyum şeklinde bir taahhüt vermesi anlamsızdır²⁰⁴. Ancak yazar henüz kabul için ibraz edilmemiş bir poliçe için ciro yoluyla tedavül ederken muhatabın cirantalardan biri lehine aval vermesinin, kabul ve ödeyeceğine dair bir nevi beyan olarak yorumlanabileceğini söylemiştir.

ÖZTAN ise poliçeyi kabul etmiş bulunan bir muhatabın aval verebileceğini söylemekle birlikte, ancak poliçede zaten ismi geçen, imzası bulunan bir kimsenin verdiği avalın ancak belli anlarda anlam taşıyacağını, bu durumlardan birinin senedi kabul etmemiş bulunan muhatabın, senet borçlularından biri lehine aval vermesi olduğunu, senedi zaten kabul etmiş bulunan bir muhatabın aval vermesi durumunda, ilave bir teminat oluşturmayacağını, ancak poliçeyi kısmen kabul etmiş bir muhatabın veya kabul edilmemeden sorumlu olmayacağını belirten düzenleyenin ya da ödenmemeden sorumlu olmayacağını senede yazan cirantanın verdiği avallerin sonuç yaratacağını belirtmiştir²⁰⁵.

Kanaatimizce; TTK m.794/2'de çekte muhatabın aval vermesinin kanun koyucu tarafından yasaklayan açık bir düzenleme bulunması karşısında poliçe için böyle bir düzenleme öngörülmemiştir. Dolayısıyla kabul eden muhatabın da poliçede aval verebilmesi mümkündür. Ancak poliçeyi kabul eden muhatap tarafından verilen aval beyanı, aval kurumunun sağladığı yararlardan olan tedavül kolaylığı ve senede duyulan güvenin arttırılmasını sağlamaz. Nitekim poliçeyi kabul eden muhatap aval vermese dahi zaten lehine aval beyanında bulunacağı senet borçlusuyla birlikte ödemededen sorumludur.

²⁰³ **Kayar**, s. 96-97.

²⁰⁴ **Poroy/Tekinalp**, s. 221. ; TOROS ise muhatabın aval vermesi, poliçenin kabul edileceği ve ödeneceği şeklinde yorumlanamayacağını her ikisinin de ayrı kurumlar olduğunu savunmuştur. Bkz. **Toros**, s. 96.

²⁰⁵ **Öztan**, s. 164.

3.2.6. Lehine Aval Verilen Kişi

Aval beyanının kural olarak kim lehine verildiği de belirtilmekle birlikte, mutlaka isim verilmesi gerekli değildir²⁰⁶. Örneğin; avalın kabul eden lehine verildiğinin yazılması yeterlidir²⁰⁷. Ayrıca aval beyanının geçerli olabilmesi için, senette borçlu olan bir kişi lehine verilmiş olması gerekir. Aksi takdirde, aval geçersizdir²⁰⁸. Zira, TTK m. 700/1 uyarınca, aval ile poliçe bedelinin ödenmesi teminat altına alınmaktadır. Senette borçlu olmayan bir kişi lehine verilen avalin hukuk dünyasında sonuç doğurması mümkün değildir²⁰⁹. Poliçede aynı kişi lehine birden fazla aval verilmesi mümkün olup, TTK’da bu hususta yasaklayıcı bir düzenleme bulunmamaktadır²¹⁰.

Poliçeden sorumlu olmak kavramından anlaşılması gereken, avalden doğan hakların ileri sürüldüğü sırada, lehine aval verilen kişinin poliçeden dolayı sorumlu olarak gözükmemesidir. Doktrinde bazı yazarlar henüz borç ilişkisine dahil olmamış veya borç ilişkisine dahil olmakla beraber sorumluluğu bertaraf edilmiş kişi lehine de aval verilemeyeceğini savunmaktadır²¹¹. Bir kısım yazarlar ise ²¹²muhatap lehine her durumda aval verilebileceğini ileri sürmektedir.

POROY/TEKİNALP’e göre; bir muhatap henüz kabul etmemiş ise veya bir ciranta kabul etmeme ve ödemedi sorumlu olmayacağını şart koşmuş ise, bu kişiler lehine aval

²⁰⁶ **Bozkurt**, s. 344. ; **Kayar**, s. 97. ; **Bahtiyar**, s. 89-90. ; **Kınacıoğlu**, s. 247-248.

²⁰⁷ **Öztan**, s. 165.

²⁰⁸ **Pulaşlı**, s. 192. ; **Poroy/Tekinalp**, s. 221. ; **Öztan**, s. 164.

²⁰⁹ **Pulaşlı**, s. 192. ; Aynı yönde Yargıtay 12 HD 04.03.2018 T. , 2008/1110E. , 2008/4016 K. “TTK’nun 614. maddesi hükmüne göre aval veren kimin için taahhüt altına girmiş ise tıpkı onun gibi sorumludur. Ayrıca, bonoda lehine aval verilen kimse mutlaka bono borçlusu olmalıdır. Bonoda sorumlu olarak görülmeyen bir kimse için verilen aval geçersizdir Somut olayda, muteriz borçlu senette keşidecinin imzasının bulunmadığını ileri sürmektedir. Keşidecinin imzasının bulunmaması halinde, keşideci için aval vermiş olan şikayetçi senet bedelinden dolayı sorumlu tutulamaz. O halde Mahkemece takip dayanağı senette keşideci Savaş Polat’ın imzasının bulunup bulunmadığı tespit edilerek oluşacak sonuca göre bir karar verilmesi gerekirken eksik inceleme ile yazılı şekilde istemin reddi yönünde hüküm tesisi isabetsizdir.” (Corpus Web Hukuk Mevzuat ve İctihat Programı)

²¹⁰ **Toros**, s. 97.

²¹¹ **Karayalçın**, s. 167. ; **Poroy/Tekinalp**, s. 221. ; **Öztan**, s. 164.

²¹² **Aksu**, s. 53. ; **Güral**, s. 449-450. ; **Toros**, s. 118.

verilemez. Ancak kabul etmeme halinde sorumlu olmayacağını şart koşmuş, ödemedi sorumlu olan bir ciranta veya düzenleyen lehine aval verilmesi mümkündür²¹³.

AKSU'ya göre; avalin geçerli olabilmesi için, lehine aval verilen kişinin aval verenden önce imza atmış olması şart değildir. Ancak avalden doğan hakkın ileri sürülmesi sırasında, söz konusu imzanın atılmış olması gereklidir. Yazara göre bu durum kambiyo taahhütlerinin şarta bağlanamayacağı kuralıyla da çelişmez. Bu halde, poliçe bedelinin ödenmesi değil, avalin kuruluşu geciktirici şarta bağlanmıştır. Ancak, muhatap poliçe kendisine ibraz edildiğinde, kabul etmezse, aval geçersiz olacaktır²¹⁴. TOROS²¹⁵ da bu görüşün yerinde olduğunu, aval verenin aval iradesini, lehine aval verilenden önce göstermesinin mümkün olduğunu, hamil açısından aval veren ya da lehine aval verilenin hangisinin önce imza attığının önemli olmadığını, aval verenin, lehine aval verilenden sonra imza atması gerektiğinin kabul edilmesi halinde aval şerhinin geçersizliğinin gündeme gelebileceğini, bu durumun ispatı açısından ise, hem aval verenin hem de lehine aval verilenin tarih atması gerekeceğini ancak kanun koyucunun aval beyanında tarihe ilişkin bir zorunluluk öngörmediğini belirtmiştir.

Kanımızca doktrinde ağırlıklı olarak kabul edilen ikinci görüş yerindedir, avalden doğan hakların ileri sürüldüğü sırada, lehine aval verilen kişinin poliçeden dolayı sorumlu olarak gözükmesi aval beyanının geçerliliği için yeterlidir. Kambiyo senedinde kim olduğu görülmeyen, örneğin beyaz cirolu bir senedi imzalamadan olduğu gibi devreden bir kişi lehine de aval verilemez²¹⁶.

Aval; keşideci, kabul eden muhatap ve ciranta lehine verilebileceği gibi araya giren veya avalist lehine de aval verilmesi mümkündür. Nitekim aval beyanı kambiyo senedinden dolayı sorumluluk altına giren kişiler lehine verilebilmektedir. Aval veren de kambiyo senedi nedeniyle sorumluluk altına giren kişilerdendir. Bu şekilde aval verilmesini POROY/TEKİNALP “katmerli aval” olarak nitelendirmiştir²¹⁷. Ancak yazara göre bu durum avalin kambiyo senedine duyulan güvenin arttırılması ve dolayısıyla tedavülünün kolaylaşması amacına aykırı olacaktır. Şöyle ki teminat vermek amacıyla aval şerhi koyan

²¹³ Poroy/Tekinalp, s. 221.

²¹⁴ Aksu, s. 53.

²¹⁵ Toros, s. 118.

²¹⁶ Öztan, s. 163.

²¹⁷ Poroy/Tekinalp, s. 222.

kişinin de teminata ihtiyaç duyması kambyo senedine duyulan güvenin azalmasına neden olabilir.

Avalin kimin lehine verildiğinin hiç belirtilmemesi durumunda ise TTK m. 701/3 gereğince düzenleyen lehine verildiği kabul edilir. Kanunda düzenlenen bu hüküm iyiniyetli hamil ve kambyo senedi borçlusu arasında aksinin ispatı mümkün olmayan bir karinedir²¹⁸.

3.2.5. İmza

İmza, kişinin kimliğini gösteren, onu belirleyen ve diğerlerinden ayıran bir işarettir²¹⁹. Türk Borçlar Kanunu'nun 15. maddesinde; *“İmzanın, borç altına girenin el yazısıyla atılması zorunludur. Güvenli elektronik imza da el ile atılmış imzanın bütün hukuki sonuçlarını doğurur. İmzanın el yazısı dışında bir araçla atılması, ancak örf ve adetçe kabul edilen durumlarda ve özellikle çok sayıda çıkarılan kıymetli evrakın imzalanmasında yeterli sayılır. Görme engellilerinin talepleri halinde imzalarında şahit aranır. Aksi takdirde görme engellilerin imzalarını el yazısı ile atmaları yeterlidir.”* şeklinde düzenlenmiştir.

Kıymetli evrak hukukunda ise imza şartı bu evrakların doğası gereği çok daha sıkı şartlara bağlanmıştır. Polişe üzerindeki beyanların mutlaka el ile imzalanması gerekir. El ile atılan imza yerine, mekanik herhangi bir araçla, elle yapılan veya onaylanmış bir işaret veya resmi bir şahadetname kullanılamaz. (TTK m. 756)

Polişe, bono, çek, makbuz senedi, varant ve kambyo senetlerine benzeyen senetler güvenli elektronik imza ile de düzenlenemez. Bu senetlere ilişkin kabul, aval ve ciro gibi senet üzerinde gerçekleştirilen işlemler de güvenli elektronik imza ile yapılamaz (TTK m. 1526). Herhangi bir nedenle imza atamayan kişiler örneğin okur-yazar olmayanlar noter huzurunda kambyo taahhüdünde bulunamayacağı için bir kambyo taahhüdü olan aval beyanında da bulunamayacaklardır. Ancak el yazısıyla imza atamayanlar temsilci vasıtasıyla ticari senet hükümlerine göre borçlanmaları mümkündür²²⁰. Dolayısıyla bu kişiler temsilci vasıtasıyla aval verebileceklerdir.

²¹⁸ Öztan, s. 165.

²¹⁹ Eren (2012), s. 274.

²²⁰ Öztan, s. 73.

İmzanın el yazısıyla olmasındaki amaç, imzalayanın imzayı şahsen ve bizzat attığının kanıtlanabilmesidir. Bir kimsenin eli zorla tutularak imzası atılmışsa, bu imza onun fiili iradesini ve gerçeği yansıtmadığından geçerli olmayacaktır²²¹. Görme engellilerin imzaları ise TBK m. 15/3'te düzenlenmiştir. Bu madde hükmüne göre görme engellilerin talepleri halinde imzalarında şahit aranır. Talep etmedikleri takdirde görme engellilerin el ile attıkları imza geçerli olacaktır. 6762 sayılı TTK m. 668'de düzenlenen görme engellilerin senede attığı imzaların usulen tasdik edilmesi gerektiğine dair hüküm 6102 sayılı TTK'ya alınmamıştır. Bu durum kanun koyucunun düzenleme şekli de dikkate alındığında görme engellilerin usulen tasdik şartı aranmadan da kambyo senetlerini imzalayabileceğinin söylenebileceği gibi, artık kambyo senetlerini bizzat imzalayamayacaklarına dair değerlendirmede de bulunmak mümkündür²²².

Yargıtay bir kararında; *“6098 sayılı TBK'nın 15/3 maddesi, Noterlik Kanununun 73/1 maddesi uyarınca görme engellilerinin talepleri halinde imzalarında şahit aranır. Aksi takdirde görme engellilerin el yazısı ile imza atmaları yeterlidir. Bu hükümlere göre görme engelli olan davacının dava konusu bonodaki imzaları yasa gereğince geçerli olduğundan salt bu nedenle davanın reddine karar verilmesi doğru görülmemiştir.”* gerekçesiyle ilk derece mahkemesinin kararını bozmuştur²²³. Kanımızca eski kanunda bulunan hükmün yeni kanundan çıkarılması durumu, görme engellilerin artık hiçbir şekilde şahsen kambyo taahhüdünde bulunamayacağı yönünde yorumlanmamalıdır. Zira TBK 15/3'te yer alan görme engellilerin talepleri halinde imzalarında şahit aranacağı, aksi takdirde görme engellilerin el ile attıkları imza geçerli olacağına dair hüküm TMK ve TBK'nın ilgili hükümlerinin uygun düştüğü ölçüde bütün özel hukuk ilişkilerine uygulanacağına dair TMK m. 5 hükmü gereğince kambyo senetlerine ve dolayısıyla aval kurumuna da uygulanacaktır²²⁴.

²²¹ Eren (2012), s. 274.

²²² Can, s. 59.

²²³ Yargıtay 19. H.D., 25/04/2016 T., 2016/402E.-7335 K. (UYAP- Yargıtay Kararı Sorgulama Ekranı)

²²⁴ Aynı yönde Bkz. Toros, s. 91.

4. AVALDE TEMSİL KURUMU

4.1. Genel Olarak Temsil

Temsil kurumu TBK'nın 40-48. maddeleri arasında düzenlenmiştir. Temsil, gerçek veya tüzel kişiliği haiz bir kişinin, üçüncü kişi ad ve hesabına hukuki işlem yapma ve bu hukuki işlemlerin üçüncü kişi lehine veya aleyhine hüküm ve sonuç doğurmasıdır²²⁵. Temsil ilişkisinde; temsil yetkisi veren kişiye “*temsil olunan, temsil edilen, asil*” hukuki işlemi yapması için kendisine temsil yetkisi verilen kişiye “*temsilci*” adı verilir.

Hukukumuzda, hukuki işlemlerin kural olarak işlemi yapan kişi hakkında hüküm ve sonuç doğurması gerekir. Ancak hukuki ve maddi engeller bazı durumlarda kişinin kendi hukuki işlemlerini bizzat yapmasına imkân vermeyebilir. Bu durumda hukuki işlemler temsilci adı verilen başka bir kişi tarafından yapılabilir²²⁶. Temsil kurumunun amacı temsil olunan kişiyi koruyarak hukuki işlem sonucunda zarar görmesini engellemektir. Temsilci hukuki işlemi genellikle temsil olunan hesabına ve yararına yapar. Ancak temsil vasıtasıyla üçüncü kişiler veya bizzat temsilci yararına da işlem yapılabilir²²⁷.

Temsil, sözleşmelerde, tek taraflı hukuki işlemlerde veya hukuki işlem benzeri fiillerde uygulama alanı bulabilir. Ancak nişanlanma, evlenme, tanıma, evlat edinme ve vasiyetname gibi kişiye sıkı sıkıya bağlı hakların kullanılmasını gerektirecek işlemlerde temsil uygulanamaz²²⁸. Keza haksız fiillerde, ahlak ve adaba aykırı fiillerde de temsil söz konusu olamaz. Temsilci vasıtasıyla bu tarz fiillerin işlenmesi mümkün değildir.

Poliçe ve çek hukuki niteliği itibarıyla havale, bono ise bir soyut borç ikrarıdır. Kambiyo taahhüdü olan aval nitelik itibarıyla bir sözleşme değil hukuki işlemdir. Ortada bir hukuki işlem olduğuna göre aval kaydının bir temsilci aracılığıyla yapılması mümkündür²²⁹.

²²⁵ Eren (2012), s. 424. ; Hatemi/Gökyayla, s. 107.

²²⁶ Eren (2012), s. 424. ; Hatemi/Gökyayla, s. 107.

²²⁷ Eren (2012), s. 425.

²²⁸ Hatemi/Gökyayla, s. 109. ; Eren (2012), s. 425.

²²⁹ Bozkurt, s. 167.

Temsil yetkisi kural olarak temsil olunan ile temsilci arasındaki temel ilişkiye dayanır. Bu temel ilişki genellikle vekâlet sözleşmesi²³⁰ gibi bir sözleşmedir. Ancak temsil ilişkisi bir sözleşme vasıtasıyla yapılsa dahi, sözleşmeden bağımsız ve ayrı bir işlemdir²³¹.

Temsil kurumu kural olarak herhangi bir şekle bağlı değildir. Temsil ilişkisinin sözlü ya da yazılı olarak kurulması mümkündür. Temsil konusu işlemin tesisi için hukukun özel şekil şartı araması, temsil için de aynı şekil şartının yerine getirilmesini zorunlu kılmaz. Aynı şekilde hâkim görüşe göre temsilcinin fiil ehliyetinde sahip olması gerekmez, temsile konu işlem bakımından ayırt etme gücüne sahip olması yeterlidir. Temsilcide fiil ehliyeti aranmamasının sonucu olarak; temsilcinin, kendi adına hak ve borç doğurucu sözleşmeler yapamıyorken temsil olunan adına hak ve borç doğurucu sözleşme yapabilmesi mümkündür²³². Türk Hukukunda zayıfların korunması ve ikili ilişkilerinden zarar doğmaması amaçlanır ancak temsil kurumu bakımından inceleyecek olursak tesis edilen işlem, kurulan sözleşme temsilci hakkında değil temsil olunan hakkında hüküm ve sonuç doğurur. Dolayısıyla sınırlı ehliyetli temsilcinin kurduğu sözleşmeler kendini bağlamadığı için hukuk tarafından korunmasına ihtiyaçları yoktur²³³. Hem temsil olunan hem temsilcinin tam fiil ehliyetinin bulunmadığı durumlar da söz konusu olabilir. Ayırt etme gücüne sahip küçük ve kısıtlıların TMK m. 16 kapsamında yasal temsilcisinin rızasını yahut icazetini alarak temsil ilişkisi kurmasında hukuken engel yoktur²³⁴.

Temsil çeşitli türlere ayrılır. Bir kişinin sahip olduğu temsil yetkisine dayanarak başka bir kişinin ad ve hesabına hukuki işlem yapmasına doğrudan doğruya temsil; hukuki

²³⁰ Temsil yetkisi genellikle vekâlet sözleşmesiyle birlikte verilmesine rağmen bu iki işlem birbirinden farklıdır. Vekâlet bir sözleşme iken temsil tek taraflı bir hukuki işlemdir. Vekâletin sözleşme niteliğini haiz olması dolayısıyla vekil ile vekâlet veren arasında bir iç ilişki kurar, vekile hukuki bir sorumluluk ve borç yükler, taraflar arasında sözleşmeden kaynaklanan bir borç ilişkisi mevcuttur. Buna karşılık temsil ilişkisi bir vekâlet sözleşmesiyle verilmiş olsa dahi buradaki temsil etkisini yalnızca dış ilişkide gösterir ve temsilciye hiçbir borç yüklemmez. Ayrıca temsil yetkisinin mevcut olması için mutlaka bir sözleşme şart değildir. Vekâlet sözleşmesi olmaksızın da temsil ilişkisinin var olması mümkündür. Bkz. **Eren (2012)**, s. 440. vd.

²³¹ **Eren (2012)**, s. 439. ; Aksi görüş için Bkz. **Hatemi/Gökyayla**, s. 107. Yazara göre vekâletsiz temsil mümkün değildir. İş sözleşmeleri gibi sözleşmelerde işçiye temsil yetkisi verilmiş olması, bu gibi sözleşmeleri saf ve münhasır bir anlamda iş sözleşmesi olmaktan çıkarır ve bağlantılı sözleşme haline getirir. Temsil yetkisi anlamında aralarındaki ilişki yine bir vekâlet ilişkisidir.

²³² **Eren (2012)**, s. 438.

²³³ Aksi yönde Bkz. **Hatemi/Gökyayla**, s. 108.

²³⁴ **Eren (2012)**, s. 438.

işlemin temsil yetkisine dayanılarak temsilci adına fakat temsil olunan hesabına yapılmasına dolaylı temsil denilir²³⁵. Doğrudan doğruya temsil ilişkisinde temsilci temsil olunan adına irade beyanında bulunma yetkisine sahip olursa bu temsil ilişkisine aktif temsil, temsilcinin temsil olunan adına iradesini beyan edemediği, yalnızca temsil olunan adına kendisine yöneltilen irade beyanlarını kabule yetkili olduğu temsil ilişkisine pasif temsil adı verilir²³⁶.

Temsil ilişkisinde bir başka ayrım ise iradi ve kanuni temsil ayrımıdır. TBK m. 40-47 arasında iradi temsil düzenlenmektedir. Kanuni temsil yetkisinin söz konusu olduğu hallerde ise öncelikle kanuni temsille ilgili hükümler uygulanır, iradi temsile ilişkin genel hükümler ise uygun düştüğü ölçüde kıyasen uygulama alanı bulacaktır²³⁷. Bir kimsenin bir başkası adına senet düzenlemesi mümkündür. Bu durumda TTK'da hüküm bulunmadığından TBK'nın ilgili hükümleri uygulama alanı bulacaktır.

Bir teminat aracı olan aval kurumu yönünden temsil ilişkisinin kabulü birbirinden farklı iki tane, üç köşeli hukuki ilişkinin aynı anda uygulanması sonucunu vermekte; üçüncü kişi lehine teminat verme fonksiyonu olan avalin temsilci vasıtasıyla yapılması hukuki ilişkiye dördüncü bir kişinin girmesi anlamına gelmektedir²³⁸.

4.1.1. Kanuni Temsil

Kanuni temsilde, temsil ilişkisinin kaynağı kanundur. Kanuni temsil bazı durumlarda kendiliğinden kanun gereği kurulur. Örneğin; TMK m. 342'de düzenlenen velayet kanundan doğan bir kanuni temsil ilişkisidir. Ancak kanuni temsil yine kaynağını kanundan almakla birlikte vasi ve kayyım atama gibi durumlarda temsil ilişkisinin doğması bakımından resmi bir makamın kararına ihtiyaç vardır²³⁹.

Yasal temsilcinin, kanundan kaynaklanan temsil yetkisini kullanması durumunda velayet söz konusu ise, velinin temsil olunan adına aval verebilmesi için herhangi bir özel izne gerek yoktur. Buna karşılık, vesayette ise, TMK m. 462/1 gereğince, vasinin küçük veya kısıtlı adına kambiyo taahhüdünde bulunabilmesi için, sulh hukuk mahkemesinden izin

²³⁵ Eren (2012), s. 438.

²³⁶ Eren (2012), s. 438.

²³⁷ Öztan, s. 74.

²³⁸ Demirkapı, s. 88.

²³⁹ Örneğin vasiyi, kayyımı, miras şirketinde temsilciyi mahkeme tayin eder. Bkz. Eren (2012), s. 431.

alması gerekmektedir²⁴⁰ . Kanuni temsile ilişkin bu hususlar ehliyet bölümünde ayrıntılı olarak incelenmiştir²⁴¹.

4.1.2. İradi Temsil

İradi temsil, temsil olunanın irade beyanına dayanır. İradi temsilde temsil ilişkisinin kaynağı hukuki işlemdir²⁴². İradi temsil ilişkisinde temsil olunan kendi istek ve iradesiyle temsilciye temsil yetkisini vermekte ve temsilci bu yetkiye dayanarak hukuki işlem yapmaktadır.

İradi temsilde temsil yetkisinin kapsamını temsil olunan kişi belirler. Temsil yetkisi veren kimse, temsil yetkisini zaman bakımından²⁴³ sınırlayabileceği gibi temsil yetkisini şarta da bağlayabilir. Ayrıca temsil edilen, temsil yetkisini belirli bir işin yapılmasına yönelik verebileceği gibi temsilciye genel bir temsil yetkisi de verebilir. Eğer temsil yetkisi belirli bir işin yapılması için verildiyse özel yetki söz konusu olacak, temsilci özel olarak yetkilendirildiği konu dışındaki işlemleri yapamayacaktır. Genel yetki verilmesi durumunda dahi kanun koyucu bazı işlemlerin yapılabilmesi için temsil edilenin temsilciyi özel olarak o işlem için yetkilendirmesini şart koşmuştur.

TBK m. 504/3'e göre vekil özel olarak yetkilendirilmedikçe dava açmak, sulh olmak, hakeme başvurmak, iflas, iflasın ertelenmesi ve konkordato talep etmek, kambiyo taahhüdünde bulunmak, bağışlama yapmak, ve kefil olmak gibi işlemleri yapamaz. Bu durumda iradi temsil yetkisi vekâletname yoluyla verilmiş ise temsilci kambiyo taahhüdü olan aval verme işlemi için özel olarak yetkilendirilmelidir.

4.2. Kambiyo Hukukunda Temsil

Kambiyo taahhüdünde bulunmak için verilen temsil yetkisi klasik anlamda verilen temsil yetkisinden daha sıkı şartlara bağlanmıştır. Senedin ibrazının hak sahipliğinin kanıtı

²⁴⁰ Öztan, s. 74. ; Kayıhan, s. 96. ; Aksu, s. 60.

²⁴¹ Bkz. 3. Bölüm

²⁴² Eren (2012), s. 430.

²⁴³ Temsil edilen, temsilcinin yetkisini belirli bir zamandan itibaren hüküm ve sonuç doğurmak üzere veya belirli bir zamana kadar geçerli olmak üzere verebilir. Bkz. Eren (2012), s. 441.

için yeterli olması gibi durumlar göz önüne alındığında, senetler hakkında yapılan bu düzenlemenin neden bu kadar sıkı olduğu son derece anlaşılır olacaktır.

Bir kişinin başka bir kişi ad ve hesabına bir kambiyo taahhüdünde bulunması ile genel anlamda temsil yetkisinin kullanması farklılık göstermez²⁴⁴. Ancak TBK m. 504/3 ve 551/2 uyarınca vekilin kambiyo taahhüdünde bulunabilmesi için özel olarak yetki verilmesi gerekir. TTK'da bütün bu hususlar hakkında hüküm bulunmadığından TBK'nın temsile ilişkin hükümleri ticaret hukuku kurumları ve dolayısıyla kambiyo senetleri hakkında uygulanacaktır²⁴⁵.

4.3. Avalde Temsil

TTK'da temsilen aval verilmesine yönelik özel bir düzenleme bulunmadığından, kişisel teminat içeren bir kambiyo taahhüdü olan avale de kambiyo senetlerinde temsile ilişkin hükümler uygulanacaktır²⁴⁶.

4.3.1. Gerçek Kişilerde Temsil

Hukukumuzda her ne kadar kambiyo senetlerini, esasen senetle borç altına giren kimse imzalayacağı öngörülse de bir kimse kendi nam ve hesabına kambiyo senedi imzalaması hususunda bir başkasına yetki verebilir veya bu yetki yukarıda anlatıldığı üzere kanundan kaynaklanabilir. İster iradi temsil ister kanuni temsil yoluyla temsilci atanmış olsun aval ilişkisinin temsilci ile de kurulması mümkündür. Velayet ve vasilik gerçek kişiler yönünden kanundan doğan bir kanuni temsil ilişkisidir. Yasal temsilcinin, kanundan kaynaklanan temsil yetkisini kullanması durumunda velayet söz konusu ise, temsil olunan adına aval verebilmesi için herhangi bir özel izne gerek yoktur²⁴⁷. Vesayet durumunda ise, vasiinin küçük veya kısıtlı adına aval verebilmesi için, mahkemeden izin alması gerekir²⁴⁸.

²⁴⁴ Bozkurt, s. 167. ; Kayıhan, s. 96. ; Çamoğlu, s. 38. ; Öztan, s. 74.

²⁴⁵ Bozkurt, s. 167. ; Kayıhan, s. 96. ; Çamoğlu, s. 38. ; Öztan, s. 74.

²⁴⁶ Aksu, s. 60.

²⁴⁷ Öztan, s. 74. ; Aksu, s. 60.

²⁴⁸ Öztan, s. 74. ; Aksu, s. 60.

Aval beyanının kambiyo senedinin temsilci tarafından imzalanması suretiyle verilmesi durumunda temsilcinin temsil ettiği kişi adına mı yoksa kendi adına ve hesabına mı aval verdiğinin tespit edilmesi gerekecektir. Zira kanun koyucu temsilci tarafından kambiyo taahhüdünde bulunmanın şekline dair bir düzenlemeye yer vermemiştir.

ÖZTAN’a göre; temsilcinin temsil yetkisine dayanarak kambiyo senedini imzalaması ile temsilci değil, temsil yetkisi vermiş kimse borç altına girecektir. Bunun için temsilcinin mutlaka imzayı temsil yetkisini belirterek atması şart değildir. Senet üzerine temsil olunanın adı yazıldıktan sonra, altına “temsilen”, “vekaleten”, “adına” gibi ifadelerle temsilcinin kendi adını yazıp imzalaması yeterli olacaktır. Bu durumda işlem yapıldığı anda, temsilcinin temsil olunduğu iddia edilen kimseyi gerçekten temsile yetkili bulunup bulunmadığını, bu temsil yetkisinin sınırlarının ne olabileceğini, senedi alacak kişi tarafından rizikosu kendisine ait olmak üzere incelemesi gerekecektir. Basiretli bir alacaklı temsilciden geçerli bir temsil belgesi istemeli ve bu belgeyle birlikte kimlik belgelerini de özenle incelemelidir²⁴⁹.

TOROS’a göre de temsil yetkisi belirtilmeden temsil olunanın adına senedin imzalanması mümkündür. Zira kambiyo taahhüdünün yapıldığı tarih itibarıyla senedi imzalayanın temsil yetkisine sahip olması yeterli olacak, temsil yetkisinin bulunmadığının iddia edilmesi halinde ortaya çıkan uyuşmazlıklarda, temsilci sıfatıyla senede imza atanın temsilci olup olmadığının tespiti, ticaret sicilden sorulmak suretiyle belirlenebileceği gibi vekaletin varlığı ile de ispat edilebilecektir. Ancak hiçbir şekilde imza sahibinin tespiti mümkün değilse bu durumda imzanın sorumluluk doğurması mümkün olmayacaktır²⁵⁰.

Bu görüşlerin aksine kambiyo taahhüdünde temsilcinin tanınabilmesi için buna yönelik açıklamaların bulunması gerektiğini, temsil ilişkisinin varlığının anlaşılamadığı durumlarda ise imza atan temsilcinin kişisel sorumluluğun doğacağını yahut imzanın kim tarafından atıldığını teşhis imkânı yoksa sorumluluk doğmayacağını savunulabileceği akla gelse de kanaatimizce de temsilcinin temsil yetkisini açıklar nitelikte bir beyanda bulunmadan da temsil olunan ad ve hesabına kambiyo taahhüdünde bulunabilir. Zira temsilcinin temsil yetkisi bulunmadığı yönünde şüphe oluştuğunda TOROS’un da belirttiği üzere tacirleri temsil eden temsilci bakımından temsil yetkisi ticaret sicilinden sorulabilecek ya da temsil ilişkisinin temelindeki hukuki ilişkinin varlığı ile de temsil ilişkisi ispat

²⁴⁹ Öztan, s. 75.

²⁵⁰ Toros, s. 103.

edilebilecektir. Temsil ilişkisinin ispatlanamaması durumunda ise artık temsilcinin kendi ad ve hesabına kambiyo taahhüdünde bulunduğunun kabulü gerekecektir. Bu nedenle temsilcinin her ne kadar temsilen işlem yaptığına dair bir ifade kullanması zorunlu değil ise de kendini sorumluluktan kurtarmak adına temsilen işlem yaptığını ifade eden bir ibareyi yazmak suretiyle işlem tahsis etmesi kendi yararına olacaktır.

4.3.2. Tüzel Kişilerde Temsil

Tüzel kişiler hukuken eylemleri ile hüküm ve sonuç doğurmaya kabil kurumlardır. Tüzel kişiler tesis ettikleri işlemleri organları vasıtasıyla yerine getirirler. Tüzel kişilerin organları onların temsilcisi değil doğrudan kendi kişilikleridir²⁵¹. Dolayısıyla tüzel kişinin organlarının temsil yetkisi kanun ve statü hükümlerine göre tespit edilir. Burada vekâlet hükümleri uygulanmaz²⁵².

TTK m. 16'ya göre ticaret şirketleri, amacına ulaşmak için ticari bir işletme işleten vakıflar, dernekler, kendi kuruluş kanunları uyarınca özel hukuk hükümlerine göre yönetilmek, ticari şekilde işletilmek üzere devlet, il özel idaresi, belediye, köy ile diğer kamu tüzel kişileri tarafından kurulan kurum ve kuruluşlar tacir sayılmıştır.

Derneklerde yönetim kurulu, derneğin yürütme ve temsil organı olmakla birlikte yönetim kurulu tarafından temsil görevi, üyelere birine veya üçüncü bir kişiye de verilebilir (TMK m. 85).

Ticaret şirketlerinden kollektif şirketlerde, şirket sözleşmesinde belirtilen kişiler şirketin işletme konusuna giren her türlü iş ve hukuki işlemlerde şirket adına yetkilidirler. Temsil yetkisinin tanınması konusunda sözleşme özgürlüğü kuralı geçerlidir²⁵³. Bu nedenle kollektif şirket ortakları temsil yetkisini kime vereceklerini serbestçe takdir edebileceklerdir²⁵⁴. Ayrıca TTK m. 213 gereğince kollektif şirket sözleşmesine şirketi temsile yetkili kimselerin ad ve soyadları, temsile yetkili kişilerin tek başlarına mı yoksa birlikte mi temsile yetkili olduklarını yazmaları zorunludur. Şirketi temsile yetkili olan kişi,

²⁵¹ Öztan, s. 75.

²⁵² Öztan, s. 75.

²⁵³ Poroy/ Tekinalp / Çamoğlu, s. 215.

²⁵⁴ Bahtiyar, Mehmet (2014) Ortaklıklar Hukuku, 8. Baskı, İstanbul, Beta, s. 83.

şirketin işletme konusuna giren her türlü işi ve hukuki işlemleri şirket adına yapmak ve şirketin unvanını kullanmak yetkisine sahiptir. Şirket ortakları tarafından bu yetkiyi sınırlayan her şart iyiniyetli üçüncü kişiye karşı ileri sürülemez. (TTK m. 233/1) Ancak temsil yetkisinin kullanımının birlikte temsil ve temsil yetkisinin bir şubenin işlerine özgülenmesi şeklinde sınırlandırılması durumunda bu sınırlandırma tescil ve ilan şartıyla üçüncü kişilere karşı ileri sürülebilir²⁵⁵. Birlikte temsilde şirketi bütün ortaklarının birlikte temsil edebileceği kararlaştırılabileceği gibi, belirli ortakların birlikte temsili de kararlaştırılabilir. Birlikte temsil yalnızca temsil yetkisinin kullanılması açısından bir sınırlamayı ifade eder²⁵⁶. Konu ya da miktar bakımından bir sınırlama birlikte temsil yoluyla da getirilemez²⁵⁷.

Temsilciler tarafından ortaklık adına yapılan işlemler sonucunda ortaklık tüzel kişiliği hak veya borç sahibi olur. Temsil yetkisi haklı sebeplerin varlığı halinde, bir ortağın başvurusu üzerine mahkemece kaldırılabilir²⁵⁸ gibi ticari temsilci, temsil yetkisine sahip ortakların tamamı tarafından görevden alınabilir. Ancak bu durumun üçüncü kişilere karşı ileri sürülebilmesi tescil ve ilan şartına bağlıdır. (TTK m. 235/2)

Komandit şirketlerde ise sorumluluğu sınırlı olmayan ortaklara komandite, sorumluluğu sınırlı olan ortaklara komanditer ortak adı verilir. Komandite ortakların mutlaka gerçek kişi olması gereklidir. Tüzel kişiler ancak komanditer ortak olabilir (TTK m. 304/3). Komandit şirketler kural olarak komandite ortak tarafından temsil edilirler.

TTK m.318/1 gereğince kolektif şirketlerin temsil yetkisinin kapsamı ve sınırlandırılmasına ilişkin hükümler komandit şirkete uygulanacaktır. Komanditer ortak, ortak sıfatıyla şirketi temsil edemez. Ancak komanditer ortak şirket sözleşmesinde aksine bir hüküm bulunmaması halinde ticari temsilci, ticari vekil veya ticari memur olarak atanabilir. (TTK m. 318) Komanditer ortak, temsilci olarak hareket ettiğini bildirmeksizin ortaklık adına işlem yapması halinde iyiniyetli üçüncü kişilere karşı komandite ortak gibi sorumlu olacaktır²⁵⁸ (TTK m. 321/1) .

²⁵⁵ Bahtiyar (2014), s. 82. ; Poroy/Tekinalp/Çamoğlu, s. 218.

²⁵⁶ Poroy/Tekinalp/Çamoğlu, s. 218.

²⁵⁷ Poroy/Tekinalp/Çamoğlu, s. 218.

²⁵⁸ Bahtiyar (2014), s. 82.

Anonim şirketler yönetim kurulu tarafından yönetilir ve temsil olunurlar. (TTK m. 365) Esas sözleşmede aksi kararlaştırılmamış veya şirketin yönetim kurulu tek kişiden oluşmuyorsa kanun gereği temsil yetkisi çift imza ile kullanılmak üzerine yönetim kuruluna aittir²⁵⁹. Bu nedenle anonim şirket adına aval verildiği durumda da çift imza kuralı geçerli olacaktır, aksi durumda şirketin sorumluluğundan söz edilemeyecektir. Temsil yetkisine sahip yönetim kurulu üyeleri işletme konusu içine giren bütün işlemleri yapmaya yetkilidirler, öz veya miktar yönünden yapılan sınırlamalar geçerli olmayacaktır²⁶⁰.

Limited şirketler bir veya birden çok gerçek veya tüzel kişi tarafından bir ticaret unvanı adı altında kurulan, esas sermayesi belirli ve esas sermaye paylarının toplamından oluşan, ortaklarının şirket borçlarından değil, taahhüt ettikleri esas sermaye paylarını ve şirket sözleşmesinde öngörülen yükümlülükleri yerine getirmekle yükümlü olduğu, kanunda yasak olmayan her türlü ekonomik amaç ve konu için kurulabilen, en fazla elli ortaktan oluşabilen şirketlerdir²⁶¹. Limited şirket, sınırlı sorumluluk ve sermayenin paylara bölünmüş olması dolayısıyla anonim şirket ile çok yakın özellikler göstermekte iken, yönetim ve işleyiş bakımından da kollektif şirkete benzemektedir²⁶². Şirket sözleşmesi ile şirketi temsil görevi ortaklardan birine, bir kaçına veya ortak olmayan üçüncü kişilere bırakılabilir²⁶³. TTK m. 370/2'ye paralel olarak, şirket yönetim ve temsilinin üçüncü kişilere devredilmesi durumunda en az bir ortağın yönetim ve temsil yetkisine sahip olması gerekir, Şirket sözleşmesi ile yapılacak atamalar dışında ortaklar genel kurulu ile de şirket temsilcilerinin atanması mümkündür²⁶⁴. Ortaklar genel kurulu, müdür veya müdürleri görevden alabilir ve temsil yetkisini sınırlandırabilir. Müdürlerin temsil yetkilerinin kapsamına, yetkinin sınırlandırılmasına, imzaya yetkili olanların belirlenmesine, imza şekli ile bunların tescil ve ilanına kanunun anonim şirketlere ilişkin ilgili hükümleri kıyas yolu ile uygulanacaktır.

²⁵⁹ Bahtiyar (2014), s. 211.

²⁶⁰ Poroy/Tekinalp/Çamoğlu, s. 351.

²⁶¹ Poroy/Tekinalp/Çamoğlu, s. 351. ;Bahtiyar (2014), s. 411.

²⁶² Karahan, Sami (Editör) (2015) Şirketler Hukuku. 2. Baskı, Konya: Mimoza Yayınları, s. 820.

²⁶³ Bahtiyar (2014), s. 411.

²⁶⁴ Günay, Yavuz Selim (2015) Anonim Şirketlerin Temsil Esasları ve Temsil Yetkisinin Devri (Yüksek Lisans) Gazi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, s. 32.

Kooperatiflerde yönetim ve temsil kooperatif ortaklarından oluşan yönetim kuruluna aittir. Ancak kooperatif ana sözleşmesinde yer verilecek bir hükümle genel kurula veya yönetim kuruluna, kooperatifin yönetim ve temsilini kısmen veya tamamen kooperatif ortağı sıfatının bulunması şart olmayan bir veya birkaç müdüre ya da yönetim kurulu üyesine devretme yetkisi tanınabilir²⁶⁵. Bu doğrultuda söz konusu kişiler veya bunların ticari temsilci olarak atadıkları kişiler özel herhangi bir yetkiye ihtiyaç duymadan kooperatif adına kambiyo senedi düzenleyebileceklerdir²⁶⁶.

Sonuç olarak tüzel kişiler işlemleri organları vasıtasıyla kendileri görebilecekleri gibi temsil ilişkisi ile temsilcilere gördürmeleri mümkündür. Tacirler tarafından, tacir yardımcısı olarak ticari temsilci²⁶⁷ atamış ise ticari temsilci, TBK m. 548 uyarınca, iyiniyetli üçüncü kişilere karşı, işletme sahibi adına kambiyo taahhüdünde bulunmaya ve onun adına işletmenin amacına giren her türlü işlemleri yapmaya yetkili olduğu için, temsil olunan adına özel bir yetkilendirmeye gerek duymaksızın aval verebilir²⁶⁸. Bu durumda gerçek veya tüzel kişi tacirin ticari temsilci olarak atanan tacir yardımcısının kambiyo taahhüdünde bulunma yetkisini sınırlayıp sınırlayamayacağı konusu gündeme gelecektir.

Tacir yardımcısı olarak ticari vekil²⁶⁹ tayin etmişler ise, TBK m. 551/ 2 gereğince, kendisine açıkça yetki verilmedikçe ticari vekil tacir adına kambiyo taahhüdünde bulunamaz. Bu nedenle ticari vekilin, temsil olunan adına aval verebilmesi için özel olarak yetkilendirilmesi gerekir.²⁷⁰

²⁶⁵ Ünal, Mihriban (2020) Kambiyo Senetlerinde Yetkisiz Temsil (Yüksel Lisans) Gazi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, s. 112.

²⁶⁶ Ünal, s. 112.

²⁶⁷ Ticari temsilci, işletme sahibinin, ticari işletmeyi yönetmek ve işletmeye ilişkin işlemlerde ticaret unvanı altında, ticari temsil yetkisi ile kendisini temsil etmek üzere, açıkça ya da örtülü olarak verdiği kişidir. Bkz. Arkan, Sabih (2014), Ticari İşletme Hukuku, Ankara, Banka Ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü, s. 170.

²⁶⁸ Arkan, s. 174.

²⁶⁹ Ticari vekil, bir ticari işletme sahibinin kendisine ticari temsilcilik yetkisi vermeksizin, işletmesini yönetmek veya işletmesinin bazı işlerini yürütmek için yetkilendirdiği kişidir. Bkz. Arkan, s. 182 vd.

²⁷⁰ Demirkapı, s. 94. ; Aksu, s. 63.

Doktrinde, ticari temsilcinin sahip olduğu temsil yetkisinin kapsamının TBK m.548/1 gereğince işletmenin amacıyla sınırlı olması dolayısıyla, ticari temsilci tarafından, işletme amacına giren konularda kambiyo taahhüdünde bulunabileceğı belirtilmiştir²⁷¹.

DEMİRKAPI; hükmün düzenleniş biçimi ve üçüncü kişinin temsilci tarafından yapılan işlemin işletmenin amacına girip girmediğinin incelemesinin mümkün olamayacağı gerekçesiyle, temsilci tarafından işletme konusuna girmese de kambiyo taahhüdünde bulunulabileceğini savunmuştur²⁷².

AKSU'ya göre; gerçek kişilerin ticari temsilci ataması durumunda, ticari temsilci işletme konusu dışında da kambiyo taahhüdünde bulunabilir. Ancak, ticaret şirketi ticari temsilci atamışsa, şirketin şahıs veya sermaye şirketi olmasına göre, yapılan işlemin hukuki akıbeti belli olacaktır²⁷³.

4.3.3. Yetkisiz Temsil

Yetkisiz temsil “ *Temsile yetkili olmadığı halde bir kişinin temsilcisi sıfatıyla bir poliçeye imza koyan kişi, o poliçeden dolayı bizzat sorumludur; bu poliçeyi ödediğı takdirde, temsil olunduğı kabul edilen kişinin haiz olabileceğı haklara sahip olur. Yetkisini aşan temsilci için de hüküm böyledir.* ” hükmüyle TTK m. 678’de düzenlenmiştir. Kanun koyucu bu düzenlemeyle genel hükümlere göre yetkisiz temsilcinin yapacağı hukuki işlemin ancak temsil olunan tarafından açık veya örtülü şekilde onaylanması halinde geçerli olacağı, aksi halde hukuki işlemin geçersiz olacağı ve geçersizlik nedeniyle doğan zararların yetkisiz temsilciden istenebileceğine dair kuraldan uzaklaşmıştır. Kambiyo senetlerinde yetkisiz temsilcinin düzenlediğı kambiyo senedinin geçersiz olmayacağı, aksine düzenlenen senetten dolayı temsilcinin bizzat borç altına gireceğı, temsil olunanın ise yetkisizlik nedeniyle senetten ötürü sorumlu tutulamayacağı düzenlenmiştir. Bu durum kambiyo senetlerinde imzaların bağımsızlığı ilkesiyle de örtüşmektedir.

²⁷¹ Ayhan, Rıza/Özdamar, Mehmet/Çağlar, Hayrettin, (2013) Ticari İşletme Hukuku Genel Esaslar, 6. Baskı, Ankara, Yetkin Yayınları, s. 336-337.

²⁷² Demirkapi, s. 108-109. ; Aynı yönde Bkz. Kırca, İsmail (1996) Ticari Mümessillik, Ankara, Yetkin Yayınları

²⁷³ Aksu, s. 63.

Kanun hükmünde yer alan poliçeye imza koyan kişi teriminden; senedi düzenleyen, senedi ciro eden ya da senede aval veren ve araya giren kişi anlaşılmalıdır. Kambiyo senedini düzenleyen senet düzenleme yetkisinin bulunmaması ya da temsil yetkisinin aşılması halinde imzaların istiklali prensibi gereğince aval verenin sorumluluğu da devam edecektir. Yine yetkisiz temsilcinin verdiği aval beyanı, temsil olunanı değil kendisinin sorumluluk altına girmesine sebep olacaktır.

Sınırlı temsil yetkisi verilmesi halinde, temsilcinin temsil yetkisini aşan şekilde işlemde bulunmasının sonuçlarının ne olacağı konusunda bir kesinlik bulunmamaktadır. Temsilcinin, temsil yetkisini aşan şekilde işlem tesis etmesi durumunda, artık burada tamamen yetkisiz bir işlemin söz konusu olduğunu ve temsil olunanın hukuki işlem ile bağlı olmadığını, temsilcinin bedelin tamamından sorumlu olacağı düşünülebileceği gibi temsilcinin yalnızca temsil yetkisini aştığı kısımdan sorumlu olacağını, diğer kısımdan ise temsil olunanın sorumlu olması gerektiği düşünülebilecektir. Ancak kambiyo senetleri, ticari hayatta hız ve tedavül kolaylığı gibi bir amaca hizmet ettiği için burada yetkisiz temsil hükümlerinin uygulanmasının yerinde olacağını söylemek mümkündür²⁷⁴.

Yetkisiz temsilcinin, yaptığı işlemde dolayı sorumluluktan kurtulması ancak işlemin yapıldığı sırada karşı tarafın, kendisinin yetkisiz olduğunu bildiğini veya bilmesi gerektiğini ispat etmesi durumunda mümkündür. (TBK m. 47) Bu durumda yetkisiz temsilci sorumluluktan kurtulabilmek için temsil yetkisinin bulunduğunu ispatla yükümlü olup bu ispat kuralının alacaklı hamilde olması mümkün değildir²⁷⁵.

²⁷⁴ **Toros**, s. 112. ; **Öztan**, s. 75.

²⁷⁵ **Toros**, s. 110.

5.AVALİN BENZER HUKUKİ KURUMLARDAN FARKI

5.1. Diğer Kambiyo Taahhütlerinden Farkı

5.1.1.Ciro

5.1.1.1. Giro Kavramı

Ciro kanun tarafından özel olarak düzenlenmiş, emre yazılı senetlerde senedin içerdiği hakkı devretmeye yönelik yazılı ve soyut bir irade beyanıdır²⁷⁶. Hukuk sistemimizde ciro kavramından genellikle kambiyo senedinden doğan hakları başkasına devretmek, rehnetmek veya bu hakların tahsilini sağlamak amacıyla, senet hamilinin yazıyla tespit ve imzasıyla da teyit ettiği bir irade beyanı anlaşılmaktadır. Ancak senedin devri için ciro ile birlikte senedin zilyetliğinin de intikali gerekecektir²⁷⁷. Giro uygulamada ortaya çıkmış daha sonra kanun koyucular tarafından düzenleme yapılmıştır²⁷⁸.

Alacak hakları, TBK m. 183'e göre alacağın temlik yoluyla devrolunur. Emre yazılı senetler de alacak hakkını gösterir nitelikte senetler oldukları için sadece senedin zilyetliğinin devri, alacak hakkının devri için yeterli olmayıp alacak hakkının da ayrıca devredilmesi gerekir. Emre yazılı senetlerde bu nedenle senede bağlı olan alacakların devri için "ciro" işleminin tesis edilmesi gerekmektedir. Giro emre yazılı senetlerde uygulama alanı bulan, alacağın temlikinin özel halidir²⁷⁹. Kanun koyucu TTK m. 684' teki düzenlemeler ile cironun hukuki sonuçlarını düzenlemiştir. Anılan hükme göre ciro edilip zilyetliği devredilen emre yazılı senede bağlı tüm hak ve borçlar ciro edene devrolunmuş olur²⁸⁰.

Ciro; cirantanın senedin arka yüzüne ya da alonj üzerine adını soyadını, senedi devrettiği kişi adı ve soyadını, cirantanın imzasını içeren bir beyandır. Şekli anlamda hak

²⁷⁶ Poroy/Tekinalp, s. 191.

²⁷⁷ Öztan, s. 102.

²⁷⁸ Öztan (1997), s. 552.

²⁷⁹ Öztan (1997), s. 554.

²⁸⁰ Hacıömeroğlu, Abdülhamit Oğuzhan (2017) 6102 Sayılı Türk Ticaret Kanunu'na Göre Kıymetli Evrak Hukukunda Giro, Ankara, Yetkin, s. 27.

sahibini göstermesi açısından yararlı olup aynı zamanda cirantaların senedi devrettikten sonra senede attıkları imzaları ile senedin ödenmesi hususunda garanti vermiş olurlar.

5.1.1.2. Cironun Hukuki Niteliği Yönünden Aval ile Farkları

Cironun hukuki niteliği hakkındaki görüşleri klasik görüşler ve modern görüş olmak üzere iki başlıkta açıklamak mümkündür. Klasik görüşler havale teorisi, icap teorisi ve şart teorisi olmak üzere üçe ayrılır.

Havale teorisine göre; ciro poliçeden doğan hakları devretmeyip muhataba, şimdiye kadar havale alacaklısı durumunda bulunan lehtara değil, ciro şerhinde belirtilen kimseye ödemesini sağlayan bir havaledir²⁸¹. Bu görüşe göre ciro ikinci²⁸² bir havaledir, her bir ciroda havale işlemi tekrar edilir²⁸³. Poliçede ödeme, lehtara veya onun tarafından tespit edilen bir şahsa yapılmaktadır²⁸⁴. Ciro bu şahsın lehtar tarafından tespit edilmesini sağlayan ayrı bir havale niteliğindedir²⁸⁵. Ciro, çifte yetki veren bir hukuki işlemdir²⁸⁶. Buna göre, senedin hamili ciro borçlusuna, borcu ciro edilene ödemek ve ciro edilene de, yani senet hamiline de senetteki alacağı tahsil etmek yetkisini vermektedir. Bu nedenle ciro nitelikli bir havaledir^{287,288}.

İcap teorisinde ise poliçeyi ciro eden kişinin yaptığı ciro ile gelecekteki cirantalara karşı bir icapta bulunduğunu, ciranta poliçeyi kabul etmemesinin veya ödenmemesinin sorumlusu olduğunu cirosu ile beyan etmekte, yani sorumluluğu için icapta bulunmakta,

²⁸¹ **Kınacıoğlu**, s. 163.

²⁸² İlk havale ile kastedilen poliçe ilişkisidir.

²⁸³ **Ülgen/Helvaci/Kaya ve diğerleri**, s. 165.

²⁸⁴ **Öztan**, s. 102. ; **Hacıömeroğlu**, s. 28.

²⁸⁵ **Öztan**, s. 102. ; **Hacıömeroğlu**, s. 28.

²⁸⁶ **Pulaşlı**, s. 169.

²⁸⁷ **Pulaşlı**, s. 169.

²⁸⁸ Havale teorisi, sadece havale ile senedi devralanın o sırada senetten dolayı borçlu olanlara karşı nasıl bazı talep haklarına sahip hale geldiğini tatmin edici şekilde açıklamadığı için eleştirilmekte ve kanuna uygun olmadığı söylenmektedir. Bkz. **Öztan**, s. 103. ; **Poroy/Tekinalp**, s. 192. ; **Hacıömeroğlu**, s. 29.

poliçeyi ciro ile alanlar da ciro edilmiş poliçeyi teslim almakla bu icabı kabul etmiş olmaktadırlar²⁸⁹.

Şart teorisi; cirantanın poliçeyi ciro edilene bozucu şarta bağlı olarak devrettiğini, poliçenin kabul edilmemesi veya ödenmemesi halinde bozucu şartın gerçekleştiğini ve poliçenin içerdiği haklar ile birlikte cirantaya döndüğünü kabul etmektedir²⁹⁰.

Modern görüşte/temlik teorisinde ise ciro ile senet alacağı kayıtsız ve şartsız olarak ciro edilene devredilmiş olmaktadır²⁹¹. Böylece ciro neticesinde, ciro edilen hak sahibi olmakta, cirantanın hakkı ise son bulmaktadır²⁹². Kendisine yapılan başvuru üzerine senet bedelini ödeyen ciranta, tekrar senetten doğan hakkın alacaklısı konumuna gelmektedir. Ciro ile senetten doğan hakkın sahibi değişmekte, ciro yeni bir alacak hakkı yaratmadığı gibi yalnızca senetten doğan hakları ciro edilene devretmektedir²⁹³.

Avalin hukuki niteliği konusunda ciroda olduğu gibi görüş ayrılıkları söz konusudur. Doktrinde avalin tek taraflı hukuki işlem olduğunu savunan yazarların yanı sıra avalin geçerliliğinin karşı tarafın kabulüne bağlı olduğunu savunan yazarlar da bulunmaktadır²⁹⁴.

5.1.1.3. Cironun Şekli Yönünden Aval ile Farkları

Ciro senetteki hakkı devretmeye yönelik yazılı bir beyan olup sözlü şekilde yapılması mümkün değildir²⁹⁵. Cirodaki imzanın aval beyanındaki gibi mutlaka el ile atılması gerekir. Sadece mühürlü veya mekanik bir aletle ve imzasız yapılan ciro geçersizdir, ancak bu iki şekilde yapılabilecek imza atılırsa ciro geçerli olacaktır²⁹⁶.

²⁸⁹ Poroy/Tekinalp, s. 192.

²⁹⁰ Poroy/Tekinalp, s. 193.

²⁹¹ Kınacıoğlu, s. 165. ; Hacıömeroğlu, s. 32.

²⁹² Kınacıoğlu, s. 165. ; Hacıömeroğlu, s. 32.

²⁹³ Hacıömeroğlu, s. 32.

²⁹⁴ Bkz. 2. Bölüm

²⁹⁵ Poroy/Tekinalp, s. 194. ; Öztan, s. 107. ; Pulaşlı, s. 170.

²⁹⁶ Pulaşlı, s. 171.

Ciro şerhi uygulamada genellikle senedin arka yüzüne yazılır, ancak bu şart değildir, senedin herhangi bir yerine veya alonj üzerine yazılması da mümkündür²⁹⁷. Ancak senedin ön yüzüne yapılacak cirolarda, konulan kaydın başka bir yoruma yol açmayacak şekilde açık olması gerekir²⁹⁸. Ciro da aval şerhi gibi senedin nüshaları ve sureti üzerine yazılabilecektir. Senedin arka yüzüne atılan imza ciro olarak kabul edildiği halde senedin ön yüzüne atılan imza aval olarak değerlendirilecektir.

Ciro beyanının da avalde olduğu gibi isim, tarih veya bedel ihtiva etmesi gerekmez²⁹⁹. Aynı şekilde emre kelimesinin yazılması ve ciro yapılan yerin belirtilmesi de gerekli değildir³⁰⁰.

Cironun kayıtsız ve şartsız yapılması gerekir. Ciro belirli şartlarla yapılmışsa batıl olmaz fakat şartlar yazılmamış kabul edilir. Zira senet ikiye bölünemeyeceğinden ve senetsiz devir ve hak ileri sürülmesi mümkün olmadığından kısmi ciro batıldır³⁰¹. Cirodakinin aksine kısmi aval verilmesi mümkündür.

5.1.1.4. Cironun İşlevleri Yönünden Aval ile Farkları

Temlik/devir fonksiyonu cironun senetten doğan hakların devrini gerçekleştirmesini ifade eder. Temlik fonksiyonu TTK m. 684/1’de düzenlenmiştir. Buna göre “*Ciro ve zilyetliğin geçirilmesi ile poliçeden doğan bütün haklar devrolunur.*” Söz konusu hüküm gereğince poliçeden doğan hakların devri için ciro ve zilyetliğin devri gerekmektedir. Cironun temlik fonksiyonunun bulunabilmesi için cironun hukuken geçerli bir ciro olması ve ciro zincirinin kopuk olmaması gerekir³⁰². Poliçeyi ciro ve teslim ile devralan hamil senetten doğan hakları iktisap ettiği için, muhatap senetten doğan mutlak def’ileri hamile ve her senet alacaklısına karşı ileri sürebilecektir³⁰³.

²⁹⁷ Öztan, s. 108. ; Ülgen/Helvaci/Kaya ve diğerleri, s. 167. ; Kınacıoğlu, s. 163. ; Can, s. 84.

²⁹⁸ Poroy/Tekinalp, s. 194.

²⁹⁹ Öztan, s. 108.

³⁰⁰ Öztan, s. 108.

³⁰¹ Poroy/Tekinalp, s. 194. ; Öztan, s. 122.

³⁰² Öztan, s. 111. ; Poroy/Tekinalp, s. 200. ; Kınacıoğlu, s. 170. ; Can, s. 88. ; Pulaşlı, s. 177.

³⁰³ Pulaşlı, s. 178.

Teşhis fonksiyonu ise hamilin hak sahibi olduğunun ispatını sağlar. Bir diğer ifadeyle teşhis fonksiyonu poliçenin meşru ve yetkili hamilini tanıtmaya ve tanıma işlevidir³⁰⁴. Senedin yetkili hamili senedi düzgün bir ciro zincirine dayanarak elinde bulunduran kimsedir. Düzgün bir ciro ifadesinden anlaşılması gereken; her ciroda ciro edenin bir önceki ciroda kendisine ciro edilen kimse olmasıdır³⁰⁵.

Cironun üçüncü fonksiyonu ise garanti/teminat sağlamasıdır. Bu teminat kambyo hukukuna özgüdür³⁰⁶. Her ciranta kendisinden sonra gelenlere ve hamile karşı poliçenin kabul edilmemesi veya ödenmemesinden sorumludur³⁰⁷. Her ciro imzası bu teminatın taahhüdüdür³⁰⁸. Cirantanın bu sorumluluğu, poliçenin muhatap tarafından kabul edilmemesi veya ödenmemesi halinde TTK m.730 hükmünde öngörülen belirli sürenin geçmemiş olmasıyla doğar³⁰⁹. Ciranta cironun teminat fonksiyonunu kısıtlayabileceği gibi, tamamen de ortadan kaldırılabilir³¹⁰. Ciranta, cirosuna “*bu senet ciro ile devredilemez*” kaydını yazmak suretiyle, senetteki sorumluluğunu sınırlandırabilir. Bu durumda ciranta poliçenin kabul edilmemesi veya ödenmemesi halinde, sadece kendisi, ciro ettiği kişiye karşı sorumlu olur³¹¹. Ciranta senedi ciro ederken cirosuna “*teminatsız*” veya “*sorumsuz*” ya da aynı anlama gelen benzer bir kayıt koyarsa, kendisinden sonraki cirantaların ve hamilin kendisine karşı başvurma hakkı ortadan kalkar³¹². Bu durumda hamil sorumsuzluk kaydı koyan kişiler dışındaki kimselere başvurabilecektir³¹³. Ancak aval veren, hamilin başvurma hakkı doğduğu zaman poliçe bedelini ödemekle yükümlüdür³¹⁴. Aval veren lehine bu yükümlülük konusunda bir istisnanın yaratılması mümkün değildir³¹⁵. Avalde, avalin

³⁰⁴ Poroy/Tekinalp, s. 204.

³⁰⁵ Ülgen/Helvaci/Kaya ve diğerleri, s. 170.

³⁰⁶ Poroy/Tekinalp, s. 209.

³⁰⁷ Poroy/Tekinalp, s. 209.

³⁰⁸ Poroy/Tekinalp, s. 209.

³⁰⁹ Pulaşlı, s. 180.

³¹⁰ Pulaşlı, s. 181.

³¹¹ Pulaşlı, s. 181.

³¹² Tuna/ Göç Gürbüz, s. 164. ; Pulaşlı, s.181.

³¹³ Tuna/ Göç Gürbüz, s. 164. ; Pulaşlı, s.181.

³¹⁴ Aksu, s. 100. ; Toros, s. 60.

³¹⁵ Aksu, s. 100. ; Toros, s. 60.

teminat amacı ortadan kaldırılamazken, cironun teminat işlevi cirantanın koyacağı kayıtlarla ortadan kaldırılabilir³¹⁶.

Aval veren ile cirantanın borcu ödemesi halinde rücu yönünden her iki kurum birbirinden farklıdır³¹⁷. Bağımsız bir kambiyo taahhüdünde bulunan aval veren ödemede bulunduğu takdirde kambiyo hukukundan doğan bir rücu hakkı elde eder, bu hak poliçeden bağımsız ve müstakil bir haktır³¹⁸. Ciroda ise cirantanın borcu ödemesi halinde rücu hakkı borçlar hukuku kuralları çerçevesinde belirlenir³¹⁹.

5.1.1.5. Cironun Türleri Yönünden Aval ile Farkları

Ciro, cirantanın belli olup olmamasına göre tam ciro ve beyaz ciro olarak ikiye ayrılır³²⁰. TTK m. 683'e göre tam ciro; emre yazılı senedin ön yüzüne veya arkasına, arkasında yer kalmaması durumunda kullanılan alonj üzerine, lehine ciro yapılanın ismi ile devri gösteren bir metin ve cirantanın imzalaması ile tesis edilen işlemdir. Beyaz ciro ise yukarıda anılan maddeye göre cirantanın ciro işlemini gerçekleştirirken lehine ciro edilecek kişinin adı soyadını belirtmeksizin işlemi gerçekleştirmesidir. Hamiline ciro da beyaz ciro hükmündedir (TTK m. 682/3). Beyaz ciro için yalnızca imza atılması da yeterlidir. Ancak bu durumda imzanın senedin arka yüzüne veya alonj üzerine atılması gerekir. Zira senedin ön yüzüne atılmış imzalar aval hükmündedir³²¹.

Cirolar, temlik, rehin ve teşhis amacıyla yapılır. Temlik ciroyuyla senetten doğan tüm hakların devredilmesi amaçlanır³²². Daha geniş bir tanımla yetkili hamilin emre yazılı senetten doğan haklarını kül halinde ciro edilene, devir için getirilen şekil şartlarına uyarak kayıtsız ve şartsız, açık veya zımni bir irade beyanıdır³²³. Ciroda asıl olan temlik cirosudur. Bir ciroda tahsil veya rehin amacıyla yapıldığına dair bir kayıt bulunmuyorsa söz konusu

³¹⁶ Aksu, s. 100. ; Toros, s. 60.

³¹⁷ Toros, s. 61.

³¹⁸ Toros, s. 61.

³¹⁹ Toros, s. 61.

³²⁰ Poroy/Tekinalp, s.198. ; Öztan, s. 109.

³²¹ Poroy/Tekinalp, s. 198.

³²² Ülgen/Helvaci/Kaya ve diğerleri, s. 173.

³²³ Hacıömeroğlu, s. 67.

cironun temlik amacıyla yapıldığı kabul edilir. Temlik cirosu tam ciro veya beyaz ciro şeklinde yapılabilir³²⁴. Temlik cirosunda cironun nakil, teşhis ve teminat fonksiyonlarının üçü de birlikte bulunur.

Tahsil cirosu; hamilin borçludan uzakta olması, iş yoğunluğu yahut sorumlularla karşılaşmak istememesi gibi sebeplerden ötürü senet bedelini bizzat teslim etmesi yerine üçüncü kişiye senede bağlı alacağın teslimi amacıyla senedin tahsil cirosu olduğu kaydı konularak ciro edilmesidir³²⁵. Tahsil cirosunda, ciranta ciro edilene senedin içerdiği alacağı kendi adına tahsil etme yetkisini verir³²⁶. Tahsil cirosu ile senedi devralan hamil, devredenin temsilcisi veya vekili konumundadır. Bunun sonucunda muhatap cirantaya karşı sahip olduğu defileri, senedi tahsil cirosuyla devralmış olan hamile karşı da kullanır³²⁷. Ancak muhatap tahsil cirosuyla poliçeyi iktisap edenin şahsına karşı sahip olduğu defileri ileri süremez³²⁸. Tahsil cirosunda ciro “*bedeli tahsil içindir*”, “*vekaleten*” ya da bedelin başkası adına kabul edileceğini belirte bir şerhi veya vekalet etmeyi içerir benzer herhangi bir kaydı içermesi gerekir³²⁹. Senedi tahsil cirosuyla alan hamil ancak tahsil cirosu yapabilir; temlik ve rehin cirosu yapamaz. Tahsil cirosunda temlik cirosunun aksine senetten doğan hakkın devredilmesi amacı yoktur. Bu nedenle tahsil cirosunda cironun temlik fonksiyonundan bahsedilemez. Senet borçlusu TTK m. 770/3’e göre, senet bedelini tahsil cirosu ile devralan vekil hamile yapacağı ödeme ile borcundan kurtulacağı için tahsil cirosunun teşhis fonksiyonu vardır.

³²⁴ Ülgen/Helvaci/Kaya ve diğerleri, s. 174.

³²⁵ Hacıömeroğlu, s. 113.

³²⁶ Ülgen/Helvaci/Kaya ve diğerleri, s. 175.

³²⁷ Pulaşlı, s. 182.

³²⁸ TTK M. 687 “(1) Poliçeden dolayı kendisine başvurulmuş kişi, düzenleyen veya önceki hamillerden biriyle kendi arasında doğrudan doğruya var olan ilişkilere dayanan def’ileri başvuran hamile karşı ileri süremez; meğerki hamil, poliçeyi iktisap ederken bile bile borçlunun zararına hareket etmiş olsun.(2) alacağın temlik yoluyla yapılan devirlere ilişkin hükümler saklıdır.”

³²⁹ Ülgen/Helvaci/Kaya ve diğerleri, s. 175. ; Pulaşlı, s. 182.

Rehin cirosu; poliçeden³³⁰ doğan hakları rehnetmek amacıyla yapılan ciro türüdür. Rehin cirosu, “*bedeli rehindir*”, “*bedeli teminattır*” gibi bir kaydı içermelidir³³¹. Cironun senetteki bedelin tamamına ilgili olması ve ciranta tarafından imzalanıp senedin rehin alana teslim edilmesi gerekir³³². Rehin cirosunda senedi devralan kişi tahsil cirosunda olduğu gibi cirantanın vekili konumunda değildir, senetten doğan hakları bizzat kendisi kullanır³³³. Temlik ve tahsil cirosunda olduğu gibi, rehin cirosunda da teşhis fonksiyonu mevcuttur, Rehin cirosunun teminat fonksiyonu olup olmadığı tartışmalı olmakla birlikte baskın görüş rehin cirosunun teminat fonksiyonu olmadığı yönündedir³³⁴.

Hukukumuzda çoğunlukla kabul edilmemekle birlikte Alman hukukunda “*garanti cirosu*” olarak nitelendirilen bir ciro türü mevcuttur. Ciro bilindiği üzere senedin devrini sağlamak amacıyla yapılmakta, ancak devir işlevi yanında bir yan sonuç olarak teminat işlevi de bulunmaktadır³³⁵. Garanti cirosunda ise devir işlevi ve teminat işlevi ayrılmakta ciro yalnızca teminat için yapılmaktadır³³⁶. Bu şekilde senedin itibarı arttırılmaktadır³³⁷. Garanti cirosu; teminat veren ciro silsilesine ekleme veya senedin arkasına ciro zincir dışına yalın (tek) imza atmak suretiyle yapılır³³⁸. Kambiyo senedinin arkasındaki ciro zinciri dışında kalan bu imzanın; hukuk niteliği, sorumluluk doğurup doğurmadığı ve ödemede

³³⁰ Rehin cirosunu düzenleyen Türk Ticaret Kanunu’nun 689. maddesi 778. maddesinin atfı ile bonolar hakkında da uygulanır ancak kanunun 818. maddesinde 689. maddeye atfı olmadığından kanun koyucunun çeklerde rehin cirosuna cevaz vermediği söylenebilir.

³³¹ **Pulaşlı**, s. 185. ; **Ülgen/Helvaci/Kaya ve diğerleri**, s. 176.

³³² **Pulaşlı**, s. 185.

³³³ **Pulaşlı**, s. 186. ; Ancak rehnin fer’i bir hak olması nedeniyle senedi rehin cirosuyla devralan kişi, rehnin amacı dışında kalan işlemleri yapmaya yetkili değildir. Rehin fer’i bir hak olduğundan akıbeti de asıl borca bağlıdır. Kural olarak asıl borç ödenir veya herhangi bir nedenle sona ererse rehin hakkı sona erer ancak kambiyo senetlerinin rehin cirosunda asıl borç kendiliğinden sona erdiği takdirde rehin cirosu kendiliğinden hükümsüz hale gelmez. Bu ancak rehin cirosunun çizilmesi veya senedin cirantaya iadesiyle sağlanır.

³³⁴ Aksi görüş için Bkz. **Kınacıoğlu**, s. 180. ; **Poroy/Tekinalp**, s. 217.

³³⁵ **Kınacıoğlu**, s. 175. ; **Ülgen/Helvaci/Kaya ve diğerleri**, s. 179.

³³⁶ **Ülgen/Helvaci/Kaya ve diğerleri**, s. 179.

³³⁷ **Ülgen/Helvaci/Kaya ve diğerleri**, s. 179.

³³⁸ **Alışkan, Murat / Cankat, Rifat** (2017) Teori Ve Uygulamada Kambiyo Senedinin Arka Yüzüne Lehtarın Ciroşundan Önce Atılan İmza (Şeklindeki Garanti Ciroşu), İstanbul Kültür Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C.16, S.2, 29-54. < <https://www.jurix.com.tr/article/9722> > s.e.t. 12.11.2020, s. 29. vd.

bulunan garanti cirantasının başvuru hakkına sahip olup olmayacağı, konusunda görüş birliği yoktur³³⁹.

Bir görüşe göre³⁴⁰; senedin arka yüzünde ciro zinciri dışında yer alan yalın imza aval olamaz, çünkü kanunumuzda senedin ön yüzüne atılan yalın imzanın düzenleyen lehine verilen aval olduğu karinesi öngörülürken beyaz cironun senedin arka yüzünde yer alması gerektiği düzenlenmiştir. Ayrıca senedin arka yüzüne aval verilmesi için bu hususu ifade eden bir kayda yer verilmesi gerekirken, senedin arkasına atılan imzanın ciro olabilmesi için şekli hamil tarafından atılması gerekmektedir. Hükümler birlikte değerlendirildiğinde senedin arka yüzünde yer alan yalın imzalar ancak beyaz ciro olabilecektir. Ancak şeklen ve maddi açıdan yetkili hamil olmayan kişinin imzası ciro zinciri dışında yer aldığından bu imzanın ciro olduğu kabul edilemeyecektir, avale ilişkin kayıt kullanılmaması da yalın imzanın aval olarak yorumlanmasına engeldir³⁴¹. Bu nedenlerle bu imzanın sorumluluk doğurmayacağı atılmamış sayılacağı kabul edilmelidir³⁴². Bir diğer görüşe göre ise; yine ciro zincirinin dışında kalan yalın imza aval veya beyaz ciro sayılamaz ancak bu imza, imza sahibine şartların oluşması halinde genel hükümlere göre başvuru hakkı doğuracaktır³⁴³.

Doktrinde ciro zinciri dışında kalan yalın imzanın aval olarak kabul edilmesi gerektiğini savunanlar da mevcuttur³⁴⁴. Bu görüşe göre İsvBK m. 1021/3'te senedin ön yüzünde yer alan aval beyanının yalın imzadan oluşabileceği düzenlenmemektedir. Maddede sadece senedin ön yüzünde yer alan yalın imzada belirsizlik söz konusuysa aval kabul edileceği söylenmektedir³⁴⁵. Bu nedenle mefhumu muhalifinden yorum yoluyla senedin arka yüzünde yer alan imzanın asla aval olamayacağı çıkartılamayacaktır³⁴⁶.

³³⁹ Alışkan /Cankat, s. 29-54.

³⁴⁰ Arslanlı, s. 100. ; Gencer, Abdullah Rehava (2018) Kıymetli Evrakta Ciro Kavramı (Yüksek Lisans) İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, s. 152.

³⁴¹ Gencer, s. 139.

³⁴² Gencer, s. 139.

³⁴³ Doğrusöz Koşut, Hanife (2017) Kambiyo Senetlerinde Beyaz Ciro, İstanbul Kültür Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 16, S. 2, 629-649 < <https://www.jurix.com.tr/article/9674> > s.e.t 12.11.2020, s. 636.

³⁴⁴ Güral, s. 448. ;Yazar burada ikili bir ayrıma gitmiştir. Eğer imza sahibi lehine önceden yapılmış bir ciro varsa bu imza beyaz ciro mahiyetindedir, eğer bu imza sahibi lehine önceden yapılmış bir ciro yoksa imzanın artık aval vermek niyetiyle yapıldığı kabul edilmelidir.

³⁴⁵ Gencer, s. 139.

³⁴⁶ Gencer, s. 142.

Bir başka görüş ise ciro zinciri dışında kalan yalın imzanın beyaz ciro niteliğinde olduğudur³⁴⁷. Kanımızca da yerinde olan bu görüşe göre; kanunumuza göre poliçenin arka yüzüne konulan sade bir imza aval beyanı olarak kabul edilmemektedir. Ayrıca aval duruma göre ciro zinciri dışında kalan cirodan daha geniş sonuçlar doğurabilecektir. Zira garanti cirosunu imzalayan yalnız daha sonra gelenlere karşı sorumlu olduğu halde, aval veren lehine aval verdiği kişi gibi sorumlu olacaktır. Ayrıca cironun devir fonksiyonu teminat fonksiyonu açısından zorunlu şart değildir. Ciroya ilişkin düzenlemeler incelendiğinde bunu engelleyecek bir hükmün mevcut olmadığı görülecektir. Bu nedenle poliçenin arka yüzünde bulunan ve ciro zinciri dışında yer alan cironun teminat fonksiyonu bulunacak ancak devir fonksiyonu bulunmayacaktır³⁴⁸. Poliçe üzerinde yer alan her imza, imza sahibine sorumluluk yükleyecektir. Nitekim senet üzerinde sorumluluk oluşturmayacak bir imzanın varlığını kabul etmek aşırı şekilciliktir³⁴⁹. Cironun teminat ve temlik fonksiyonlarının birbirinden ayrılması mümkündür³⁵⁰. Hamiline yazılı çekler açısından temlik fonksiyonu bulunmayan ve fakat teminat fonksiyonu bulunan bir ciro kabul edildiğinden böyle bir cironun kanuna yabancı olduğu da ileri sürülemeyecektir³⁵¹³⁵².

Aval kambiyo senedine duyulan güveni arttıran ve senedin daha kolay tedavül etmesini sağlayan bir araçtır. Bu nedenle kimi durumlarda senet alacaklısı, senedin ödenmeyeceği yönünde şüpheyi düşerek senetten doğan borcun aval verilmek suretiyle güvence altına alınmasını isteyebilir. Uygulamada senet borçluları ticari hayatta güvenilirliğinin sarsılmaması için aval yerine çoğu kez ciro kullanma yoluna gitmişlerdir. Cironun aval yerine teminat için kullanılması, teminat verecek olan kişinin ciro zincirine dahil edilmesi ve böylece ciranta sıfatıyla sonraki hamillere karşı sorumluluk altına girmesidir³⁵³. Böylece bir taraftan, senede güveni arttıracak olan kimsenin imzası aval veren

³⁴⁷ Kınacıoğlu, s. 175. ; Pulaşlı, s. 181. ; Demirkapı, s. 72-73. ; Poroy/Tekinalp, s. 204. ; Alışkan/Cankat, s. 43.

³⁴⁸ Böyle bir ciro için aval verilebilecektir. Bkz. Demirkapı, s. 118.

³⁴⁹ Demirkapı, s. 73.

³⁵⁰ Kınacıoğlu, s. 175

³⁵¹ Kınacıoğlu, s. 175

³⁵² Garanti cirosunun kabul edilmesi halinde başvuru hakkını kullanıp kullanamayacağı ve kambiyo senedindeki hak ve yükümlülüklerden hangilerini haiz olacağı çalışmamız konusu dışında kaldığından bu konuya çalışmamızda yer verilmemiştir. Konu hakkında ayrıntılı bilgi için Bkz. Gencer, s. 138-153.

³⁵³ Cankat, s. 29-54.

olarak değil, ciranta sıfatıyla senette yer alır³⁵⁴. Böylelikle senede duyulan güvenin artırılmasının yanı sıra işlemin ekstra bir teminat amacıyla yapıldığı anlaşılmayarak senette imzası bulunan kişilere yönelik bir şüphenin ortaya çıkmasını engellenecektir³⁵⁵.

Cironun aval yerine kullanılmasının bir diğer yolu da, teminat verecek olan kişinin, senedi ciroyla devralmadığı halde senedin arkasını imzalamasıdır. Bu ciroyu bir önceki yöntemden ayıran, bu cironun temlik işlevinin bulunmaması ve ciro zincirinin dışında kalmasıdır, işte bu durumda garanti cirosu söz konusu olacaktır³⁵⁶. TTK m. 701’ de “ *Aval şerhi, poliçe veya alonj üzerine yazılır. Aval “aval içindir” veya bununla eş anlamlı başka bir ibareyle ifade edilir ve aval veren kişi tarafından imzalanır. Muhatabın veya düzenleyenin imzaları hariç olmak üzere, poliçenin yüzüne atılan her imza aval şerhi sayılır. Kimin için verildiği belirtilmemişse aval, düzenleyici için verilmiş sayılır.*” hükmü düzenlenmiştir. Yukarıda da ayrıntılı olarak anlatıldığı üzere, aval veren kişi eğer senedin arka yüzüne veya alonja imza atmış ise bu imzanın aval olarak kabulü için aval içindir veya buna eş bir ibareye yer vermesi gerekecektir. Bu nedenle senedin arkasına atılan ve hiçbir kayıt içermeyen ciro zinciri dışındaki imzanın aval sayılması mümkün olmayacak, beyaz ciro kabul edilecektir.

Burada avale benzeyen bir durumun varlığından söz edilebilir; ancak aval senet borçlularından biri lehine verilmekte, bu durum da lehine aval veren kişinin ödeme gücü bakımından şüphe uyandırmaktadır³⁵⁷. Garanti cirosunun geçerli olmadığı ve aval olarak kabul edilmesi gerektiğini düşünülebilecekse de garanti cirosu ciro olarak senedin arka yüzünde yer alacağı/alabileceği ve yine “*ciro*” olarak yalnızca imzadan ibaret olabileceği için aval olarak kabul edilemez. Ayrıca garanti cirosunda ciranta ciro zincirinde sadece kendisinden sonra gelenlere teminat vermiş ve sorumluluk altına girmiş olacaktır. Avalde ise avalist kim lehine aval vermiş ise aynen onun gibi sorumlu olacak, avalin kimin için verildiği belirtilmemişse düzenleyen için verildiği kabul edilecektir. Garanti cirosunun aval

³⁵⁴ Cankat, s. 29-54.

³⁵⁵ Cankat, s. 29-54.

³⁵⁶ Cankat, s. 29-54.

³⁵⁷ Ülgen/Helvaci/Kaya ve diğerleri, s. 180.

olarak kabul edilmesi durumunda ciranta duruma göre tüm senet hamillerine karşı sorumlu duruma gelebilecektir³⁵⁸.

Yukarıda da ifade edildiği üzere, uygulamada aval senette imzası bulunanların ödeme gücüne yönelik bir güvensizliği ifade ettiği için, aval yoluyla sağlanacak teminat, ağırlıklı olarak, ciro vasıtasıyla sağlanmaktadır. AKSU'ya göre, uygulamada aval yerine cironun tercih edilmesinin sebebi, aval kurumuna dair düzenlemelerin yeterince bilinmemesidir. Zira senet ile sorumluluk altına girecek kişi bakımından, aval veren sıfatıyla poliçeden sorumlu olmak ciranta sıfatıyla poliçeden sorumlu olmaya nazaran daha avantajlıdır. Çünkü cirantanın aksine, aval veren lehine aval verilenin savunma imkânlarından yararlanabilecektir³⁵⁹. Nitekim ciro edenin poliçe bedelinin tamamından sorumlu olmasına karşılık, aval veren poliçe bedelinin bir kısmı için sorumlu olabilecektir³⁶⁰.

Kanımızca; her iki durumun da avantajları ve dezavantajları bulunmaktadır. Aval yerine cironun tercih edilme sebebi senette imzası bulunanlara dair bir güvensizliğin oluşmasının engellenmesi, ticari ve ekonomik hayatta itibarlarının sarsılmasının önlenmesidir. Ancak AKSU' nun da belirttiği üzere aval veren cirantanın aksine lehine aval verdiği kişilerin haklarından yararlanabilecek ve cironun aksine poliçe bedelinin bir kısmından sorumlu olabilecektir.

5.1.2. Kabul

5.1.2.1. Tanımı

Türk Ticaret Kanunu'nda geniş düzenlemelere yer verilen poliçe, emre yazılı havale emri niteliği taşımaktadır. Geçerli bir poliçe ancak muhatabın, keşideci ile lehtar arasında bulunan borç ve havale ilişkisini kabul etmesiyle doğar. Lehtar, keşideci ile muhatap arasındaki önceki tarihli borç ilişkisi yahut borç ödemeyi gerektiren bir duruma dayanarak muhataba borcun ifası amacıyla başvuruda bulunur. Muhatabın, lehtarın başvurusu üzerine

³⁵⁸ Kınacıoğlu, s. 175. ; Ülgen/Helvaci/Kaya ve diğerleri, s. 180.

³⁵⁹ Aksu, s. 101.

³⁶⁰ Aksu, s. 101.

senede mündemiç borcu ödeyeceğine dair imzasıyla taahhüt ettiği beyana kıymetli evrak hukukunda “*kabul beyanı*” adı verilir³⁶¹.

5.1.2.2. Kabul ile Aval Arasındaki Farklar

Kabul, muhatabın poliçe bedelini vadesinde ödeyeceğine ilişkin yükümlülüğü yazılı bir şerh ve imza ile üstlendiğini ifade eder³⁶². Muhatap poliçeyi kabul edip etmemekte serbesttir; kabul ederse kambiyo ilişkisine dahil olur ve asıl borçlu konumuna gelir³⁶³. Avalist ise asıl borçlu lehine aval vermediği durumda bir başvuru borçlusudur. Bu nedenle hamil, muhataba vadede ödeme için poliçeyi ibraz ettiğinde, poliçeden kaynaklanan başvurma hakkının kullanılabilmesi için ödememe protestosu çekilmesi gerekir ve ancak bu protestonun çekilmesinden sonra aval verene başvurabilir. Oysa, hamil, başvuru borçlularına başvurma hakkını yitirmiş olsa bile poliçeden doğan zamanaşımı süresi içerisinde kabul eden muhataptan poliçe bedelini ödemesini isteyebilir³⁶⁴.

Kabul poliçe borcunun asli olarak üstlenilmesi amaçlıyken aval şerhinin amacı teminat sağlamaktır³⁶⁵. Bu durumda senet poliçenin asli borçlusu olan kabul eden tarafından ödendiğinde poliçe borcunun ortadan kalkar ancak aval verenin ödemesi senetten doğan borcu sona erdirmez. Nitekim aval veren ödeme yaptıktan sonra lehine aval verdiği kişi ve bu kişiye karşı sorumlu olanlara karşı poliçeden doğan hakları devralmaktadır³⁶⁶.

Kabul, muhatabı doğrudan poliçe ilişkisine sokan soyut bir taahhüttür³⁶⁷. Kabul beyanının mutlaka yazılı olması gerekir, sözlü şekilde poliçenin kabulü mümkün değildir³⁶⁸.

³⁶¹ Öztan, s. 99.

³⁶² Pulaşlı, s. 151.

³⁶³ Öztan, s. 99. ; Ülgen/Helvacı/Kaya ve diğerleri, s. 121. ; Pulaşlı, s.151-152. ; Kınacıoğlu, s. 211. ; Kayıhan, s. 131.

³⁶⁴ Aksu, s. 100.

³⁶⁵ Demirkapı, s. 130.

³⁶⁶ Demirkapı, s. 130.

³⁶⁷ Poroy/Tekinalp, s. 181. ; Ülgen/Helvacı/Kaya ve diğerleri, s. 121. ; Kınacıoğlu, s. 204. ; Kayıhan, s. 132.

³⁶⁸ Öztan, s. 98. ; Ülgen/Helvacı/Kaya ve diğerleri, s. 121.

Kabul beyanı poliçe üzerine yazılır ve “*kabul edilmiştir*”, “*kabulümdür*”, “*kabul*” gibi ibareler veya bunlara eş başka deyim ve kayıtlar yazılarak muhatap tarafından imzalanır³⁶⁹.

Kabul şerhinin poliçenin arka yüzüne yazılması da mümkündür. Ancak uygulamada yaygın olarak kabulün senedin ön yüzüne yapıldığı görülmektedir³⁷⁰. Senedin arka yüzüne yapılacak olan kabulde mutlaka kabul şerhine ihtiyaç vardır³⁷¹. Bu durumda yalın bir imza kabul beyanını ifade etmeyecek beyaz ciro hükmünde olacaktır³⁷². Muhatabın poliçenin ön yüzüne herhangi bir şerh yazılmadan attığı imzası da kabul hükmündedir³⁷³. Muhatap veya düzenleyenin imzaları dışında poliçenin ön yüzüne atılan imzalar ise aval kabul edilecektir.

Muhatap ve poliçeyi kabul eden kişi aynı kimse olmalıdır. Bir başka deyişle poliçeyi yalnızca muhatap kabul edebilecektir. Bu nedenle muhatap sıfatı bulunmayan bir kişinin (araya girme suretiyle kabul durumu istisna olmak üzere) kabul beyanı hüküm ifade etmez. Ancak aval kurumunda olduğu gibi kabulde de temsil kurumu uygulama alanı bulacaktır; muhatabın temsilcisi, muhatap adına poliçeyi kabul edebilir³⁷⁴. Oysa aval, TTK m. 700/3 uyarınca, poliçede borçlu olan bir kişi veya üçüncü bir kişi tarafından da verilebilir. Poliçede muhatap olarak görünen kişinin diğer senet sorumluları lehine aval vermesi mümkündür. Bu durumda muhatap sonradan kabul etmediği takdirde aval veren olarak senet sorumlusu haline gelecektir³⁷⁵. Ancak bu şekilde bir sorumluluğun oluşabilmesi için bunun açıkça ifade edilmesi gerekir, zira yukarıda da ifade edildiği üzere senedin ön yüzünde yer alan muhatabın beyan içermeyen imzası kabul hükmündedir. Arka yüz bakımından ise ciro zinciri dışında yer alan yalın imza beyaz ciro hükmündedir.

³⁶⁹ Öztan, s. 98. ; Pulaşlı, s. 153. ; Kınacioğlu, s. 205. ; Ülgen/Helvacı/Kaya ve diğerleri, s. 121. ; Can, s. 98. ; Poroy/Tekinalp, s. 183. ; Kayıhan, s. 132.

³⁷⁰ Kınacioğlu, s. 205. ; Öztan, s. 98. ; Can, s. 98.

³⁷¹ Kınacioğlu, s. 205. ; Öztan, s. 98. ; Can, s. 98.

³⁷² Kınacioğlu, s. 205. ; Öztan, s. 98. ; Can, s. 98.

³⁷³ Poroy/Tekinalp, s. 183.

³⁷⁴ Öztan (1976), s. 269. ; Poroy/Tekinalp, s. 183.

³⁷⁵ Demirkapı, s. 130. ; Kınacioğlu, s. 116.

Kabul işleminin tarihsiz olması bazı hakların kaybedilmesine neden olsa bile işlemin geçerliliğini etkilemez³⁷⁶. Kabul beyanında da avalde olduğu gibi yer veya zaman gösterilmesi zorunluluğu yoktur³⁷⁷.

Hukuki niteliği itibarıyla kabul; tek taraflı, kayıtsız ve şartsız bir irade beyanıdır³⁷⁸. Ancak bu durumun istisnası kısmi kabuldür. Avalde olduğu gibi kabul beyanının da senetten doğan borcun bir kısmı için verilmesi mümkündür. Kabulün kısmi olarak yapılmasının hukuken bir kayıt ya da şart olarak kabul edilmesi mümkün olsa dahi kıymetli evraklardan olan poliçenin kamu itibarını haiz nitelikte olması, kabul kurumunun para borcuna ilişkin olması ve kabul edilen borcun bölünebilir nitelikte olması nedenleriyle kısmi olarak kabul edilmesi senedin sıhhatini etkilemeyecek, muhatap kabul ettiği borç sınırlarında borçtan sorumlu olacaktır. Muhatabın kabul sınırını aşan miktar için ise asıl borçlu düzenleyen olacak ve borçtan sorumluluğu devam edecektir. Kabul şerhi kısmi kabul durumu dışında poliçe içeriğinden farklı olursa, poliçe kabul edilmemiş sayılır³⁷⁹ (TTK m. 696/2).

Kabul kavramı kıymetli evraklar açısından sadece poliçe için geçerli bir kavramdır. Diğer emre yazılı senetlerde kabul yoktur. Bonoda muhatap olmadığından kabul kurumundan bahsedilemez. Çeklerin de kabulü söz konusu değildir. Çek karşılığın bulunduğu bir banka üzerinden çekilebileceğinden çekte kabul kurumuna ihtiyaç duyulmaz. TTK m. 784'te çek üzerine yazılacak kabul ibaresinin yazılmamış sayılacağı düzenlenmiştir. Avalde ise böyle bir sınırlama bulunmamaktadır. Tüm kambiyo senetleri için verilebilir.

³⁷⁶ Can, s. 98. ; Kayıhan, s. 133.

³⁷⁷ Öztan, s. 98. ; Ancak, görüldükten belirli bir süre sonra ödenecek poliçelerde veya belli bir süre içinde kabule arzı zorunlu kılınmış poliçelerde hamilin talebi üzerine, poliçeye kabul edildiği tarihin de yazılması şarttır. Muhatabın bu tarihi yazmaması halinde durumun tespiti için protesto düzenlenmesi gerekir (TTK m. 695/2). Bu protestonun çekilmesi, başvuru haklarının kabulü için şarttır. Bunun dışında tarih yazılmamış ve protesto da çekilmemişse, tarihsiz kabul beyanında bulunan muhatap, senet kabule arz süresinin son gününde kabul edilmiş sayılarak sorumlu tutulur. (TTK m. 705/2)

³⁷⁸ Pulaşlı, s. 153. ; Kınacıoğlu, s. 206. ; Kayar, s. 84.

³⁷⁹ Ülgen/Helvaci/Kaya ve diğerleri, s. 121. ; Pulaşlı, s. 153. ; Kınacıoğlu, s. 207.

5.2. Teminat Sözleşmeleri ve Bazı Borçluluk Türlerinden Farkı

Geniş anlamda teminat sözleşmesi, bir kimsenin bir başkasının karşı karşıya olduğu bir riski üzerine aldığı sözleşmedir³⁸⁰. Burada risk bir kimsenin malvarlığıyla ilgili bir zararın ortaya çıkma olasılığıdır³⁸¹. Teminat sözleşmesinde teminat veren, zarar verici olgu ortaya çıktığı takdirde teminat verilen kişinin uğrayacağı zararı karşılayacağını taahhüt etmektedir³⁸². Çalışmanın bu bölümünde kambiyo senetlerinde teminat amacıyla konulan aval şerhinin teminat sözleşmeleri ve bazı borçluluk türleriyle benzerlikleri ve farklılıkları doktrindeki görüşler ve Yargıtay kararları ışığında ayrıntılı olarak ele alınacaktır.

5.2.1. Kefalet Sözleşmesi

Kefalet sözleşmesi TBK m. 581’de tanımlanmıştır. Buna göre “*Kefalet sözleşmesi, kefilin alacaklıya karşı, borçlunun borcunu ifa etmemesinin sonuçlarından kişisel olarak sorumlu olmayı üstlendiği sözleşmedir.*”

Kefalet sözleşmesi ile kefil, asıl borçlunun alacaklısına karşı, asıl borcun ödenmemesi durumunda borcun ifasından sorumlu olmayı taahhüt eder. Tanımdan da anlaşılacağı üzere kefalette üç taraflı bir borç ilişkisi bulunmaktadır. Bu ilişkinin tarafları; kefil, asıl alacaklı ve asıl borçludur. Kefilin ifasından sorumlu olduğu borca asıl borç denir. Kefalet sözleşmesi kefil ile alacaklı arasında kurulur. Kefilin borç altına girebilmesi için asıl borçlunun rızasına ve hatta bu konu hakkında bilgi sahibi olmasına gerek yoktur. Çünkü kefalet sözleşmesinin asıl borçlunun sorumluluğu üzerinde herhangi bir olumsuz etkisi yoktur³⁸³. Aksine borçlunun lehine bir durum söz konusudur. Kefalet sözleşmesinin kurulmasıyla, kefil ile borçlu arasında herhangi bir borç ilişkisi meydana gelmez. Yani kefalet konusu borcun borçlusu (asıl borçlu) kefalet sözleşmesinin tarafı değildir³⁸⁴. Kefalet sözleşmesinin üç köşeli bir ilişkiye yol açtığı söylene bile, bu söylem biçimi kefalet

³⁸⁰ Özen, s. 1.

³⁸¹ Özen, s. 1.

³⁸² Özen, s. 1.

³⁸³ Özen, s. 60.

³⁸⁴ Özen, s. 60.

sözleşmesinin taraflarıyla ilgili değildir. Sözleşmenin tarafları her zaman için kefil ve asıl borcun alacaklısıdır.

5.2.1.1.Nitelik Yönünden Aval ile Farkları

5.2.1.1.1. Tek Tarafa Borç Yükleyen Bir Sözleşme Olması

Kefalet sözleşmesi niteliği itibarıyla tek tarafa borç yükleyen bir sözleşmedir. Kefalet sözleşmesinde borç altına giren taraf yalnızca kefilidir. Kefilin borçlandığı kişi alacaklıdır. Alacaklı bu sözleşme ile herhangi bir borç altına girmez. Kefil borçlanmış olduğu edime karşı alacaklıdan herhangi bir karşı edim sahibi olmaz. Buna karşılık, bu sözleşme ile kefilin, borçludan bir ivaz elde etmesi mümkünse de bu durum kefalet sözleşmesinin ivazsızlığı ilkesini bozmaz. Kefalet sözleşmesinin ivazlı hale gelmesi ancak alacaklının bir borç altına girmesi durumunda söz konusu olur. İvazsızlık kefalet sözleşmesinin zorunlu bir unsuru değildir. Alacaklı sözleşmede kefile karşı bazı edimlerin ifasını üstlendiği takdirde, kefalet sözleşmesi tam iki tarafa borç yükleyen sözleşme niteliği kazanır ve kefil üstlendiği borçları yerine getirmeyen alacaklıya karşı ödemezlik def'ini ileri sürebileceği gibi temerrüitten doğan haklarını da kullanabilir³⁸⁵. Aval ise kayıtsız şartsız bir teminattır; avalist ile aval verilen kişi arasında bir ivaz kararlaştırılması avalin kayda ve şarta bağlanması anlamına geleceğinden avari geçersiz kılacaktır.

Kefalet bir sözleşme olup doğumu ve ona taraf olan kişilerin karşılıklı ve birbirine uygun iradelerinin beyan edilmesine bağlıdır. Oysa aval senet üzerinde yapılan tek taraflı bir taahhüt işlemi olup³⁸⁶; doğumu ve geçerliliği kabule bağlı değildir³⁸⁷.

³⁸⁵ **Eren, Fikret** (2017) Borçlar Hukuku Özel Hükümler, 4. Bası, Ankara, Yetkin, s. 760. ; **Yavuz, Cevdet** (2012) Türk Borçlar Hukuku Özel Hükümler, 11. Baskı, İstanbul, Beta, s. 670.

³⁸⁶ Bazı yazarlara göre aval varması gereken bir irade beyanı ile oluşur. Avalin sadece senet üzerine yazılması doğumu için yeterli olmayıp, karşı tarafın kabulüne ihtiyaç vardır. Dolayısıyla avalin tek taraflı bir irade beyanı teşkil ettiğine ilişkin görüşlerin kabulü mümkün değildir. Zira tek taraflı hukuksal işlemlerde, istenilen hukuksal sonucun doğması için bir tek kişinin bulunması ve bu kişinin iradesini açıklaması yeterlidir. aval de se aval verenin beyanı, senet teslim edilmediği müddetçe bir sonuç doğurmayacaktır **Koşer, Nihal** (2016) Aval ve Avalin Diğer Kişisel Teminat Sağlayan Sözleşmelerle İlişkisi, Çankaya Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C.1, S. 2, s. 241-264. < <https://www.jurix.com.tr/article/9674> > s.e.t. 17.12.2020

³⁸⁷ **Can**, s. 94.

5.2.1.1.2. Fer'ilik

Kefil olan kişi, borcu devralan kişiden farklı olarak, başkasına ait borcu kendi borcu durumuna getirmez³⁸⁸. Kefilin güvence altına aldığı borcun kaynaklandığı ilişkiye katılması söz konusu değildir. Kefalet sözleşmesinin kurulmasıyla birlikte, doğrudan bu sözleşmeye dayanan yeni bir borç doğar. Kefilin kefalet sözleşmesinden kaynaklanan yükümlüğü, bir başkasının borcunun ifa edilmesi bakımından güvence vermeye yöneliktir ve kendi başına var olabilen bir yükümlülük olmayıp, varlığı ve devamı güvence altına alınan asıl borca bağlıdır³⁸⁹. Kefalet sözleşmesi her zaman mevcut ve geçerli esas sözleşmenin varlığını gerektirir. Bu bağıllık kefalet sözleşmesiyle doğan borcun fer'i nitelikte olduğunu gösterir. Fer'i niteliği nedeniyle asıl borca bağımlı olmakla birlikte, kendine ait nedeni olan bir sözleşmedir. Kefalet sözleşmesinin kurulmasının nedeni teminat sağlamaktır³⁹⁰.

Kefalet sözleşmesinden doğan borcun fer'i olmasının en önemli sonucu asıl borcun kaderini paylaşmasıdır. Kefaletin fer'iliği tek yönlü olup asıl borçtan kefalete doğrudur³⁹¹. Bu nedenle kefalet sözleşmesinin geçersizliği asıl borca ilişkin sözleşmeyi etkilemese de asıl borca ilişkin sözleşmenin geçersizliği kefalet sözleşmesinin geçersizliği sonucunu doğurur³⁹². Ortadan kalkmış bir borcun canlanması durumunda fer'i nitelikteki kefilin sorumluluğu tekrar canlanır. Kefilin sorumluluğunun esas borçlunun sorumluluğundan daha fazla olmaması fer'iliğin bir başka sonucudur. Kefilin sorumluluğu esas borçlununkinden fazla olamasa da esas borçlunun borcundan az olabilmesi mümkündür.³⁹³

Asıl borç muaccel olmadan kefilin borcun muaccel olmaz. Asıl borcun muaccel olması önceden bir bildirim yapılmasına bağlanmışsa bu bildirimin kefile de yapılması gerekir³⁹⁴. Kefalet sözleşmesinden doğan borç için bu süre, bildirimin kefile yapıldığı

³⁸⁸ **Özen.** s. 88.

³⁸⁹ **Özen.** s. 88.

³⁹⁰ **Özen.** s. 88.

³⁹¹ **Özen.** s. 88.

³⁹² **Özen.** s. 88.

³⁹³ **Özen.** s. 88. ; **Aydoğdu, Murat/ Kahveci, Nalan** (2014) Borçlar Hukuku Özel Borç İlişkileri, Ankara, Adalet, s. 803.

³⁹⁴ **Aral, Fahrettin/ Ayrancı Hasan** (2014) Borçlar Hukuku Özel Borç İlişkileri, Ankara, Yetkin, s. 439. ; **Özen,** s. 90.

tarihte işlemeye başlar. Böyle bir durumda asıl borçluya ihbar yapılmadan kefile ihbar yapılması asıl borcu muaccel kılmayacağından kefil açısından da borç muaccel hale gelmez³⁹⁵. Ayrıca asıl borcun şarta bağlı olduğu durumlarda, kefilin kayıtsız şartsız şekilde borç altına girmesi geçerli olmayacaktır. TBK m. 189/1' e göre bir alacak temlik edildiğinde ona bağlı fer'i alacaklar da yeni alacaklıya geçer. Bu durumda fer' ilikten kaynaklanan bir başka sonuç kefalet alacağının asıl alacaktan bağımsız olarak temlik edilememesi olacaktır. Borcun nakli durumunda ise kefilin rızası gerekir. Asıl borcun borçlusu değiştiği durumda kefil ancak borcun nakline izin verirse sorumlu olacaktır. Kefilin borcun nakline izin vermesiyle yeni bir sözleşme kurulmayıp, mevcut kefalet sözleşmesi ve bundan doğan borç devam eder³⁹⁶. Kefilin borçlu sıfatının değişmesinden önce buna muvafakat ettiğini içeren her türlü sözleşme ve kayıt geçersizdir³⁹⁷.

Aval kurumunda, aval verenin borcu fer'i değil bağımsız bir nitelik taşır³⁹⁸. Kefalet sözleşmesinin varlığı ve geçerliliği asıl borcun var olmasına bağlıdır. Avalistin lehine aval verilenden bağımsız olarak sorumlu olması, adi kefalet ilişkilerinde öne sürülebilen tartışma def'i gibi def'ilerden faydalanma olasılığını ortadan kaldırmaktadır. Alacaklı ile borçlu sıfatlarının birleşmesi durumunda fer'i nitelikte olan kefalet sözleşmesinden doğan borç da sona erer. Ancak alacaklı ve borçlu sıfatlarının birleşmesi avalı sona erdiremez.

TTK m. 702/2'ye göre, aval veren kişinin teminat altına aldığı borç, şekil eksikliği dışında bir sebepten dolayı geçersiz olsa dahi avalistin taahhüdü geçerli olacaktır³⁹⁹. Bir başka deyişle avalin geçerliliği, aval ile teminat altına alınan kambiyo taahhüdünün geçerliliğine bağlı değildir. Bu durumda aval veren lehine aval verilen kişinin borcunun

³⁹⁵ **Aral/ Ayrancı**, s. 439. ; **Özen**, s. 90.

³⁹⁶ **Aral/ Ayrancı**, s. 439. ; **Özen**, s. 90.

³⁹⁷ **Aral/ Ayrancı**, s. 439. ; **Özen**, s. 90.

³⁹⁸ **Pulaşlı**, s. 190. ; **Can**, s. 94.

³⁹⁹ **Poroy/Tekinalp**, s. 224. ; Yazara göre aval verilen kişinin borcu zamanaşımına uğramış ise avalistin borcu da sona erer. Aynı yönde Bkz. **Yıldız, Kübra** (2018) Kambiyo Hukukuna Özgü Bir Kişisel Güvence Türü: Aval, Galatasaray Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C.17, S. 2, 483-515 < <https://www.jurix.com.tr/article/18563> > s.e.t. 17.12.2020, s. 491. ; **Şeker, Mustafa** (2017) Kefalette Ve Avalde Eşin Rızası, 1. Baskı, İstanbul, Onikilevha, s. 68.

geçersizliğini ileri süremez. Lehine aval verilen kişinin ehliyetsiz olması ya da imzasının sahte olması durumunda da aval verenin sorumluluğu devam eder⁴⁰⁰.

5.2.1.1.3. Talilik

Fer' ilikten farklı olarak talilik kefalet borcunun ileri sürülebilme şartlarına ilişkin bir kavram olup, asıl borçluya takip yapıp, bu takip semeresiz kalmadan ve rehine başvurulmadan kefile yönelememeyi ifade eder. Fakat bu ilkeden vazgeçilebilir ve kefilin de borçluyla birlikte ve aynı derecede sorumlu olması kararlaştırılabilir. Kefilin borcunun tali olması özellikle adi kefalette söz konusu olmakla birlikte doktrinde bazı yazarlar⁴⁰¹ asıl borç muaccel olmadan müteselsil kefilin borcunun muaccel olamamasını ve paradan başka borçlara, kefalette asıl borcun yerine getirilmediğinin tespitinden sonra, kefilin borcunun gerçekleşebileceğini ileri sürerek talilik unsurunun müteselsil kefalette de geçerli olacağını ileri sürmektedirler⁴⁰².

Alacaklı, adi kefalet ilişkisinin aksine lehine aval verilene gitmeye lüzum görmeden doğrudan avalistten ödenme talebinde bulunabilir. Zira aval veren, lehine aval verdiği kişiyle aynı seviyededir ve onunla birlikte müteselsilen sorumlu olur⁴⁰³.

5.2.1.2.Kefalet Sözleşmesinin Türleri Yönünden Aval ile Farkları

Kefalet sözleşmesi çeşitli şekillerde yapılabilir. Adi kefalet TBK sistematğine göre asıl olan kefalet türüdür. Kanunda düzenlenen diğer kefalet türü olan müteselsil kefalet istisnaidir. Bu durumda müteselsil olamayan her kefalet adi kefalet olarak nitelendirilecektir⁴⁰⁴. Adi kefalette alacaklının ancak borçlunun borcu yerine getirmemesi durumunda kefile başvurma hakkı bulunmaktadır. Bu nedenle adi kefalette kefilin borcu tam anlamıyla ikincil nitelikte (tali) bir borçtur. Alacaklının alacağını, önce asıl borçludan

⁴⁰⁰ Şeker, s. 67.

⁴⁰¹ Reisoğlu, s. 25, Yavuz, s. 780.

⁴⁰² Zevkliler, Aydın/ Gökyayla, Emre (2016) Borçla Hukuku Özel Borç İlişkileri, Ankara, Yetkin, s. 702. ; Aral/Ayrancı, s. 440.

⁴⁰³ Poroy/Tekinalp, s. 220. ; Öztan, s. 162. ; Can, s. 94.

⁴⁰⁴ Özen, s. 283. ; Aral/Ayrancı, s. 450.

talep etmesi ve onun aleyhine takipte bulması gerekir. Bunlardan sonuç alamazsa bu durumda kefile başvurma hakkı doğar.

Kefalet sözleşmesinde tarafların “*müteselsil kefil*” veya bu anlama gelen başka bir ifade kullanmak suretiyle yükümlülük altına girmesi durumunda müteselsil kefalet söz konusu olacaktır. Kefalet sözleşmesinden, kefilin müteselsil kefil sıfatıyla borçlanma iradesinin anlaşılması gerekir. Bununla beraber, sözleşme metninde mutlaka müteselsil kefil ifadesinin kullanılması şart değildir⁴⁰⁵. Kullanılan kelimelerden müteselsil kefalet iradesinin anlaşılması yeterlidir⁴⁰⁶. Müteselsil kefalet sözleşmesinin alacaklıya tanıdığı en önemli imkân, alacaklının asıl borçluyu takip etmesine gerek olmadan müteselsil kefile başvurabilmesidir. Bu durum müteselsil kefalet sözleşmesini diğer kefalet sözleşmesi türlerinden ayıran en önemli unsurdur. Bu doğrultuda borçlunun borcunu ifa etmemesi halinde alacaklı, TBK m. 586’daki koşullar çerçevesinde müteselsil kefilin sorumluluğuna gidebilecektir. Ancak alacaklının asıl borçlu yerine müteselsil kefilini takip etme yükümlülüğü yoktur. Alacaklı dilerse asıl borçluyu takip edebileceği gibi dilerse borçlu yerine müteselsil kefile de başvurabilecektir. Bunun yanında alacaklının hem asıl borçluyu hem de müteselsil kefilini aynı anda takip etmesi de mümkün olabilir. Ancak alacak, teslimine bağlı taşınır rehni veya alacak rehni ile güvence altına alınmışsa, rehnin paraya çevrilmesinden önce kefile başvurulamaz. Ancak alacağın rehnin paraya çevrilmesi yoluyla karşılanamayacağının önceden hâkim tarafından belirlenmesi veya borçlunun iflas etmesi ya da konkordato mehli verilmesi hallerinde, rehnin paraya çevrilmesinden önce de kefile başvurulabilir⁴⁰⁷.

Kimi zaman verilen kefalet, tarafların iradesi bu yönde olmasa bile yasa gereği müteselsil kefalet niteliği taşıyabilir. İİK m. 38 uyarınca icra takibi sırasında verilen ve kanundaki şekil şartlarını taşıyan kefaletler yasa gereği müteselsil kefalet sayılır. Ayrıca TTK m. 7 uyarınca iki veya daha fazla kişi, içlerinden yalnız biri veya hepsi için ticari niteliği haiz bir iş dolayısıyla, diğer bir kimseye karşı birlikte borç altına girerse, kanunda veya sözleşmede aksi öngörülmemişse müteselsilen sorumlu olurlar. Ancak, kefil ve kefillere, taahhüt veya ödemenin yapılmadığı veya yerine getirilmediği ihbar edilmeden

⁴⁰⁵ Aral/Ayrancı, s. 453.

⁴⁰⁶ Aral/Ayrancı, s. 453.

⁴⁰⁷ Acar, Özlem (2014) Türk Borçlar Hukukunda Müteselsil Kefalet Sözleşmesi (Doktora Tezi), İstanbul Kültür Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, s. 5. ; Aral/Ayrancı, s. 453.

temerrüt faizi yürütülemez⁴⁰⁸. Ticari borçlara kefalet hâlinde hem asıl borçlu ile kefil hem de kefiller arasındaki ilişkilerde de aynı hüküm geçerli olur⁴⁰⁹. Buna karşılık bazı durumlarda da akdedilecek kefalet sözleşmesi müteselsil kefalet niteliği taşısa bile, asıl borçluya başvurmaksızın kefile başvurma yasaklanmıştır. Tüketici işlemlerinde, tüketicinin edimlerine karşılık olarak alınan kişisel teminatlar, her ne isim altında olursa olsun adi kefalet sayılır. Tüketicinin alacaklarına ilişkin karşı tarafça verilen kişisel teminatlar diğer kanunlarda aksine hüküm bulunmadıkça müteselsil kefalet sayılır. Dolayısıyla 6502 sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun’ da tüketici işlemlerinde verilen kişisel güvence, sözleşmede hangi ifade veya kavram kullanılırsa kullanılsın adi kefalet sayılacaktır.

Toplu/birlikte kefalette, birden çok kefil aynı borç için kefil olmaktadırlar. Toplu kefalet de kendi arasında türlere ayrılır. Birden fazla kişinin birbirinden habersiz olarak aynı borca kefil olmaları durumunda bağımsız toplu kefalet söz konusudur. Bağımsız kefalet doktrinde gerçek olmayan birlikte kefalet olarak da adlandırılmaktadır. Bağımsız kefillerin, kefalet yükümlülüğü altına girdikten sonra, aynı borç için başka kişilerin de kefil olduğunu öğrenmeleri sonucu değiştirmeyecektir. Burada asıl olan, kefillerin kefalet sözleşmesi kurulurken aynı borç için başka kişilerin de kefil olduğunu bilmemeleridir. Bağımsız kefillerden her biri, alacaklıya karşı birbirinden bağımsız olarak borcun tamamından sorumlu olmakta, sorumluluğun kefiller arasında paylaştırılması söz konusu olmamaktadır. Bağımsız kefalet sözleşmesinin adi kefalet ve müteselsil kefalet şeklinde kurulması mümkündür. Bununla birlikte bağımsız kefillerden bazılarının adi kefil, bazılarının da müteselsil kefil olması da mümkündür. Bu durumda her bir kefile, yükümlülük altına girdiği kefalet türüne dair hükümler uygulanacak, ancak kefiller borcun tamamından sorumlu olmaya devam edeceklerdir.⁴¹⁰ Birden fazla kefilin, aynı borcun yalnız belirli kısımlarından sorumlu olmayı üstlendikleri kefalet ise kısmi kefalet denir. Burada her kefil kendi kısmından sorumlu olduğundan aralarında herhangi bir ilişki yoktur. Bu kefalet türü eski ve

⁴⁰⁸ **Kuru, Baki/ Arslan, Ramazan/Yılmaz, Ejder** (2014) Notlu- Gerekçeli İcra ve İflas Kanunu, 35. Bası, Ankara, Yetkin, s. 71-72. ; **Gümüş, Alper** (2014) Borçlar Hukuku Özel Hükümler C.II, İstanbul, Vedat Kitapçılık, s. 388.

⁴⁰⁹ **Gümüş**, s. 388.

⁴¹⁰ **Reisoğlu**, s. 175. ; **Özen**, s. 356.

yeni Borçlar Kanunlarımızda düzenlenmediği gibi İsviçre Borçlar Kanununda da düzenlenmemiştir⁴¹¹.

Gerçek birlikte kefalet TBK m. 587'nin ilk üç fıkrasında düzenlenmiş, birinci fıkra da adi birlikte kefalet, ikinci fıkra da müteselsil birlikte kefalet yer verilmiş, üçüncü fıkra da ise birlikte kefilin kefalet borcundan kurtulabileceği bazı haller düzenlenmiştir. Gerçek birlikte kefalet için, asıl borçlunun ve asıl borcun aynı olması gerekir. Aynı borçlunun aynı alacaklı karşısındaki farklı borçlarına kefil olan kişiler gerçek birlikte kefil sayılmayacaktır. Birden fazla kefilin birbirinden haberdar olarak yükümlülük altına girmiş olması gerekliliği de gerçek birlikte kefalette aranmaktadır. Bu gereklilik gerçek birlikte kefaleti bağımsız kefaletten ayıran en önemli özelliktir⁴¹². Buna göre birlikte kefiller arasında sübjektif bir ilişki bulunmakta, kefiller birbirlerinden haberdar olmakta ve her bir kefil kendisi dışında başka kefil yahut kefiller olduğunu hesaba katarak kefalet borcunu üstlenmektedir. Ancak birlikte kefillerin hepsinin birbirinden haberdar olması bir gereklilik değildir⁴¹³. Bu ihtimalde birbirinden haberdar olarak ve biri diğerinin kefaletini hesaba katarak kefil olan kişiler gerçek birlikte kefil, aynı borca başkalarının da kefil olduğunu bilmeden kefil olan kişi ya da kişiler ise bağımsız kefil sayılacak ve her birine yükümlülük altına girdiği kefalet türüne ilişkin hükümler uygulanacaktır⁴¹⁴.

Kefile kefil, alacaklıya karşı kefilin borcuna kefil olmaktır. Kefilin borcu için güvence veren kefile kefil, kefil ile birlikte, adi kefil gibi sorumludur. Kefile kefalette, kefil, alacaklıya karşı, borçluya kefil olmuş kişiye, kefil olmakta ve böylece borcu kefilin de ödememesi sorumluluğunu üzerine almaktadır. Kefile kefalet sözleşmedi de alacaklı ile kefile kefil arasında yapılır. Burada da kefile kefil, alacaklıya karşı tartışma def'i ile rehnin paraya çevrilmesi def'ini ileri sürebilir.

Rücua kefalet ilk kefil ile rücua kefil arasında yapılmaktadır. Borcunu ödemek zorunda kalan kefil, ödemedi sonra borçluya rücu etme hakkına sahip olur. Alacaklıya ödemedi bulunan kefile, borçlunun ödemedi bulunmaması olasılığına karşı kefalet altına giren kimseye rücua kefil denir. Rücua kefalet, genellikle adi kefalet şeklinde yapılır; ancak,

⁴¹¹ Eren (2017), s. 777. ; Yavuz, s. 684. ; Aral/Ayrancı, s. 455.

⁴¹² Özen, s. 356.

⁴¹³ Özen, s. 356.

⁴¹⁴ Reisoğlu, s. 177. ; Özen, s. 356.

rücu kefilin rücu alacağı için asıl borçlu ile müteselsil borç altına girmesine herhangi bir engel bulunmamaktadır. Rücu kefalet de kefile kefalet gibi TBK m. 588'de düzenlemiştir⁴¹⁵.

Kefalet yukarıda da anlatıldığı üzere TBK'da türlerine göre adi, müteselsil, birlikte, kefile ve rücu kefil olmak üzere dört şekilde düzenlenmiştir, aval ise hangi senet sorumlu lehine verilirse verilsin taktır; ayrı bir türünden söz edilemez⁴¹⁶.

5.2.1.3.Ödeme Sonrası Haklar Yönünden Aval ile Farkları

Kefil, asıl borcun geçerliliği ile ilgili def'ilerle birlikte, asıl borçluya ait kişisel def'ileri de ileri sürme hakkına sahiptir. Kefil, asıl borçluya veya mirasçılara ait olan ve asıl borçlunun ödeme güçsüzlüğünden doğmayan bütün def'ileri alacaklıya karşı ileri sürebilir. TBK m. 591/1'e göre kefil, bunları yalnızca ileri sürme hakkına sahip olmayıp aynı zamanda bunları ileri sürmekle yükümlüdür⁴¹⁷. Burada bir külfet söz konusudur. Kefil def'ileri ileri sürmezse, rücu hakkını kaybeder. Ancak yanılma veya sözleşme yapma ehliyetsizliği ya da zamanaşımına uğramış bir borç sebebiyle borçlunun yükümlü olmadığı bir borca bilerek kefalet hali bu hükmün dışındadır.

Kefilin sahip olduğu def'iler geniş anlamda def'iler olup içerisine olağan def'iler girdiği gibi itirazlar da girer. Avalde ise aval veren kefile tanınmış olan bu def'ileri ileri süremeyecektir. Aval veren lehine aval verdiği kişinin borcun geçersizliğiyle ilgili kişisel def'ilerini ileri süremeyecek yalnızca şekil eksikliğini, borcun aval veren tarafından ödendiğini ve takas edildiğini ileri sürebilecektir⁴¹⁸.

Halefiyet, Türk Hukuku'nda geniş anlamda; *"bir kimsenin yerine bir başkasının geçmesi"*, dar anlamda ise; *"başkasına ait bir borç dolayısıyla alacaklıyı tatmin eden kişinin, onun haklarını, kanunda belirtilen hallerde ve tatmin ettiği oranda kendiliğinden elde*

⁴¹⁵ Aral/Ayrancı, s. 458. ; Reisoğlu, s. 201.

⁴¹⁶ Koşer, s. 241.

⁴¹⁷ Poroy/Tekinalp, s. 220.

⁴¹⁸ Pulaşlı, s. 190. ; Can, s. 94.

etmesi" olarak tanımlanır⁴¹⁹. Türk Hukukunda halefiyet hakkının sözleşme ile yaratılamayacağı kabul edilmektedir⁴²⁰. Bu nedenle halefiyet kavramının, kanuni halefiyetle eş anlamlı olduğu söylenebilir. TBK m. 596/1’de “*Kefil, alacaklıya ifada bulunduğu ölçüde, onun haklarına halef olur. Kefil, bu hakları asıl borç muaccel olunca kullanabilir.*” hükmüne yer verilmiştir. Bu hüküm uyarınca kefil ödeme yaptığı ölçüde alacaklının haklarına halef olacaktır. Ancak aval için böyle bir kanuni düzenleme bulunmamaktadır. Dolayısıyla aval yönünden halefiyet söz konusu değildir. Aval veren poliçe bedelini ödediği takdirde lehine aval verdiği kişilerin haklarını değil, sadece poliçeden doğan hakları kazanır⁴²¹. Ancak aval verenin bu hakları kazanabilmesi için ödeme yapmış olması gerekir; avalist rücu edebileceği kişilerden ödemiş olduğu tutarı, faiz masraf ve komisyon ücretiyle birlikte talep edebilecektir⁴²².

Alacaklı, adi kefalet ilişkisinin aksine lehine aval verilene gitmeye lüzum görmeden doğrudan avalistten ödenme talebinde bulunabilir. Zira aval veren, lehine aval verdiği kişiyle aynı seviyededir ve birlikte müteselsilen sorumlu olur⁴²³.

5.2.1.4. Sona Erme Yönünden Aval ile Farkları

Avalden farklı olarak TBK m. 598 ile getirilen “*Bir gerçek kişi tarafından verilmiş olan her türlü kefalet, buna ilişkin sözleşmenin kurulmasından başlayarak on yılın geçmesiyle kendiliğinden ortadan kalkar.*” hükmüyle gerçek kişiler tarafından verilen kefaletle süre sınırlandırılması getirilmiştir. Burada kefaletin daha uzun süreli verilmesinin bir önemi yoktur⁴²⁴. Kanun koyucu on yıldan sonra kefaletin uzatılmaması ya da yeni bir

⁴¹⁹ Kılıçoğlu, Ahmet (1979) Türk Borçlar Hukukunda Kanuni Halefiyet, Ankara, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları, s. 3. ; Akıntürk, Turgut (1971) Müteselsil Borçluluk, Ankara, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları, s. 222.

⁴²⁰ Kılıçoğlu (1979), s. 3. vd.

⁴²¹ Öztan, s. 162. ; Şeker, s. 75.

⁴²² Kınacıoğlu, s. 253.

⁴²³ Poroy/Tekinalp, s. 220. ; Öztan, s. 162. ; Can, s. 94.

⁴²⁴ Toros, s.34.

kefalet verilmemesi halinde kefilin ancak bu süre doluncaya kadar takip edileceğini hüküm altına almıştır⁴²⁵.

5.2.1.5.Uygulama Alanı Yönünden Aval ile Farkları

Aval, Kıymetli Evrak Hukuku'na ait bir kurum olması nedeniyle TTK'da düzenlenmiş ve uygulama alanı sınırlı bir teminat aracıyken kefalet TBK'da yer alan ve kullanım alanı çok daha geniş bir kurumdur.

Avalin teminat fonksiyonunun yanı sıra senetlerin tedavülünü kolaylaştırmak gibi iktisadi bir fonksiyonu da vardır; hâlbuki kefalette böyle bir fonksiyonun bulunduğu söylenemez⁴²⁶.

5.2.1.6. Şekil Yönünden Aval ile Farkları

6098 sayılı TBK'nın 582. maddesinde kefalet sözleşmesinin, mevcut ve geçerli bir borç için yapılabileceği düzenlenmiştir. Asıl borcun herhangi bir şekilde geçersiz olması durumunda (örneğin; imkânsızlık, emredici kanuna aykırılık, irade uyuşmazlığı, irade sakatlığı, ehliyetsizlik vb.) kefalet sözleşmesi de geçersiz olacaktır⁴²⁷. Kefalet sözleşmesinin kanunda mevcut bir borç için yapılacağı belirtilse de söz konusu hususu içeren maddenin ikinci cümlesinde gelecekte doğacak veya şarta bağlı bir borç için de bu borç doğduğunda veya koşul gerçekleştiğinde hüküm ifade etmek üzere kefalet sözleşmesi kurulabileceği düzenlenmiştir. Kefalet sözleşmesinde asıl borcun, kefalet sözleşmesinin kurulduğu anda mevcut olması gerekmez, kefalet sözleşmesinin ifasının talep edildiği anda mevcut olması yeterlidir.⁴²⁸

TBK m. 582/ 2'de asıl borcun geçerliliğine bir istisna getirmiştir. Buna göre yanılma veya ehliyetsizlik sebebiyle borçlunun sorumlu olmadığı bir borç için kişisel teminat veren kişinin, yükümlülük altına girdiği sırada, sözleşmeyi sakatlayan eksikliği bilmesi

⁴²⁵ **Toros**, s.34.

⁴²⁶ **Güral**, s. 438-439.

⁴²⁷ **Tandoğan**, s. 721.

⁴²⁸ **Reisoğlu**, s. 47. ; **Tandoğan**, s. 721.

durumunda, kefaletle ilgili kanun hükümlerine göre sorumlu olacağı, aynı kuralın, borçlu yönünden zamanaşımına uğramış bir borca kefil olan kişi hakkında da uygulanacağı düzenlenmiştir. Buradaki yanılma ve ehliyetsizlik asıl borçlunun yanılma ve ehliyetsizliğidir⁴²⁹. Asıl borçlunun ehliyetsiz olduğunu bilerek bu borca kefil olan kişinin, artık asıl borcun ehliyetsizlik sebebiyle geçersiz olduğunu ve buna bağlı olarak kendi borcunun da bulunmadığını ileri sürmesi mümkün olmadığı gibi, ödeme yapması halinde asıl borçluya rücu etmesi de mümkün değildir⁴³⁰. Asıl borcun başlangıçtaki imkânsızlık, hukuka veya ahlaka aykırılık, şekil eksikliği, muvazaa gibi sebeplerle batıl veya hukuken mevcut olmaması halinde kefalet sözleşmesi de geçersiz olur. Ancak asıl borcun irade sakatlığı hallerinde iptal edilebilir olması durumunda, asıl borçlu iptal yetkisini kullanmadıkça, kefilin borcu varlığını korur⁴³¹. Zamanaşımına uğramış bir borca kefil olunması halinde geçersiz bir borç ilişkisine kefalet hali değil, eksik bir borca (yasal olarak mevcut olmakla birlikte dava edilemeyen borç) kefil olma hali mevcuttur. Bu nedenle zamanaşımına uğramış borca kefillikte kefaletin fer' ilik özelliği mevcuttur. Bununla birlikte, borcun zamanaşımına uğradığını bilerek kefil olan ve borcu ödeyen kişi her ne kadar asıl borçluya rücu edebilecek ise de asıl borçlunun zamanaşımı def'inde bulunarak bu başvuruyu boşa çıkarma imkânı bulunmamaktadır⁴³².

Kefalet sözleşmesi ile teminat altına alınabilecek borç ilişkilerine getirilmiş yasal bir kısıtlama bulunmamaktadır. Asıl borcun konusu para ödeme, iş görme ya da yapmama gibi hangi borç olursa olsun, kefil, asıl borçlunun borcunu ifa etmemesinin sonuçlarından kişisel olarak sorumluluk üstlenmiş olup her durumda belirli bir miktar para ödeme borcu altına girmektedir⁴³³.

Avalin ise geçerli olabilmesi için senette borçlu olan bir kişi lehine verilmesi gerekir, senet borçlusu olmayan biri lehine aval verilemeyecektir⁴³⁴. Bu açıklamalar ışığında aval yalnızca kambiyo senetlerinden doğan borç için verilebilirken her türlü borç için kefalet

⁴²⁹ Tandoğan, s. 721.

⁴³⁰ Reisoğlu, s. 47. ; Tandoğan, s. 721.

⁴³¹ Reisoğlu, s. 47. ; Tandoğan, s. 721.

⁴³² Buluş, Kasım (2016) 6098 Sayılı Borçlar Kanununa Göre Birlikte Kefaletin Türleri ve Hükümleri (Doktora) İstanbul Şehir Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, s. 19. ; Gümüş, s. 336.

⁴³³ Özen, s. 57. ; Çınar, Ömer (2013) Türk Borçlar Kanununa Göre Kefilin Sorumluluğunun Sona Ermesi, 1. Bası, İstanbul, 12 Levha, s. 1.

⁴³⁴ Poroy/Tekinalp, s. 221.

sözleşmesi imzalanabilecektir⁴³⁵. Ayrıca avalin, sadece kıymetli evraklarda uygulama alanı bulması nedeniyle kıymetli evraka mündemiç para borcunun teminatı olarak verilebilmesi mümkün iken; kefaletin kullanım alanının çok daha geniş olması nedeniyle herhangi bir para borcu, zarar ya da üçüncü kişinin üstlendiği bir edimin teminatı olarak verilmesi mümkündür.

Genel olarak kefalet sözleşmesinin, geçerli olması için, yazılı şekilde yapılması, kefilin sorumlu olacağı azami miktarın ve kefalet tarihinin belirtilmesi gerekir. Kefil olunan azami miktar ile kefalet tarihi veya müteselsil kefil olunması halinde bu sıfatla veya bu anlama gelen bir ifadeyle yükümlülük altına girdiğinin kefilin el yazısıyla belirtilmesi şarttır.

Kefilin sorumlu olduğu azami miktarın ve kefalet tarihinin elle yazılmamış olması kefalet sözleşmesini geçersiz kılar⁴³⁶. Buna karşılık kefalet sözleşmesinin türünün elle yazılmamış olması sözleşmenin geçersiz olması sonucunu doğurmaz. Fakat kefalet adı kefalet sayılır. Kefilin sorumlu olduğu azami miktar, kefalet tarihi ve kefalet türü haricinde kalan hususların ise elle yazılması şart değildir⁴³⁷. Bunların herhangi bir şekilde kaleme alınması yeterlidir. TBK m. 583 hükmü karşısında, yazma bilmeyenler ile engelli olması sebebiyle yazamayanların, hüküm karşısında kefil olup olamayacağı tartışmalıdır⁴³⁸.

Kefalet sözleşmesinin, geçerli olması için, yazılı şekilde yapılması, kefil olunan azami miktar ile kefalet tarihi, müteselsil kefil olunması halinde bu sıfatla veya bu anlama gelen bir ifadeyle yükümlülük altına girdiğinin kefilin el yazısıyla belirtilmesi şart iken avalde ise tarih ve azami miktar yazılması şart olmayıp, kısmi aval verilecekse bunun belirtilmesi gerekir.

Kefalet sözleşmesinin avalin aksine senetten bağımsız olarak ayrı bir sözleşme ile yapılması mümkündür. Aval, senet üzerine veya alonj üzerine yazılmalıdır. Kefalet

⁴³⁵ **Güral**, s. 436.

⁴³⁶ **Reisoğlu**, s. 89.

⁴³⁷ **Reisoğlu**, s. 89.

⁴³⁸ Sözü edilen kişilerin kefil olamayacakları yönünde görüş için Bkz. **Reisoğlu**, s. 89. ; Aksi görüş için Bkz. **Zevkliler/ Gökyayla**, s. 713.

sözleşmesinde ise asıl borcun bulunduğu senet veya sözleşme üzerine yapılma zorunluluğu bulunmamaktadır yazılı olarak yapılması yeterlidir⁴³⁹.

Kefalet sözleşmesi yapılması, sınırlı ehliyetliler (çocuklar, kısıtlılar) ve tam ehliyetliler yönünden yasak hukuki işlemlerden olup yasal temsilcilerinin izni ile dahi bu sözleşmeler yapılamamaktadır⁴⁴⁰. Ancak aval bakımından böyle bir yasak söz konusu değildir. Vasi, vesayet altındaki kişi adına vesayet makamının izni ile aval verebilir. Ancak TMK m. 449’da düzenlenen “*Vesayet altındaki kişi adına kefil olmak, vakıf kurmak ve önemli bağışlarda bulunmak yasaktır.*” hükmüyle vesayet altında bulunan kişi adına kefil olunması yasaklanmıştır.

5.2.1.7. Eşin Rızası Yönünden Aval ile Fakları

Eski Medeni Kanunun 169. maddesinde, evli bir kadının kocası lehine yükümlülük altına girdiği kefaletin geçerli olabilmesi için sulh hâkimi tarafından onaylanması gerekmekteydi. Söz konusu hükme TMK m. 193 karşı gelmektedir ve TMK m. 193’e göre ise, eşler kanunda aksine hüküm bulunmadıkça, birbirleri ile veya üçüncü kişilerle her türlü hukuki işlemi yapabilmektedir. TMK m. 193’te yer alan hüküm gereğince evli kadının kefil olma ehliyeti yönündeki sınırlama ortadan kaldırılmıştır.

6098 sayılı TBK m. 584’de, 818 sayılı yasada yer almayan İsvBK m. 494’de yer alan hükme benzer nitelikte eşin rızası başlıklı yeni bir maddeye yer verilmiştir. Söz konusu bu hükme TBK’da yer verilmesinin sebebi evli kişilerin ehliyetlerine bir sınırlama getirmekten ziyade kişilerin ve aile kurumunun ekonomik varlığını koruması düşüncesidir. Eşin yazılı rızası bir geçerlilik şartıdır ve söz konusu rızanın yokluğu kefalet sözleşmesinin kesin hükümsüz olması sonucunu doğuracaktır. Rızanın genel olarak önceden verilmiş olması eşin rızası şartını gerçekleşmesi için yeterli değildir. Eşin rızası şartının gerçekleşebilmesi için rızanın bir borca yönelik olması gerekmektedir⁴⁴¹.

⁴³⁹ Pulaşlı, s. 190. ; Öztan, s. 162.

⁴⁴⁰ Toros, s. 33.

⁴⁴¹ Dinç, Mutlu (2013) Gerekçeli Türk Borçlar Kanunu, 6. Bası, Ankara, Seçkin, s. 478. ; Erkan, Vehbi Umut/ Merhaci, Selin (2015) Türk Borçlar Kanunu Ve İlgili Mevzuat, 1. Bası, Ankara, Seçkin, s. 572.

Düzenlenen hüküm uyarınca eşlerden birinin kefalet sözleşmesi düzenleyebilmesi iki şarta bağlanmıştır. Bunlardan ilki kefil olacak eş, kural olarak diğer eşin yazılı rızasını almak zorundadır. İkinci olarak ise yasa koyucu tarafından öngörülen zamanda bu rıza alınmalıdır. Buna göre, söz konusu rızanın kefalet sözleşmesinin kurulmasından önce veya en geç sözleşmenin kurulması sırasında verilmiş olması gerekir. Sözleşme akdedildikten sonra diğer eş tarafından sözleşmeye icazet verilebilmesine kanun koyucu tarafından imkân tanınmamıştır⁴⁴². İlk fıkrada yalnızca iki durumda; mahkemece verilmiş bir ayrılık kararı olmadıkça veya yasal olarak ayrı yaşama hakkı doğmadıkça kefalet sözleşmesinde diğer eşin rızasının aranacağı öngörülmüştü ancak daha sonra 2013 yılında getirilen ek fıkra ile ticaret siciline kayıtlı ticari işletmenin sahibi veya ticaret şirketinin ortak ya da yöneticisi tarafından işletme veya şirketle ilgili olarak verilecek kefaletler, mesleki faaliyetleri ile ilgili olarak esnaf ve sanatkârlar siciline kayıtlı esnaf veya sanatkârlar tarafından verilecek kefaletler, Kamu Sermayeli Bankalar Tarafından Yürütülen Faiz Destekli Kredi Kullandırılmasına Dair Kanun kapsamında kullanılacak kredilerde verilecek kefaletler ile tarım kredi, tarım satış ve esnaf ve sanatkârlar kredi ve kefalet kooperatifleri ile kamu kurum ve kuruluşlarınca kooperatif ortaklarına kullandırılacak kredilerde verilecek kefaletler için eşin rızası aranmayacağı düzenlenmiştir.⁴⁴³

Kişisel güvence veren eşin kefalet sözlenmesindeki durumunun iyileşmesine yönelik sözleşme değişikliklerinde diğer eşin rızasının alınmasına ihtiyaç yoktur. Bunlar; kefalet sözleşmesinde kefilin sorumlu olacağı miktarın artmasına sebep olmayan, adi kefaletin müteselsil kefalet dönüşmesine sebep olmayan ve kefil yararına olan güvencelerin önemli ölçüde azalmasına sebep olmayan değişikliklerdir.

TBK m. 603'te *“Kefaletin şekline, kefil olma ehliyetine ve eşin rızasına ilişkin hükümler, gerçek kişilerce, kişisel güvence verilmesine ilişkin olarak başka ad altında yapılan diğer sözleşmelere de uygulanır.”* hükmüyle kefalet sözleşmesine ilişkin

⁴⁴² **Yılmaz, Merve** (2011) Türk Borçlar Kanununa Göre Kefalet Sözleşmesinin Geçerlilik Şartları, Türkiye Adalet Akademisi Dergisi, C. 1, S. 7, s. 77-79. ; **Kırca, İsmail** (2006) Türk Borçlar Kanunu Tasarısı Kefalette Eşin İzni, Tuğrul Ansay'a Armağan, 1. Bası, Ankara, Turhan Kitabevi, s. 447. ; **Reisoğlu**, s. 89-92.

⁴⁴³ **Yalçınduran, Türker** (2016) Kefalet Sözleşmesinde Eşin Rızasına ve Bu Rızanın Türk Borçlar Kanunu'nun 603. Maddesi Gereğince Gerçek Kişilerin Taraf Olduğu Kişisel Güvence Verilmesine İlişkin Diğer Sözleşmelerde de Bulunmasına Dair Türk Borçlar Kanunu'nda Yapılan Düzenlemenin Değerlendirilmesi, İÜHFİM, C. LXXIV, S. 1, s. 470- 474. ; **Gümüş**, s. 341.

maddelerin uygulama alanı belirlenmiştir. Bu hükmün kapsamına girdiği kesin olarak kabul edilen garanti sözleşmesi ve borca katılma gibi hukuki işlemler olduğu gibi tartışmalı olan sözleşmeler de vardır⁴⁴⁴. Avalin de özellikle TTK’da düzenleme bulunmayan eşin rızası konusunda TBK m. 603 kapsamına girip girmediği hususu tartışmalıdır.

Doktrinde bir kısım yazarlar tarafından avalde eşin rızasının aranması gerektiği savunulmaktadır. ÖZEN’e ⁴⁴⁵göre; aval kişisel teminat verilmesi anlamına gelse de, avalin şeklinin TTK m. 701’de özel olarak düzenlendiği dikkate alınmalıdır. Kefaletin şekline ilişkin TBK m. 583’ün aval bakımından uygulanması mümkün değildir; ancak avalin şeklinin TTK m. 701’de özel olarak düzenlenmiş olması, avalin TBK m. 603 kapsamına girmediğini göstermez. Aval TBK m. 603 kapsamında düşünülmelidir. Buna göre aval verilmesi kefaletle ilgili ehliyet sınırlamalarına uyularak gerçekleştirilecektir. Bu sınırlamalara uyulursa en geç aval verildiği anda, aval verenin eşinin yazılı rızası alınmış olmalıdır. Kefaletle ilişkin sınırlamaların aval için uygulanması kabul edilmezse bu sınırlamaların dolanılması tehlikesi ortaya çıkar. Kefil olması istenen fakat eşinin iznini alamayan kimseler, esas borç için düzenlenen bir bonoya aval veren olarak imza atabilecektir. Kefaletle ilişkin ehliyet sınırlamalarının dolanılması olasılığının ortadan kalkması için, aval TBK m. 603 kapsamına alınmalıdır. Yazara göre ayrıca TBK m. 603’te geçen “*kişisel güvence verilmesine ilişkin olarak başka ad altında yapılan diğer sözleşmeler*” ifadesine yer veren kanun koyucunun tek taraflı bir beyanla gerçekleştirilen bir teminat olması sebebiyle aval hükmün dışında bırakan bilinçli bir tercih değildir.

ŞEKER’e⁴⁴⁶ göre; aval için de eşin rızası aranmalı ve aval için eşin rızasının aranmayacağını ileri sürmek mümkün olmamalıdır. Zira aval, poliçe ve bonodan doğan bir borcu teminat altına alan kıymetli evrak hukukuna özgü bir teminat çeşidi olup bir kefalet sözleşmesi olarak nitelendirilemese de TBK m. 584’ün dolanılmasını engellemek amacıyla TBK m. 603 kapsamında avalde eşin rızası aranmalıdır. Aksi halde, borçluya bir bono düzenlettirilerek, kefalet sözleşmesi kurulması halinde eşin rızasını almak zorunda kalacak kişiye aval verdirilerek TBK m. 584 rahatlıkla dolanılabilecektir. Kaynak İsvBK’ da TBK m. 603’e benzer bir düzenleme olmadığı için avalde eşin rızasının aranmaması gerektiği ifade edilebilir. Bu kanuna karşı hile olarak kabul edilmeyecektir. Diğer taraftan TBK m.

⁴⁴⁴ Özen, s. 48.

⁴⁴⁵ Özen, s. 53-54.

⁴⁴⁶ Şeker, s. 77-82.

584'te, işletme veya şirketle ilgili olarak verilecek kefaletler, eşin rızasının aranmadığı haller olarak sayılmasına rağmen, avalde de eşin rızasının aranmayacağına dair bu fıkra ile özel bir düzenleme getirilmemiştir. Kanun koyucu bu düzenlemesiyle her ne ad altında olursa olsun gerçek kişiler tarafından verilecek bütün güvencelerde eşin rızasının aranmayacağını düzenlemiştir. Ancak ilgili kanun hükmü uyarınca sadece işletme veya şirketle ilgili olarak verilecek avaller için de eşin rızası aranmayacaktır.

PULAŞLI' ya göre; TBK m. 603 hükmü, kefaletin şekline, kefil olma ehliyetine ve eşin rızasına ilişkin, gerçek kişilerce, kişisel güvence verilmesine dair başka ad altında yapılan sözleşmelerde ve avalde de uygulanacaktır. Kambiyo senetleri kanunen ticari senet olmalarına rağmen düzenlenmelerine sebep olan temel borç ilişkisini içermeyen soyut senetlerdir, dolayısıyla senedin niteliğinin ticari olması temellendiği ilişkinin ticari olmasını gerektirmez. Eşin rızasının aranmasındaki önemli olan husus, senedin ticari olup olmadığı değil, borç veya kredi ilişkisinin TBK m. 584/3 gereğince işletme veya şirket işleriyle ilgili olup olmadığıdır. Ancak TBK m. 584 kapsamına giren işlerde eşin rızasının alınmasına gerek yoktur⁴⁴⁷.

GÜMÜŞ'e⁴⁴⁸ göre TBK m. 603'te “diğer sözleşmeler” kavramından bahsedilmektedir. Ancak burada TBK m. 603'deki “sözleşme” kavramı genişletici yorumla “hukuki işlem” olarak okunmalı ve aval bakımından da kefaletin şekline, kefalet ehliyeti ve bu kapsamda eşin rızasına ilişkin hükümler kıyasen uygulanmalıdır.

KIRCA'ya⁴⁴⁹ göre TBK m. 603 hükmü uyarınca kefaletin şekline, kefil olma ehliyetine ve eşin rızasına ilişkin hükümler, gerçek kişilerce, kişisel güvence verilmesine ilişkin olarak başka ad altında yapılan diğer sözleşmelere de uygulanır. O halde, bu hüküm gereği olarak garanti, borca katılma, himaye beyanı, itibari emri/kredi emri ve avalde de eşin rızası aranacak kanunun 584. maddesi bu hallerde de uygulanacaktır.

⁴⁴⁷ Pulaşlı, s. 197-202.

⁴⁴⁸ Gümüş, s. 369-370.

⁴⁴⁹ Kırca (2006), s. 437-438.

ALTOP' a⁴⁵⁰ göre, kişisel bir teminat olduğu kabul edilen aval tereddütsüz bir şekilde TBK m. 603 hükmünün kapsamı içinde kabul edilmelidir. Bu çerçevede, kefalet sözleşmesinde aranan eş rızasının kural olarak aval için de aranacaktır.

BARLAS'a⁴⁵¹ göre TBK m. 603 hükmü garanti sözleşmeleri esas alınarak kurulmuştur. Fakat, kişisel teminat niteliği taşıyan diğer işlemler için de geçerlidir. TBK'nın bu hükmünün anılan hükmün aval yönünden bir istisna getirmediği, hükmün mutlak ve istisnasız ifadesi dolayısıyla avalin de TBK. m. 603 hükmüne tabi olduğunun kabulü gerekecektir.

DEMİR'⁴⁵²e göre de, eşin rızasına ilişkin hükümlerin TBK m. 603 gereğince avalde de uygulanması gerekir. Bu çerçevede, aval verenin tam ehliyetli olması yanında en geç aval olma anında eşin rızasının da varlığı gerekmektedir. Eşin rızasına ilişkin hükümlerin avale uygulanmayacağına kabul edilmesi halinde, özellikle borç doğurmadaki bağımsızlığı dikkate alındığında, kefalet ve uygulama alanına ilişkin hükümlerin dolanılmasının önü açılmış olur⁴⁵³.

Avalde eşin rızasının aranması gerektiğini savunan yazarların yanı sıra eşin rızasının avalde gerekli olmadığını savunan görüşler de mevcuttur. REİSOĞLU' na⁴⁵⁴ göre TBK 603. madde esas itibarıyla kefil koruyucu hükümlerden kurtulmak amacıyla alacaklılar lehine başka adlar altında yapılan sözleşmelere uygulanacaktır. Ancak yasalarda şekil ve

⁴⁵⁰ **Alttop, Atilla** (2016) Gerçek Kişilerce Gerçekleştirilen Aval İşlemlerine, TBK m. 603 Hükmü Uyarınca Kefaletin Şekline, Kefil Olma Ehliyetine ve Eş Rızasına İlişkin Hükümler Uygulanacak Mıdır? , İstanbul Kültür Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 15, S.1, s. 298-299.

⁴⁵¹ **Barlas, Nami** (2011)Yeni Türk Ticaret Kanunu'nun Kefalet İlişkin Düzenlemeleri, İzmir Barosu, Dergisi, S. 28. , 7-28 <<https://www.izmirbarosu.org.tr/yayin/13/sayi-2011-2> > s.e.t. 16.11.2020

⁴⁵² **Demir, Şamil** (2013) Kefalet Sözleşmesinin Uygulama Alanı, Türkiye Barolar Birliği Dergisi, C. 26, S. 108, 87-122 <<https://jurix.com.tr/article/11180> > s.e.t. 15.11.2020

⁴⁵³ Avalde eşin rızasının aranmasını gerektiğini savunan diğer görüşler için Bkz. **Ayli, Ali /Üçer, Mehmet** (2019) Avalde Eşin Rızası Sorunu ve Rızanın Aranmayacağına İlişkin İçtihadı Birleştirme Kararının Eleştirisi, *Dicle Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, C.24, S.40, 111-138 < <https://jurix.com.tr/article/19366> > s.e.t. 15.11.2020; **Güç, Selda** (2015) Kefalet Sözleşmesinin Temel Özellikleri, Çeşitleri ve Benzer Hukuki İlişkilerden Farkı (Yüksek Lisans), Yaşar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, s. 156. ; **Yüce, Halil Ahmet** (2016) Türk Borçlar Kanunu'nun 603. Maddesi Çerçevesinde Aval ve Kefalet Hükümleri, *Kadir Has Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, C. 4, S. 2, 127-153 <<https://jurix.com.tr/article/8084> > s.e.t. 15.11.2020

⁴⁵⁴ **Reisoğlu**, s. 323.

uygulanacak hükümleri açıkça belirtilen ve bir gerçek kişinin asıl borçlu olarak yükümlülük altına girdiği kişisel güvenceler ise TBK m. 603 kapsamına dâhil olmayacaktır. TTK’da açıkça düzenlenen, şekli ve hükümleri kanunda belirtilen gerçek kişiler tarafından verilen avallerin TBK m. 603 kapsamında kabul edilmesi mümkün değildir.

BOZER/GÖLE’ ye ⁴⁵⁵ göre TBK m. 603’te kefaletin şekline, kefil olma ehliyetine ve eşin rızasına ilişkin hükümlerin, gerçek kişilerce kişisel teminat verilmesine ilişkin diğer sözleşmelerde uygulanması gerektiği düzenlenmiştir. Bu maddede açıkça “sözleşme” ibaresine yer verilmesi ve avalin sözleşme niteliğinde olmayan tek taraflı beyan olduğu göz önüne alındığında bu hükmün avalde uygulama kabiliyeti olmamalıdır.

BAHTİYAR’a ⁴⁵⁶ göre; hükmün geniş lafzının, aval de kapsadığı ve dolayısıyla, aval veren gerçek kişinin eşinin rızasının aranması düşünülebilir ise de, kıymetli evrakın tedavül kabiliyeti ve işlem güvenliği ilkesi nedeniyle, üstün tutulması gereken menfaatten hareketle, bu hükmün avalı kapsamaması gerekir.

KAYIHAN’a ⁴⁵⁷ göre; kefaletteki eşin rızasına ilişkin hükümlere ilişkin tartışmalar genel hukuk bilgisiyle çözülebilecektir. TBK’nın kefalete ilişkin hükümlerinin avale uygulanabilmesi kural olarak mümkün değildir. Çünkü 6098 sayılı TBK, 6102 sayılı TTK’ya göre genel hükümler öngörmekte, TTK uygulaması yönünden boşluk doldurucu bir rol ifa etmektedir. Yani TTK, TBK’ya göre özel nitelikli bir kanun olduğu için TTK ile özel olarak düzenlenen hususlarda öncelikle TTK hükümleri uygulanacaktır. TTK’da aval kurumu özel olarak yer almakta ve ona göre hükümler düzenlenmektedir. Bu nedenle genel hüküm niteliğindeki TBK m. 584 ve 603 hükmünün avale uygulanması gerektiği söylenemez.

AKSU’ya ⁴⁵⁸ göre; aval TBK m. 603’ün uygulama alanına girmemektedir. Çünkü, avalin hukuki niteliği ve özellikli bir kambiyo taahhüdü olması buna engel teşkil etmektedir. Ayrıca, aval tek taraflı bir hukuki işlemdir. Hâlbuki TBK m. 603’ün, kişisel güvence verilmesine ilişkin diğer sözleşmelere uygulanacağı düzenlenmektedir. Avalin teminat fonksiyonunun yanında iktisadi bir fonksiyonunun da bulunması, TBK m. 603’ün avale

⁴⁵⁵ Bozer/Göle, s. 177-178.

⁴⁵⁶ Bahtiyar, s. 89.

⁴⁵⁷ Kayıhan, s. 147.

⁴⁵⁸ Aksu, s. 90-94.

uygulanmasına engeldir. . Zira ticari işler, hız ve kolaylık gerektirir ve kambiyo senetleri, kıymetli evrakın özelliği olan tedavül kabiliyetinin en hızlı şekilde gerçekleştiği senetlerdir. Eşin iznine ilişkin kayıt, kambiyo taahhüdünün şarta bağlanamayacağı hususuna da aykırı olacaktır.

TOROS'a⁴⁵⁹ göre; TBK m. 603'teki hüküm gereğince özellikle doktrinde tartışmalara neden olan eş rızasının avale uygulanması mümkün değildir. Aval tek taraflı bir irade beyanı, hukuki işlem ve kambiyo garantisidir; avalin geçerli olabilmesi için “*aval içindir*” veya buna benzer bir ifadeyle senedin üzerine yazılması, kimin için aval verildiğini belirtmek suretiyle altının imzalanması yeterlidir. Kanun koyucu avalin şekil şartlarını belirlemiştir, artık kanunun belirlediği şekil şartlarından başka unsurların kambiyo senedinde yer alması aval açısından tereddütlere yol açabilecektir. Bu durum kambiyo senedine duyulan güveni de etkileyecektir. TBK m. 584'te hüküm altına alınan kefaletteki eş rızası TBK m. 603 uyarınca aval kurumu için de aranması halinde bu rızanın senetten anlaşılması gerekir. Senede sahip olan ciranta ve hamil senette yer alan avalin geçerli olup olmayacağını bilmek ister. Bunun sonucunda senette yer alan avalin geçerli olup olmadığını, evli ise eşin rızasını da görmek ister. Eş rızasının aranması durumunda ise senette birden fazla aval verenin bulunması halinde gerçekleşecek olursa her birinin medeni durumunun, evli ise nüfus bilgilerinin ve buna bağlı olarak resmi kayıtların senede eklenmesini gerektirecek bu durum ticari hayatta işlevsel olmayacaktır. Ayrıca senedin ön yüzünde bulunan, poliçede muhatap, bonoda düzenleyen dışındaki imzanın aval sayılacağına dair kanun hükmü nedeniyle, açıkça belirtilmeyen eş rızası aval olarak değerlendirilebilecektir⁴⁶⁰.

⁴⁵⁹ **Toros**, s. 34-41.

⁴⁶⁰ Avalde eşin rızasının aranmayacağı yönünde diğer görüşler için Bkz. **Guliyev, Saftar** (2020) Kefaletle Özgü Geçerlilik Koşulları (Yüksek Lisans), Bahçeşehir Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, s. 94. ; **Aras, Deniz Onur** (2020) Avalde Eşin Rızasının Aranmasına Gerek Bulunmadığına İlişkin Yargıtay İçtihadı Birleştirme Kurulu Kararının Değerlendirilmesi, Çankaya Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 5, S.1, 159-177 <<https://jurix.com.tr/article/20704> > s.e.t. 15.11.2020; **Karamanlioğlu, Argun** (2018) Avale İlişkin Güncel Yargıtay Kararlarının Değerlendirilmesi, Kadir Has Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 6, S.1, 147-170 <<https://jurix.com.tr/article/18136> > s.e.t. 15.11.2020; **Sezgin Huysal, Ayşegül** (2017) TBK madde 603'ün Avale Uygulanabilirliği, İstanbul Medipol Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, S. 4, C. 2, 171-188, <<https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/1102251>> s.e.t. 16.11.2020

Yukarıda anlatılan görüşlerin yanı sıra avalde eşin rızasına dair Anayasa Mahkemesi ve Yargıtay kararları mevcuttur. Anayasa Mahkemesinin 26/12/2013 T. , 2013/57 E. , 2013/162 K sayılı kararında⁴⁶¹; Anayasa Mahkemesine 6098 sayılı TBK'nın 584. ve 603. maddelerinde yer alan "...ve eşin rızasına..." ibaresinin Anayasa'nın 12. , 13. ve 48. maddelerine aykırılıkları ileri sürülerek iptallerine karar verilmesi istemiyle Ankara 4. İcra Hukuk Mahkemesince somut norm denetimi yoluna başvurulmuştur. Eşin rızası alınmaksızın aval verilerek kefil olunan borç nedeniyle yapılan icra takibinin iptali istemiyle açılan davada itiraz konusu kuralların Anayasa'ya aykırı olduğu kanısına varan mahkeme iptal için başvurmuştur. Mahkeme başvurusunda ; *"6098 sayılı Borçlar Kanunu'nun 584. maddesinde "evli olan eşlerden birinin kefaletinin geçerliliği diğer eşin (en geç sözleşme anına kadar) yazılı rızasına bağlanmıştır. 6098 sayılı Borçlar Kanunu'nun 603. maddesinde ise "... eşin rızasına..." ilişkin hükmün gerçek kişilerce kişisel güvence verilmesine ilişkin olarak başkaca ad altında yapılan diğer sözleşmelerde de uygulanacağı belirtilmiştir. Türk Ticaret Kanununda düzenlenen aval kurumunun da kefaletin bir türü olması nedeniyle somut olayda olduğu gibi 6098 Sayılı Borçlar Kanunu'nun 603. maddesi gereğince kefalet niteliğinde kabul edilebileceği ve 6098 Sayılı Borçlar Kanunu'nun 584. maddesinin "aval verilmesi" halinde de uygulanacağı doktrin ve mahkeme kararlarında kabul edilmiştir."* gerekçeleriyle söz konusu hükümlerin Anayasa'nın 12. Maddesinde yer alan temek hak ve hürriyetlerin niteliği, 13. maddesinde yer alan temel hak ve hürriyetlerin sınırlandırılması ve 48. maddesinde düzenlenen sözleşme özgürlüğü hükümlerine aykırı olduğundan bahisle iptal edilmesi gerektiğini belirtmiştir.

Anayasa Mahkemesi ilk incelemede TBK m. 584 yönünden başvurunun Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 40. maddesinin 4 numaralı fıkrası gereğince yöntemine uygun olmadığından esas incelemeye geçilmeksizin usulden reddine karar vermiş, TBK m. 603 yönünden ise esasa girilerek inceleme yapılmıştır. Esas yönünden yapılan incelemede TBK m. 603'te yer alan eşin rızasına ilişkin ibarenin Anayasa'nın 41. maddesinde düzenlenen ailenin korunması hükmünün bir gereği olduğunu, söz konusu ibarenin Anayasa'ya aykırı olmadığına oy çokluğu ile karar vermiştir.

Karşı oy gerekçesinde; *"Türk Borçlar Kanunun 'Eşin Rızası' başlıklı 584. maddesinin birinci fıkrasında, eşlerden birinin ancak diğerinin rızasıyla kefil olabileceği hükmü"*

⁴⁶¹ AYM, 26/12/2013 T. , 2013/57 E. , 2013/162 K. RG. T. 12.12.2014, S. 29203
<<https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2014/12/20141212-13.pdf>> s.e.t. 17.12.2020

bağlanmıştır. 603. maddede ise kefaletin şekline, kefil olma ehliyetine ve eşin rızasına ilişkin hükümlerin, kişisel güvence verilmesine ilişkin olarak başka ad altında yapılan “diğer sözleşmelere” de uygulanması öngörülmüştür. Bu hükümlerden de anlaşılacağı üzere, çekte aval ile ilgili olan somut olayda 603. Maddenin ve bu maddede yapılan atıf dolayısıyla 584. madde hükmünün davada uygulanacak kural olduğunun kabul edilmesi, avalin 603. maddede belirtile ‘sözleşmeler’ den olduğunu kabulüne bağlıdır. Hukuki mahiyeti tartışmalı olmakla birlikte avalin ticari senetlerde doğan borçların temini maksadıyla verilen şahsi bir teminat olduğu kabul edilmekte; aval kefalet ve şahsi teminat sağlayan sözleşmelere benzetilse de açıkça sözleşme olarak nitelendirilmemekte; üstelik aval ile kefalet arasındaki mahiyet farklılıklarının kefaletle ilişkin hükümlerin aval konusunda kıyasen dahi uygulanamayacak derecede önemli olduğu belirtilmektedir. Avalde kefalet akdinin ayırt edici özellikleri bulunmamakta ve aval kefaletten farklı olarak, bütün kambyo borçları gibi ‘ tek taraflı bir irade beyanıyla ‘ verilmektedir. Bu özellikleri itibariyle tek taraflı bir hukuki muamele olduğunda tereddüt bulunmayan avalin hukuki niteliği, Türk Borçlar Kanununun 603. maddesinde belirtilen ‘sözleşmeler’ den sayılmasına imkân vermediği gibi, 603. maddenin sözleşmeler dışındaki hukuki muamelelere uygulanmasına imkân bulunmamaktadır. Aksinin kabulü halinde, teminat fonksiyonu yanında ‘ ticari senetlerin tedavülünü kolaylaştırma’ şeklinde ifade edilebilecek çok önemli bir ekonomik fonksiyonu da olan avalin eşin rızasının bulunup bulunmadığının belirlenmesindeki güçlük sebebiyle bu senetlerin tedavülünü zorlaştıracağı, bunun da anılan düzenlemenin getiriliş amacına uygun düşmeyeceği açıktır. Diğer taraftan, doktrinde avalin kefalet gibi kabul edilmesi gerektiğini veya bunun kabul edilemeyeceğini savunan yazarlar bulunmakla birlikte, Yargıtay Türk Ticaret Kanunu hükümleri karşısında genel hüküm sayılan Türk Borçlar Kanununu 584. maddesinin aval verenin taahhüt altına girmesinde uygulanmasının mümkün olmadığını kabul etmektedir.” denilmek suretiyle mahkemece yapılan başvurunun bakmakta olduğu davada uygulanacak hükümler nedeniyle uygulanacak hükümler olmadığını, bu nedenle usulden ret kararı verilmesi gerektiği belirtilmiştir.

Yargıtay 11. Hukuk Dairesi TBK m. 603’te, kefalet sözleşmesinin şekil şartlarından biri olarak kabul edilen TBK m. 584’teki eşin rızasına ilişkin unsurun kişisel güvence verilmesine ilişkin başka ad altında yapılan sözleşmeler için de gerekli olduğunun belirtildiği, ancak avalin tek taraflı beyanla oluşan bir kişisel teminat türü olmasının anılan gerekliliği ortadan kaldırmayacağı; kanun koyucunun bu düzenleme ile tarafların kefalette aranan şekil zorunluluğundan kurtulmak maksadıyla başka sözleşmelere yönelmesini, başka

bir kişisel teminat yolu seçmek suretiyle eş rızasına ilişkin şekil şartının dolanılmasını engellemek gayesini taşıdığı, istisnaları gösteren aynı Kanunun 584'üncü maddesinde avalin sayılmadığı; aval ve kefaletin farklı kanunlarda düzenleniyor olmasının ilkeyi ortadan kaldırmayacağı gerekçeleriyle avalde eşin rızası aranması gerektiği yönünde kararlar vermiştir⁴⁶².

Yargıtay Hukuk Genel Kurulu ⁴⁶³ ve 12. ⁴⁶⁴, ve 19⁴⁶⁵. Hukuk Daireleri ise; kefalet ve aval kurumlarının tamamen farklı olduğu ve farklı kanunlarda düzenlendiği, avalin tek taraflı bir hukuki işlem olduğu ve bu niteliği nedeniyle TBK m. 603'de gösterildiği şekilde bir sözleşme olarak kabul edilemeyeceği; istisnai düzenlemelerin dar yorumlanması gerektiği ilkesi çerçevesinde eş rızasına ilişkin TBK m. 584'deki koşulun avari kapsar şekilde genişletilmesinin mümkün olmadığı, eş rızasına ilişkin şekil koşulunun avalde de aranması halinde eşin rızasını içeren belgenin kambiyo senedine eklenmesinin ve tedavülün bu şekilde yapılmasının gerekeceği, ayrıca eş rızasının sahtelik gibi bir nedenle geçersiz olması durumunda bu def'inin herkese karşı ileri sürülebileceği ve bu sorunların kambiyo senetlerinin tedavül kabiliyetini ortadan kaldıracak, ticari işlemlerdeki hızlılık ve güven kuralları ile de uyumlu olmayacağını belirterek kefalete ilişkin şekil şartlarının dolayısıyla eşin rızasının avalde aranmayacağına dair kararlar vermişlerdir.

Yargıtay İçtihatları Birleştirme Büyük Genel Kurulunca⁴⁶⁶ aşağıdaki gerekçelerle avalde eşin rızasının aranmayacağına karar verilmiştir:

Avale ilişkin şekil koşulları TTK'nın 701. maddesinde açık biçimde ve özel hükümlerle düzenlenmiştir. TTK'nın aval için belirlediği bu şekil şartlarından başka unsurların da senede derç edilmesi halinde bu ibarelerin aval bakımından tereddüt uyandıracak ve senedin tedavül kabiliyetini kaybetmesine neden olacaktır. TBK'nın 584.

⁴⁶² Yargıtay 11. Hukuk Dairesi, 25.04.2014 T. , 2013/10176 E. , 2014/14470 K. ve 25.04.2014 T. , 2014 /231 E. , 2014/7837 K. (UYAP Yargıtay Kararı Sorgulama Ekranı)

⁴⁶³ Yargıtay HGK, 24.05.2017 T. , 2017/12-1135 E. , 2017/1012 K. (UYAP Yargıtay Kararı Sorgulama Ekranı)

⁴⁶⁴ Yargıtay 12. Hukuk Dairesi, 15.05.2014 T. , 2014/10176 E. , 2014/14470 K. ve 26.09.2013 T. , 2013/20085 E. ; 2013/29955 K. (UYAP Yargıtay Kararı Sorgulama Ekranı)

⁴⁶⁵ Yargıtay 19. Hukuk Dairesi, 16.10.2014 T. , 2014/12290 E. , 2014/15241 K. ve 08.12.2014 T. , 2014/13328 E. , 2014/17618 K.

⁴⁶⁶YİBGK 20.04.2018 T. , 2017/4 E. 2018/5 K. , RG 16.10.2018 <<https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2018/10/20181016-20.pdf> > s.e.t 16.11.2020

maddesindeki şekil hükümlerinin kambiyo senedine yansıtılması, aval için eş rızasının aranacağıının öngörülmesi durumunda, aval veren kimsenin evli olup olmadığının senetten anlaşılması gerekecek, avalistin nüfus bilgilerinin ve medeni hâlinin senede yazılması ya da buna ilişkin resmî kayıtların senede eklenmesi ise uygulama bakımından doğru ve işlevsel olmayacaktır.

Avalin ön yüze konulması halinde eş rızasının da ön yüze konulacağı düşünülebilir. Bu durumda TTK m. 701/3'te ifade edilen "*Muhatabın veya düzenleyenin imzaları hariç olmak üzere, poliçenin yüzüne atılan her imza aval şerhi sayılır.*" ilkesi gereği eşin de avalist konumuna girmesi söz konusu olacak. buna karşın, senedin arkasına konulması durumunda ise bunun ciro ile karıştırılması mümkün olabilecektir.

Kefalet ile avalin her ikisinin de kişisel güvence sağladığı konusunda tereddüt bulunmamaktadır. Ancak kefaletle dair hükümler kefil alacaklıya karşı korurken avale ilişkin hükümlerin hamili, asıl borçlu ile başvuru borçlularına karşı koruduğunun gözden kaçırılmaması gerekir. Bu bakımdan kefalet ile aval hükümlerinin birbiriyle kıyaslanması normun koruma amacı ile de uygun düşmeyecektir.

6098 sayılı TBK'nın eşin rızası ile ilgili getirdiği 584. maddesi hükmü, kanunun yürürlüğe girdiği 01.07.2012 tarihinden itibaren iş hayatını yavaşlattığı yönünde ağır eleştirilere maruz kalması nedeniyle ve ticari hayatın doğal akışını kolaylaştırma gerekçesiyle 28/03/2013 tarihinde 6455 sayılı Kanunun 77. maddesiyle söz konusu maddeye kefalette eş rızasının aranmayacağı ve ağırlıkla ticari hayatı ilgilendiren haller bir istisna hükmü olarak üçüncü fıkra eklenmiştir. Kanun koyucunun bu istisnalar arasında avali de göstermemesi, aslında en başından beri avalde eş rızasının aranmadığına işarettir. Nitekim kanun koyucu TBK'da kefalet sözleşmesinde eşin rızasını ararken, daha özel bir kanun olan TTK'da düzenlediği aval için eşin rızasını aramaması gözden kaçırılmış bir durum değildir.

Tarafların başka adlar altında akdedecekleri sözleşmelerle kefaletle ilişkin şekil şartlarını dolanmaya çalışmaları elbette aval için de benzer endişeleri gündeme getirebilmektedir. Ancak alacağı güvence altına alabilmek için kambiyo senetlerinde de aval dışında başvurulabilecek farklı yöntemler de mevcuttur. Bu nedenle ailenin ekonomik bütünlüğüne yönelebilecek tehditlerin TMK m. 2 ile bertaraf edilmesi mümkündür.

Kanımızca, 6098 sayılı TBK m 584’de, 818 sayılı yasada yer almayan eşin rızası başlıklı yeni bir maddeye yer verilmiştir. Söz konusu bu hükme TBK’da yer verilmesinin sebebi evli kişilerin ehliyetlerine bir sınırlama getirmekten ziyade kişilerin ve aile kurumunun ekonomik varlığını koruması düşüncesidir. Eşin yazılı rızası bir geçerlilik şartıdır ve söz konusu rızanın yokluğu kefalet sözleşmesinin kesin hükümsüz olması sonucunu doğuracaktır. Rızanın genel olarak önceden verilmiş olması eşin rızası şartını gerçekleşmesi için yeterli değildir. Eşin rızası şartının gerçekleşebilmesi için rızanın bir borca yönelik olması gerekmektedir. TBK’nın kefalet sözleşmesine ilişkin on beşinci bölümünde yer alan uygulama alanı başlıklı 603. maddesinde kefalet sözleşmesi için öngörülen şartların uygulama alanının sınırı çizilmiştir. Söz konusu 603. madde hükmünde kefaletin şekline, kefil olma ehliyetine ve eşin rızasına ilişkin hükümlerinin gerçek kişilerce, kişisel güvence verilmesine ilişkin olarak başka ad altında yapılan sözleşmelere de uygulanacağı düzenlenmiştir. Kanun metninde “*kişisel güvence verilmesine ilişkin başka ad altında yapılan sözleşmelerde*” ibaresine yer verildiğinden doktrinde kambyo senetleri hukukunda kişisel teminat aracı olarak uygulama alanı bulan aval kurumunda uygulanıp uygulanamayacağı tartışma konusu olmuştur.

Kanaatimizce kambyo senetleri hukukuna özgü bir teminat aracı olan avalde TBK’nın 603. Maddesinin uygulanması mümkün değildir. Şöyle ki;

Türk Ticaret Kanunu, Türk Borçlar Kanunu’na göre daha özel nitelikte bir kanun olup, temel hukuk prensiplerine göre Türk Ticaret Kanunu’nda düzenleme bulunmaması halinde genel hüküm niteliğindeki Türk Borçlar Kanunu uygulama alanı bulacaktır. Avale ilişkin hükümler kambyo hukuku içinde düzenlenmiştir. Ayrıca TTK m. 701’de avalin şekline ilişkin bir hüküm bulunmaktadır. Bu halde özel kanun niteliğinde olan TTK’da hüküm bulunmadığından bahisle genel nitelikli TBK hükümlerinin uygulanmasına olanak bulunmamaktadır.

Avalin amacı esas itibariyle kambyo senedine duyulan güvenin arttırılarak kolayca tedavül etmesini sağlamaktır. Yalnızca bu ihtiyaç dahi avalde kefalette eşin rızasının ilişkin hükümlerin uygulanmasını imkansız hale getirmektedir. Nitekim iki kişi arasında düzenlenen bir sözleşmede borçluya kefil olan kişinin evli olup olmadığı, eşin rızasının bulunup bulunmadığını belirlemek mümkünken; tedavül özelliği sebebiyle bir kambyo senedinde aval veren kişinin evli olup olmadığının ve eşinin rızasının bulunup bulunmadığının tespiti zordur ve esas itibariyle kambyo senedinin tedavülünü

kolaylaştırmak için var olan bir kurum olan avalin amacına aykırıdır. Özellikle senette birden çok avalist bulunması halinde avalistlerin evli olup olmadığını ve eşlerinin rızasını araştırmak imkansız hale gelecektir. Avalde eşin rızasının aranması hamile kambiyo senetleri hukukuna tamamen yabancı bir yük getirecektir.

Avalde eşin rızasının aranması gerektiğini savunan yazarlar bu rızanın kambiyo senedinde nerede bulunması gerektiğine dair bir çözüm önerisi sunmamışlardır. Eşin rızasının kambiyo senedinin ön yüzüne atılacağına düşünülmesi durumunda TTK m. 701/3’de yer alan *“Muhatabın veya düzenleyenin imzaları hariç olmak üzere, poliçenin yüzüne atılan her imza aval şerhi sayılır.”* hükmü gereğince yeni bir aval beyanı olarak değerlendirilebilecektir. Senede ek bir belgeyle eşin rıza vermesi durumunda ise kambiyo senedinin hacmi artacak ve ticari hayattaki fonksiyonlarını yerine getirmesi hususunda sıkıntılar yaşanacaktır.

Kefaletin şekil şartlarını düzenleyen TBK’nın 584. maddesine 28.03.2013 tarihinde eklenen fıkra; ticaret siciline kayıtlı ticari işletmenin sahibi veya ticaret şirketinin ortak ya da yöneticisi tarafından işletme veya şirketle ilgili olarak verilecek kefaletler, mesleki faaliyetleri ile ilgili olarak esnaf ve sanatkârlar siciline kayıtlı esnaf veya sanatkârlar tarafından verilecek kefaletler, 27/12/2006 tarihli ve 5570 sayılı Kamu Sermayeli Bankalar Tarafından Yürütülen Faiz Destekli Kredi Kullandırılmasına Dair Kanun kapsamında kullanılacak kredilerde verilecek kefaletler ile tarım kredi, tarım satış ve esnaf ve sanatkârlar kredi ve kefalet kooperatifleri ile kamu kurum ve kuruluşlarınca kooperatif ortaklarına kullandırılacak kredilerde verilecek kefaletler için eşin rızası aranmayacağı düzenlenmiştir. Kanun koyucunun buradaki amacının kefalette eşin rızasının aranmasının ticari hayattaki olumsuz etkilerini bertaraf etmek olduğu açıktır. Her ne kadar avalde eşin rızasının aranması gerektiğini savunan yazarlardan bazıları kanun koyucunun avalde eşin rızasının uygulanmayacağını isteseydi getirilen ek fıkrayla bunu sağlayabileceğini, bu fıkra metninde avale yer verilmemesinin avalde eşin rızasının aranacağına delalet ettiğini savunmuş iseler de kanaatimizce burada aval kurumuna yer verilmemiş olması kanun koyucunun başından itibaren kefaletle ilişkin şekil şartlarının avalde aranmayacağına işaretidir.

5.2.2. Garanti Sözleşmesi

5.2.2.1. Tanımı

Garanti sözleşmesi garanti alanın belli bir davranışa girmesinden veya kendisiyle borç ilişkisine girdiği bir üçüncü kişinin edimini yerine getirmesinden doğan zarar tehlikesini, garanti verenin bağımsız bir taahhülle üzerine aldığı sözleşme olarak tanımlanır⁴⁶⁷.

Garanti sözleşmesi kişisel teminat sağlayan sözleşmelerden olup TBK ve mevzuatımızdaki başka bir kanunda düzenlenmemiş olmasına karşın YİBGK kararında⁴⁶⁸ ve doktrinde hâkim görüşe göre TBK m. 128’de düzenlenen üçüncü kişinin fiilini taahhüt olarak nitelendirilmektedir⁴⁶⁹.

Garanti sözleşmesi temelde iki şekilde yapılabilir. Bunlardan ilki saf (bağımsız) garanti sözleşmesi olarak adlandırılır⁴⁷⁰. Saf garanti sözleşmesinde, garanti veren garanti alana belirli bir borç ilişkisinden bağımsız olarak bir sonucu taahhüt eder⁴⁷¹. Bir kimseye, belirli bir bölgede bir mağaza açtığı takdirde kâr garantisi verilmesi, bir ortaklığa ait pay senetlerinin belirli bir miktar kâr edeceği garantisinin verilmesi tipik örnekleridir⁴⁷².

Garanti sözleşmesinin bir diğer türü ise kefalet benzeri garanti (teminat amaçlı garanti) sözleşmesidir. Bu durumda garanti veren, bir borcun konusunu oluşturan edimin yerine getirilmesinden doğan riski üstlenir⁴⁷³. Kefalet sözleşmesinde olduğu gibi alacaklının alacağını elde edememesi durumunda meydana gelen zararın tazmini üstlenilmektedir⁴⁷⁴. Garanti veren garanti alanla üçüncü kişi arasındaki temel ilişkiyi güvence altına almak

⁴⁶⁷ **Yavuz**, s. 795-796.

⁴⁶⁸ YİBGK 11.6.1969 T., 1969/4-6 sayılı kararı ; “*Garanti mukavelesi, bir kimsenin fer’i olmayan bir mukavele ile başkasına bir teşebbüsün belirli bir sonucuna ulaşacağını garanti etmesidir.*” Bkz. **Yavuz**, s. 795.

⁴⁶⁹ **Bilgen, Mahmut** (2013) 6098 Sayılı Türk Borçlar Kanunu Işığında Öğreti ve Uygulamada Kefalet ve Yargılama Hukukuna İlişkin Uyuşmazlıklar, Ankara, Adalet Yayınevi, s. 112. ; **Yavuz**, s. 795.

⁴⁷⁰ **Yavuz**, s. 798.

⁴⁷¹ **Yavuz**, s. 798.

⁴⁷² **Zevkliler/Gökyayla**, s. 704.

⁴⁷³ **Özen**, s. 23-24. ; **Yavuz**, s. 797. ; **Zevkliler/Gökyayla**, s. 704.

⁴⁷⁴ **Özen**, s. 23-24. ; **Yavuz**, s. 797. ; **Zevkliler/Gökyayla**, s. 704.

amacıyla sözleşme imzalamaktadır⁴⁷⁵. Burada saf garanti sözleşmesinden farklı olarak kefalet sözleşmesindeki gibi üç köşeli bir ilişki bulunmaktadır.

Garanti sözleşmesinde kefaletten farklı olarak her iki tip garanti sözleşmesinde garanti verenin sorumluluğu asıl borçtan bağımsızdır⁴⁷⁶.

5.2.2.2. Garanti Sözleşmesi ile Aval Arasındaki Farklar

Garanti sözleşmesi ister kanunla düzenlenen bir sözleşme olarak kabul edilsin isterse kendisine özgü (sui generis) bir isimsiz sözleşme olarak kabul edilsin garanti sözleşmesinin kişisel teminat ihtiva eden sözleşmelerden olduğu herkes tarafından kabul edilmektedir⁴⁷⁷. Bu nedenle yine kişisel bir teminatı içeren aval beyanı ile arasındaki farkları incelemek gerekmektedir.

Garanti sözleşmesi ve aval arasındaki en belirgin fark garantinin bir sözleşme, avalin ise tek taraflı bir hukuki işlem olmasıdır⁴⁷⁸.

Aval, poliçe veya alonj üzerine yazılır. Garanti sözleşmesi de aval gibi asıl ilişkiden tamamen bağımsız olmakla birlikte⁴⁷⁹ asıl sözleşmeden farklı bir belgede yapılması mümkündür⁴⁸⁰.

Aval TTK'nın kıymetli evraklara ilişkin bölümünde düzenlenmiş bir kurum iken, garanti sözleşmesi mevzuatımızda düzenlenmemiş; uygulama, yüksek mahkeme kararları ve doktrindeki görüşlerle şekillenmiştir.

⁴⁷⁵ Zevkliler/Gökyayla, s. 704.

⁴⁷⁶ Özen, s. 24. ; Demirkapı, s. 141-142.

⁴⁷⁷ Yavuz, s. 795.

⁴⁷⁸ Kayıhan, s. 148. ; Aksu, s. 95. ; Ulutaş Çelik, Esra (2014) Garanti Sözleşmeleri (Yüksek Lisans) Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü

⁴⁷⁹ Demirkapı, s. 143. ; Yazara göre garanti sözleşmesinin aveli de içine alan geniş bir teminat sözleşmesidir, bu nedenle aval konusunda kanunda boşluk bulunduğu durumlarda, boşluğun garanti sözleşmesiyle doldurulmasının yerinde olacaktır, garanti sözleşmesine ilişkin hükümler kıymetli evrak hükümlerine aykırı olmadığı takdirde avale de uygulanabilecektir.

⁴⁸⁰ Demirkapı, s. 143.

Aval kurumunda yukarıda ayrıntılı olarak anlatıldığı üzere TBK m. 603 hükmü uygulama alanı bulmayacak, garanti sözleşmesi ise ilgili madde hükmünde yer alan kişisel teminat amacı güden sözleşmelere tipik bir örnek olduğu için TBK m. 603 hükmü, dolayısıyla kefalet için geçerli olan eşin rızası ve şekil şartları garanti sözleşmesi açısından da geçerli olacaktır⁴⁸¹.

Garanti sözleşmesi her türlü borcun temini için yapılabilir⁴⁸². Hatta ortada bir borç bulunmaksızın garanti alanın üçüncü kişinin belli bir davranışından doğabilecek zararlarının temin edilmesi de mümkündür⁴⁸³. Aval yalnızca kambiyo senetlerinden doğan bir borcun temini için yapılabildiğinden garanti sözleşmesine göre daha sınırlı bir kişisel teminat türüdür.

Garanti sözleşmesinde garanti verenle asıl borçlu arasında müteselsil borçluluk ilişkisi bulunmamaktadır. Oysa avalde, aval veren asıl borçlu ile birlikte müteselsil olarak sorumludur. Zira garanti verenin sorumluluğu, garanti alanın rizikosunun gerçekleşmesi halinde oluşacak zararları ödemek olduğundan, asıl borçluyla garanti verenin borçları birbirinden farklıdır, aralarında teselsül olması mümkün değildir⁴⁸⁴.

Aval verenin taahhüdü şekli bakımından fer'i niteliktedir. Zira aval ile temin edilen borç şekil eksikliği nedeniyle geçerli değilse, aval verenin taahhüdü de geçerli olmayacaktır. Garanti sözleşmesinin geçerliliği ise temin edilen borcun dayandığı sözleşmenin şekil eksikliği nedeniyle geçersiz olmasından etkilenmez⁴⁸⁵.

5.2.3. Müteselsil Borçluluk

5.2.3.1. Tanımı

Bir hukuki işlemde genellikle alacaklı ve borçlu olmak üzere iki taraf bulunur. Her bir taraf tek bir kişiden oluşabileceği gibi birden fazla kişiden de oluşabilir⁴⁸⁶. Bu durumda

⁴⁸¹ Özen, s. 48.

⁴⁸² Demirkapı, s.143.

⁴⁸³ Demirkapı, s.143.

⁴⁸⁴ Demirkapı, s. 142. ; Bahtiyar, s. 93.

⁴⁸⁵ Öztan, s. 163.

⁴⁸⁶ Hatemi/Gökyayla, s. 355.

alacaklının karşısında birden fazla borçlunun bulunduğu ve alacaklının dilediği borçludan borcun ifasını talep edebildiği hukuki ilişkiye müteselsil borçluluk adı verilir⁴⁸⁷. Karşısında birden fazla borçlu bulunan alacaklı, bunlardan birinin borcunu ödememesi riskine karşı, diğer borçludan veya borçlulardan talepte bulunarak alacağını daha kolay elde edebilecektir⁴⁸⁸. Müteselsil borçluluğun bu anlamda alacaklı lehine bir kurum olduğu ve ona güvence sağladığı söylenebilir⁴⁸⁹.

Müteselsil borçta birden çok borçlu alacaklıya karşı aynı hukuki sebepten dolayı aynı edimi borçlanmıştır ve borçlulardan yalnız birinin borcu ifa etmesiyle diğer borçlular da borçtan kurtulacaktır⁴⁹⁰.

Müteselsil borcun hukuki niteliğini açıklayan iki görüş bulunmaktadır. Borcun tekliği görüşüne göre borcun konusunda birlik hukuki bağlarda çokluk söz konusudur ve müteselsil borç birden çok borçlusu bulunan tek bir borçtan ibarettir. Diğer bir görüş ise müteselsil borç ne kadar çok borçlu varsa o kadar borçtan oluşan bir hukuki ilişkidir⁴⁹¹. Doktrinde hâkim olan bu görüş borcun çokluğu görüşü olarak adlandırılmaktadır. Borcun çokluğu görüşüne göre, müteselsil borçlulardan her birinin sorumluluğu farklı hükümlere tabi olabilir⁴⁹².

Müteselsil borç kanundan ya da sözleşmeden doğabilir. Müteselsil borçta her bir borçlu kişisel ve ortak def'i ile itirazları ileri sürebilecektir⁴⁹³. Alacaklı tatmin edildikten sonra müteselsil borçluların, kendi aralarında, borçtan ne oranda sorumlu oldukları borçluların arasındaki iç ilişki olarak adlandırılır. İç ilişkide aksine anlaşma veya kanun hükmü olmadıkça ya da işin niteliği aksini gerektirmedikçe borçluların sorumlulukları birbirine eşit olacaktır⁴⁹⁴ (TBK m. 167). Bu bakımdan kural olarak iç ilişkide teselsül bulunmamaktadır. Borcu alacaklıya ödeyen borçlu, diğer müteselsil borçlulara payları

⁴⁸⁷ Hatemi/Gökyayla, s. 355.

⁴⁸⁸ Hatemi/Gökyayla, s. 355.

⁴⁸⁹ Hatemi/Gökyayla, s. 355.

⁴⁹⁰ Eren (2012), s. 1200.

⁴⁹¹ Eren(2012), s. 1200-1201.

⁴⁹² Hatemi/Gökyayla, s. 356.

⁴⁹³ Eren (2012), s. 1206. vd. ; Hatemi/Gökyayla, s. 360.

⁴⁹⁴ Hatemi/Gökyayla, s. 362.

oranında başvurabilecektir. Ödemede bulunan borçlunun rücu hakkına sahip olabilmek için kendi payına düşenden fazlasını ifa etmesi gerekir.

5.2.3.2. Müteselsil Borçluluk ile Aval Arasındaki Farklar

Teselsüle ilişkin düzenlemeler TTK m. 724'te yer almaktadır. Bu madde hükmüne göre bir poliçeyi düzenleyen, kabul eden, ciro eden veya o poliçeye aval veren kişiler hamile karşı müteselsil borçlu sıfatıyla sorumludurlar. Hamil, bunların borçlanmadaki sıraları ile bağlı olmaksızın her birine, bazılarına veya hepsine aynı anda başvurabilecektir. Poliçeden dolayı borç altına girip ödemede bulunmuş herkes bu hakkı kullanabilir. Ayrıca hamil borçlulardan birine başvurmakla, diğer borçlulara ve ilk başvurduğu borçludan sonra gelenlere karşı hakkını kaybetmez. TTK'daki bu düzenleme kanundan doğan müteselsil borçluluğa örnek olarak gösterilebilirse de kambiyo senetlerinin kendine özgü yapısı nedeniyle müteselsil borçluluk ile aval arasında farklılıklar bulunmaktadır⁴⁹⁵.

Öte yandan borçlulardan herhangi biriyle alacaklı arasındaki ilişkinin, borçluların kendi aralarındaki ilişkiden ve alacaklı ile olan ilişkilerinden bağımsız olması müteselsil borçlulukla aval arasında ortak bir özellik olarak ortaya çıkmaktadır⁴⁹⁶. Def'iler bakımından da müteselsil borçlulardan her biri kendi kişisel def'ilerini ve borcun sebebinden konusundan kaynaklanan ortak def'ileri alacaklıya karşı ileri sürebilir. Kambiyo senetlerinde de senedin geçersizliğine ilişkin veya senet metninden anlaşılan def'iler tüm borçlular tarafından ileri sürülebilir, kişisel def'iler ise her iki kurumda da sadece def'i sahibi tarafından ileri sürülebilir⁴⁹⁷⁴⁹⁸.

⁴⁹⁵ AKSU; hükümdeki “müteselsil borçlu” ifadesinin kullanımının yerinde olmadığını; çünkü kambiyo senetleri hukukunun kendine özgü bir başvuru mekanizması bulunduğunu ve poliçe borçluları ile hamil arasındaki ilişki de bu kapsamda şekillendiğini; bu bağlamda, söz konusu poliçe borçlularının ve özellikle aval verenin, TBK m. 162 uyarınca, müteselsil borçluluk kurumuyla farklı olduğunu belirtmiştir.

⁴⁹⁶ Demirkapı, s. 146.

⁴⁹⁷ Demirkapı, s. 146. ; Öztan, s. 168. ; Toros, s. 51.

⁴⁹⁸ Aksu, s. 96. vd. ; Yazar, aval verenin aralarındaki teminat ilişkisi gereği, lehine aval verilenin kişisel def'ilerinden de yararlanabileceğini ileri sürmüştür. Kanaatimizce, lehine aval verilen şahsın hamile karşı ileri sürebileceği kişisel def'ilerin aval veren tarafından hamile karşı ileri sürülmesinin TTK m. 687/1 uyarınca mümkün değildir. Aynı yönde Bkz. Öztan, s. 167. ; Toros, s. 52.

Teselsül doktrinde tam ve eksik teselsül olmak üzere ikiye ayrılmaktadır. Tam teselsülde müteselsil borç aynı sebepten doğmakta, eksik teselsülde borç ayrı ayrı sebeplerden doğmaktadır⁴⁹⁹. Tam teselsülde borçlulardan birine karşı kesilen zamanaşımı, diğerlerine karşı da kesilmiş olur⁵⁰⁰. Eksik teselsülde ise zamanaşımı her borçlu hakkında diğerlerinden bağımsız olup, biri hakkında kesilen zamanaşımı, diğerlerini etkilemeyecektir⁵⁰¹. Aval ile doğan sorumluluk kanundan doğan bir müteselsil sorumluluktur, ancak aval yoluyla oluşan müteselsillik arasında fark bulunmaktadır.

ÖZTAN' a göre; TTK yalnızca müteselsil sorumluluk esasının varlığından bahsedilmiştir. Aslında burada bahsedilen müteselsil sorumluluk eksik teselsül halidir. Yazara göre; poliçenin bütün borçluları aynı basamakta durmaktadır. Poliçenin; poliçe borçlularından biri tarafından ödenmesi ile poliçedeki bütün borçlular değil, sadece ödeyenden sonra gelenler borçtan kurtulmaktadırlar. Çünkü ödeyen borçlunun, daha sonra kendisinden sonra gelenlere başvuru hakkı mevcuttur. Buna karşılık, borç kabul eden muhatap tarafından ödenirse bütün borçlular bakımından sonra erer⁵⁰².

DEMİRKAPI'ya göre de kambiyo senetlerinden doğan sorumluluğun eksik teselsül olduğu kabul edilebilir. Ancak aval veren bakımından incelendiğinde, poliçe bedelini ödeyen avalistin, lehine aval verdiği kişi ve buna karşı poliçeden dolayı sorumlu olanlara karşı başvuru hakkını kullanacağı, diğer taraftan birlikte aval verdiği kişilere karşı genel hükümlere göre başvurabileceği kabul edilmektedir. Genel hükümlere yapılan başvuru, müteselsil borçluluğa ilişkin hükümlere dayandırılmaktadır. Bu durumda aval verenin sorumluluğu bir taraftan kıymetli evrak hukukuna tabi müteselsil sorumluluk, diğer taraftan TBK'da düzenlenen sorumluluk olarak ortaya çıkabilecektir. Bu sebeple yazar kambiyo senetlerinden doğan müteselsil sorumluluğu kendine has hükümleri olan müteselsil sorumluluk olarak nitelendirmiştir⁵⁰³.

EREN; tam teselsül eksik teselsül ayrımının yapay ve dayanıksız olduğunu, bu nedenle terk edilmesi gerektiğini, alacaklıyı tatmin eden borçlunun diğer borçlulara

⁴⁹⁹ Eren (2012), s. 1215.

⁵⁰⁰ Eren (2012), s. 1215.

⁵⁰¹ Eren (2012), s. 1215.

⁵⁰² Öztan (1976), s. 424.

⁵⁰³ Demirkapı, s. 147.

rücuunu, halefiyete veya borçlunun kişisel hakkına dayandırma iddiasının tutarlı ve önemli olmaktan uzak olduğunu savunmuştur⁵⁰⁴.

Kambiyo senetlerinde TTK m. 751/1 gereğince zamanaşımını kesen işlem kimin hakkında gerçekleşmiş ise, ancak o kişiye karşı hüküm ifade eder. Kanun gereğince lehine aval veren açısından gerçekleşen zamanaşımını kesen işlem, aval veren yönünden uygulanmayacaktır⁵⁰⁵. Müteselsil borçlulukta ise, TBK m. 155/1'e göre, zamanaşımı müteselsil borçlulardan birine karşı kesilince diğerlerine karşı da kesilir.

Müteselsil borçlulukta her bir borçlu için ayrı bir muacceliyet tarihi belirlenebilirken aval verenin sorumluluğu başvuru ile ortaya çıkmaktadır⁵⁰⁶. Her bir alacağa ilişkin vadenin birbirinden farklı olması durumunda alacaklı, vadesi gelen borçlulara başvurabilecek, diğerlerine başvuramayacaktır⁵⁰⁷. Avalde ise muhatabın poliçeyi kabul etmemesi ya da kabul tarihinin belirtilmemesi halinde hamil, vadeden önce protesto çekmek suretiyle başvuru borçlularına, dolayısıyla aval verene başvurabilecektir⁵⁰⁸. Ancak aval verenin de poliçeye vadeden sonraki bir tarihte sorumlu olacağına ilişkin kayıt konularak diğer sorumlulardan farklı bir sorumluluk tarihi kararlaştırılması mümkün kabul edilmektedir⁵⁰⁹.

Müteselsil borçluluk her türlü borç ilişkisinde söz konusu olabileceken aval ise kambiyo senedinden kaynaklanan para borçlarında mümkündür⁵¹⁰. Kısmi aval verilmesi halinde aval veren sadece aval verdiği kısımla sorumlu olacaktır. Müteselsil borçlulukta ise, alacaklı, borcun tamamını veya bir kısmını borçluların hepsinden ya da birinden istediğinde borç tamamen ödenmeden tüm borçluların sorumluluğu sona ermeyecektir⁵¹¹.

Kambiyo senetleri hukukunda geçerli olan imzaların istiklali prensibi müteselsil sorumlulukta uygulama alanı bulmaz⁵¹². Ehliyetsiz olan müteselsil borçlulardan birinin

⁵⁰⁴ **Eren (2012)**, s. 1216. ; Aynı yönde Bkz. **Aksu**, s. 98.

⁵⁰⁵ **Toros**, s. 53.

⁵⁰⁶ **Toros**, s. 51.

⁵⁰⁷ **Toros**, s. 51.

⁵⁰⁸ **Toros**, s. 51.

⁵⁰⁹ **Demirkapı**, s. 146. ; **Toros**, s. 51.

⁵¹⁰ **Demirkapı**, s. 145.

⁵¹¹ **Toros**, s. 50.

⁵¹² **Demirkapı**, s. 146-147.

borca katılmaması halinde, diğer borçluların da borca katılmayacağı anlaşılıyorsa, sözleşmenin hükümsüzlüğü ve buna bağlı olarak müteselsil borçluların tümünün borçtan kurtulması mümkün olabilirken, bir kambiyo taahhüdü olan aval için senet borçlularından birinin ehliyetsiz olması, aval verenin sorumluluğunu etkilemeyecektir⁵¹³.

Aval veren, poliçe bedelini ödeme ile poliçeden kaynaklı hakları kazanacaktır. Aval verenin rücu hakkı, lehine aval verdiği borçluya ve ondan önce gelen borçlulara karşıdır. Aval veren alacaklı ile kendisi arasındaki borçlulara başvuramaz. Çünkü aval veren kimin için teminat vermişse onun gibi sorumlu olur. Müteselsil borçlulukta alacaklının herhangi bir borçlu tarafından tatmin edilmesi hâlinde paylaşım, borçlular arasındaki iç ilişkiye göre olacaktır, kendisine düşen paydan fazlasını ödeyen borçlu, fazla miktarı diğer borçlulardan isteme hakkına sahiptir. Aksi kararlaştırılmadığı veya kanunda aksine bir hüküm bulunmadığı sürece müteselsil borçluların iç ilişkideki sorumluluğu eşittir.

Aval, poliçe veya alonj üzerine yazılır.⁵¹⁴ Kanun koyucu müteselsil borçluluk için herhangi bir şekil şartı öngörmemiştir.

5.2.4. Borca Katılma

5.2.4.1. Tanımı

Borca katılma mevcut bir borca borçlunun yanında yer almak üzere katılan ile alacaklı arasında yapılan ve katılanın, borçlu ile birlikte borçtan sorumlu olması sonucunu doğuran sözleşmedir (TBK m. 201). Üçüncü bir kişi, borçlunun yanında sorumlu olmak konusunda alacaklı ile anlaşabilir. Borca katılmada mevcut bir borca borçlu ya da borçlular haricinde bir kişi daha borcun ifa edilmesinden sorumlu olmaktadır⁵¹⁵. Bir başka deyişle borca katılma üçüncü kişinin asıl borçlu yanında borcu onunla birlikte üstlenmesidir⁵¹⁶. Katılma sözleşmesiyle üçüncü kişi (borca katılan), alacaklıya karşı borcu, asıl borçlu ile

⁵¹³ Demirkapı, s. 146-147.

⁵¹⁴ Demirkapı, s. 143.

⁵¹⁵ Hatemi/Gökyayla, s. 404.

⁵¹⁶ Eren (2012), s. 1254.

birlikte üstlenir. Böylece TBK m. 201/2'ye göre, borca katılan ile borçlu, alacaklıya karşı müteselsilen sorumlu olurlar⁵¹⁷.

Borca katılmanın geçerliliği herhangi bir şekle tabi değildir. Ancak TBK m. 603 gereğince kişisel teminat içeren bir sözleşme niteliğinde olduğundan borca katılmanın yazılı şekilde yapılması ve borca katılan kimse evli ise eşinin rızasının da bulunması gerekir.

Borca katılmada borçlu borcundan kurtulmamakta; yalnızca borçlunun yanında borcu birlikte üstlenen sıfatıyla başka bir borçlu katılmakta, böylece alacaklı karşısında müteselsil iki borçlu yer almaktadır.

5.2.4.2. Borca Katılma ile Aval Arasındaki Farklar

Aval, tek taraflı bir hukuki işlem olmasına rağmen, borca katılma, alacaklı ile borçlu arasında yapılan bir sözleşme niteliğindedir.

Borca katılmanın geçerliliği herhangi bir şekle tabi değildir. Ancak TBK m. 603 gereğince kişisel teminat içeren bir sözleşme niteliğinde olduğundan borca katılmanın yazılı şekilde yapılması ve borca katılan kimse evli ise eşinin rızasının da bulunması gerekir. Ancak aval TBK m. 603'teki şekil şartlarına tabi değildir, avalde eşin rızası aranmaz.

GÜRAL, aval ile bir kambyo senedinin yüklenildiği ve bu nedenle avalin birlikte borç üstlenme/borca katılma niteliğinde olduğu savunmuştur⁵¹⁸. DEMİRKAPI ise bu görüşe katılmamakta, borca katılanla asıl borçlunun borçlarının aynı sebepten doğduğunu, buna karşın aval verenin borcunun her zaman temin amaçlı olduğunu, aval verenin borcu kendi borcu olarak üstlenmeden temin ettiğini savunmuştur⁵¹⁹. AKSU da; borca katılanın borcunun sebebinin, ilk borçlu ile alacaklı arasındaki hukuki sebep değil, bizzat kendisinin yaptığı, alacaklı ile arasındaki borca katılma sözleşmesi olduğunu ve bir işlemin hukuki sebebi ile o işlem ile sorumluluk altına girenin amacının aynı şeyler olmadığını ve birbirinin karşılığı olarak kullanılmaması gerektiğini, avalin borca katılma olarak

⁵¹⁷ Eren (2012), s. 1255. ; Hatemi/Gökyayla, s. 404.

⁵¹⁸ Güral, s. 143.

⁵¹⁹ Demirkapı, s. 148-149.

nitelendirilemeyeceğini söylemiştir⁵²⁰. Kanımızca da yukarıda açıklanan farklar sebebiyle aval borca katılma olarak nitelendirilemeyecektir.

5.2.5. Kredi Sigortası

5.2.5.1. Tanımı

Sigorta, ekonomik sonuçlar doğuran, tesadüfi risklerin olumsuz sonuçlarının sigortacı tarafından yapılan organizasyon dâhilinde bir araya gelen risk taşıyıcıları arasında paylaşılmasına dayanan bir müessesedir⁵²¹. Sigorta, kişilerin hayatta bazı şartlar altında karşılaşacakları, zarar ve masrafa sebep olan olayların ekonomik sonuçlarından kendilerini korumak için tedbir alma ihtiyaçlarından doğmuştur. Hayatta karşılaşılması muhtemel tehlikelerin ekonomik sonuçlarını önceden giderebilmek için başkalarının malvarlığına da başvurmak zorunlu görülmüş ve bu zaruret sigorta fikrini ortaya çıkarmıştır. Tek bir kişinin karşılaştığı risk sebebiyle uğradığı zarar, aynı risk altında bulunan ancak henüz zarar görmemiş kişiler topluluğunun katılmasıyla daha kolay karşılanabilir hale gelir⁵²².

Sigorta sözleşmesi, sigortacının sigorta güvencesini üzerine aldığı ve sigorta ettirenin ise prim ödeme borcu altına girdiği her iki tarafa borç yükleyen bir sözleşmedir. Sigorta sözleşmesi, bir sigorta şirketi ile sigorta ettirenin karşılıklı anlaşmasıyla kurulur. Uygulamada, sigorta sözleşmesi basılı teklifnamelerin sigorta ettiren tarafından imzalanması ve sigorta şirketinin poliçeyi hazırlayarak müşterisine vermesi ile işlerlik kazanmaktadır. Sigorta sözleşmesi şekle bağlı sözleşmelerden değildir. Ancak, sigorta poliçesi ispat için kullanılabilecek bir belgedir. Sigorta poliçesinin olmadığı durumlarda TTK m. 1424/3 “*Poliçenin verilmediği hallerde, sözleşmenin ispatı genel hükümlere tabidir.*” hükmü gereği ticari defterler, tarafların beyanları kullanılarak sözleşmenin varlığı ispatlanmaya çalışılacaktır⁵²³.

⁵²⁰ Aksu, s. 99-100.

⁵²¹ Can, Mertol (2018) Türk Özel Sigorta Hukuku, Ankara, Adalet Yayınevi, s.13.

⁵²² Kender, Rayegan (2017) Türkiye’de Hususi Sigorta Hukuku, 16. Baskı, İstanbul, Onikilevha, s. 1.

⁵²³ Çalışkaner, Seda (2015) Sorumluluk Sigortalarının Sağlık Sektörü Üzerindeki Koruyuculuğu (Yüksek Lisans) Fatih Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, s. 37.

Kredi ilişkisinin çeşitli unsurlarının sigortalandığı ve buna bağlı olarak kredinin temin edilmeye çalışıldığı sigortalar genel olarak kredi sigortası olarak adlandırılmaktadır⁵²⁴. Kredi sigortası kavramı, bir sözleşmeden doğabilecek kredi rizikolarının tümüne veya bir kısmına karşı, kredi verenin doğrudan veya dolaylı olarak korunduğu, tüm muhtemel sigorta sözleşmelerini ifade etmek üzere üst bir kavram olarak kullanılır⁵²⁵.

Kredi sigortasının aslı fonksiyonu, sigorta ettireni, kredi borçlusunun başta aciz haline düşmesi nedeniyle olmak üzere, borcunu gereği gibi ifa etmemesine karşı, tazminat ödemek suretiyle korumaktır⁵²⁶.

5.2.5.2. Kredi Sigortası ile Aval Arasındaki Farklar

Aval, kambiyo senedini temin etme amacıyla yapılırken, kredi sigortasında amaçlanan kredinin teminat altına alınmasıdır. Aval verilen poliçenin, daha sonra kredi amacıyla kullanılması avalin niteliğiyle ilgili değildir⁵²⁷.

Sigorta sözleşmeleri, dolayısıyla kredi sigortası sözleşmesi, şekle bağlı sözleşmelerden değildir. Sözleşmenin kurulması için tarafların birbirine uygun ve karşılıklı irade beyanları yeterlidir⁵²⁸. Avalin ise geçerli olabilmesi için kanunda öngörülen şartları taşınması gerekir.

Avalde, aval verenin sorumluluğu poliçe borcu ile sınırlıdır. Kredi sigortasında ise kabul edilen üst sınır içerisinde belirli olmayan miktarla garanti verilir⁵²⁹. Bu nedenle kredi sigortası ile aval sorumluluklarının kapsamı bakımından birbirinden ayrılmaktadır. Kredi sigortası mutlaka bir sigorta primi karşılığı yapılırken aval ivazsızdır⁵³⁰.

⁵²⁴ Demirkapı, s. 149.

⁵²⁵ Küçük, Damla (2007) Kredi Sigortası (Doktora) Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, s. 74.

⁵²⁶ Küçük, s. 85.

⁵²⁷ Demirkapı, s. 150.

⁵²⁸ Küçük, s. 117.

⁵²⁹ Demirkapı, s. 150.

⁵³⁰ Demirkapı, s. 151.

Kredi sigortasında rizikonun gerçekleşmesi halinde sorumluluk doğacaktır. Avalde ise sorumluluk istisnalar dışında vadeye bağlıdır, ödeme yapılması halinde aval veren poliçeden doğan haklara sahip olur.

6.AVAL VERENİN HAKLARI

6.1. Genel Olarak

Aval veren kimin lehine aval vermiş ise onunla aynı haklara sahiptir⁵³¹. Aval veren, senet bedelini ödediği takdirde kanun gereğince lehine taahhüt altına girmiş olduğu kimseye ve ona karşı kambiyo senedi dolayısıyla sorumlu olan kişilere karşı senetten doğan hakları kazanır⁵³². Burada halefiyet durumu söz konusu değildir. Başka bir deyişle ödemede bulunan aval veren lehine aval verdiği kimsenin haklarını iktisap ediyor değildir. Bu durumda kanun hükmü gereğince haklar aval verenin şahsında doğmaktadır⁵³³. Senet bedelini tahsil eden alacaklının, aval verene ciro yoluyla veya diğer herhangi bir hukuki işlemle bu hakları devretmesine gerek yoktur⁵³⁴.

TTK m. 646'ya göre “*Kıymetli evrakın borçlusu, ancak senedin teslimi karşılığında ödeme ile yükümlüdür. Hile veya ağır kusuru bulunmadıkça borçlu, vade geldiğinde, senedin niteliğine göre alacaklı olduğu anlaşılan kişiye ödemede bulunmakla borcundan kurtulur.*” Bu hüküm gereğince vadede senet üzerinde alacaklı olarak görünen kişiye ödeme yapan bir senet borçlusu olan aval veren, hile veya ağır kusuru bulunmadıkça borçtan kurtulacaktır⁵³⁵. Ancak aval verenin kambiyo senedinden doğan haklarına sahip olabilmesi için bir ödeme zorunluluğu nedeniyle ödemede bulunmuş olması gerekir, başvuru hakkını kaybetmiş bir hamile ödemede bulunan aval veren, bu hakları kazanamaz⁵³⁶.

6.2. Başvurma Hakkı

Bir borcun ifası amacıyla düzenlenen kambiyo senedinin, poliçede muhataba (bonoda düzenleyene) ibrazından önce ödenip ödenmeyeceği belli değildir. İbraza rağmen senedin

⁵³¹ Sengir, s. 31.

⁵³² Öztan (1976), s. 469. ; İpekçi/İlbuldu, s. 35.

⁵³³ Öztan (1976), s. 469. ; Pulaşlı, s. 203. ; İpekçi/İlbuldu, s. 37. ; Demirkapı, s. 202.

⁵³⁴ Öztan(1976), s. 469. ; Demirkapı, s. 203. ; Pulaşlı, s. 203.

⁵³⁵ POROY/TEKİNALP; Aval verenin rücu hakkını tatmin ettiği rücu alacaklısının yerine geçerek değil, kimin için aval vermişse onun gibi, onun yerine geçerek başvuru alacaklısı olarak kullanacağını, aval verenin geçirim sözleşmesinin geçersizliğini bilmesinin rücu hakkını ortadan kaldırmayacağını belirtmiştir. Bkz. Poroy/Tekinalp, s. 239.

⁵³⁶ Pulaşlı, s. 203.

ödenmemesi halinde hamil, poliçede muhatap, bonoda düzenleyen dışındaki diğer kambiyo borçlularına alacağın tahsili amacıyla başvurabilecektir. Temel ilişkiden bağımsız, tamamen kambiyo hukukuna dayalı bu talep hakkı kanunda “*başvurma hakkı*” olarak adlandırılmıştır⁵³⁷.

Bir poliçeyi düzenleyen, kabul veya ciro eden veya o poliçeye aval veren kimseler; bonoda düzenleyen, lehtar, cirantalar ve bunlar lehine aval verenler, çekte düzenleyen, cirantalar ve bunların lehine aval verenler; hamile karşı müteselsil borçlu sıfatıyla sorumludur. Bu nedenle hamil veya kendisinden öncekilere başvurmak şartıyla ödemede bulunan başvuru borçlusu, aralarında sıra gözetmeksizin istediği kişiye başvurabilir⁵³⁸. Kambiyo senedi dolayısıyla borç altına girmiş olup da senedi ödemiş bulunan herkes bu hakkı kullanabilir. Aval verenin başvurma hakkı da senetteki diğer alacaklıların tabi olduğu kambiyo hukuku hükümlerine tabidir⁵³⁹.

TTK m. 702/3’e göre aval veren kişi, poliçe bedelini ödediği takdirde, poliçeden dolayı lehine taahhüt altına girmiş olduğu kişiye ve ona karşı poliçe gereğince sorumlu olan kişilere karşı poliçeden doğan hakları iktisap eder. Bu hükümden de açıkça anlaşılağı üzere aval veren yalnızca lehine aval verdiği kişi ile ona karşı senetten dolayı sorumlu olan kişilere başvurabilecek, senette lehine aval verdiği kişiden sonra gelenlere başvuramayacaktır. Örneğin; C₄ için aval vermiş olup da bedeli ödeyen aval veren C₅ ve C₆’ya başvurarak bedelin ödenmesini isteyemeyecek, ancak C₄ ve C₄’ten önceki kambiyo borçlularına başvurabilecektir.

Aval verenin birden fazla kişi lehine aval vermiş olması durumunda aval verenin sorumluluğunun belirlenmesi güçleşebilir. Örneğin aval veren hem C₂ hem de C₄ lehine aval verdiği takdirde hamile karşı yükümlülüğü değişmese bile kendisi ödeme yaptığı takdirde artık C₃ ve C₄’e başvurması mümkün olmayacaktır⁵⁴⁰⁵⁴¹. Muhatap (bonoda düzenleyen)

⁵³⁷ Kendigelen/Kırca, s. 254. ; Bozkurt, s. 299.

⁵³⁸ Bozkurt, s. 328.

⁵³⁹ Domaniç, s. 199.

⁵⁴⁰ Demirkapı, s. 207. ; Aksu, s. 147.

⁵⁴¹ AKSU, bu durumda aval verenin C₂’ye kısmi aval vermiş olması durumunda, C₄’e başvurabileceğini savunmuştur. Bkz. Aksu, s.147.

lehine aval verilmesi durumunda da aynı kural geçerlidir, ancak bu durumda yalnızca muhataba başvurulabilecektir⁵⁴².

Aynı sırada kişiler lehine aval verilmiş olması halinde bunların aval verene karşı müteselsil olarak sorumlu olduklarının kabul edilmesi gerekir⁵⁴³. Bir diğer durum ise senette aynı konumda bulunan birden fazla kişinin bulunması ve aval verenin bunlardan yalnızca biri için aval vermesi durumudur. Bu durumda aval veren yalnızca lehine aval verdiği kişiye başvurabilir⁵⁴⁴.

Kambiyo senedinde sorumlu bulunan bir kişi lehine birden fazla kişinin aval vermesi durumunda aval verenlerin birbirlerine karşı sorumluluğunun ne şekilde olacağı sorunu akla gelecektir. Doktrinde bu durumda birlikte aval veren kimseler hakkında müteselsil borçluluğa ilişkin hükümlerin uygulanması gerektiği kabul edilmiştir⁵⁴⁵. Bu kişiler arasındaki ilişki genel hükümlere tabidir⁵⁴⁶. Nitekim Yargıtay bir kararında⁵⁴⁸ “*Ödemede bulunan avalistin, diğer avalistlere rücu hakkı yoktur. Ödemede bulunan avalist ödediği meblağın tamamını lehine avâl verdiği kimseden isteyebilir. TTK m. 702/3’ de açıklanan nedenler gözetilerek ödemede bulunan avalist tarafından diğer avaliste karşı açılan davanın reddine karar verilmesi gerekirken yazılı gerekçeyle kabul kararı verilmesi doğru görülmemiş, mahkeme kararının bozulması gerekmiştir.*” Yargıtay bu kararı ile ödemede bulunan aval verenin kendisiyle aynı konumda olan diğer aval verenlere karşı kambiyo hukukundan kaynaklanan bir rücu hakkı bulunmadığını kabul etmiştir.

Kambiyo senedinde aval verilen kimsenin imzasının sahte olması ya da yetkisiz temsilci tarafından temsil olunması durumunda aval veren, senet bedelini ödediği takdirde

⁵⁴² Domaniç, s. 200.

⁵⁴³ Demirkapı, s. 207.

⁵⁴⁴ Demirkapı, s. 208.

⁵⁴⁵ Öztan (1976), s. 467. ; Karayalçın, s. 249. ; Kınacıoğlu, s. 249.

⁵⁴⁶ Kınacıoğlu, s. 249.

⁵⁴⁷ DEMİRKAPI’ya göre bu durumda aval veren, diğer aval verenlerden senet borcunun tamamını değil bunların hissesine düşen miktarı talep edebilecektir. Yazara göre bu sonuç taraflar arasındaki menfaat dengesine en uygun sonuçtur. Bkz. Demirkapı, s. 209.

⁵⁴⁸ Yargıtay 19. HD, 16/09/2015 T. , 2014/ 20511 E, 2015/11132 K, (UYAP Yargıtay Kararı Sorgulama Ekranı)

başvurma hakkını yetkisiz temsilciye veya sahte imza atana karşı kullanacak ve bu kişilere başvurabilecektir⁵⁴⁹.

Aval verenin başvurusu kişisel değil, bir kambyo alacağı şeklindedir ve başvuru mekanizmasından, lehine aval verdiği kişi dahil olmak üzere sorumluluk silsilesinde o kişiye karşı senette sorumlu olan diğer kişilere karşı da talep hakkını kullanmak üzere yararlanır ve aval verdiği kişiye karşı olan kişisel def'ileri ileri süremez⁵⁵⁰. Aval veren ödemeyi takas yoluyla yapması da aynı sonuçları doğuracaktır⁵⁵¹.

Senedi ödeyen aval veren, alacağı ödenen hamilin hukuki durumunu tam olarak iktisap etmez. Zira yukarıda da izah edildiği üzere aval veren ödeme yapılan hamilden önceki başvuru borçlularına değil, lehine aval verdiği borçluya ve ondan önce gelen borçlulara karşı rücu hakkını elde eder. Aval veren kendisi ile hamil arasındaki borçlulara başvuramaz. Bu durumun sebebi aval verenin kim lehine taahhüt altına girmiş ise onun gibi sorumlu olması ve ondan sonra gelenleri aval ile temin etmiş olmasıdır⁵⁵².

Aval verene vadeden önce başvurulmuş ise ve aval veren vadenin gelmediğini ileri sürmeden ödemedede bulunmuş ise rücu hakkını kullanabilmesi için vadenin dolmasını beklemesi gerekir⁵⁵³.

Aval veren kambyo senedinden doğan borçtan fazla bir ödeme yapmış ise bu fazla miktar için artık kambyo hukukundan kaynaklı başvuru hakkını kullanamayacaktır⁵⁵⁴. Kısmi aval verilmesi durumunda, aval veren kimse aval verdiği miktarı değil senetten doğan borcun tamamını ödemiş ise ödediği miktar oranında borçluya rücu edebileceği gibi, sorumlu olmadığı miktarı hata ile ya da mecburen ödediğini ileri sürerek geri alabilir⁵⁵⁵.

Aval veren senet bedelini kısmen ödemiş ise ödenen kısmı oranında haklar aval verene geçer, senet hamilin elinde kalır. Bu halde aval veren kimse rücu hakkını

⁵⁴⁹ Demirkapı, s. 206. ; Toros, s. 127.

⁵⁵⁰ Poroy/Tekinalp, s. 225. ; Tuna/Göç Gürbüz, s. 139. ; Karayalçın, s. 172. ; Bahtiyar, s. 91.

⁵⁵¹ Domaniç, s. 199.

⁵⁵² Kınacıoğlu, s. 252. ; Bilgili/Demirkapı, s. 106.

⁵⁵³ Domaniç, s. 199.

⁵⁵⁴ Domaniç, s. 199.

⁵⁵⁵ Domaniç, s. 199.

kullanabilmek için ödemenin senet üzerine yazılmasını ve kendisine bir makbuz verilmesini isteyebilir⁵⁵⁶. Ayrıca protesto belgesinin onaylı bir örneğinin de aval verene verilmesi gerekir⁵⁵⁷. DEMİRKAPI'ya göre; bu halde aval verenin başvuru hakkını kullanması için senedin bir örneğine sahip olması gerekir. Çünkü aval verenin hangi senet sorumlusuna başvuruda bulunabileceği durumu protesto belgesinde anlaşılır bir nitelik göstermemektedir. Aynı sorun aval verenin bedeli talep edeceği başvuru borçlusu için de geçerlidir. Yazara göre bu sorun ancak senedin bir suretinin çıkarılması ile giderilebilir⁵⁵⁸.

6.3. Protestodan Muafiyet Kaydı Koyma Hakkı

Kural olarak kabul edilmeme veya ödenmeme durumlarına ilişkin protesto çektirmeyen hamil başvurma hakkını kullanamaz. Ancak hamil bazı durumlarda protesto düzenlenmesine gerek kalmaksızın başvurma hakkını kullanabilir. Bu haller kanundan kaynaklanabileceği gibi iradi olarak kararlaştırılmış da olabilir.

Protesto düzenleme mecburiyeti bazı hallerde ilgililerin iradesi ile kaldırılmaktadır. Düzenleyen, ciranta veya aval veren kişi, senet üzerine “*gidersiz*”, “*protestosuz*” kayıtlarını ya da bunlara eş anlamlı diğer herhangi bir ibareyi yazıp imzalayarak, hamili başvurma hakkını kullanmak için kabul etmeme veya ödememe protestosu düzenleme yükümünden kurtarabilir⁵⁵⁹ (TTK m. 722/1) . Bu kayıt senet üzerine yazılmalıdır, sözlü olarak hamilin protestodan muaf tutulması mümkün olmadığı gibi protestodan muafiyet kaydı ayrı bir kâğıt üzerine yazılırsa geçerli sayılmaz^{560 561}. Hamili protestodan muaf tutmak, başvuru borçlularından olan düzenleyen, ciranta ve bunlar lehine aval verene tanındığı için, muafiyet kaydının bu kişilerden biri tarafından imzalanması gerekir⁵⁶². İmza konusunda TTK m. 756/1’de yer alan kurallar gereğince imzanın el ile atılması gerekir⁵⁶³. Protestodan muafiyet

⁵⁵⁶ Kınacıoğlu, s. 252. ; Demirkapı, s. 204.

⁵⁵⁷ Demirkapı, s. 204.

⁵⁵⁸ Demirkapı, s. 204.

⁵⁵⁹ Pulaşlı, s. 216. ; Ülgen/Helvaci/Kaya ve diğerleri, s. 227.

⁵⁶⁰ Poroy/Tekinalp, s. 253. ; Tuna/Göç Gürbüz, s. 191. ; Öztan, s. 148. ; Karayalçın, s. 151.

⁵⁶¹ KARAYALÇIN’a göre ayrı bir vesika üzerine yazılan böyle kayıtlar umumi hükümlere tabidir ve ancak taraflar arasında hüküm ifade eder. Bkz. Karayalçın, s. 151.

⁵⁶² Öztan, s. 148. ; Tuna/Göç Gürbüz, s. 191.

⁵⁶³ Öztan, s. 148. ; Tuna/Göç Gürbüz, s. 191.

kaydı konulması durumunda dahi hamil senedi süresi içerisinde ibraz etmek durumundadır⁵⁶⁴. Protestodan muafiyet hamili ihbar zorunluluğundan kurtarmaz⁵⁶⁵.

Protesto belgesi düzenleme mecburiyeti, başvuru borçlularının menfaatine hizmet eden bir husustur. Protestodan muafiyet kaydı başvuru borçlularının hamile karşı olan yükümlülüklerinde hamil aleyhine herhangi bir değişiklik meydana getirmemekte, aksine başvuru borçluları kendi durumlarını ağırlaştırmaktadır. Bu nedenle protesto mecburiyetinin kaldırılmasına kanun koyucu izin vermiştir⁵⁶⁶.

Protestodan muafiyet kaydını kimlerin koyabileceği kanunda sayılmıştır. Buna göre düzenleyen, ciranta veya aval veren kişi protestodan muafiyet kaydı koyabilir (TTK m. 722/1). Protesto düzenlensin ya da düzenlenmesin kabul eden muhatap ve muhataba aval veren kimseler ödemek yükümlülüğü altında olduğundan, protestodan muafiyet kaydı koyma hakkına sahip değillerdir⁵⁶⁷. Zira aval veren lehine aval verdiği kişi gibi sorumludur. Muhataba verilmeyen bir hakkın muhatap lehine aval veren kişiye verilmesinin mümkün olmadığı açıktır⁵⁶⁸.

Protestodan muafiyet kaydı sadece kabul etmeme, ödememe gibi belirli bir protesto türüne özgü olarak konulabileceği gibi her iki protesto türü için de muafiyet kaydı konulabilir. Hangi hal için muafiyet kaydı konulduğu belirtilmemişse, muafiyet kaydı her iki hali de kapsar⁵⁶⁹.

Doktrinde bir görüşe göre poliçenin asıl borçlusu olan kabul eden muhatap veya onun lehine aval verenin böyle bir kaydı koymaları anlam taşımaz. Zira bunlara başvurulabilmesi için protesto çekme zorunluluğu bulunmamaktadır. Söz konusu kaydın bir anlam ifade edebilmesi için, ödemedi dolaylı sorumluluğu olan bir başvuru borçlusu tarafından konulmuş olması gerekir⁵⁷⁰.

⁵⁶⁴ **Poroy/Tekinalp**, s. 253.

⁵⁶⁵ **Poroy/Tekinalp**, s. 253.

⁵⁶⁶ **Öztan**, s. 148.

⁵⁶⁷ **Pulaşlı**, s. 216. ; **Öztan**, s. 148. ; **Tuna/Göç Gürbüz**, s. 191-192.

⁵⁶⁸ **Domanıç**, s. 258. ; **Tuna/ Göç Gürbüz**, s. 192.

⁵⁶⁹ **Öztan**, s. 149. ; **Kınacıoğlu**, s. 234. ; **Demirkapı**, s. 161.

⁵⁷⁰ **Bozgeyik, Hayri** (2003) Poliçede Hamilin Müracaat Hakkı, Ankara, Seçkin, s. 137. ; **Öztan(1976)**, s. 412. vd. ; **Toros**, s. 124.

AKSU ise bu durum için ikili bir ayrım öngörmüştür; avalin muhatap lehine verildiği durumda, eğer muhatap poliçeyi kabul etmezse aval verenin sorumluluğu doğmayacağından, onun lehine aval verenin kabul etmeme protestosundan muafiyet kaydı koymasının bir hükmü olmayacaktır⁵⁷¹. Ancak, kabul eden muhatap lehine aval veren, ödememe protestosundan muafiyet kaydı koyabilir⁵⁷².

DEMİRKAPI'ya göre ise aval veren her durumda başvuru borçlusu sıfatında olduğundan lehine aval verilen kişi kabul eden muhatap olsa dahi aval verene başvurulabilmesi için protesto şarttır⁵⁷³. Bu nedenle aval kim lehine verilirse verilsin aval verenin protestodan muafiyet kaydı koyma hakkı vardır⁵⁷⁴.

Kanımızca asıl borçlular lehine aval veren tıpkı onlar gibi sorumlu olduğundan bu durumda senedin asıl borçlusudur ve kendisine protesto çekilmeden başvurulabilecektir. Bu halde protestodan muafiyet kaydı konulmasının anlamsız olacağı açıktır.

Protestodan muafiyet kaydının, düzenleyen ya da başvuru borçluları tarafından konulmasının sonuçları farklıdır. Bu kaydı düzenleyen koymuşsa, kayıt poliçe borçlularının hepsi için hüküm ifade eder ve buna rağmen hamil protesto çekerse, protesto geçerlidir ancak protesto masrafları kendisine ait olur. Eğer bu kaydı ciranta ya da aval veren koymuşsa, hamil ancak bu kaydı koyan borçluya karşı protesto çekmeden başvuru hakkını kullanabilir ve bu son halde hamil protesto çektiği takdirde, protesto masraflarından, poliçeden dolayı borç altına giren herkes sorumludur⁵⁷⁵.

Aval veren kimse her ne kadar lehine aval verdiği kişi gibi sorumlu ise de burada bu prensibe bir istisna söz konusudur. Çünkü cirantanın yazdığı muafiyet kaydı aval veren için

⁵⁷¹ Aksu, s. 141.

⁵⁷² Aksu, s. 141.

⁵⁷³ Demirkapı, s. 161.

⁵⁷⁴ Demirkapı, s. 161.

⁵⁷⁵ Poroy/Tekinalp, s. 253. ; Kayar, s. 652. ; Karahan, Sami / Arı, Zekeriyya / Bozgeyik, Hayri / Saraç, Tahir / Ünal, Mücahit (2013) Kıymetli Evrak Hukuku, Konya, Mimoza, s. 285. ; Tuna/Göç Gürbüz, s. 192. ; Ülgen/Helvacı/Kaya ve diğerleri, s. 227. ; Kendigelen/Kırca, s. 253. ; Karayalçın, s. 151. ; Çamoğlu, s. 80-81. ; Bozkurt, s. 317. ; Can, s. 113-114.

geçerli olmadığı gibi aval verenin koyduğu muafiyet kaydından da lehine aval verilen yararlanamaz⁵⁷⁶.

Cirantanın protestodan muafiyet kaydı koyması ve ciranta lehine aval verenin muafiyet kaydı koymaması durumunda hamil cirantaya karşı protestosuz, aval verene karşı ancak protesto düzenlenmesinden sonra başvuru hakkı kazanır. Bu halde iki ihtimalin varlığından söz edilebilir. İlk ihtimale göre; hamil aval verene protesto göndermemişse ona karşı rücu hakkını kaybeder ve aval veren böylece poliçe ilişkisinden çıkmış olur. İkinci ihtimalde ise aval veren tıpkı lehine aval verdiği kişi gibi sorumlu olduğundan; lehine aval verilen ciranta protestosuz şekilde senetten sorumlu olduğundan, cirantaya olduğu gibi aval verene de protesto çekilmeksizin başvurulabilir. TTK m. 722/3'te yer alan açık hüküm gereğince ilk ihtimalin geçerli olduğunun kabulü gerekir⁵⁷⁷.

Aval verenin protestodan muafiyet kaydı koyduğu, ancak lehine aval verdiği cirantanın protestodan muafiyet kaydı koymadığı durumda ise; hamil vaktinde protesto çekmemekle cirantaya karşı başvuru hakkını kaybedecekken, protestodan muafiyet kaydı koyan aval verenin senetten dolayı sorumluluğu devam edecektir. Bu durumda ödeme yapan aval verenin kime başvuracağı sorunu ortaya çıkmaktadır. Normal koşullarda aval veren, ödeme yaptığı takdirde lehine aval verdiği kişi ile ona karşı sorumlu olan bütün senet borçlularına başvurma hakkı kazanır. Ancak bu durumda lehine aval verilen cirantaya olduğu gibi hamilin diğer başvuru borçlularının da protestonun zamanında çekilmemesi nedeniyle başvuru hakkı sona ermiş olabilir⁵⁷⁸. Bu durumda ödemede bulunan aval veren ancak senedin asıl borçlularına başvurabilecektir⁵⁷⁹⁵⁸⁰.

⁵⁷⁶ Tuna/Göç Gürbüz, s. 192. ; Kınacıoğlu, s. 234.

⁵⁷⁷ Domaniç, s. 258. (dpn. 49).

⁵⁷⁸ Domaniç, s. 259.

⁵⁷⁹ Demirkapı, s.161. ; Domaniç, s. 259.

AKSU'ya göre aval veren protestodan muafiyet kaydında bulunmamalıdır. Zira aval veren kendisinden önce gelenlere başvurabilmek için, poliçeyle birlikte protestoyu da ibraz etmek zorundadır; meğerki protestodan muafiyet kaydı koymuş bulunsunlar. Protestodan muafiyet kaydı koyan aval veren ancak senedin asıl borçlularına başvurabilecektir. Bkz. Aksu, s. 141.

⁵⁸⁰ DEMİRKAPI'ya göre; düzenleyen tarafından konulan protestodan muafiyet kaydının tüm senet sorumlularını etkilemesi nedeniyle aval verenin de bu kayıtlı bağlı olması aval verenin istemediği bir sınırlama olarak ortaya çıktığı için aval verenin bu halde protesto zorunluluğuna ilişkin bir kayıt koyabilmelidir. Bkz. Demirkapı, s. 162.

6.4. Araya Girme ve İhtiyati Muhatap Gösterme Hakkı

Araya girme, poliçe dolayısıyla kendisine başvurulması mümkün olan kimse yerine poliçe borcunu üçüncü bir şahsın kabul veya ödemesidir⁵⁸¹. Araya girme kavramı kabul ve ödeme olmak üzere iki farklı şekilde TTK m. 734-743 arasında düzenlenmiştir. Araya girme durumunda poliçeyi düzenleyen veya ciro eden kimsenin vadeden önce veya vadede hamilin başvuru hakkını kullanmasından önce poliçenin üçüncü kişi tarafından ödenmesinde menfaati vardır⁵⁸². Bu suretle ticari itibarı korunur. başvuru hakkı kullanıldıkça poliçe bedeli üzerine eklenecek faiz, komisyon ve diğer masraflar dolayısıyla kambiyo borcunun artması önlenir⁵⁸³.

Araya girme suretiyle kabul, vadeden önce başvuru haklarının kullanılabilceği hallerde söz konusu olur⁵⁸⁴. Araya girmek suretiyle kabul edecek kimse üçüncü bir şahıs ya da poliçe borçlusuna olabilir⁵⁸⁵. Ancak kabul eden muhatap ile onun lehine aval veren araya giremez. Nitekim poliçeyi zaten ödeyecek olan asıl poliçe borçlusuna kabul eden muhataptır⁵⁸⁶⁵⁸⁷. Araya girme suretiyle kabul eden kimse poliçeyi kabul eden sayılmaz, yani poliçenin asıl borçlusuna değildir. Ancak araya girme suretiyle kabul eden kimse kimin lehine araya girmiş ve kabul etmişse tıpkı onun gibi sorumludur⁵⁸⁸.

Araya girerek kabul, poliçe üzerine yazılır ve araya giren tarafından imzalanır. Kabul beyanında kimin lehine araya girildiği gösterilmediği takdirde poliçe düzenleyen lehine

⁵⁸¹ Kınacıoğlu, s. 256.

⁵⁸² Kınacıoğlu, s. 256. ; Karayalçın, s. 173. ; Çamoğlu, s. 85. ; Pulaşlı, s. 223.

⁵⁸³ Kınacıoğlu, s. 256. ; Karayalçın, s. 173. ; Çamoğlu, s. 85. ; Pulaşlı, s. 223.

⁵⁸⁴ Bozkurt, s. 359.

⁵⁸⁵ Pulaşlı, s. 223. ; Bozkurt, s. 359. ; Poroy/Tekinalp, s. 258.

⁵⁸⁶ Bozkurt, s. 358. ; Karayalçın, s. 175. ; Can, s. 121. ; Pulaşlı, s. 223. ; Poroy/Tekinalp, s. 258.

⁵⁸⁷ AKSU ve DEMİRKAPI'ya göre; kimin lehine aval verirse versin, aval veren lehine araya girilebilir. Çünkü aval veren bir başvuru borçlusudur. Ayrıca TTK m. 734/1'de, bu konuda bir sınırlama mevcut değildir, hükümde "aval verenlerden her biri" nin bu hakka sahip olduğu düzenlenmektedir. Bkz. Aksu, s. 143. ; Demirkapı, s. 161. (dpn. 630.)

⁵⁸⁸ Karayalçın, s. 177. ; Poroy/Tekinalp, s. 260. ; Çamoğlu, s. 86.

ÇAMOĞLU ve POROY/TEKİNALP araya girerek kabul eden kişinin sorumluluğunu muhatap lehine verilen avale benzetmiştir.

kabul edilmiş sayılır⁵⁸⁹. Kabule arzı yasaklanmış poliçeler hariç, kendisi için vadeden önce başvuru hakkının kullanılabileceği her poliçe araya girmek suretiyle kabul edilebilir⁵⁹⁰. Vadeden önce başvuru hakkının kullanılması durumu ortaya çıkmamışsa; hamilin araya girme suretiyle kabulü reddetmesi mümkündür⁵⁹¹.

Araya girme suretiyle ödeme hali vadenin gelmiş olması ve başvuru hakkının kullanılmasını mümkün kılan durumun; yani ödememe halinin ortaya çıkmış olması ve henüz vade gelmemiş olsa bile başvurma hakkının kullanılması imkânını veren durumların ortaya çıkmasıdır⁵⁹². Araya girme suretiyle ödeme vadede veya vadeden önce yapılabilir. Oysa kabul yalnızca vadeden önce olabilir. Araya girerek kabul yalnızca poliçe için mümkünken, araya girerek ödeme bonoda da söz konusu olabilir, ancak çek için bu konuda kanunda atıf yapılmamıştır⁵⁹³. Araya girerek ödeme yapan kişi, lehine ödemede bulunduğu kişiye ve ona karşı sorumlu olan kişilere karşı poliçeden doğan tüm talep haklarını kazanır; ancak poliçeyi tekrar ciro etme yetkisi yoktur⁵⁹⁴. Araya giren ile lehine araya girdiği kişi arasındaki hukuki ilişki genel hükümlere tabidir⁵⁹⁵.

Araya girme suretiyle kabul veya ödemede bulunan kişi lehine araya girdiği borçluya bu durumu iki iş günü içerisinde bildirmeye mecburdur⁵⁹⁶. Süre içerisinde ihbar yapılmaması halinde bundan doğan zarardan, araya giren, poliçe bedelini aşmamak üzere sorumlu olur⁵⁹⁷.

İhtiyati muhatap, gereğinde poliçeyi kabul edecek veya ödeyecek olan kimsedir⁵⁹⁸. Kendisi için araya girme mümkün olan herhangi bir poliçe borçlusu ihtiyati muhatap belirleyebilir⁵⁹⁹. Bir başka deyişle her başvuru borçlusu, poliçeyi düzenleyen, ciranta veya

⁵⁸⁹ Can, s. 120. ; Bozkurt, s. 360. ; Çamoğlu, s. 86.

⁵⁹⁰ Can, s. 121.

⁵⁹¹ Can, s. 121.

⁵⁹² Çamoğlu, s. 87. ; Can, s. 122.

⁵⁹³ Bozkurt, s. 360.

⁵⁹⁴ Çamoğlu, s. 89. ; Ülgen/Helvacı/Kaya ve diğerleri, s. 243. ; Tuna/Göç Gürbüz, s. 213. ; Poroy/Tekinalp, s. 260.

⁵⁹⁵ Tuna/Göç Gürbüz, s. 211.

⁵⁹⁶ Kınacioğlu, s. 256. ; Öztan, s. 171.

⁵⁹⁷ Kınacioğlu, s. 256. ; Öztan, s. 171.

⁵⁹⁸ Öztan, s. 171.

⁵⁹⁹ Kınacioğlu, s. 256. ; Öztan, s. 171.

bunlar lehine aval verenler ihtiyati muhatap gösterebilir. Ancak bu kişilerin poliçeden kaynaklanan sorumluluklarının devam ediyor olması gerekir. Kabul eden muhatap ile lehine aval veren kimse ise ihtiyati muhatap belirleyemez veya araya giremez⁶⁰⁰. Henüz poliçeyi kabul etmemiş muhatap için ise böyle bir sınırlama söz konusu değildir⁶⁰¹.

İhtiyati muhatap gösterilmesi, poliçede ikinci bir muhatap gösterilmesi anlamına gelmez⁶⁰². İhtiyati muhatap gösterme şekle bağlı değildir ancak amacın anlaşılması gerekir⁶⁰³. İhtiyati muhataba, kabule ve avale ilişkin hükümlerin uygulanması mümkün değildir⁶⁰⁴.

Bir ihtiyati muhatap gösterilmiş olması, hukuki olarak ihtiyati muhatabı gösteren kimsenin sorumluluğunun sınırlanması anlamına gelmektedir. Çünkü ihtiyati muhatap gösterildiği takdirde, hamil bu ihtiyati muhataba usulüne uygun şekilde ve süresinde başvurmadıkça, ihtiyati muhatabı gösteren başvuru borçlusuna başvuramayacaktır⁶⁰⁵.

Poliçeyi kabul edecek veya ödeyecek ihtiyati muhatabın aval veren tarafından belirlenmesi halinde, hamil öncelikle poliçeyi araya girene ibraz etmeli, kabul etmeme halinde ise bu durumu kabul etmeme protestosu ile tespit ettirmelidir⁶⁰⁶. Aksi halde ihtiyati muhatabı belirleyen aval verene vadeden önce başvurması mümkün değildir⁶⁰⁷. Araya girme suretiyle muhatap belirlemeye ilişkin kaydın avalin teminat niteliğini ortadan kaldıracı bir etkisi yoktur⁶⁰⁸.

6.5. Senedin ve Teminatların Kendisine Verilmesini İsteme Hakkı

Senetten doğan borcu ödeyen aval veren, senetten doğan hakları iktisap etmesinin sonucu olarak lehine aval verdiği kimseye ve ona karşı sorumlu olanlara karşı başvurma

⁶⁰⁰ Öztan, s. 171.

⁶⁰¹ Öztan, s. 171.

⁶⁰² Öztan, s. 171.

⁶⁰³ Öztan, s. 171.

⁶⁰⁴ Öztan, s. 171.

⁶⁰⁵ Öztan, s. 171.

⁶⁰⁶ Toros, s. 124.

⁶⁰⁷ Toros, s. 124.

⁶⁰⁸ Toros, s. 125.

hakkı kazanır⁶⁰⁹. Senet bedelini ödeyen aval veren başvurma hakkına sahip olduğu kişilerden; ödemiş olduğu tutarın tamamını, ödeme tarihinden itibaren ve ödediği tutar üzerinden hesap edilecek temerrüt faizini, yaptığı tüm giderleri ve senet bedelinin binde ikisini aşmamak üzere komisyon ücretini talep edebilecektir⁶¹⁰. (TTK m. 226.) Ödeme yapan aval veren, senet ile birlikte hem protesto belgesini hem de ödemeye dair bir makbuzun kendisine verilmesini talep edebilecektir⁶¹¹⁶¹².

6.6. Sebepsiz Zenginleşmeden Kaynaklanan Haklar

Kambiyo senetleri kısa zamanaşımı sürelerine ve sıkı şekil şartlarına bağlı olduklarından hamil süresi içerisinde ödememe protestosu düzenlemediği takdirde, senet borçlularına başvurma hakkını kaybeder. Kanun koyucu, kambiyo senetlerinin bu kadar katı hükümlerle düzenlendiğini göz önüne alarak bu durumda hamile bir takım olanaklar tanımıştır⁶¹³. Bu olanaklar sebepsiz zenginleşme davasıyla kullanılabilir.

TBK’da düzenlenen sebepsiz zenginleşme davasının açılabilmesi için bir kişinin malvarlığında artış, diğer kişinin malvarlığında azalma olmalı ve bunlar arasında illiyet bağı bulunmalıdır. Ayrıca malvarlığındaki artışın haksız olması gerekir⁶¹⁴. Ancak TTK m. 732’de düzenlenen sebepsiz zenginleşme genel hükümlerdeki sebepsiz zenginleşme kavramından farklıdır. Kambiyo senetlerinde hamil ile muhatap ya da düzenleyenin malvarlıklarındaki değişiklikler arasında TBK’da olduğu gibi bir illiyet bağı aranmaz⁶¹⁵. Kambiyo hukukunda zamanaşımı sürelerini geçiren veya senetten doğan haklarının korunması için kanunen gerekli işlemleri ihmal ederek yapmamış olan hamilin haksız yere

⁶⁰⁹ Öztan, s. 167. ; İmregün, s. 554. ; Bozkurt, s. 347.

⁶¹⁰ Karayalçın, s. 171.

⁶¹¹ Kendigelen/Kırca, s. 262. ; Can, s. 118. ; Demirkapı, s. 203.

⁶¹² AKSU’ya göre; poliçe bedelini ödeyen aval verenin, senedin mülkiyetiyle birlikte, senetten doğan haklar da kanundan dolayı aval verene ait olacağından, üzerine ödeme şerhi yazılmış poliçenin veya TTK m. 621/son gereğince makbuzun verilmesini isteme hakkına sahip olduğu savunulsa da aval verenin bu haklara sahip olmasının sebebi TTK m. 702/3 uyarınca poliçenin mülkiyetini iktisap etmesi değil, bu hakların, poliçe bedelini ödeyen tüm senet borçlularına tanınmasıdır. Bkz. Aksu, s. 145.

⁶¹³ Poroy/Tekinalp, s. 272. ; Bozer/Göle, s. 171. ; Bahtiyar, s. 114. ; Kınacıoğlu, s. 273. ; Bozkurt, s. 253.

⁶¹⁴ Bahtiyar, s. 115. ; Bozer/Göle, s. 171.

⁶¹⁵ Bozer/Göle, s. 171. ; Kayıhan, s. 177. ; Pulaşlı, s. 232.

zarara uğradığından bahsetmek mümkün değildir⁶¹⁶. Bu nedenle hamilin TBK’da düzenlenen sebepsiz zenginleşme hükümlerine dayanarak dava açılması da mümkün olmayacaktır⁶¹⁷.

TTK m. 732/1’e göre “*Zamanaşımı sebebiyle veya poliçeden doğan hakların korunması için gerekli olan işlemlerin yapılmasının ihmal edilmiş olması dolayısıyla, düzenleyenin veya kabul edenin poliçeden doğan yükümlülükleri düşmüş bile olsa, bunlar poliçenin hamiline karşı, onun zararına zenginleşmiş olabilecekleri kadar borçlu kalırlar.*” Kanun gereğince düzenleyen ve muhatap davacı aleyhine zenginleşmiş olmalı ve arada illiyet bağı bulunmalıdır. Burada TBK’daki sebepsiz zenginleşmeden farklı olarak zenginleşmenin doğrudan hamilin fakirleşmesinden kaynaklanması gerekmez. Sebepsiz zenginleşmenin varlığı karinedir aksinin davalı tarafından ispatlanması gerekir⁶¹⁸(TTK m. 734/4).

6.6.1. Kambiyo Hukukuna Göre

Ödeme yapan aval verenin başvurabileceği yollardan ilki ve ispat açısından daha avantajlı olanı TTK m. 732’ye göre sebepsiz zenginleşme talebidir. TTK’ ya göre sebepsiz zenginleşme davası açılabilmesi için öncelikle kanunda yer alan zorunlu unsurları taşıyan bir kambiyo senedi mevcut olmalıdır. Herhangi bir unsurun eksikliği sebebiyle kambiyo senedi niteliği taşımayan senetler TBK’da yer alan genel hükümlere tabi olacaktır⁶¹⁹. İkinci olarak senetten doğan hakların elde edilmesi için gerekli işlemlerin yapılmaması sebebiyle zamanaşımı süreleri geçmeli ve hamil düzenleyen ile kabul eden muhataba karşı başvurma hakkını kaybetmiş olmalıdır. (TTK m. 732) Ayrıca hamil zarara uğramalı ve dava açılacak kişiler hak sahibi aleyhine zenginleşmiş olmalıdır⁶²⁰.

Sebepsiz zenginleşme davası, senedin zamanaşımına uğradığı veya başvurma hakkını yitirdiği anda yetkili hamil konumunda bulunan kişi ile başvurma hakkı nedeniyle senet bedelini ödemiş bulunan lehtar, ciranta veya aval veren tarafından, düzenleyene veya kabul

⁶¹⁶ Öztan (1976), s. 540. ; Bozer/Göle, s. 171. ; Bozkurt, s. 353. ; Pulaşlı, s. 232.

⁶¹⁷ Bozer/Göle, s. 172.

⁶¹⁸ Bahtiyar, s. 117. ; Kayıhan, s. 178. ; Öztan, s. 199. ; Kendigelen/Kırca, s. 269. ; Bozkurt, s. 354.

⁶¹⁹ Poroy/Tekinalp, s. 272. ; Bozer/Göle, s. 172.

⁶²⁰ Öztan (1976), s. 543. vd. ; Kınacıoğlu, s. 274. vd. ; Domaniç, s. 293. vd.

eden muhataba karşı açılabilir⁶²¹. Sebepsiz zenginleşme davası, ayrıca yerleşim yerli bir poliçeyi ödeyecek olan kimseye; düzenleyen, poliçeyi bir başka kişi veya ticari işletme hesabına düzenlenmişse o kişiye veya ticari işletmeye karşı ileri sürülebilir⁶²².

Sebepsiz zenginleşme davasının aval veren veya araya girmek suretiyle kabul edenler aleyhine açılması mümkün değildir⁶²³. Nitekim Yargıtay 19. Hukuk Dairesi bir kararında “... dava konusu bonoda, aval veren durumundadır. 6102 sayılı TTK’nın 702.(6762 sayılı TTK’nın 614) maddesinde aval veren kişinin kimin için taahhüt altına girmişse, aynen onun gibi sorumlu olacağı hükme bağlanmıştır. Ne var ki, somut olayda dava konusu bononun zamanaşımına uğramış olduğu görülmektedir. Zamanaşımına uğramış olan bonodan dolayı kambiyo hukukundan kaynaklanan haklar yitirilir ve taraflar arasında temel ilişki bulunması halinde böyle bir senede yazılı delil başlangıcı olarak dayanılabilir. Taraflar arasında temel ilişki bulunmaması halinde ise hamilin aynı Kanun’un 732. maddesi uyarınca sebepsiz zenginleşme hükümleri çerçevesinde keşideciye başvurma hakkı bulunmaktadır. Aval, kambiyo hukuku çerçevesinde yer alan bir müessese olduğundan zamanaşımı nedeni ile kambiyo hukukundan kaynaklanan hakların yitirildiği bir senet bakımından artık avalistin sorumluluğundan söz edilemez.” demek suretiyle asıl borçlu lehine aval verilmesi durumunda dahi aval veren aleyhine sebepsiz zenginleşme davası açılmayacağını kabul etmiştir⁶²⁴.

Cirantalar birbirlerine karşı sebepsiz zenginleşme davası açamaz⁶²⁵. Ayrıca kambiyo senedinden doğan borcu sona ermiş olan cirantaya karşı da sebepsiz zenginleşme davası açılmayacaktır⁶²⁶. (TTK m. 732/3)

⁶²¹Bozer/Göle, s. 172. ; Kınacıoğlu, s. 273. ; Bozkurt, s. 355. ; Can, s. 126. ; Domaniç, s. 295. ; Tuna/Göç Gürbüz, s. 234.

⁶²² Kınacıoğlu, s. 273. ; Kayıhan, s. 177. ; Kaya, Mustafa İsmail/Tatlı, Burçak (2019) Ticaret Hukuku-II, Ankara, Seçkin, s. 94. ; Can, s. 126. ; Domaniç, s. 295. ; Tuna/Göç Gürbüz, s. 234.

⁶²³ Öztan(1976), s. 542. ; Kendigelen/Kırca, s. 268. ; Kınacıoğlu, s. 274.

⁶²⁴ Yargıtay 19. H.D. 05.10.2015 T. ; 2015/8371 E. ; 2015/12007 K. (Corpus Web Hukuk Mevzuat ve İçtihat Programı s.e.t. 03.12.2020)

⁶²⁵ Bozer/Göle, s. 172.

⁶²⁶ KARAYALÇIN’a göre cirantalar aleyhine sebepsiz zenginleşme davası açılmamasının makul bir sebebi yoktur. Bkz. Karayalçın, s. 255. (dpn. 23) ; Aynı yönde Bkz. Tuna/Göç Gürbüz, s. 235.

Kabul eden muhataba karşı tüm istemler vade tarihinden itibaren üç yıl geçmekle zamanaşımına uğrar. Muhataba karşı vadeden önce başvurma hakkı doğmuş olsa bile zamanaşımı hesabı vadeden itibaren yapılır⁶²⁷. Hamilin cirantalar ile düzenleyene karşı açacağı dava bir yılda zamanaşımına uğrar. Bu sürenin başlangıcı zamanında çekilmiş kabul etmeme ya da ödememe protestosunun çekildiği gün; senet protestosuz ise vade tarihidir⁶²⁸. Bir cirantanın diğer cirantalar ile düzenleyen aleyhine açacağı davalar ise altı ay geçmekle zamanaşımına uğrar.

TTK m. 732/4 gereğince sebepsiz zenginleşme davasının zamanaşımı süresi senedin zamanaşımına uğradığı tarihi takip eden günden itibaren 1 yıldır. Kanunda yer alan bu hükmün poliçeden doğan hakların korunması için gerekli olan işlemlerin yapılmasının ihmal edilmiş olması dolayısıyla, hamilin düzenleyene veya kabul eden muhataba karşı başvurma hakkının ortadan kalktığı hallerde açabileceği sebepsiz zenginleşme davasının zamanaşımı süresi için geçerli olup olmayacağı açık değildir⁶²⁹. Bu durumda da doktrinde zamanaşımı süresinin poliçenin zamanaşımına uğradığı tarihi takip eden günden itibaren bir yıl olması gerektiği belirtilmiştir⁶³⁰.

Sebepsiz zenginleşme davası kapsamında giderilmesi talep edilecek zarar, başvurma hakkının kaybı ya da zamanaşımı nedeniyle senedin tahsil edilememiş olmasına dayalı olan zarardır. Başka bir ifadeyle senedin tahsil edilemeyen bedelidir⁶³¹.

Poliçede sebepsiz zenginleşme davasına ilişkin TTK m. 732 hükmü TTM m. 818/1 gereğince çekler yönünden de uygulanacaktır⁶³².

6.6.2. Genel Hükümlere Göre

Genel hükümlere göre; haklı bir sebep olmaksızın başkasının malvarlığından ya da emeğinden zenginleşmeye sebepsiz zenginleşme denir. Sebepsiz zenginleşen kimse, bu

⁶²⁷ Poroy/Tekinalp, s. 274.

⁶²⁸ Poroy/Tekinalp, s. 274.

⁶²⁹ Bozer/Göle, s. 173.

⁶³⁰ Öztan(1976), s. 540. ; Bozer/Göle, s. 173. ; Kendigelen/Kırca, s. 269.

⁶³¹ Kendigelen/Kırca, s. 269.

⁶³² Kayar, s.120.

zenginleşmeyi aleyhine zenginleştiği kişiye geri vermek zorundadır. Nitekim bu durum TBK m. 77/1’de açıkça hükme bağlanmıştır⁶³³. Sebepsiz zenginleşme borç ilişkisi kuran bir kaynak olup doğrudan doğruya kanundan kaynaklanmaktadır. Bu nedenle söz konusu ilişki hukuki bir işleme dayanmadığı gibi haksız bir fiile de dayanmamaktadır⁶³⁴.

TBK’ ya göre sebepsiz zenginleşmenin var olabilmesi için yukarıda da anlatıldığı üzere bir tarafın malvarlığında bir artış, diğer tarafın malvarlığında bir azalma ve bunlar arasında bir illiyet bağının bulunması gerekir. Genel hükümlere göre açılan sebepsiz zenginleşme davası kişisel, asli ve bağımsız nitelikte bir davadır⁶³⁵.

Kambiyo senedi düzenlenmiş olması temel ilişkiyi ortadan kaldırmaz, bu nedenle TTK m. 749’da poliçeye özgü madde uyarınca talep zamanaşımına uğramışsa, temel ilişkiye dayanılarak dava açılabilir⁶³⁶. Ancak temel borç ilişkisine dayanabilmek ancak doğrudan doğruya ilişkide bulunanlar açısından mümkündür⁶³⁷.

Aval verenin ödeme yapmak durumunda kalması ve normal olarak TTK hükümleri çerçevesinde lehine aval verilen kişiye rücu edebilmesi için, lehine aval veren kişinin sorumluluğunun doğmuş olması gerekir. Zira lehine aval verilenin sorumluluğunun doğmaması sebebiyle, haksız bir iktisapta bulunan kişiler söz konu ise, aval veren, bu kişilere sebepsiz zenginleşme davası açabilir⁶³⁸.

Kısmi aval durumunda; aval veren, sorumlu olduğu miktardan fazla ödeme yapmış ise fazla ödemenin iadesi lehine aval verilene başvurabileceği gibi TBK’ ya dayanarak sebepsiz zenginleşmeden dolayı hamile de başvurulabilecektir⁶³⁹.

Aval veren, hamile senet borcundan fazla ödeme yaptığı durumda artık ödediği fazla miktarı lehine aval verdiği kimseden isteyemeyecektir. Zira lehine aval verilen ancak poliçe borcunu ödemekle sorumludur. Bu halde aval veren bu fazla ödediği miktar için genel

⁶³³ Eren, s. 840.

⁶³⁴ Eren, s. 841.

⁶³⁵ Eren, s. 842-843.

⁶³⁶ Poroy/Tekinalp, s. 273.

⁶³⁷ Kendigelen/Kırca, s. 270.

⁶³⁸ Aksu, s. 152. ; İpekçi/İlbuldu, s. 39.

⁶³⁹ Toros, s. 133.

hükümlerde düzenlenen sebepsiz zenginleşme hükümlerine dayanarak fazla ödediği miktarı hamilden geri isteyebilecektir⁶⁴⁰.

Genel hükümlere göre sebepsiz zenginleşme davasının açıldığı durumlarda kambiyo senedinden doğan bir hakkın ileri sürülmesi söz konusu olmadığından zamanaşımı hakkında da kambiyo hukuku hükümleri değil, temel/asıl borç ilişkisinin tabi olduğu zamanaşımı süreleri uygulanacaktır⁶⁴¹. Dolayısıyla kambiyo senedinden kaynaklanan zamanaşımı süreleri dolsa dahi temel ilişkiye dayalı talep hakkının ileri sürülmesi mümkün olabilecektir.

6.7. Senet Karşılığının Geçmesinden Doğan Haklar

Police⁶⁴² düzenlenirken asıl olan, düzenleyenin muhataptan bir alacağı bulunmasıdır. Ancak police düzenlenebilmesi için düzenleyenin muhatap nezdinde mutlaka karşılığının bulunması gerekmez⁶⁴³. Karşılıksız da police düzenlenebilir. Düzenleyen ile muhatap arasında karşılık ilişkisinin bulunduğu durumlarda bu karşılık, lehtara, cirantaya ve hamile intikal etmez. Yalnızca polichenin içerdiği alacak hakkı, düzenleyen ile muhatap arasındaki karşılık ilişkisinden bağımsız olarak hamile geçer⁶⁴⁴. Bununla beraber karşılığın hamile devri ile policeye hukuki güven kazandırdığı gibi hamile de bazı haklar sağlar, TTK m. 733’de gösterilen iki halde karşılığın hamile devredildiği kabul edilmiştir⁶⁴⁵.

Karşılık üzerindeki hak kural olarak senetle beraber hamile geçmez. Fakat bazı istisnai durumlarda karşılığın senetle birlikte geçtiği kabul edilir. Bu hallerden ilki düzenleyen hakkında iflasın açılmasıyla beraber, police karşılığının veya düzenleyenin muhatap hesabına alacak olarak geçirdiği diğer paraların geri verilmesi hususunda istem hakkının police hamiline geçmesi durumudur. İkinci durumda ise düzenleyen; karşılık

⁶⁴⁰ Domaniç, s. 201. ; Aksu, s. 151. ; İpekçi/İlbuldu, s. 38. ; Toros, s. 133.

⁶⁴¹ Kendigelen/Kırca, s. 271.

⁶⁴² Bonoda ikili bir ilişki bulunduğu ve nezdinde karşılık olabilecek bir muhatap bulunmadığından, karşılığın devrine yönelik düzenleme bono hakkında uygulanamaz. Bununla birlikte TTK m. 818/1-n’deki yollama nedeniyle, policede karşılığın devrine ilişkin TTK m. 733 hükmü çek hakkında da aynen uygulama alanı bulur. Bkz. Kendigelen/Kırca, s. 153. ; Bozkurt, s. 357.

⁶⁴³ Kendigelen/Kırca, s. 153. ; Bozer/Göle, s. 174. ; Öztan, s. 201.

⁶⁴⁴ Bozer/Göle, s. 174. ; Kendigelen/Kırca, s. 153.

⁶⁴⁵ Bozer/Göle, s. 174.

ilişkisinden dolayı haiz olduğu haklarını devrettiğini poliçede beyan etmişse, adı geçen haklar poliçe hamili kim ise ona ait olacaktır⁶⁴⁶. (TTK m. 733) Birinci halde karşılığın kanuni ikinci halde karşılığın iradi devri söz konusudur.

Karşılığın intikaline yol açan durumun ortaya çıkmasıyla, karşılığı talep hususunda, senedi düzenleyen sahip olduğu haklar senet hamiline geçer. Böylece senedi düzenleyen, muhatap nezdinde tesis etmiş olduğu karşılık üzerinde her türlü tasarruf imkânını kaybeder. Karşılığın iradi olarak devredildiği hallerde, muhataba verilen bu ödeme yetkisinin geri alınması mümkün değildir⁶⁴⁷.

TTK m. 733 uyarınca, poliçe karşılığının hamile geçme şartları mevcutsa, hamile ödemede bulunan aval veren, bu karşılığı dava hakkına sahiptir⁶⁴⁸.

6.8. Tazminat Talep Etme Hakkı

TTK m. 723'te ihbar zorunluluğu düzenlenmiştir. Bu hükme göre ihbar senetten dolayı borç altına girmiş kişileri durumdan haberdar etmek anlamına gelir⁶⁴⁹. İhbar zorunluluğunun en temel amacı borç altına girmiş kişileri durumdan haberdar etmek ise de bunun yanında; borçluların poliçe bedelini hazırlaması, def'iler ileri sürülecekse kanıtların hazır edilmesi, ihtiyati tedbir alınacak ise hazırlık yapılması olanaklarının borçlulara verilmesi gibi amaçlar da içerir⁶⁵⁰. Ek olarak ihbar başvuru giderlerinin yükselmemesi için bazı sorumluların ödemek için hamile başvurmalarına; aynı muhataba güvenmemelerine ve düzenleyen muhatapla iş yaparken dikkatli olunması amaçlarına hizmet eder⁶⁵¹.

Poliçede sorumluluk zincirinin uzun olduğu durumlarda, birbirini takip eden başvurular arttıkça, başvuru masrafları da buna bağlı olarak yükseleceğinden ve kendisine sonradan başvuru borçlular daha yüksek bedeller ödemek zorunda kalacaklarından ve başvuru borçluları arasındaki ilişki müteselsil sorumluluk esaslarına göre olup, hamilin

⁶⁴⁶ Poroy/Tekinalp, s. 285.

⁶⁴⁷ Öztan, s. 202.

⁶⁴⁸ Aksu, s. 152. ; İpekçi/İlbuldu, s. 40. ; Domaniç, s. 202.

⁶⁴⁹ Poroy /Tekinalp, s. 241.

⁶⁵⁰ Poroy /Tekinalp, s. 241.

⁶⁵¹ Poroy /Tekinalp, s. 241.

başvurularını borçlulardan herhangi birine yöneltmesi mümkün olacağından, ihbarın yapılması borçluların hazırlıklı olmaları açısından çok önemlidir⁶⁵².

Hamilin, cirantasına başvurmasıyla başlayan ve senedi düzenleyene kadar devam edip giden ödemeler zinciri, başvuru hakkının kapsamını, poliçe bedeline yapılan eklemelerle, poliçe borcu çok büyük miktarlara ulaşabilir⁶⁵³. Bu nedenle her başvuru borçlusu, henüz kendisine başvurulmamış da olsa, durumu öğrenir öğrenmez, poliçe borcunu ödemek teklifinde bulunabilir; burada poliçedeki genel kuralın aksine kısmi ödemenin alacaklı tarafından reddi mümkündür⁶⁵⁴.

Poliçede imzası bulunan bir kişiye ihbarda bulunulduğu takdirde, kendisine aval veren kişiye de ihbar yapılması gerekir (TTK m. 723/3). Bu halde aval verene ihbar için de lehine aval verilen kişiye ihbar yapılması için öngörülen süreler geçerlidir⁶⁵⁵. Aval verene, lehine aval verdiği kişiden önce gelen şahsın ihbarda bulunması gerekir⁶⁵⁶.

Kabul eden muhataba aval veren kişiye ise ihbar yapılması konusunda ise görüş birliği yoktur. Bir görüşe göre; kanunda bu duruma ilişkin bir hüküm bulunmamaktadır, bu nedenle kabul eden muhataba ihbar yapılmasına gerek olmamakla birlikte, onun lehine aval verene de hamil tarafından ihbar yapılmalıdır. Aksi halde, hamil bundan doğan zararı tazminle yükümlüdür⁶⁵⁷. Ancak TTK m. 723/3'te aval verene ihbarın yapılması lehine aval verilen kişiye ihbar yapılması şartına bağlanmıştır⁶⁵⁸. Bu nedenle kabul eden muhataba karşı ihbar zorunluluğu bulunmadığı gibi bu kişi lehine aval verene de ihbar zorunluluğu bulunmamaktadır. Zira TTK m. 723/3 hükmü açıktır ve aval verene ihbar yapılması durumu

⁶⁵² **Bozgeyik**, s. 153.

⁶⁵³ **Öztan**, s. 153.

⁶⁵⁴ **Öztan**, s. 153.

⁶⁵⁵ **Bozgeyik**, s. 159.

⁶⁵⁶ **Öztan(1976)**, s. 444. ; **Kınacıoğlu**, s. 235.

⁶⁵⁷ **Aksu**, s.112-113. ; **Demirkapı**, s. 173.

⁶⁵⁸ DEMİRKAPI aval verenin her durumda başvuru borçlusu olduğunu savunmakla birlikte bu madde hükmü gereğince muhatap lehine aval verene ihbar zorunluluğu bulunmadığı kabul etmekte ancak bu hükmü bir başvuru borçlusu olan aval verenin diğer başvuru borçlularına kanunen ihbar zorunluluğu ile tanınan korumadan yararlanması gerektiğini, ihbarın aval veren yönünden de yapılması gerektiğinin düzenlenmesi gerektiğini söyleyerek kanun hükmünü eleştirmektedir. Yazara göre burada bir kanun boşluğu söz konusudur. Bkz. **Demirkapı**, s. 173-174.

ancak lehine aval verdiği kişiye ihbarda bulunulması durumunda söz konusu olacaktır. Doktrindeki baskın görüş de bu yöndedir⁶⁵⁹.

İhbarı yapmakla yükümlü olan kimseler bu yükümlülüğü hiç yerine getirmemeleri veya zamanında yerine getirmemeleri sebebiyle meydana gelen zararları karşılamakla yükümlüdürler. Zarar özellikle, ihbarın yapılması neticesinde senet bedeli ile birlikte masraf ve faizleri de içerir.⁶⁶⁰ Kendisine ihbar yapılacak olan kimselerin, zamanında bir ihbarla engellenebilecek olan zararlarının da tazmin edilmesi gerekir⁶⁶¹.

6.9. Aval Veren Def'i Hakkı

Başkasına ait bir hakka karşı kullanılan ve bu hakkı sürekli veya geçici olarak engelleyen ya da sınırlayan karşı hakka, def'i hakkı denir⁶⁶². Bir başka deyişle; def'i hakkı borçlunun özel bir nedene dayanarak borçlanılan edimi yerine getirmekten kaçınma hakkıdır⁶⁶³.

Bir def'i hakkının mevcut olabilmesi için öncelikle def'i hakkı sahibine karşı kullanılacak başka bir hakkın mevcudiyeti gerekir⁶⁶⁴. Def'i hakkının kullanılması, başkasına ait hakkı ortadan kaldırmaz ancak o hakkın def'i hakkı sahibine karşı kullanılmasına engel olur. Böylece hakka sahip olan borçlu, alacaklı tarafından edimin yerine getirilmesi talep edildiği zaman, bunu reddetme, geçici veya kalıcı olarak kaçınma hakkını elde eder⁶⁶⁵. Bu tür def'i hakkına dar anlamda veya teknik anlamda def'i hakkı denir.

Geniş anlamda def'i ise dar/teknik anlamda def'iyle birlikte itiraz kavramını da içine alır. Ancak itiraz ile def'i arasında çeşitli farklar bulunmaktadır. Davalı, davacının ileri sürdüğü olaylara karşılık onun hakkının mevcut olmadığını gösteren olaylar ileri sürmesine

⁶⁵⁹ Öztan(1976), s. 444. ; Bozgeyik, s. 159.

⁶⁶⁰ Bozgeyik, s. 160. ;Kayar, s. 656.

⁶⁶¹ Bozgeyik, s. 160.

⁶⁶² Eren, s. 71. ; Kendigelen/Kırca, s. 85.

⁶⁶³ Öztan (1976), s. 85. ; Eren, s. 72. ; Poroy/Tekinalp, s. 101. ; Kayar, s. 81.

⁶⁶⁴ Eren, s. 72.

⁶⁶⁵ Eren, s. 72.

itiraz denilir⁶⁶⁶. Alacaklının hakkının dayandığı hukuki işlemin şekle aykırılık, borçlunun ayırt etme gücünün bulunmaması, ahlaka aykırı olduğu gibi sebeplerle geçersiz olduğunu ileri sürmesi hakkın doğumuna engel olan bir itirazdır⁶⁶⁷. Borcun ifa edildiği, hak düşürücü sürenin dolduğu gibi durumların ileri sürülmesi ise hakkı sona erdiren itirazdır⁶⁶⁸. Def'i bir hakken itiraz bir olaydır. Dolayısıyla def'i yalnızca hak sahibince itiraz menfaati olan herkes tarafından öne sürülebilir. Ayrıca itiraz re'sen göz önünde tutulur.

Borçlunun kendisinden talepte bulunan alacaklıya karşı sahip olduğu bir savunma aracı olan def'iler kıymetli evrak/kambiyo senedi ile borç altına girenler için de geçerlidir. TBK' da geniş anlamda def' i sözcüğü itirazları da içine alacak şekilde kullanılırken TTK' da da def' i ve itiraz ayrımı yapılmamış olup, def' iler başlığı altında itirazları da kapsayacak şekilde kullanılmıştır⁶⁶⁹.

TTK' da def'iler 825. maddede düzenlenmiştir. Buna göre: ” *Borçlu, emre yazılı bir senetten doğan alacağa karşı ancak senedin geçersizliğine ilişkin veya senet metninden anlaşılan def' ilerle alacaklı kim ise ona karşı, şahsen haiz bulunduğu def'ileri ileri sürebilir. Borçlu ile önceki hamillerden biri veya senedi düzenleyen kişi arasında doğrudan doğruya var olan ilişkilere dayanan def'ilerini ileri sürülmesi, ancak senedi iktisap ederken hamilin bilerek borçlunun zararına hareket etmiş olması hâlinde caizdir.*”

Kambiyo hukukunda def'iler, senet dolayısıyla kendilerinden ödeme istenen düzenleyen, muhatap, ciranta ve aval veren gibi sorumluların ödemedi kaçınmak için ileri sürebilecekleri hususları ifade eder⁶⁷⁰. Ancak bunlardan her birinin ileri sürebileceği def'iler birbirinden farklı olabilir⁶⁷¹.

⁶⁶⁶ Öztan (1976), s. 86.

⁶⁶⁷ Kendigelen/Kırca, s. 85.

⁶⁶⁸ Kendigelen/Kırca, s. 85.

⁶⁶⁹ Öztan (1976), s. 86. ; Kendigelen/Kırca, s. 85. ; Kınacioğlu, s. 190. ; Kayar, s. 81. ; Odman Boztosun, Ayşe (2007) Avalde Def'iler, Terazi Hukuk Dergisi, C. 2, S. 11, 53-70 <<https://www.jurix.com.tr/article/175>> s.e.t. 24.11.2020, s. 53. vd. ; Toros, s. 136.

⁶⁷⁰ Kayar, s. 81.

⁶⁷¹ Kayar, s. 81.

Def'ileri etkilerine göre mutlak ve nispi, maddi özellikleri yönünden senet metninden anlaşılan, senedin geçersizliğine ilişkin ve kişisel def'iler olarak incelemek mümkündür⁶⁷². Doktrinde çok çeşitli ayrımlar bulunmakla birlikte çalışmada kanunda yer alan mutlak-nispi def'i ayrımı çerçevesinde aval verenin ileri sürebileceği def'iler incelenecektir.

6.9.1. Mutlak Def'iler

Mutlak def'iler senet metninden anlaşılan def'iler ile senedin geçersizliğine ilişkin def'ilerken oluşmaktadır. Söz konusu def'ilerini “*mutlak*” sıfatıyla nitelendirilme sebebi herkese karşı ileri sürülebiliyor olmalarından kaynaklanır⁶⁷³.

Aval veren, hamile karşı kambiyo senedindeki borçtan dolayı diğer borçlular ile birlikte müteselsil sorumludur. Bu durumda hamil tarafından aval verene başvurulması halinde aval veren de diğer senet borçluları gibi savunma imkânlarından aynı sınırlamalarla yararlanabilecek, dolayısıyla mutlak def' ileri de ileri sürebilecektir⁶⁷⁴.

Lehine aval verilen kişinin sahip olduğu def'ilerin aval veren tarafından hamile karşı ileri sürebilmesi ise mümkün değildir. (TTK m. 702/1) Bu durumun ilk istisnası aval verilen kimsenin taahhüdünün şekle ait bir nedenle batıl olmasıdır. Bu takdirde aval veren de bu durumu def'i olarak ileri sürebilecektir. Zira bu def'iler zaten senetten anlaşılabilen, görülebilen hususlara ilişkindir. Ayrıca aval verenin, bazı durumlarda lehine aval verilen kişinin sahip olduğu imkânlarla sahip olmaması işin mantığına ters düşer⁶⁷⁵. Örneğin; lehine aval verilenin borcu ödemiş olması, borcun takas olunduğu gibi⁶⁷⁶.

6.9.1.1.Senet Metninden Anlaşılan Def'iler

Senet metninden anlaşılan def'iler senedin ön veya arka yüzünde ya da alonj üzerinde bulunması gereken bir kaydın bulunmamasından veyahut bulunmaması gereken bir kaydın

⁶⁷² Öztan (1976), s. 89. ; Poroy/Tekinalp, s. 99.

⁶⁷³ Ülgen/Helvaci/Kaya ve diğerleri, s. 68.

⁶⁷⁴ Odman Boztosun, s. 58. ; Toros, s. 140.

⁶⁷⁵ Öztan, s. 168.

⁶⁷⁶ Öztan, s. 168.

bulunmasından ya da kaydın içeriğinden kaynaklanan def'ilerdir⁶⁷⁷. Bu kayıtlar senedi elinde bulunduran herkes tarafından görülebilecek kayıtlar olduğundan, bunlarla ilgili def'iler herkes tarafından herkese karşı ileri sürülebilir⁶⁷⁸. Söz konusu kaydın ileri sürülmesi bazı durumlarda teknik anlamda itiraz olup hakkın varlığına ilişkin olabilirken, bazı durumlarda ise teknik anlamda def'i olarak ortaya çıkıp talep hakkına karşı, talebin reddine yönelik bir savunma hakkı verir⁶⁷⁹.

Senedin şekil şartlarındaki eksiklikler senet metninden anlaşılan def'ilere örnek olarak gösterilebilir⁶⁸⁰. Örneğin; poliçe kelimesinin senet üzerine yazılmaması, bono veya çekte imzanın ve düzenlenme tarihinin bulunmaması, şekil şartlarının tam olmasına rağmen senedin vadesinin gelmemiş olması, zamanaşımı, poliçe ve bonoda geçerli olmayan bir vade türünün yazılmış olması (TTK m. 703.) kambiyo senetlerinde geciktirici şart gibi soyutluğu ortadan kaldıran bir kaydın bulunması, senetteki ciro zincirinin kopuk olması, zamanaşımı sürelerinin geçirilmiş olması gibi⁶⁸¹.

Ciro zincirinin kopuk olması halinde hamilin meşru hamil olmadığı iddiası da senet metninden anlaşılan def'i olarak kabul edilmektedir⁶⁸². Zira kambiyo senetlerinde borçluya başvuran hamilin, senedi elinde bulundurması ve onu düzgün bir ciro zinciriyle devralmış olması gerekir, ciro ise kambiyo senedi üzerine veya senede bağlı olan ve alonj üzerinde yazılır.

Senedin protesto edilmemesi de senet metninden anlaşılabileceği için herkese karşı bir def' i olarak ileri sürülebilir. Asıl borçlu sıfatını haiz aval veren dışındaki, avalistler, senedin protesto edilmemesi nedeniyle kendisine başvurulamayacağını ileri sürme hakkına sahiptir⁶⁸³.

⁶⁷⁷ Ülgen/Helvaci/Kaya ve diğerleri, s. 70.

⁶⁷⁸ Kayhan, s. 75. ; Ülgen/Helvaci/Kaya ve diğerleri; s. 70.

⁶⁷⁹ Ülgen/Helvaci/Kaya ve diğerleri; s. 70.

⁶⁸⁰ Kınacıoğlu, s. 194.

⁶⁸¹ Bahtiyar, s. 31.

⁶⁸² Kayar, s. 84.

⁶⁸³ Toros, s. 145.

Senet üzerine düzenleyen, muhatap ve ciranta gibi ilgililer tarafından konulan kayıtlar da senet metninden anlaşılan def'ilerdir⁶⁸⁴. Senet üzerinde, senet bedelinin tamamının ya da bir kısmının ödendiğine dair bir kaydın bulunması halinde borçlu bu kayıtlara dayanarak her hamile karşı def'i ileri sürebilir. Ancak borcun tamamen veya kısmen ödenmiş olmasına rağmen, senede bununla ilgili bir kayıt konulmamış ise sadece kişisel def'i söz konusu olacaktır⁶⁸⁵. Aval veren de, senede kendi koyduğu kayıtların yanı sıra lehine aval verdiği kişinin koyduğu kayıtlara dayanarak, senet metninden anlaşılan def'iyi ileri sürebilir⁶⁸⁶.

Hamilin poliçe bedelinin ödenmesi için başvurusu halinde, kambiyo senedinden doğan talebin zamanaşımına uğradığı yönündeki def' i herkese karşı ileri sürülebilen ve senet metninden anlaşılabilen bir def'idir. Aval veren kimin lehine aval verdiyse borcun ödenmesinden onun gibi sorumlu olduğu için, lehine aval verdiği kişinin tabi olduğu zamanaşımı süresi önem kazanacaktır⁶⁸⁷.

Senet metninden anlaşılan def'iler kendisinden talepte bulunan herkes tarafından, herkese karşı ileri sürülebilen olduğu ifade edilmiş ise de senet metninden anlaşılmakla birlikte sadece ilgili kaydı koyan kişi tarafından ileri sürülebilen def'iler de mevcuttur⁶⁸⁸. Örneğin; ödememeden sorumsuzluk, sadece sorumsuzluk kaydı koyan ciranta tarafından kendisine başvuran hamile karşı ileri sürülebilecektir⁶⁸⁹.

6.9.1.2.Senedin Geçersizliğine İlişkin Defiler

TTK m. 659/1 ve 825/1'de hatalı olarak “*senedin geçersizliğine ilişkin*” def'ilerden söz edilmiş ise de, aslında bu def'ilerin ileri sürülebilmesi için şeklen geçerli bir senet

⁶⁸⁴ Kayar, s. 84.

⁶⁸⁵ Kınacıoğlu, s. 195.

⁶⁸⁶ Aksu, s. 119.

⁶⁸⁷ Öztan, s. 46. ; Toros, s. 145.

⁶⁸⁸ Ülgen/Helvaci/Kaya ve diğerleri, s. 69. ; Örneğin, TTK m. 685 uyarınca cirantanın koyduğu sorumsuzluk kaydı ile ciro yasağı

⁶⁸⁹ Kaya/Tatlı, s. 29.

bulunmalıdır⁶⁹⁰. Senet şeklen geçerli olduğu halde, senet ile taahhüt altına girenlerden biri veya birkaçı için geçersiz olabilir⁶⁹¹.

Senedin geçersizliğine ilişkin def'iler, senet metninden anlaşılan def'ilerin aksine kural olarak senedin ön ve arka yüzünden ya da alonj üzerinden anlaşılamayan def'ilerdir. Bu nedenle herkes tarafından ileri sürülemez, sadece geçersizlik def'i kişiliğinde doğan kişi tarafından herkese karşı ileri sürülebilecektir⁶⁹². Senedin geçersizliğine ilişkin def'iler ehliyetsizlik (TTK m. 677), sahtelik (imza taklidi), temsil yetkisinin bulunmaması veya aşılması gibi hallerin yanında imzanın zorla attırılması halini de kapsamaktadır⁶⁹³. Korkutma hali de Yargıtay tarafından geçersizlik def'i olarak kabul edilmektedir⁶⁹⁴.

Aval veren el yazısı ile imza yerine, parmak basmak veya herhangi bir mekanik aletle imza atmak yoluyla aval vermiş ise bu durumda aval geçerli olmayacak aval veren de bu beyanından dolayı sorumlu tutulamayacaktır. Burada imzanın bağlayıcılığı değil varlığı ile ilgili bir durum söz konusudur⁶⁹⁵. Geçerli bir imzanın yokluğu kambiyo taahhüdünün yokluğu sonucunu doğuracağından, kendisine başvurulması halinde aval veren, yokluğu ileri sürecektir. Senetteki imzalardan birinin sahte olması durumunda da imzası sahte olan kişi açısından senet hükümsüzdür. Ancak yalnızca bu kişi tarafından herkese karşı senedin hükümsüz olduğu ileri sürülebilecektir, senette imzası bulunan diğer kişiler imzaların bağımsızlığı ilkesi gereğince bu def' iyi ileri süremezler⁶⁹⁶.

Hata, hile veya tehdit altında imza atılması durumunda buna ilişkin def'ilerin ileri sürülüp sürülemeyeceği hususu tartışmalıdır. Bir görüşe göre; irade bozukluğu halleri sakat da olsa bir iradenin açıklanması anlamına geldiği için bu anlamda mutlak def'i teşkil etmez⁶⁹⁷. Diğer bir görüşe göre ise; senedin imzalanmasına irade bozukluğuyla da olsa katılan ya da kendi davranışı ile bir hukuki görünüşün meydana gelmesi için katkıda bulunan kimseler bu durumları yalnızca kişisel def'i yoluyla ileri sürebilirler. Buna karşılık

⁶⁹⁰ Bahtiyar, s. 31.

⁶⁹¹ Bahtiyar, s. 31.

⁶⁹² Ülgen/Helvaci/Kaya ve diğerleri, s. 71.

⁶⁹³ Ülgen/Helvaci/Kaya ve diğerleri, s. 71.

⁶⁹⁴ Ülgen/Helvaci/Kaya ve diğerleri, s. 71.

⁶⁹⁵ Odman Boztosun, s. 61.

⁶⁹⁶ Kayıhan, s. 76.

⁶⁹⁷ Ülgen/Helvaci/Kaya ve diğerleri, s. 70.

senet borçlusunun, bir hukuki görünüşün meydana gelmesi için katkıda bulunmadığı durumlar senedin hükümsüzlüğüne ilişkin def'i olarak kabul edilmeli ve herkese karşı ileri sürülebilmelidir⁶⁹⁸. Bir başka görüş ise böyle bir ayrıma gidilmeksizin hata, hile ve korkutma gibi irade bozukluklarının da kambiyo taahhüdü borçlusuna kendisinden talepte bulunan herkese karşı ileri sürebileceği mutlak def'i hakkı verir^{699 700}.

Burada somut olayın özelliklerine bakılarak karar verilmesi gerektiğine ilişkin görüş isabetlidir. Aval veren yönünden irade sakatlığı durumunu incelemek gerekirse; aval verenin iradesinin sakatlanmasında kendi kusuru var ise bu durumu geçersizlik def'i olarak ileri süremeyecektir. Ancak irade sakatlığı aval verenin kusuruna dayanmıyorsa aval veren bu durumu def'i olarak ileri sürebilecektir.

6.9.2. Nispi (Kişisel) Def'iler

Nispi def'iler ise mutlak def'ilerden farklı olarak herkese karşı ileri sürülemezler. Başka bir deyişle, nispi def'ilerde, def'iyi ileri sürecekt kişiler de def'inin kendisine karşı ileri sürüleceği kişiler de sınırlandırılmıştır⁷⁰¹.

Kişisel def'iler kambiyo senetlerinde, borçlunun belirli bir kambiyo alacaklısı ile arasındaki herhangi bir ilişkiden doğan, yalnızca o ilişki sebebiyle, sadece o kişiye karşı

⁶⁹⁸ KAYAR'a göre; tehdit veya hile ile senedi iyiniyetli olarak iktisap edenler dâhil olmak üzere herkese karşı ileri sürülebilir. Zira hile ya da tehdit altında senedi imzalayan kimse, hukuki görünüşün ortaya çıkması için bir katkıda bulunmamıştır. Buna karşılık hata ve gabin ile kambiyo senedi düzenlenmiş olması şahsi def'i kapsamına girer. Burada irade bozukluğu söz konusu olsa da kendi kusuru ile hataya düşen ya da gabinli de olsa senet bedelini borçlanan kimsenin bir hukuki görünüşün meydana gelmesinde katkısı vardır. Yazar ayrıca geçici olarak temyiz kudretini kaybeden kişi bakımından da temyiz gücünü kendi kusuru ile kaybedip kaybetmediği yönünden benzer bir ayrıma gitmiştir. Bkz. **Kayar**, s. 82.

⁶⁹⁹ **Çamoğlu**, s. 27.

⁷⁰⁰ DEMİRKAPI'ya göre ise kambiyo sözleşmesinin oluşumunda hata, hile ve tehdit ile oluşan irade bozukluğu halinde, bunların aval veren tarafından doğrudan ilişkide bulunan hamile karşı ileri sürülmesi mümkündür. Ancak bu tip def'ilerin iyi niyetli üçüncü kişilere karşı ileri sürülemeyecektir. Diğer yönden hilenin üçüncü kişilere karşı ileri sürülmesi mümkün olmalıdır. İkrahalinde ise aval verenden kaynaklanan bir görünüş olmadığından bunun doğrudan ilişki içinde bulunan hamillere ve iyiniyetli üçüncü kişilere karşı ileri sürülebilmesi gerekir. Bkz. **Demirkapı**, s. 183-184.

⁷⁰¹ **Kaya/Tatlı**, s. 29.

ileri sürebileceği def'ilerdir⁷⁰². Kişisel def'iler senedin düzenlenmesinden bağımsız ilişkilerden doğar ve kural olarak sadece o ilişkinin tarafları arasında hüküm ifade eder⁷⁰³.

Senet borçlusu, hamile karşı şahsen sahip olduğu def'ileri ileri sürebilir. Dolayısıyla aval veren de kendisine başvuran hamile karşı, sahip olduğu kişisel def'ilere dayanarak ödemeyi reddedebilir⁷⁰⁴. Bu def'iler, taraflar arasında kambiyo taahhüdünde bulunulmasına neden olan temel ilişkiden ya da temel ilişki dışındaki herhangi bir ilişkiden de doğabilir. Lehine aval verilen kişinin hamile karşı ileri sürebileceği kişisel def'ilerin, aval veren tarafından hamile karşı ileri sürülmesi TTK m. 687'deki sınırlama gereğince mümkün değildir⁷⁰⁵.

Kişisel def'iler yalnızca ilgililer arasında ileri sürülebilmesi kambiyo senetlerindeki soyutluk ilkesinin bir sonucudur⁷⁰⁶. Bu ilke gereğince aval veren kural olarak düzenleyene veya önceki hamillerden birine karşı sahip olduğu kişisel def'ileri kendisinden ödeme talep eden hamile karşı ileri süremeyecektir⁷⁰⁷.

Kişisel def'inin kaynağı kambiyo senedi verilmesinin temelinde yatan ilişki olabileceği gibi ilgililer arasında yapılmış özel bir anlaşma (hatır anlaşması, yeni bir vadenin kararlaştırılması vb.) ya da senetten kaynaklanan mevcut bir talep hakkına ilişkin özel bir durum (ibra sözleşmesi, başvuru hakkının düşmesi, hakkın kötüye kullanılması vb.) olabilir⁷⁰⁸. Def'inin dürüstlük kuralına (TMK m. 2) aykırı olmaması gerekir. Dürüstlük kuralına aykırılık kişisel def'i olarak ileri sürülebilir⁷⁰⁹. Bunun dışında TMK m. 2'ye def'i olarak dayanmak kamu güvenliği ile bağdaşmaz⁷¹⁰.

⁷⁰² Poroy/Tekinalp, s. 108. ; Öztan, s. 47. ; Kınacıoğlu, s. 200. ; Kaya/Tatlı, s. 29.

⁷⁰³ Can, s. 25. ; Kayıhan, s. 78.

⁷⁰⁴ Odman Boztosun, s. 61.

⁷⁰⁵ Öztan(1976), s. 471.

⁷⁰⁶ Poroy/Tekinalp, s. 109. ; Kınacıoğlu, s. 26-27. ; Kayar, s. 84.

⁷⁰⁷ Odman Boztosun, s. 61-62.

⁷⁰⁸ Öztan, s. 47.

⁷⁰⁹ Poroy/Tekinalp, s. 101.

⁷¹⁰ Poroy/Tekinalp, s. 101.

Uygulamada ortaya çıkan senedin hatır senedi veya teminat senedi olduğuna ilişkin def'iler de kişisel def'i olarak ileri sürülebilir. TTK m. 825/2⁷¹¹ de yer alan durum söz konusu olmadığı sürece senedi devralan üçüncü kişilere karşı bu def'ileri ileri süremeyecektir. Nama yazılı senetler yönünden alacağın devri hükümleri (TBK m. 183 vd.) uygulandığı için, bu def'iler nama yazılı senetlerde senedi devralan üçüncü kişilere karşı da ileri sürülebilecektir⁷¹². Bu durumda hatır ya da teminat senedinin varlığını iddia eden taraf, iddiasını yazılı delille ispatlamalıdır⁷¹³. Bununla birlikte hatır veya teminat senedi olduğuna yönelik yazılı delil başlangıcı varsa bu durumun ispatı için tanık dinlenebilir⁷¹⁴.

Kişisel def'ilerin ancak ilgililer arasında ileri sürülebilmesi kuralının bazı istisnaları vardır; bu istisnai durumların varlığı halinde borçlu kendisiyle doğrudan ilişkisi bulunmayan bir hamile karşı da kişisel def'ileri ileri sürebilecektir⁷¹⁵.

⁷¹¹ TTK M. 825/2 “Borçlu ile önceki hamillerden biri veya senedi düzenleyen kişi arasında doğrudan doğruya var olan ilişkilere dayanan def'ilerin ileri sürülmesi, ancak senedi iktisap ederken hamilin bilerek borçlunun zararına hareket etmiş olması hâlinde caizdir.”

⁷¹² **Kayıhan**, s. 79. ; **Bahtiyar**, s. 36.

⁷¹³ HMK m. 201 “Senede bağlı her çeşit iddiaya karşı ileri sürülen ve senedin hüküm ve kuvvetini ortadan kaldıracak veya azaltacak nitelikte bulunan hukuki işlemler ikibinbeşyüz Türk Lirasından az bir miktara ait olsa bile tanıkla ispat olunamaz.” (2021 itibariyle bu miktar 4.880,00 TL olarak belirlenmiştir)

⁷¹⁴ **Kayıhan**, s. 80.

⁷¹⁵ **Öztan**, s. 48. ; Örneğin senedin medeni hukuk esaslarınca devralınmış olması, senedin protestoya uğradıktan veya gerekli işlemlerin zamanında yapılmaması dolayısıyla başvuru hakkının kaybindan sonra ciro edilmiş olması vb.

7. AVAL VERENİN SORUMLULUKLARI

7.1. Sorumluluğun Niteliği

Kambiyo senetlerinde borçlular; TTK m. 713/1 gereğince muhatap, düzenleyen, lehtar, cirantalar, bunlar lehine aval verenler ve araya girmek sureti ile poliçeyi kabul edenlerdir. Poliçe üzerinde imzası bulunan düzenleyen, ciranta ve aval veren o poliçenin yapılan havaleye uygun olarak, kabul edileceğini, ödeme yerinde ve zamanında ödeneceğini garanti ederler⁷¹⁶. Son hamil, kabul edilmeme veya ödenmeme halinde başvuru borçlularına başvurduğu durumda; daha önce kendisi tarafından ifa edilen bir borca dayanmamaktadır⁷¹⁷. Hamilin başvuru hakkı kanunla belirlenen garanti fonksiyonun bir sonucudur⁷¹⁸. Bu garanti bir kambiyo sorumluluğudur⁷¹⁹.

Poliçe üzerindeki imzası sebebiyle, poliçe borcunun ödenmesinden dolayı bu şekilde sorumlu tutulabilecek kimseler, asıl borçlular ve başvuru borçluları olmak üzere iki gruba ayrılabilir⁷²⁰. Poliçede kabul eden muhatap, bonoda ise düzenleyen senedin asli borçlusudur. Bu kimselerin sorumluluğu birinci derecedir⁷²¹. Diğerleri ise, başvuru borçluları olarak adlandırılır ve sorumlulukları ikinci derecedir⁷²². Asli borçlu kendisinden öncelikle ödeme talep edilebilecek ve yapacağı ödemeye tüm senet borçlularını borçtan kurtarabilecek olan kişilerdir⁷²³. Her iki grupta yer alan sorumluların, sorumluluk kaynağı senet olmakla birlikte, başvuruya ilişkin maddi ve usulî şartlar farklıdır⁷²⁴. Bu bakımdan aval verenin sorumluluğunun niteliğini belirlemek önem arz etmektedir.

⁷¹⁶ Öztan, s. 138. ; Poroy/Tekinalp, s. 232.

⁷¹⁷ Poroy/Tekinalp, s. 232.

⁷¹⁸ Çamoğlu, s. 74. ; Öztan, s. 138.

⁷¹⁹ Poroy/Tekinalp, s. 232.

⁷²⁰ Bozer/Göle, s. 146. ; Kayıhan, s. 97. ; Öztan, s. 138. ; Ülgen/Helvaci/Kaya ve diğerleri, s. 214.

⁷²¹ Ülgen/Helvaci/Kaya ve diğerleri, s. 214. ; Öztan, s. 139. ; Poroy/Tekinalp, s. 232. ; Bahtiyar, s. 98.

⁷²² Öztan, s. 139. ; Bahtiyar, s. 98. ; Poroy/Tekinalp, s. 232.

⁷²³ Bozkurt, s. 66.

⁷²⁴ Ülgen/Helvaci/Kaya ve diğerleri, s. 214.

Asıl borçlu- başvuru borçlusu ayrımı yalnızca poliçe ve bonoda söz konusudur. Çekte muhatap bankanın; belirtildiği gibi kendi çekini kabul etmesi yasaktır ve bu işlem sonuç doğurmaz⁷²⁵. Banka kendi çekinde hiçbir şekilde kambiyo zincirine giremez, bunun yarattığı doğal sonuç ise çekin sadece başvuru borçluları bulunmaktadır⁷²⁶.

Aval verenin sorumluluğunun niteliği açısından bu ikili ayrıma göre hangi kategoriye girdiği noktasında doktrinde farklı görüşler bulunmaktadır.

Doktrinde hakim olan görüşe göre; poliçede kabul eden muhatap ve bonoda düzenleyen lehine aval veren kişi de asli borçlu konumundadır⁷²⁷. Bunlar dışındakiler ve bunlar lehine aval verenler ise başvuru borçlusudur. TTK 'ya göre, kabul eden muhatap lehine aval veren kimse, lehine aval verdiği kişi gibi sorumludur. Bu görüşe göre asıl borçlu lehine aval veren kişinin yetkisiz veya yetkisini aşan temsilcileri de asli borçlu sıfatını haizlerdir⁷²⁸. Hamil poliçeyi kabul etmiş muhataba, bonoda düzenleyene ve bunlar lehine aval verenlere karşı ödememe protestosu çekmeye gerek olmaksızın zamanaşımı süresi içerisinde başvurarak senet bedelinin ödenmesini isteyebilir⁷²⁹. TTK'da belirtilen sürelerin kaçırılması halinde yetkili hamil, başvuru borçlularına başvuramayacak ancak kabul eden muhatap ve onun lehine aval verenin sorumluluğu devam edecektir⁷³⁰.

Asıl borçlu sıfatının bulunduğu hallerde aval veren tarafından yapılan ödeme, senetten doğan borçları, bütün başvuru borçluları açısından da sona erdirecektir. Ancak bu halde poliçede kabul eden muhatap, bonoda düzenleyenin, kendi lehine aval vererek hamile ödeme yapan avaliste karşı senetten doğan yükümlülüğü devam eder⁷³¹.

DEMİRKAPI'ya göre; aval verenin sorumluluğu kambiyo taahhüdü olarak nitelendirilebilir. Kambiyo senedinden dolayı sorumlu olanlar, kambiyo taahhüdünde bulunan kişiler incelendiğinde poliçenin asıl sorumlusu kabul edendir. Aval veren diğer

⁷²⁵ Bozkurt, s. 65.

⁷²⁶ Bozkurt, s. 65.

⁷²⁷ Bozer/Göle, s. 147. ; Karayalçın, s. 141. ; Can, s. 107. ; Bozgeyik, s. 34-35. ; Kayıhan, s.156. ; Bahtiyar, s. 98. ; Bozkurt, s. 66. ; Kaya/Tatlı, s. 80.

⁷²⁸ Ülgen/Helvaci/Kaya ve diğerleri, s. 214. ; Karayalçın, s. 141.

⁷²⁹ Bozer/Göle, s. 147.

⁷³⁰ Öztan, s. 166.

⁷³¹ Bozgeyik, s. 34-35.

sorumlular gibi, poliçe asıl sorumluya ibraz edilip, ödeme gerçekleştiği takdirde sorumlu olmaktadır. Bu nedenle poliçenin asıl borçlusu olmayan, aval verenin başvuru sorumlusu olduğu sonucuna varılmaktadır. Yazara göre TTK'ya göre poliçe bedelinin ödenmesinin aval yoluyla temin edebilecek ve aval ilişkisi, aval veren kişi dışında bir kişinin poliçeyi ödemesi temin edilerek kurulduğundan, aval verenin poliçeyi ödeyen son kişi olmaması gerekmektedir⁷³². Zira ödemeyi düzenleyen hükümlerde, açıkça poliçeyi ödeyecek kişinin muhatap olduğu düzenlenmiştir. Bu durumda, ibrazın mutlaka muhataba yapılması gerekmektedir. Lehine aval verilen kişi, muhatap olsa dahi ibrazın aval verene yapılması mümkün değildir⁷³³. Aynı zamanda ödememe protestosu çekilecek kişi de kanun hükümleri gereğince aval veren değil muhataptır. Bu nedenlerle aval veren bir başvuru borçlusudur; kabul eden muhatap lehine ya da diğer kambiyo sorumlularının lehine verilip verilmediğine bakılmaksızın başvuru sorumlusudur⁷³⁴.

AKSU'ya göre de aval veren, her durumda başvuru borçlusu konumundadır⁷³⁵. Aval veren, poliçede kabul eden muhatap veya bonoda düzenleyen lehine aval verse dahi, hamil başvurma hakkını haiz olmadıkça, aval verene başvuramaz⁷³⁶. Zira, asıl borçlu senet bedelini öderse veya tevdi ederse, ödenen veya tevdi edilen oranda kambiyo senedinden doğan borç, diğer tüm sorumlular bakımından sona erer. Bu durumda poliçe (bono), kambiyo senedi olma özelliğini kaybeder⁷³⁷. Oysa, kimin lehine aval verirse versin, aval veren, senet bedelinin tamamını ödediği durumda dahi, kambiyo senedinden doğan borç sona ermez⁷³⁸. Aksine, aval veren, TTK m. 702/3 uyarınca, poliçeden dolayı lehine taahhüt altına girmiş olduğu kişiye ve ona poliçe gereğince sorumlu olan kişilere karşı, poliçeden doğan hakları iktisap eder. Yazara göre TTK m. 702/1'de düzenlenen, aval veren kişinin, kimin için taahhüt altına girmişse aynen onun gibi sorumlu olacağı hükmüne dayanılarak aval verenin asıl borçlu da olabileceği sonucuna varılamaz. Çünkü TTK m. 702/1 ile 702/3 birlikte değerlendirilmelidir⁷³⁹.

⁷³² Demirkapı, s. 153-156.

⁷³³ Demirkapı, s. 153-156.

⁷³⁴ Demirkapı, s. 153-156.

⁷³⁵ Aksu; s. 104-107.

⁷³⁶ Aksu; s. 104-107.

⁷³⁷ Aksu; s. 104-107.

⁷³⁸ Aksu; s. 104-107.

⁷³⁹ Aksu; s. 104-107.

Kanımızca TTK m. 703/1’de yer alan aval veren kişinin, kimin için taahhüt altına girmişse aynen onun gibi sorumlu olur hükmü karşısında asıl borçlu sıfatını haiz poliçede kabul eden muhatap, bonoda düzenleyen lehine aval verildiği durumda aval verenin başvuru borçlusu olarak nitelendirilmesi yerinde olmayacaktır. Zira hamil asıl borçlu lehine aval veren kişi ödememe protestosu çekmeye gerek olmaksızın zamanaşımı süresi içerisinde başvurarak senet bedelinin ödenmesini isteyebilecek ve TTK’da belirtilen sürelerin kaçırılması halinde, başvuru borçlularına başvuramayacak ancak kabul eden muhatap ve onun lehine aval verenin sorumluluğu devam edecektir. Aval verenin sorumluluğun niteliğini her durumda başvuru borcu olarak nitelendiren görüşün temelinde kimin lehine aval verirse versin, aval veren, senet bedelinin tamamını ödediği durumda dahi, kambiyo senedinden doğan borç sona ermeyeceği görüşü yer almaktadır. Ancak asıl borçlu sıfatının bulunduğu hallerde aval veren tarafından yapılan ödeme, senetten doğan borçları, bütün başvuru borçluları açısından sona erdirecek, poliçede kabul eden muhatap, bonoda düzenleyenin, kendi lehine aval vererek hamile ödeme yapan avaliste karşı senetten doğan yükümlülüğü devam edecektir. Bu durum asıl borçlu lehine aval verenin sorumluluğunu ikincil nitelikte olması anlamına gelmez. Buna karşın aval veren başvuru borçluları lehine aval verdiyse artık buradaki sorumluluğu başvuru sorumlusu niteliğindedir

7.2. Sorumluluğun Kaynağı

Aval verenin sorumluluğu senede dayanır ve kambiyo taahhüdünden kaynaklanan tek taraflı hukuki işlemde doğar⁷⁴⁰⁷⁴¹. TTK m.702/1’de yer alan “*Aval veren kişi, kimin için taahhüt altına girmişse aynen onun gibi sorumlu olur.*” hükmüyle aval verenin sorumluluğunun sınırları çizilmiştir. Kanunla belirlenen bu sınırın yanı sıra aval veren de kendi sorumluluğunun sınırlarını ancak kanunun cevaz verdiği hallerde belirleyebilecektir⁷⁴².

⁷⁴⁰ Aksu, s. 102. ; Toros, s. 159.

⁷⁴¹ DEMİRKAPI, aval verenin sorumluluğunu kaynağının avalin oluşmasını sağlayan sözleşme olduğunu söylemektedir. Yazara göre, aval verenin teminat verme yönünden iradesi bulunmakta ve bu poliçe üzerinde şekillenmekte, poliçenin iadesi ve karşı tarafça kabulü bir sözleşme oluşması için yeterlidir. Her ne kadar sorumluluğun kaynağı sözleşme olmakla birlikte, sorumluluk kanun tarafından şekillenmiştir. Bkz. Demirkapı, s. 153.

⁷⁴² Aksu, s. 102. ; Demirkapı, s. 153.

7.3. Sorumluluğun Kapsamı ve İradi Olarak Sınırlandırılması

Aval verenin sorumluluğu TTK m. 725'te yer alan "*Hamilin Hakkı*" ve TTK m. 726'da yer alan "*Ödeyen Kişinin Hakkı*" başlıklı maddelerle belirlenecektir.

Hamilin başvuru hakkının kapsamı kanunda tahdidi olarak sayılmıştır. Bu kapsamın herhangi bir şekilde değiştirilmesi mümkün değildir⁷⁴³. Kanunda sayılan hususlarla karşılanmayan bir borcunun olması durumunda, hamil bunu ancak asıl borç ilişkisine dayanarak talep edebilecektir⁷⁴⁴. Hamilin başvuru hakkının kapsamı kambiyo borçlusunu olan aval verenin sorumluluğunun kapsamını da belirleyecektir.

TTK m. 725'e göre başvuru hakkını kullanan hamil; ilk olarak poliçenin kabul edilmemiş veya ödenmemiş olan bedelini ve şart kılınmışsa işlemiş faizini isteyebilecektir. Ticari işlerde taraflar faiz oranını serbestçe belirleyebilir. Bu kural gereğince düzenleyen temerrüt faizi oranını poliçede gösterebilir⁷⁴⁵. Hamil ikinci olarak vadenin gelmesinden itibaren işleyecek faizi isteyebilecektir. Bu faiz temerrüt faizidir⁷⁴⁶. Hamil ayrıca protestonun ve hamil tarafından tebliğ olunan ihbarların giderleriyle diğer giderleri ve poliçe bedelinin binde üçünü aşmamak üzere komisyon ücretini isteyebilir. Hamilin masrafları talep edebilmesi için, masraflar bunu yapmaya yetkili hamil veya temsilcisi tarafından yapılmış olmalıdır⁷⁴⁷. Hamilin gereksiz veya lüks sayılabilecek masrafları talep etme hakkı yoktur⁷⁴⁸.

⁷⁴³ **Bozgeyik**, s. 53.

⁷⁴⁴ **Öztan**, s. 150.

⁷⁴⁵ **Poroy/Tekinalp**, s. 241.

⁷⁴⁶ TTK m. 9 delaletiyle uygulanan 3095 Sayılı Kanunun (Faiz Kanunu) 2. maddesine göre bir miktar paranın ödenmesinde temerrüde düşen borçlu, sözleşme ile aksi kararlaştırılmamış ise yıllık %9 temerrüt faizi ödemek zorundadır. Bununla birlikte hamil dilerse ticari nitelik taşıyan bu işten dolayı ticari işlerde uygulanacak temerrüt faizini talep edebilecek, senede düşülecek bir kayıt ile bu oranın üzerinde bir temerrüt faizi kararlaştırılabilecektir. **Poroy/Tekinalp**, s. 241-242. ; **Kendigelen/Kırca**, s. 261.

⁷⁴⁷ **Bozgeyik**, s. 67.

⁷⁴⁸ **Bozgeyik**, s. 67.

TTK m. 726'ya göre senet bedelini ödeyen kişi ise; ödemiş olduğu tutarın tamamını, ödeme tarihinden itibaren bu tutarın faizini, yaptığı giderleri ve poliçe bedelinin binde ikisini aşmamak üzere komisyon ücretini isteyebilecektir.

Kapsamı kanunla belirlenen bu sorumluluk aval verenin iadesiyle kanunun izin verdiği ölçüde sınırlanabilmektedir. Aval beyanının geçerli olabilmesi için kayıtsız ve şartsız yapılması gerekir. Ancak bu durumun istisnası kısmi avaldır. Aval veren, senet bedelinin belirli bir kısmıyla sorumlu olacağını belirtebilir. Ancak aval veren, bu sınırlamayı açıkça belirtmeli ve senet üzerine yazmalıdır.

7.4. Aval Verene Başvurma Hakkı

7.4.1. Genel Olarak

Başvurma hakkı; hamilin başvuru borçlularına karşı, poliçenin muhatap tarafından kabul edilmemesi veya kabul edilmesine rağmen vadede ödenmemesi durumunda ve kanunda belirlenmiş maddi ve şekli koşulları yerine getirmek kaydıyla kullanabileceği poliçeye bağlı bir talep hakkıdır⁷⁴⁹. Başvuru borçlularının hamile karşı sorumluluğu müteselsil sorumluluk olduğundan, başvurma hakkı; herhangi bir sıraya uyulmaksızın başvuru borçlularından herhangi birine başvurularak kullanılabilir⁷⁵⁰. Ayrıca müteselsil sorumluluk hükümleri gereğince hamil başvurduğu borçluya bağlı kalmak zorunda değildir⁷⁵¹. Başvurulan kişi tarafından kendisine ödeme yapılmadığı sürece, hamil kendisinden önce gelen her borçluya başvurabilir⁷⁵². Ancak yalnızca öngörülen maddi ve şekli şartları yerine getiren hamil, başvuru hakkına sahip olur ve poliçeden sorumlu olan kişileri takip ederek alacağını onlardan tahsil edebilir⁷⁵³.

⁷⁴⁹ **Bozgeyik**, s. 25. ; **Çeker, Mustafa** (2014) Ticaret Hukuku, 8. Baskı, Adana, Karahan Kitabevi, s. 533. ; **Kayar**, s. 647.

⁷⁵⁰ **Poroy /Tekinalp**, s. 219. ; **Ülgen/Helvaci/ Kendigelen ve diğerleri**, s. 197.

⁷⁵¹ **Poroy/Tekinalp**, s. 219.

⁷⁵² **Poroy/Tekinalp**, s. 219.

⁷⁵³ **Çeker**, s. 533.

7.4.2. Aval Verene Başvurulmasının Şartları

Aval verene karşı başvuru hakkının kullanılabilmesi için belirli şartların gerçekleşmesi gerekir. Buradaki şartlar avalin maddi ve şekli şartlarından farklı olarak aval verene ödeme amacıyla başvurulabilmesi için aranan şartları oluşturmaktadır⁷⁵⁴.

7.4.2.1. Maddi Şartlar

Başvuru hakkının ortaya çıkması için öncelikle maddi şartların gerçekleşmesi gerekir. Maddi şart kavramı, başvuru hakkının doğması için öngörülen hallerin mevcut olmasını ifade eder⁷⁵⁵. Başvuru hakkının maddi şartları vadede veya vadeden önce oluşabilir. Vadede başvuru hakkı, poliçe kısmen veya tamamen ödenmemişse; vadeden önce başvuru hakkı, kabulden tamamen veya kısmen kaçınılmış, muhatap iflas etmiş, ödemelerini tatil etmiş, aleyhindeki herhangi bir icra takibi semeresiz kalmışsa veya kabul için arz edilmesi yasaklanan bir poliçenin düzenleyeni iflas etmişse kullanılabilir (TTK m. 713).

7.4.2.1.1. Senedin Ödenmemesi

Hamilin başvuru hakkını kullanabilmesi için poliçenin vadesinin gelmiş olması, hamil tarafından poliçenin muhataba gereği gibi ibraz edilmesi ve bu ibraz neticesinde muhatapın poliçeyi kısmen veya tamamen ödenmemesi gerekir. Hamilin muhataba sunduğu taleplerden sadece biri bile sonuçsuz kalırsa başvurma hakkı doğmuş kabul edilir⁷⁵⁶.

Ödeme için ibrazın muhataba veya araya girerek kabul eden kişiye, muhatapın tüzel kişi olması halinde yetkili organına, muhatap fiil ehliyetinden yoksunsa kanuni temsilciye, birden fazla muhatap varsa, senedin bunların hepsine ibraz edilmesi gerekir⁷⁵⁷. Ancak ödemede bulunacak başka bir kişi gösterilmişse poliçenin ona da ibrazı gerekir⁷⁵⁸.

⁷⁵⁴ Demirkapı, s. 164.

⁷⁵⁵ Karahan/Arı/ Bozgeyik ve diğerleri, s. 271.

⁷⁵⁶ Bozgeyik, s. 74.

⁷⁵⁷ Bozgeyik, s. 100. ; Öztan, s. 132.

⁷⁵⁸ Öztan, s. 132.

TTK m. 734/1’de yer alan “*aval veren poliçeyi gereğinde kabul edecek veya ödeyecek birini gösterebilir.*” hükmü gereğince, aval veren, bir muhatap göstermiş ise, ibrazın o kişiye de yapılması gerekmektedir⁷⁵⁹. Aksi takdirde hamil, ihtiyati muhatap göstermiş olan aval verene ve ondan sonra gelen kişilere başvurma hakkını kaybeder⁷⁶⁰.

DEMİRKAPI’ya göre; burada aval veren tarafından gösterilen ihtiyati muhataba ibraz ve protesto zorunluluğunu yerine getirmeyen hamilin başvuru hakkı sadece aval veren bakımından sona ermelidir. Zira TTK m. 739/2’de yer alan “*Protesto, süresinde çekilmemişse, gereğinde ödeyecek kişiyi göstermiş olan veya araya girerek lehine poliçe kabul edilmiş bulunan kişi ile onlardan sonra gelen borçlular sorumluluktan kurtulur.*” hükmü tedavül aşamasında oluşan sorumluluğu göz önüne alarak düzenlenmiştir. Aval verenin bu zincirdeki yeri lehine aval verdiği kişiye göre belirlenir ve tam olarak zincir⁷⁶¹ içerisinde yer aldığı da söylenemez, zira senedi alıp devretmemiştir. Bu nedenle hükmün aval bakımından uygulanabileceği tek halin, aval veren lehine aval veren kişi olduğunu, aval verenden sonra gelen tek sorumlunun avale aval veren olduğunu savunmuştur⁷⁶².

AKSU ise; ciro zincirinde yer alabilmek için, ciro eden veya edilen olunması gerektiğini, aval verenin ise bu konumda olmadığını, hükümden anlaşılması gerekenin, şayet aval veren ihtiyati muhatap tayin etmişse, poliçenin ihtiyati muhataba ibrazının yapılmaması durumunda; hamilin, aval verene, lehine aval verilene ve ciro zincirinde lehine aval verilenden önce gelenlere karşı başvurma hakkını kaybedeceğini savunmuştur⁷⁶³. Kanımızca bu ikinci görüş ve gerekçeleri daha yerindedir. Zira aval verenin ciro zincirinde yer almadığı açıktır.

Poliçenin ibrazı mesai saatleri içerisinde ve kural olarak poliçede gösterilen ödeme mahallinde borçlunun ticaret yeri veya böyle bir yeri yoksa yerleşim yerinde yapılmalıdır⁷⁶⁴. Zira başvuru hakkının kullanılmasının söz konusu olduğu hallerde, poliçe borcu artık

⁷⁵⁹ Aksu, s. 108-109. ; Demirkapı, s. 167.

⁷⁶⁰ Aksu, s. 108-109. ; Demirkapı, s. 167.

⁷⁶¹ Yazarın burada kast ettiği ciro zinciridir.

⁷⁶² Demirkapı, s. 167. (dnp. 653.) Yazar ciro silsilesi göz önüne alınmadığında, aval verenin lehine aval verenden sonra gelen borçlu olarak nitelendirilmesinin mümkün olduğunu kabul etmiştir.

⁷⁶³ Aksu, s. 109 (dnp. 556.)

⁷⁶⁴ Öztan, s. 132.

aranılacak borç olmaktan çıkıp götürülecek borç halini alır⁷⁶⁵. Poliçede ödeme yeri gösterilmemişse muhatabın adı yanında gösterilen yer, ödeme yeri aynı zamanda muhatabın yerleşim yeri kabul edilir (TTK m. 672/3) .

7.4.2.1.2.Senedin Kabul Edilmemesi

Zamanında ve usulüne uygun şekilde kabule arz edilen poliçede, muhatap kabulden kısmen veya tamamen kaçınmış ise hamil vadenin gelmesinden önce de başvurma hakkına sahiptir (TTK m. 713/2-a). Kabule arzdan sonuç elde edemeyen hamilin, poliçenin vadede ödeneceğinden şüpheye düşmesi doğaldır ve bu nedenle kanun koyucu hamile vadeden önce başvurma hakkı tanımıştır⁷⁶⁶.

Kabul edilmeme herhangi bir sebepten dolayı gerçekleşmiş olabilir. Poliçenin açıkça kabul edilmemesi, kabul beyanının poliçe içeriğinden farklı olması, poliçe üzerine kabul edilmediği anlamına gelen bir kaydın yazılması, poliçenin şartlı kabul edilmesi, birden fazla muhatap gösterilmiş olmakla birlikte bunlardan birinin poliçeyi kabul etmemesi, muhatabın bulunamaması ya da ölmüş olması nedeniyle kabul için ibrazın mümkün olmaması durumlarında hamil vadeden önce başvurma hakkını kullanabilecektir⁷⁶⁷.

Poliçenin kısmen kabul edilmesi durumunda başvurma hakkı yalnızca kabul edilmeyen kısım için kullanılabilir, kabul edilen kısım için başvurma hakkı ise ancak vadede kullanılabilir⁷⁶⁸. Bu durumda başvurulup da poliçe bedelinin kabul edilmemiş kısmını ödeyen poliçe borçlusu, ödemenin poliçe üzerine yazılmasını, makbuz verilmesini isteyebilir⁷⁶⁹. Bu poliçe borçlusunun, diğerlerine karşı başvurma haklarını kullanabilmesi için, hamil ona poliçenin ve protestonun onaylı birer suretini vermek zorundadır. (TTK m. 128)

⁷⁶⁵ Öztan, s. 132.

⁷⁶⁶ Öztan, s. 140.

⁷⁶⁷ Karahan, Sami/ Bozgeyik, Hayri/ Saraç, Tahir/ Ünal, Mücahit (2013) Kıymetli Evrak Hukuku, Konya, Mimoza, s. 649.

⁷⁶⁸ Kayar, s. 649.

⁷⁶⁹ Poroy/Tekinalp, s. 231

Ancak kabulden kaçınma halinde muhatap tarafından poliçe kabul edilmemiş sayılacağından hamilin muhatap lehine aval verene başvurması söz konusu olamaz⁷⁷⁰. Aval verenin sorumluluğunun doğması için muhatabın poliçeyi kabul etmesi gerekir.

Kabule arzı tamamen yasaklanmış poliçelerde vadeye kadar, kabule arzı belirli bir zamanla sınırlanmış poliçelerde belirlenmiş süre içinde kabule arz edilme ve kabulden kaçınma halinde başvuru borçlularının sorumluluğunu doğurmayacağından bu tür senetlerde vadeden önce başvuru hakkı kullanılamaz. Kabul etmemeden dolayı sorumsuzluk kaydı içeren poliçeler bakımından da aynı durum geçerlidir⁷⁷¹.

7.4.2.1.3. Vadeden Önce Ödemenin Şüpheli Hale Gelmesi

Bazı hallerin ortaya çıkması, senedin vadede ödeneceği konusunda tereddütler oluşmasına neden olur, bunlar çoğu zaman muhatabın veya düzenleyenin malvarlığında meydana gelen değişikliklerle ilgilidir, bu gibi durumlarda hamilin vadeye kadar beklemesi senet borcunun tahsilini fiilen imkânsızlaştıracabileceğinden hamile vadeden önce başvurma hakkı tanınmıştır⁷⁷².

Poliçeyi kabul edip etmemesine bakılmaksızın muhatabın ve kabule arzı yasaklanan poliçede, düzenleyenin iflas etmesi durumunda hamilin vadeden önce başvurma hakkı ortaya çıkar. İflas halinde başvurma hakkının kullanılması için, mahkemeden alınan ilam yeterlidir⁷⁷³. Bu belge borçlunun ödeme güçlüğüne ispat ettiğiinden hamil başvuru hakkını kullanmak için poliçeyi muhataba ibraz etmek ve protesto düzenlemek durumunda değildir⁷⁷⁴. Bu durum protestosuz başvuru olmaz ilkesinin bir istisnasıdır (TTK m. 714/6). Kabule arzı yasaklanan poliçelerde vadeden önce ibraz söz konusu olamayacağından, muhatabı borçlu haline getirmek mümkün olmaz⁷⁷⁵. Bu halde senedin ödenmesi konusunda hamilin teminatı olan düzenleyenin, iflas etmesi halinde, hamilin hakları tehlikeye

⁷⁷⁰ **Toros**, s. 162.

⁷⁷¹ **Karahan / Arı / Bozgeyik ve diğerleri**, s. 649.

⁷⁷² **Öztan**, s. 140.

⁷⁷³ **Bozgeyik**, s. 83.

⁷⁷⁴ **Bozgeyik**, s. 83.

⁷⁷⁵ **Karahan / Arı / Bozgeyik ve diğerleri**, s. 649.

düşecektir⁷⁷⁶. Bu nedenle kabule arzı yasaklı olan poliçelerde düzenleyenin iflası, kanunda hamile vadeden önce başvurma hakkını veren durumlar arasında düzenlenmiştir⁷⁷⁷.

Ödemelerin tatil edilmiş olması, kabul etmiş olsun veya olmasın muhatap hakkında söz konusu olduğu takdirde başvurma hakkının ortaya çıkmasına neden olan bir olgudur, TTK bu noktada düzenleyen ile muhatap arasında farklı bir düzenlemeye gitmiş, ödemelerin tatil edilmesinin düzenleyen hakkında gerçekleşmesini (kabule arzı yasaklanmış poliçelerde dahi) başvuru sebebi olarak kabul etmemiştir⁷⁷⁸.

İcra takibinin semeresiz kalması durumunda ise bunun ispatı tek başına başvurma hakkını kullanılmasını sağlamaz⁷⁷⁹. Ayrıca başvurma hakkını kullanmak isteyen hamil, bu amaçla poliçeyi muhataba ödeme talebiyle ibraz etmeli ve ibrazın neticesine göre protesto düzenlemelidir⁷⁸⁰. Ödemelerin tatil edilmesi durumunda olduğu gibi icra takibinin semeresiz kalması durumu da muhatap hakkında gerçekleştiğinde vadeden önce başvurma hakkı verir. Düzenleyen üzerinde bu durumun gerçekleşmesi hamile vadeden önce başvurma hakkı kazandırmaz.

7.4.2.2. Şekli Şartlar

Başvurma hakkının kullanılabilmesi için yukarıda sayılan maddi şartların yerine getirilmesinin yanında poliçenin kabul edilmediğinin veya ödenmediğinin tespiti ve belgelenmesi açısından şekli şartların da yerine getirilmesi gerekir⁷⁸¹. Şekil şartları poliçenin kabul edilmediğini veya ödenmediğini kanıtlama amacı taşır⁷⁸².

⁷⁷⁶ Karahan / Arı / Bozgeyik ve diğerleri, s. 649.

⁷⁷⁷ Karahan / Arı / Bozgeyik ve diğerleri, s. 649.

⁷⁷⁸ Bozgeyik, s. 86.

⁷⁷⁹ Bozgeyik, s. 86.

⁷⁸⁰ Bozgeyik, s. 86.

⁷⁸¹ Öztan, s. 140

⁷⁸² Çeker, s. 534.

Başvurma hakkının şekli şartları ibraz ve protestodur. Hamilin başvurma hakkını kullanabilmesi için poliçeyi usulüne uygun şekilde ibraz etmesi ve bunun ardından protesto çekmesi gerekir.

7.4.2.2.1. Protesto

Başvurma hakkının kullanılabilmesi için maddi şartların gerçekleşmiş olmasının yanı sıra bu şartların gerçekleştiğinin ispatı gerekir⁷⁸³. Bu amaçla poliçenin kabul edilmemesi veya ödenmeme halinin protesto ile belgelenmesi gerekir⁷⁸⁴. Hamil, istisnalar dışında poliçenin kabul edilmediğini veya ödenmediğini protesto ile kanıtlamazsa başvurma hakkını kaybeder⁷⁸⁵. Protesto, başvurma hakkının doğması için değil kullanılabilmesi için gereklidir⁷⁸⁶.

Poliçeyi kabul etmiş olsun ya da olmasın, muhatap, bir ilamla ispatlanmamış olsa dahi ödemelerini tatil etmiş veya aleyhindeki herhangi bir icra takibi semeresiz kalmışsa, hamil, başvuru hakkını vadeden önce kullanabilir⁷⁸⁷. Ancak hamilin, başvuru hakkını kullanabilmesi için protesto çekmesi ve çektiği bu protestoya muhatapın ödemelerini tatil

⁷⁸³ Karahan/ Arı /Bozgeyik ve diğerleri, s. 272. ; Kayar, s. 275.

⁷⁸⁴ Karahan/ Arı /Bozgeyik ve diğerleri, s. 272. ; Kayar, s. 275.

⁷⁸⁵ Kural olarak kabul edilmeme veya ödenmeme durumlarına ilişkin protesto çektirmeyen hamil başvuru hakkını kullanamaz. Ancak hamil bazı durumlarda protesto düzenlenmesine gerek kalmaksızın başvuru hakkını kullanabilir. Bu haller kanundan kaynaklanabileceği gibi iradi olarak kararlaştırılmış da olabilir. Protestodan kanuni muafiyet halleri TTK m. 714/6 ve 731/4'te düzenlenmiştir. Bu hükümlere göre ilk protestodan muafiyet hali, poliçeyi kabul etmiş olsun ya da olmasın, muhatap veya kabul için arz edilmesi yasaklanan bir poliçenin düzenleyeni iflas etmişse, iflas ilamının ibrazı başvuru için yeterlidir. İkinci hal ise mücbir sebep halidir, mücbir bir sebebin olması halinde poliçe vadesinin gelmesinden itibaren otuz günden fazla sürmesi durumunda, poliçenin ibrazına ve protesto çekilmesine gerek kalmaksızın hamil başvuru hakkını kullanabilir. Protesto düzenleme mecburiyeti bazı hallerde ilgililerin iradesi ile kaldırılmaktadır. Düzenleyen, ciranta veya aval veren kişi, senet üzerine gidersiz, protestosuz kayıtlarını ya da bunlara eş anlamlı diğer herhangi bir ibareyi yazıp imzalayarak, hamili başvurma hakkını kullanmak için kabul etmeme veya ödememe protestosu düzenleme yükümünden kurtarabilir (TTK m. 722/1). Aval verenin protestodan muafiyet kaydı koyma hakkı için Bkz.6. Bölüm

⁷⁸⁶ Kayar, s. 50.

⁷⁸⁷ Bozer /Göle, s. 142.

ettiğini ya da yapılan icra takibinin semeresiz kaldığını ispatlayan belgelerin eklenmesi gerekir⁷⁸⁸.

Kabul etmeme protestosu, kavram olarak poliçenin kabul edilmemesi durumunun resmi bir belge ile tespitini ifade eder⁷⁸⁹. Poliçe muhatap tarafından kabul edilmediği takdirde başvuru hakkını kullanabilmesi için kabul etmeme protestosu çekilir, bu protesto aynı zamanda hamile vadeden önce başvuru hakkını verdiği gibi hamili ödememe protestosu çekme yükümlülüğünden kurtarır⁷⁹⁰. Poliçede kabul usulü varsa da kural, kabul için ibrazın ihtiyari olduğudur, dolayısıyla kabul için ibraz şartı konulmayan poliçelerde, hamilin poliçeyi muhataba kabul için ibraz etmesi zorunlu olmadığından, vadesinde ödenmek üzere ibraz edebilir, poliçenin ödenmemesi halinde yalnızca ödenmeme protestosu düzenlenmesi yeterlidir⁷⁹¹. Kısmi kabul durumunda; poliçenin bir sureti çıkarılarak, protesto bu senet üzerine yazılır (TTK m. 718).

Poliçenin vadesinde kısmen veya tamamen ödenmediğini ispatlamak amacına hizmet eden ödememe (ödemeden imtina) protestosu, başvuru hakkının kullanılması bakımından esas olan ve bu hakkın kullanılmasının temel şekil şartı niteliğindeki protesto türüdür⁷⁹². Kısmi ödeme durumunda hamil bu ödemeyi reddedemeyeceğinden (TTK m. 713/2-a), ödenmeyen kısım için protesto çekilebilir, bu halde poliçenin bir sureti çıkarılarak protesto bu suret üzerine yazılır (TTK m. 718/2).

Belirli bir günde veya düzenleme tarihinde ya da görüldükten belirli bir süre sonra ödenecek poliçelerde, ödememe protestosunun ödeme gününü izleyen iki iş günü içerisinde çekilmesi gerekir. İki iş gününün hesaplanmasında vade esas alınır. Vade bir tatil gününe rastlıyorsa ödeme günü bu tatil gününü takip eden ilk iş günüdür (TTK m. 752/1). Görüldüğünde ödenecek poliçelerde, ödenmeme protestosu, kabul etmeme protestosu için

⁷⁸⁸ Bozer /Göle, s. 142.

⁷⁸⁹ Pulaşlı, s. 208.

⁷⁹⁰ Bozer/ Göle, s. 142

⁷⁹¹ Pulaşlı, s. 208.

⁷⁹² Bozgeyik, s. 111.

geçerli süreler içinde çekilmelidir (TTK m. 714/3). Ödememe protestosu bu sürelerde düzenlenmediği takdirde bir hüküm ifade etmeyecektir⁷⁹³.

Protestoyu kural olarak senedin hamili çeker, ancak İsviçre uygulamasında bazı özel hallerde muhatabın protestoyu bizzat kendisine çekmesinin de söz konusu olabileceği belirtilmektedir⁷⁹⁴. Protesto başvuru borçluları olan cirantalar, düzenleyen ve poliçe dolayısıyla taahhüt altına girmiş olan araya girerek kabul eden veya ödeyecek olanlar, avalistler ile muhataba çekilebilir. Ancak poliçeyi ödeyecek kişiler birden fazla ise bunların hepsi için tek bir protesto belgesi düzenlenmesi yeterlidir⁷⁹⁵.

Cirantalar veya poliçede düzenleyen lehine aval verilmesi durumunda aval veren de bir başvuru borçlusu sıfatını haiz olduğundan; bu durumdaki aval verene karşı hamilin başvuru hakkının doğması için protesto çekilmesi gerekmektedir⁷⁹⁶. Lehine aval verilen poliçeyi kabul eden muhatap veya bonoda düzenleyen olması halinde ise hamilin aval verene protesto düzenlettirmesine gerek yoktur⁷⁹⁷. Zira lehine aval verilen kişi muhatap ise aval muhatap gibi düzenleyen ise düzenleyen gibi sorumlu olacaktır. Lehine aval verilen kişiye başvuru imkânı ne zaman doğarsa, avaliste karşı başvuru hakkı da aynı anda, eş zamanlı olarak doğar⁷⁹⁸.

Hamilin protestoya ilişkin yükümlülüklerini yerine getirmemesi başvurma hakkını kaybetmesine neden olur. Ancak poliçede kabul eden muhatap bonoda düzenleyen asıl borçlu sıfatını haiz olmaları nedeniyle bu kapsam dışındadır. Dolayısıyla bunlar lehine aval veren kişiler yönünden de protesto düzenlenmediği durumlarda başvurma hakkı düşmeyecektir.

⁷⁹³ 12. HD. T.02/05/2013 K.16814 E.6860 Bkz. **Eriş**, s. 507. “Süresi içinde protesto yapılmamışsa, bu protesto sonradan yapılırsa dahi ciranta aleyhine sonuç doğurmaz”

⁷⁹⁴ Ayrıntılı bilgi için Bkz. **Pulaşlı**, s. 213

⁷⁹⁵ **Pulaşlı**, s. 214

⁷⁹⁶ **Toros**, s. 163. Aksi yönde Bkz. **Demirkapı**, s. 167. vd. ; **Aksu**, s. 110.

⁷⁹⁷ **Toros**, s.163.

⁷⁹⁸ **İpekçi**, /İlbuldu, s. 41.

7.4.2.2.2.Düzen Şartı (İhbar)

Poliçede ihbar, kabul etmeme veya ödememe durumlarını tespit eden protestonun, poliçe ile kendilerine başvurulacak başvuru borçlularına, gerekli önlemleri almaları ve hazırlık yapmaları amacına yönelik olarak bildirilmesidir⁷⁹⁹. İhbar mecburiyeti olan kişi, kabul etmeme ve ödenmemenin yanı sıra ödememenin şüpheli bir hal aldığı, iflas, ödemelerin tatil edilmesi, icra takibinin semeresiz kalması gibi durumlarda da başvuru borçlularına ihbar zorunluluğu vardır⁸⁰⁰. İhbar sadece protestolu senetlerde değil protestodan muafiyet kaydı konulan ya da kanunen protesto çekilmesine gerek olmayan senetlerde de yapılır.

İhbar kanunda bir zorunluluk olarak düzenlenmekle birlikte yapılmaması başvurma haklarının düşmesine neden olmaz⁸⁰¹. Bu nedenle ihbar poliçe borçlularına, gerekli önlemleri almaları ve hazırlık yapmalarını sağlayarak poliçede bir düzen sağlamak amacına yönelik olarak yapıldığından ihbar düzen şartı olarak anılmaktadır⁸⁰². Ancak ihbarı yapmakla yükümlü olup da yapmayan kimse, başvuru borçlularının bu yüzden uğrayacağı zarardan poliçe bedelini aşmamak üzere sorumlu olur⁸⁰³. İhbarı yapmakla yükümlü olan kişi bunu belirli süre içinde yaptığını ispat etmek zorundadır. Bir başka deyişle ihbarın gereği gibi yapıldığının ispat yükü, ihbarı yapan kişiye aittir.

İhbarda poliçenin ödenmediği ya da kabul edilmediği bildirilir, yani poliçenin içeriğinde başvuru hakkının kullanılmasına yol açan durum yer alır. Ayrıca önceki ihbarları yapan kişilerin adlarını ve adreslerini de poliçenin içeriğinde yer alan hususlardır (TTK m. 723/2).

İhbar kanunda bir zorunluluk olarak düzenlenmiştir, emredici niteliktedir. Bu nedenle ihbar mecburiyetinden muafiyet söz konusu olmadığından senet üzerine yazılan bir kayıtle veya ondan ayrı bir beyanla ortadan kaldırılamaz. İhbar protesto yerine geçmez⁸⁰⁴.

⁷⁹⁹ Ülgen/ Helvacı /Kendigelen ve diğerleri, s. 213.

⁸⁰⁰ Pulaşlı, s. 218.

⁸⁰¹ Ülgen/ Helvacı /Kendigelen ve diğerleri, s. 213.

⁸⁰² Ülgen/ Helvacı /Kendigelen ve diğerleri, s. 213.

⁸⁰³ Kayar, s. 656.

⁸⁰⁴ Öztan, s. 157. ; Ülgen/ Helvacı/Kendigelen ve diğerleri, s. 214. ; Bozgeyik, s. 154.

İhbar gönderilmesi, hamili protesto çekmekten muaf hale getirmez, aynı şekilde mücbir sebebin varlığı da ihbar zorunluluğunu ortadan kaldırmaz⁸⁰⁵.

İhbar zorunluluğunda ilk sırada protesto çeken hamil yer almaktadır. Bu mecburiyet ikinci olarak da kendisine ihbarda bulunan cirantaya aittir (TTK m. 723). İhbarla yükümlü olanlar, kendilerinden bir önceki başvuru borçlusuna ihbarda bulunurlar. Bu durumda, son hamilin, başvuru hakkının doğduğunu ihbar edeceği ilk kişi kendi cirantasıdır. Ancak ihbarın yapılacağı kişinin adresinin bilinmemesi, kişinin sorumsuzluk kaydı koyarak başvuru borçlusu niteliğini kaybetmesi, poliçenin ödenmediğinin biliniyor olması veya daha önce kendisine ihbar yapılmasını istemediğini bildirmesi gibi durumlarda, bu şahsa ihbar zorunluluğu yoktur⁸⁰⁶. Hamil aynı zamanda düzenleyene de ihbarla yükümlüdür. Her ciranta da senedi kendine ciro eden kişiye ihbar yapmak durumundadır.⁸⁰⁷

Poliçede imzası bulunan bir kişiye ihbarda bulunulduğu takdirde, kendisine aval veren kişiye de ihbar yapılması gerekir⁸⁰⁸ (TTK m. 723/3). AKSU 'ya göre; söz konusu hükümde, aval verene yapılacak ihbar bakımından, her cirantanın kendisinden önceki cirantaya ihbar zorunluluğunu düzenleyen TTK m. 723/2'ye atıf yapılmaktadır. Ancak, bu fıkra kabul eden lehine aval veren kişiye ilişkin bir düzenleme mevcut değildir. Bu bağlamda, kabul eden muhataba ihbar yapılmasına gerek olmamakla birlikte, onun lehine aval verene de hamil tarafından ihbar yapılmalıdır. Aksi takdirde, hamil bundan doğan zararı tazminle yükümlü olacaktır⁸⁰⁹.

Kanımızca kanunda aval verene ihbarın yapılması lehine aval verilen kişiye ihbar yapılması şartına bağlanmıştır⁸¹⁰. Bu nedenle kabul eden muhataba karşı ihbar zorunluluğu aval veren kişiye de ihbar zorunluluğu bulunmamaktadır. Zira TTK m. 723/3 hükmü açıktır

⁸⁰⁵ Öztan, s. 157. ; Ülgen/ Helvacı/Kendigelen ve diğerleri, s. 214. ; Bozgeyik, s. 154.

⁸⁰⁶ Öztan, s. 159.

⁸⁰⁷ Bozer/ Göle, s. 151

⁸⁰⁹ Aksu, s. 113-114.

⁸¹⁰ DEMİRKAPI da AKSU gibi aval verenin her durumda başvuru borçlusu olduğunu savunmakla birlikte bu madde hükmü gereğince muhatap lehine aval verene ihbar zorunluluğu bulunmadığı kabul etmekte ancak bu hükmü bir başvuru borçlusu olan aval verenin kanununda diğer başvuru borçlularına tanınan korumadan yararlanması gerektiğini, ihbarın aval veren yönünden de yapılması gerektiğinin düzenlenmesi gerektiğini söyleyerek kanun hükmünü eleştirmektedir. Yazara göre burada bir kanun boşluğu söz konusudur. Bkz. Demirkapi, s. 173-174.

ve aval verene ihbar yapılması durumu ancak lehine aval verdiği kişiye ihbarda bulunulması durumunda söz konusu olacaktır.

İhbar hamil tarafından kendi cirantasına ve aynı zamanda düzenleyene yapılır. İhbar hamil tarafından yapıldığında, protestolu poliçelerde protesto günü, poliçede “*gidersiz*” kaydı mevcut ise yani poliçe protestosuz ise ibraz gününü takip eden dört iş günü içinde yapılmalıdır. Cirantalar ise aldığı ihbarı, önceki ihbarın alındığı tarihten itibaren iki iş günü içinde, kendi cirantasına ihbar eder.

7.5. Sorumluluğun Sona Ermesi

Aval verenin sorumluluğunun sona ermesi, temel olarak ödeme yükümlülüğünün ortadan kalkması anlamına gelir. Aval verenin sorumluluğunu sona erdiren haller ödeme, iptal, zamanaşımı ve hamilin başvuru hakkının sona ermesi başlıkları altında incelenecektir.

7.5.1. Senet Bedelinin Ödenmesi

Ödemenin anlamı; ödeme için ibraz edilen poliçeden veya bonodan doğan borcun, senedin yetkili hamiline tamamen veya kısmen ve kural olarak nakden ifa edilmesidir⁸¹¹. Ödeme poliçede kabul eden muhatap, bonoda düzenleyen tarafından yapıldığında senette bulunan diğer sorumluların sorumluluğu dolayısıyla aval verenin sorumluluğu da sona erecektir⁸¹². Ödemenin esas itibarıyla nakit olarak yapılması gerekir, ancak ödeme nakit yerine takas, mahsup veya hesaptan hesaba nakil (virman) yoluyla da yapılabilir⁸¹³.

Poliçenin ödeme amacıyla muhataba ibrazı gerekir. Poliçenin ödenmesi için ne zaman muhataba ibraz edilmesi gerektiği TTK m. 704 ve 708.’ de düzenlenmiştir. Belirli bir günde, görüldüğünden belirli bir süre sonra ve düzenlenmesinden belirli bir süre sonra ödenecek poliçeler ödeme günü veya onu takip eden iki iş günü içinde; görüldüğünde ödenecek poliçeler ise düzenlenme tarihinden itibaren bir yıl içerisinde ödenmek üzere ibraz

⁸¹¹ Ülgen/Helvaci/Kaya ve diğerleri, s. 203. ; Poroy/Tekinalp, s. 226. ; Can, s.102.

⁸¹² Poroy/Tekinalp, s. 226.

⁸¹³ Bozer/Göle, s. 138. ; Ülgen/Helvaci/Kaya ve diğerleri, s. 203-204. ; Kendigelen/Kırca, s. 244-245.

olunabilirler⁸¹⁴. Poliçede birden fazla muhatap varsa bu durumda hamil, muhataplardan birinin ödemeyi reddetmesi halinde ödememe protestosu düzenlemeden önce diğer muhataplara da ödeme için ibraz etmek zorunda değildir⁸¹⁵. Asıl olan senedin vadesinde ödenmesi olmakla birlikte, borçlu bedeli vadeden önce ödemek de isteyebilir, bu durumda hamil vadeden önce bedeli almaya zorlanamaz⁸¹⁶.

Poliçe araya girmek suretiyle ödenebilir. Araya girme suretiyle ödeme düzenleyen, lehtar, cirantalar veya aval verenlerden birinin poliçe bedelini gereğince ödeyecek bir kişiyi göstermesi ile ya da poliçe dolayısıyla kendisine başvurulması mümkün olan herhangi bir poliçe borçlusu için bir kişinin poliçe bedelini ödeyeceğini kendiliğinden teklif etmesi ile gerçekleşebilir⁸¹⁷. Poliçe bedelinin kısmen ödenmesi de mümkündür, hamil kısmi ödemeyi reddedemez⁸¹⁸. Kısmi ödeme halinde, hamil poliçenin ödenmeyen kısmı için, ödememe protestosu çekerek senet borçlularına başvurabilir⁸¹⁹. Asıl borçlunun senet bedelini ödemesinin en önemli sonucu senetten doğan borcun ödeme oranınca tüm senet borçluları için ortadan kalkmasıdır.⁸²⁰

Senetteki bedeli vadesinde, senedin türüne göre kurallarına göre yetkili hamile ödeme yapan bir kambyo borçlusu, hile veya ağır kusuru bulunmadıkça borçtan kurtulacaktır. Borçlu cirolar arasında düzenli bir teselsülün bulunup bulunmadığını incelemekle yükümlü ise de cirantaların imzalarının geçerliliğini ve hamilin maddi anlamda hak sahibi olup olmadığını araştırmak zorunda değildir⁸²¹. Hile durumunda, hamilin maddi

⁸¹⁴ Öztan, s. 123-128. ; Çamoğlu, s. 71. ; Ülgen/Helvaci/Kaya ve diğerleri, s. 195-196. ; Poroy/Tekinalp, s. 226-227. ; Kendigelen/Kırca, s. 234-239. ; Domaniç, s. 203. vd. ; Can, s. 102-103. ; Kayar, s. 100. ; Kaya/Tatlı, s. 76.

⁸¹⁵ Karayalçın, s. 135. ; Kaya/Tatlı, s. 76.

⁸¹⁶ Ülgen/Helvaci/Kaya ve diğerleri, s. 209. ; Kendigelen/Kırca, s. 247. ; Poroy/Tekinalp, s. 230. ; Öztan, s. 135. ; Karayalçın, s. 138. ; İmregün, s. 555. ; Bilgili/Demirkapı, s. 110. ; Kaya/Tatlı, s. 78.

⁸¹⁷ Bozer/Göle, s. 140.

⁸¹⁸ TBK'ya göre alacaklı kısmi ifayı kabul etmek zorunda değildir, buna karşılık kambyo senetlerinde hamil muhatapın kısmi ödeme teklifini reddedemez (TTK m. 709/2).

⁸¹⁹ Öztan, s. 134-135. ; Bozer/Göle, s. 141. ; Poroy/Tekinalp, s. 229. ; Kendigelen/Kırca, s. 246-247. ; Domaniç, s. 228. ; Can, s. 105. ; Karayalçın, s. 137. ; İmregün, s. 555. ; Kayar, s. 102. ; Bilgili/Demirkapı, s. 110. ; Kaya/Tatlı, s. 78. ; Kayıhan, s. 154.

⁸²⁰ Kendigelen/Kırca, s. 246. ; Ülgen/Helvaci/Kaya ve diğerleri, s. 204. ; Bozer/Göle, s. 138. ; Poroy/Tekinalp, s. 231.

⁸²¹ Ülgen/Helvaci/Kaya ve diğerleri, s. 205. ; Poroy/Tekinalp, s. 229. ; İmregün, s. 555.

anlamda hak sahibi olmadığı durumu borçlu tarafından açıkça bilinmelidir. Ağır kusur ise, hileye kıyasla daha hafif bir durumu ifade etmekle birlikte, bu durumda borçlunun en basit dikkat ve özeni göstermemesi anlamına gelir⁸²².

Senet ödenmesi için zamanında borçluya ibraz edilmediği takdirde, asıl borçlunun borcu düşmez. Poliçe ödeme için ibraz edilmedikçe muhatap temerrüde düşmez; muhatapın poliçe bedelini ödeme, tevdi etme, hatta alacaklıyı araştırma mecburiyeti de yoktur⁸²³. Ancak muhatap poliçe bedelini ödeyerek borçtan kurtulmak isteyebilir. Bir senet, zamanında ödeme için ibraz edilmediği takdirde, borçlu masraf ve hasar hamile ait olmak kaydıyla, senet bedelini notere tevdi hak kazanır⁸²⁴ (TTK m. 712) .

DEMİRKAPI'ya göre; hamilin poliçeyi ibraz etmemesi kabul eden lehine aval veren kişiye karşı da başvurma hakkı düşecektir. Poliçe bedelini tevdi durumunda ise poliçeyi elde edememe ve kendisine karşı sorumlu olan kabul edene başvuramama tehlikesi bulunmaktadır. Ayrıca poliçe kabul eden muhatap dışında başka bir kişiye ödeme için ibraz edilemeyeceğinden aval veren tarafından poliçe bedelinin tevdi edilmesi mümkün değildir⁸²⁵.

AKSU'ya göre; aval veren her koşulda bir başvuru borçlusu olduğundan poliçe bedelini tevdi edemez. Ayrıca, senet asıl borçluya ibraz edilmediği ve çoğu halde başvuru da gündeme gelmeyeceği için, yapılan ödeme, ihtiyari bir ödeme olarak kalacaktır. Bununla birlikte, TTK m. 757/2 gereğince, poliçenin irade dışında elden çıkması halinde, mahkemenin, ödemeyi men eden kararında muhataba, vadenin gelmesi üzerine poliçe bedelini tevdi etmeye izin verebilir. Bu hüküm, kabul eden muhatap lehine aval verenin poliçe bedelini tevdi edemeyeceğinin bir kanıtıdır⁸²⁶.

TOROS'a göre ise; poliçede muhatap bonoda düzenleyen lehine aval verenler tarafından, alacaklının temerrüdü halinde sorumluluk bedelinin bankaya tevdi edilmesi aval veren açısından farklı sonuçlar doğuracaktır. Senedi süresi içerisinde ibraz etmeyen kambiyo alacaklısının, başvuru borçlularına karşı başvurma hakkı düşmesine rağmen,

⁸²² **Kayar**, s. 104.

⁸²³ **Kayar**, s. 100.

⁸²⁴ **Öztan**, s. 137. ; **Karayalçın**, s. 136. ; **Tuna/Göç Gürbüz**, s. 170. ; **Kayihan**, s. 156.

⁸²⁵ **Demirkapı**, s. 197. (dpn. 761.)

⁸²⁶ **Aksu**, s. 136.

muhatap ve düzenleyen lehine aval verenlere karşı başvurma hakkı devam ettiğinden poliçe bedelini tevdi eden aval veren, alacaklının başvurusu halinde ödemezdik def'ini ileri sürebilecektir. Ancak aval veren tarafından poliçe borcunun tevdi edilmesi üzerine senet elinde olmadığından lehine aval verdiği ve ona karşı borçlu olanlara başvurusu mümkün olmayacaktır⁸²⁷.

Kanımızca; senet ödenmesi için zamanında borçluya ibraz edilmediği takdirde, asıl borçlu olan poliçede muhatap, bonoda düzenleyen ve bunlar lehine aval verenlerin borcu düşmez. Hamilin senedi zamanında ibraz etmemesi veya ibraz ettiği halde muhatabın veya aval verenin ödeme teklifini reddetmesi yeterlidir⁸²⁸. Kabul eden ve onun lehine aval veren bu yoldan faydalanabilir. Diğer poliçe borçluları ibrazın mümkün olmaması dolayısıyla esasen borçtan kurtulacakları için bunların tevdi yoluna başvurusu mümkün olmayacaktır⁸²⁹.

7.5.2. Senedin Ziyai ve İptali

Kelime anlamı olarak “ziya” bir şeyin yok olmasını veya onun yitirilmesini ifade eder; ancak bir kambiyo senedinin zıyaından bahsedebilmek için mutlaka senedin madden yok olması şart olmayıp senet mevcut olduğu halde nerede olduğu bilinmiyorsa veya çeşitli sebeplerle okunamaz hale geldiyse de senedin zayi olması söz konusudur⁸³⁰.

Senedin zayi olması çeşitli sebeplerle gerçekleşebilir. Senedin kaybolması, çalınması, gasp edilmesi, yırtılması, yanması ve içeriğinin okunamayacak şekilde zarar görmesi bu sebeplere örnek gösterilebilir⁸³¹. Kambiyo senetlerinde hak senede bağlı olup senetten ayrı olarak ileri sürülmesi ve devri mümkün değildir. Bu nedenle senedin zayi olması durumda

⁸²⁷ **Toros**, s. 170.

⁸²⁸ **Karayaçın**, s. 136. ; **Öztan (1976)**, s. 387.

⁸²⁹ **Karayaçın**, s. 136. ; **Tuna/Göç Gürbüz**, s. 170.

⁸³⁰ **Can**, s. 39. ; **Domaniç**, s. 46. ; **Bozer/Göle**, s. 43. ; **Kendigelen/Kırca**, s. 58-59. ; **İmregün**, s. 534. ; **Ülgen/Helvaci/Kaya ve diğerleri**, s. 54.

⁸³¹ **Kayhan**, s. 83. ; **Bahtiyar**, s. 37. ; **Bilgili/Demirkapı**, s. 35. ; **Kayar**, s. 24. ; **Ülgen/Helvaci/Kaya ve diğerleri**, s. 54. ; **Pulaşlı**, s. 83.

hakkın kaybedilmiş sayılması alacaklı için ağır sonuçlar doğurabileceğinden ve adalete aykırı bir durum ortaya çıkacağından kanun koyucu bu durum için düzenlemeler yapmıştır.

Genel hükümlerde kıymetli evrakın zayi olması sebebiyle iptaline mahkemece karar verilebileceği, iptal sebebiyle mahkemeye başvurabilecek kişinin senet üzerinde hak sahibi olan kişi olması gerektiği; iptal kararı verildiğinde hak sahibinin artık iptal kararı ile hakkını senet olmaksızın da ileri sürebilmek veya yeni bir senedin düzenlenmesini isteyebilmek gibi seçimlik hakka sahip olduğunu düzenlemiştir⁸³². İptal kararı yalnızca bu kararı alan kimsenin, senedi ibraz etmeden hak sahibi olarak var sayılmasına hizmet edebilir⁸³³.

İptal davası açabilmek için senedin ziya ile birlikte senede bağlanmış hakkın hala mevcut olması şartı aranmaktadır. Senet zayi olmuş fakat aynı zamanda senede bağlanan hak da ortadan kalkmışsa artık iptal davası açılmayacaktır⁸³⁴.

Police yalnızca emre ve nama olarak düzenlenebilirken, çek emre, nama ve hamiline olarak düzenlenebilmektedir. Bu durumda hamiline yazılı olan çeklerin iptal usulünün nasıl olacağı doktrinde tartışmalıdır. Ancak hakim olan görüşe göre hamiline yazılı olan çeklere, çekin iptaline ilişkin olarak uygulanan police hükümleri değil, hamiline yazılı senetlerin iptaline ilişkin hükümlerin uygulanması gerekmektedir⁸³⁵.

İptal kararı, iptal olunan senet yerine geçen bir kıymetli evrak niteliğine sahip değildir. Dolayısıyla iptal kararını alan davacı bu karar ile kambiyo senetlerine özgü haciz ya da iflas yolu ile icra takibi yapma olanağına sahip değildir⁸³⁶⁸³⁷. Kıymetli evrakın iptaliyle birlikte, iptal edilen senedin hak sahibinin teşhis işlevi sona erer, iptal edilen senede dayanılarak hak talebinde bulunulamaz⁸³⁸. İptal kararının maddi hukuk üzerinde etkisi yoktur dolayısıyla

⁸³² Kendigelen/Kırca, s. 60-62. ; Kayıhan, s. 84. ; Can, s. 41. ; Bozer/Göle, s. 48-49. ; Karayalçın, s. 266. ; Kaya/Tatlı, s. 33. ; Bilgili/Demirkapı, s. 35. ; Kayar, s. 24. ; Bozkurt, s. 141. Ülgen/Helvaci/Kaya ve diğerleri, s. 57.

⁸³³ Kayıhan, s. 85. ; Bahtiyar, s. 38.

⁸³⁴ Kaya/Tatlı, s. 33.

⁸³⁵ Bozer/Göle, s. 495.

⁸³⁶ Bozer/Göle, s. 58. ; Kendigelen/Kırca, s. 72. ; Pulaşlı, s.100.

⁸³⁷ BOZKURT'a göre borçlunun yeni bir senet düzenlenmesine karar verilmişse ve senet düzenlenmişse, elinde kambiyo senedi olan hamil, kambiyo senetlerine özgü takibe girişebilir. Bkz. Bozkurt, s. 149.

⁸³⁸ Bozkurt, s. 148.

iptal kararı verilmiş olması mevcut defilerin borçlu tarafından ileri sürülmesini de etkilemez⁸³⁹.

İptal kararı senetten doğan hakkın içeriğinde bir değişiklik yaratmaz, hakkı senetten ayırarak, alacaklıya, hakkını asıl borçluya karşı ileri sürme imkânı verir⁸⁴⁰. Başvuru borçlularının durumu ise tartışmalıdır. Bu tartışma aval verenin bir başvuru borçlusu lehine aval verdiği durumda borcunun sona erip ermeyeceğinin tespiti bakımından önemlidir.

Doktrinde bir kısım yazarlar tarafından; TTK m. 764/2’de düzenlenen iptaline karar verilmiş poliçede dilekçe sahibinin kabul edene karşı poliçeden doğan haklarını ileri sürebileceği hükmü gereğince; iptal kararının asıl borçlulara yani poliçede kabul eden muhatap, bonoda düzenleyen ve bunlar lehine aval verenlere karşı kullanılabileceği, başvuru borçlularına karşı ise kullanılamayacağı savunulmuştur⁸⁴¹. Çekte ise asıl borçlu bulunmadığından ve poliçeye ilişkin hangi hükümlerin çekte de uygulanacağını düzenleyen TTK m. 818’de TTK m. 764/2 hükmüne yer verilmemiştir. Dolayısıyla çekte iptal kararı ile protesto çekilerek başvuru borçlularına başvurulabileceği savunulmuştur⁸⁴².

Diğer bir görüşe göre ise TTK m. 764/2 hükmünde sırf kabul eden muhataptan söz edilmesinden hareketle iptal edilen senetten doğan hakların poliçede kabul eden muhatap ve bonolarda düzenleyen ile sınırlı olduğunu iddia etmek zordur. İptalin amacı, iptal isteminde bulunanın iptalden önceki konumuna gelmesinin sağlanmasıdır. Genel hüküm niteliğindeki TTK m. 652/1’de iptal kararı üzerine hak sahibinin hakkını senetsiz olarak da ileri sürebileceğinden söz edilmiş, hakkın ileri sürülebileceği borçlular arasında bir ayrım yapılmadığını söylemekle birlikte uygulamada başvuru borçlularına karşı hakların ileri sürülmesinin çeşitli zorluklar meydana getireceğini ve pratikte iptal isteminde bulunanın haklarını daha ziyade poliçede sadece kabul eden muhataba, bonolarda ise yalnızca düzenleyene karşı kullanabileceğini belirtmiştir⁸⁴³.

⁸³⁹ **Kendigelen/Kırca**, s. 71. ; **Poroy/Tekinalp**, s. 132. ; **Bozkurt**, s. 148. ; **Kınacıoğlu**, s. 66. ; **Öztan**, s. 58. ; **Pulaşlı**, s. 98.

⁸⁴⁰ **Bahtiyar**, s. 38. ; **Can**, s. 46.

⁸⁴¹ **Öztan**, s. 58. vd. ; **Ülgen/Helvaci/Kaya ve diğerleri**, s.57. ; **Bozkurt**, s. 150. ; **Kaya/Tatlı**, s. 37. ; **İpekçi/İlbuldu**, s. 47. ; **Toros**, s. 181.

⁸⁴² **Ülgen/Helvaci/Kaya ve diğerleri**, s. 57. ; **Bozkurt**, s. 150. ; **Kaya/Tatlı**, s. 37.

⁸⁴³ **Kendigelen/Kırca**, s. 74.

PULAŞLI; iptal halinde senetteki başvuru borçlularına iki halde başvurulabileceğini savunmuştur. İlk olarak TTK m. 743 hükmü uyarınca poliçenin sureti düzenlenmiş ve bütün borçluların da imzası alınmış ise ciranta ve aval verene başvurulabilir. İkinci olarak zayı edilen bonoyu iptal ettiren hamil düzenleyeni protesto ettirmiş olması halinde cirantalara başvurulabilir. Ancak bu halde hamil iptal kararıyla birlikte protesto evraklarını da ibraz etmek zorundadır⁸⁴⁴.

BOZER/GÖLE' ye göre ise dilekçe sahibinin senet bedelinin ifasını poliçenin lehtarından, cirantalarından ve aval verenden isteyip isteyemeyeceği kanunda düzenlenmemiştir. TTK m. 764/2'de bu gibi durumlarda yalnızca kabul eden muhataba başvurulabileceği hükme bağlandığından, iptal kararına ya da kendisine verilen yeni poliçeye istinaden dilekçe sahibinin, senet bedelinin ifasını lehtar, cirantalar ve aval verenden isteyemeyeceği sonucuna varılabilir. Zira iptal kararı, iptaline karar verilen senedin yerine geçmeyeceğinden iptal kararına istinaden verilen senedin de yeni bir senet hükmünde olduğundan hamilin iptal edilen senedin lehtarına, cirantalarına ve aval verenlere başvuramaması hukuka uygundur⁸⁴⁶.

DEMİRKAPI'ya göre aval veren her durumda başvuru borçlusu olduğundan kendisine başvurulması için ibraz ve protesto zorunluluğunun yerine getirilmesi gerekmektedir. Senedin zayı olması halinde senet elde olmadığından bu zorlukların gerçekleştirilmesi mümkün olmadığından kabul eden muhatap yerine aval verildiği halde de aval verene başvurulamayacaktır⁸⁴⁷.

AKSU'ya göre; poliçe ve bono bakımından, hak senetsiz olarak dilekçe sahibi tarafından, yalnızca kabul edene (bonoda düzenleyene) karşı ileri sürebilecektir. Kanundaki açık düzenleme ve başvuru için senedin ibrazının şart olması dolayısıyla iptal kararıyla, başvuru borçlularına başvurulamayacaktır. Aval veren de, kimin lehine aval verirse versin

⁸⁴⁴ Pulaşlı, s. 100.

⁸⁴⁵ KAYAR'a göre de kaybedilen senette imzası bulunduğu ispat edilebilen başvuru borçlularına da başvurulabilmek mümkün olmalıdır. Bkz. Kayar, s. 34.

⁸⁴⁶ Bozer/Göle, s. 59.

⁸⁴⁷ Demirkapı, s. 198-199.

başvuru borçlusu olduğu için, iptal kararıyla aval verene başvurulamaz. Çek bakımından ise, alınan iptal kararı ile protesto çekilip başvurma hakkı kullanılabilir⁸⁴⁸.

Kanımızca doktrinde baskın olan görüş yerindedir. Kanunun açık hükmü gereğince senedin iptal edilmesi halinde sadece asıl borçlulara başvuru mümkün olmalıdır. Asıl borçlular ise daha önce de ifade edildiği üzere poliçede kabul eden muhatap, bonoda düzenleyen ve bunlar lehine aval verenlerdir. Bu durumda senedin iptali halinde, dilekçe sahibi aval veren eğer asıl borçlular lehine aval vermişse ona da başvurabilecek, eğer başvuru borçluları lehine aval vermiş ise aval veren başvuru borçlusu sıfatını haiz olacak ve aval verene başvurulamayacaktır. Çek bakımından ise TTK m. 818’de TTK m. 764/2 hükmüne yer verilmediğinden, çekte iptal kararı ile protesto çekilerek başvuru borçlularına dolayısıyla aval verene başvurulabilecektir.

7.5.3. Zamanaşımı

Kambiyo senetlerinden doğan alacak zamanaşımına tabi bir alacaktır. Bu özellik yalnızca senetten doğan alacak hakkı için değil, başvuru kapsamında yer alan bütün talepler için söz konusudur⁸⁴⁹. Kambiyo senetleri için süreler emredici nitelikte olup senet veya ayrı bir sözleşme ile değiştirilemezler⁸⁵⁰. Sürelerin kısa olması senet borçlularının katı kambiyo hükümlerinin yanı sıra ayrıca uzun zamanaşımı süresi baskısı altında bırakılmaması düşüncesine dayanmaktadır⁸⁵¹.

Poliçenin zamanaşımına uğramış olması kambiyo senedi niteliğini ortadan kaldırmaz⁸⁵². Poliçeden doğan alacağa ilişkin davalarda zamanaşımı TTK m. 749’da düzenlenmiştir. Poliçeyi kabul edene karşı ileri sürülecek poliçeden doğan istemler, vadenin geldiği tarihten itibaren üç yıl geçmekle zamanaşımına uğrar. Hamilin, cirantalarla düzenleyene karşı ileri süreceği istemler ise süresinde çekilen protesto tarihinden veya senette “*gidersiz iade olunacaktır*” kaydı varsa vadenin dolduğu tarihten itibaren bir yıl geçmekle zamanaşımına uğrar. Bir cirantanın başka cirantalar veya düzenleyen aleyhine

⁸⁴⁸ Aksu, s. 137.

⁸⁴⁹ Bozgeyik, s. 176.

⁸⁵⁰ Bozgeyik, s. 176. ; Kayıhan, s. 173. ; Karayalçın, s. 191.

⁸⁵¹ Bozgeyik, s. 176. ; Kayıhan, s. 173. ; Karayalçın, s. 191.

⁸⁵² Öztan, s. 189. ; Bozgeyik, s. 176.

ileri süreceği istemler, cirantanın poliçeyi ödediği ya da poliçenin dava yolu ile kendisine karşı ileri sürüldüğü tarihten itibaren altı ay geçmekle zamanaşımına uğrar. (TTK m. 749)

Poliçe zamanaşımı süreleri hak düşürücü nitelikte olmadığından re'sen dikkate alınmaz, zamanaşımına uğramış bir poliçe alacağı talep edilse bile, borçlu def'i ile bunu ifadan kaçınabilir⁸⁵³. Borçlunun zamanaşımı def'inden feragat etmesi mümkündür⁸⁵⁴.

Kambiyo senedinden doğan sorumluluğun zamanaşımına uğraması mümkün bir hak oluşturması, aval veren kişi bakımından sorumluluğun zamanaşımına uğramasıyla sona ermesine imkan vermektedir. TTK'da aval verenin sorumluluğunun zamanaşımına uğramasına ilişkin özel bir düzenlemeye yer verilmemiştir. Bu durumda avalde zamanaşımı lehine aval verdiği kişi için öngörülen zamanaşımı kurallarına tabidir⁸⁵⁵.

7.5.3.1. Poliçede/Bonoda Üç Yıllık Zamanaşımı

TTK m. 749/1 gereğince poliçeyi kabul eden muhataba (bonoda düzenleyene) karşı açılacak davalar vadeden itibaren üç yıl sonra zamanaşımına uğrar. Kabul eden muhatap lehine aval veren için de aynı süreler geçerlidir⁸⁵⁶. Aval veren kimse ödediği takdirde, lehine aval verdiği kişiye karşı temel ilişkiye dayanarak dava açtığı takdirde genel zamanaşımı süreleri uygulanır⁸⁵⁷.

Zamanaşımının başlangıcı vadeyi takip eden ilk gündür. Hamil başvuru hakkını vadede kullanabileceği gibi vadeden önce de kullanabilir. Vadeden önce başvuru hakkının kullanılması durumunda zamanaşımının başlangıcı da vadeyi takip eden ilk gündür⁸⁵⁸.

TTK m. 731/2'ye göre kanunen belirli olan süreler içinde poliçenin ibrazı veya protesto düzenlenmesi, bir devletin mevzuatı veya herhangi bir mücbir sebep gibi aşılması imkânsız bir engel nedeniyle gerçekleştirilememişse bu işlemler için belirlenen süreler

⁸⁵³ Bozgeyik, s. 177. ; Öztan, s. 189. ; Kayar, s. 118. ; Kayıhan, s. 173.

⁸⁵⁴ Bozgeyik, s. 177. ; Öztan, s. 189. ; Kayar, s. 118. ; Kayıhan, s. 173.

⁸⁵⁵ Demirkapı, s. 199.

⁸⁵⁶ Öztan, s. 190. ; Kendigelen/Kırca, s. 264. ; Ülgen/Helvaci/Kaya ve diğerleri, s. 126. ; Bozgeyik, s. 179. ; Tuna/Göç Gürbüz, s. 220. ; Bozkurt, s. 333. ; Domaniç, s. 309. ; Can, s. 124. ; Karayalçın, s.188.

⁸⁵⁷ Kınacıoğlu, s. 268. ; Bozgeyik, s. 179.

⁸⁵⁸ Poroy/Tekinalp, s. 274. ; Kınacıoğlu, s. 269. ; Tuna/Göç Gürbüz, s. 220-221. ; Bozkurt, s. 334.

uzatılır. İbraz ve protesto sürelerinin uzaması poliçede vadenin gelmesini de geciktireceğinden bu halde zamanaşımının başlangıcının mücbir sebebin sona erdiği tarih olarak kabul edilmesi mümkündür⁸⁵⁹.

7.5.3.2. Poliçede /Bonoda Bir Yıllık Zamanaşımı

Hamilin düzenleyen ve cirantalara karşı sahip olduğu başvuru hakkı, TTK m. 749/2 gereğince zamanında çekilen protesto tarihinden itibaren bir yıl geçmekle zamanaşımına uğrar. Poliçede düzenleyen ve cirantalar lehine aval veren kişiler aleyhine açılan davalarda da dava hakkı kanunda gösterilen bir yıllık zamanaşımı süresine tabidir⁸⁶⁰. Kanun koyucu senette asıl borçlular; poliçeyi kabul eden veya bonoda düzenleyen aleyhine üç yıllık zamanaşımı süresini kabul etmesine rağmen başvuru borçluları aleyhine bir yıllık zamanaşımı süresini kabul etmiştir. Bu durum senet dolayısıyla borç altına girenlerin sorumluluk dereceleriyle ilgilidir⁸⁶¹.

Bir yıllık zamanaşımı süresinin başlangıcı poliçenin protestodan muaf olup olmadığına göre değişiklik gösterir. Senette protestodan muafiyet kaydı varsa bu halde zamanaşımı süresinin başlayabilmesi için vadenin dolması yeterli olmayıp senedin ödenmek üzere muhataba zamanında sunulması gerekir, ibraz yapılamadığı takdirde başvuru hakkı düşeceğinden zamanaşımı süresi de söz konusu olmaz⁸⁶². Senette protestodan muafiyet kaydı yoksa bu durumda zamanaşımı süresi protesto tarihinden itibaren işlemeye başlar⁸⁶³. Protesto tarihi ile hamilin cirantalara karşı yaptığı takip arasında bir yıldan fazla süre bulunduğu takdirde zamanaşımı gerçekleşmiş sayılır⁸⁶⁴.

⁸⁵⁹ Tuna/Göç Gürbüz, s. 221.

⁸⁶⁰ Ülgen/Helvaci/Kaya ve diğerleri, s. 126. ; Tuna/Göç Gürbüz, s. 221. ; Öztan, s. 190. ; Kendigelen/Kırca, s. 264. ; Kendigelen/Kırca, s. 264. ; Domaniç, s. 309. ; Can, s. 124. ; Karayalçın, s. 188.

⁸⁶¹ Kayıhan, s. 173. ; Tuna/Göç Gürbüz, s. 221.

⁸⁶² Poroy/Tekinalp, s. 274. ; Tuna/Göç Gürbüz, s. 222.

⁸⁶³ Poroy/Tekinalp, s. 274.

⁸⁶⁴ Bozgeyik, s. 181.

Kabul için sunulan poliçenin kabul edilmemesi halinde ise, kabul etmeme protestosu düzenlenen bir poliçede ödeme için ibraz ve protesto söz konusu olmadığı için bu durumda zamanaşımının başlangıcı vadenin dolduğu tarihtir⁸⁶⁵.

7.5.3.3. Poliçede /Bonoda Altı Aylık Zamanaşımı

TTK m. 759/3 gereğince bir cirantanın başka bir cirantaya veya düzenleyene karşı talepleri altı aylık zamanaşımı süresine tabidir. Bu süre hamile ödedikleri takdirde, başvuru borçluları lehine aval verenler hakkında da uygulanır⁸⁶⁶.

Kanun koyucu zamanaşımı bakımından en kısa süreyi bir cirantanın veya ciranta lehine aval verenin (ya da lehine araya girenin) başka bir ciranta ile düzenleyen aleyhine açacağı davalarda kabul etmiştir. Bunun nedeni bu kişilerin, en çok korunması gereken kişiler olması ve altı ay gibi kısa bir süre içerisinde haklarını aramak suretiyle muhatabın ödememede bulunmaması dolayısıyla zaten normal seyrinden çıkan poliçenin bir an önce işleminden kaldırılmasında büyük yararları olmasıdır⁸⁶⁷.

7.5.3.4. Çekte Zamanaşımı

Çekte zamanaşımı ise TTK m. 814'te düzenlenmiştir. Çekte hamilin, cirantalarla düzenleyene ve diğer çek borçlularına karşı sahip olduğu başvurma hakları, ibraz süresinin bitiminden itibaren üç yıl geçmekle zamanaşımına uğrar. Çek borçlularından birinin diğerine karşı sahip olduğu başvurma hakkı ise, çek borçlusunun çeki ödediği veya çekin dava yolu ile kendisine karşı ileri sürüldüğü tarihten itibaren üç yıl geçmekle zamanaşımına uğrar. Söz konusu maddede düzenleyene, lehtara, cirantalara, aval verene ve çek dolayısıyla sorumluluk altına giren diğer kişilere karşı kullanılacak başvuru hakkının zaman sınırı belirlenmiştir⁸⁶⁸. Çekte, poliçe ve bononun aksine hem hamilin başvuru borçlularına karşı,

⁸⁶⁵ Tuna/Göç Gürbüz, s. 222.

⁸⁶⁶ Bozgeyik, s.182. ; Tuna/Göç Gürbüz, s. 223. ; Ülgen/Helvacı/Kaya ve diğerleri, s. 126. ; Kendigelen/Kırca, s. 264. ; Domaniç, s. 314. ; Can, s. 124. ; Karayalçın, s. 188.

⁸⁶⁷ Tuna/Göç Gürbüz, s. 223.

⁸⁶⁸ Pulaşlı, s. 345.

hem de başvuru borçlularının birbirlerine karşı başvuru hakkını kullandığı hallerde üç yıllık zamanaşımı süresi öngörülmüştür⁸⁶⁹.

Çekte, poliçedekinin aksine muhataba bir kambiyo davası açma imkanı tanınmamıştır⁸⁷⁰. Zira çekte kabul yasağı bulunmasından dolayı muhatap banka kambiyo ilişkisinin bir tarafı değildir.

Zamanaşımı süresi, çekin ibraz süresinin bitimine göre tespit edilir, süre bu tarihten itibaren başlar, ileri tarihli çeklerde de aynı durum geçerlidir⁸⁷¹.

TTK m. 814'te öngörülen zamanaşımı süreleri içinde ilgililere başvurulabilmesi için öncelikle başvuru hakkının kaybedilmemiş olması gerekir. Başvuru hakkının kaybedilmemesi için de hamilin çeki kanunda öngörülen süreler içerisinde muhatap bankaya ibraz etmesi ve ödeme yapılmaması durumunda ödenmeme durumunu usulüne uygun olarak tespit ettirmiş olması gerekir⁸⁷².

Çekler için zamanaşımının kesilmesinde TTK m. 818/1 hükmü delaletiyle TTK m. 750 ve 751 hükümlerindeki zamanaşımını kesen sebepler uygulama alanı bulur⁸⁷³.

Zamanaşımına uğramış bir çek söz konusuysa hamil düzenleyen aleyhine sebepsiz zenginleşme ya da temel ilişkiye dayanarak cirantası aleyhine alacak davası açabilir⁸⁷⁴.

7.5.3.5. Zamanaşımının Kesilmesi

Zamanaşımının kesilmesi, hak sahibi için sürenin yeniden en başından başlaması anlamına gelir. TTK m. 750'de zamanaşımını kesen haller düzenlenmiştir. Bu madde

⁸⁶⁹ Öztan, s. 314-315. ; Kendigelen/Kırca, s. 331.

⁸⁷⁰ Poroy/Tekinalp, s. 354.

⁸⁷¹ Öztan, s. 315. ; Bilgili/Demirkapı, s. 215.

⁸⁷² Ülgen/Helvaci/Kaya ve diğerleri, s. 323. ; Kendigelen/Kırca, s. 331.

⁸⁷³ Pulaşlı, s. 348. ; Bilgili/Demirkapı, s. 215.

⁸⁷⁴ Pulaşlı, s. 345.

gereğince zamanaşımı; dava açılması, takip talebinde bulunulması, davanın ihbar edilmesi veya alacağın iflas masasına bildirilmesiyle kesilir⁸⁷⁵.

Kambiyo senetleri hukukunda borçlular arasında müteselsil sorumluluk ilkesi benimsenmekle birlikte zamanaşımını kesen müdahale kim tarafından yerine getirilmişse, bu durumdan yalnızca o kişi yararlanacaktır⁸⁷⁶. Bu durumda lehine kambiyo sorumluluğu altına girdikleri kişiler bakımından zamanaşımı kesilse bile aval verenler bu durumdan etkilenmez⁸⁷⁷.

Doktrinde lehine aval verilenin borcunun zamanaşımına uğradığı takdirde aval verenin de borcunun sona erip eremeyeceği konusu tartışmalıdır. Bir görüşe göre lehine aval verilenin borcu zamanaşımı nedeniyle sona ererse avalistin borcu da sona erecektir⁸⁷⁸.

Aksi görüşteki yazarlar ise lehine aval verilen kişi hakkındaki zamanaşımının kesilmesi aval vereni etkilemeyeceğinden aval veren ile lehine aval verilenin sorumluluğu konusunda farklı zamanaşımı sürelerinin söz konusu olabileceğini savunmuşlardır⁸⁷⁹.

Kanımızca TTK m. 751'deki açık düzenleme karşısında bazı durumlarda lehine aval verilen ile aval veren kimsenin sorumlulukları farklı zamanaşımı sürelerine tabi olabilecektir. Bu nedenle lehine aval verilen kimsenin borcunun zamanaşımına uğraması her koşulda aval verenin borcunun sona ermesi anlamına gelmeyecektir.

7.5.3.6. Hamilin Başvuru Hakkının Sona Ermesi

Başvuru hakkının düştüğü durumlar TTK m. 730' da sayılmıştır. Kanundaki bu düzenlemeye göre başvuru hakkının düşmesine yol açan sebepleri ibraz sürelerine uyulmaması ve protesto sürelerine uyulmaması şeklinde iki kategoride inceleyebiliriz. Hakim başvuru hakkının düşmesine yol açan nedenleri re'sen dikkate almak durumundadır.

⁸⁷⁵ Ülgen/Helvaci/Kaya ve diğerleri, s. 126. ; Pulaşlı, s. 228. ; Öztan, s. 191-192. ; Bilgili/Demirkapı, s. 121. ; Kınacıoğlu, s. 270-271.

⁸⁷⁶ Öztan, s. 192. ; Bahtiyar, s. 111-112. ; Kayıhan, s. 175. ; Poroy/Tekinalp, s. 275. ; Bozkurt, s. 339.

⁸⁷⁷ Bozgeyik, s. 185-186. ; Karayalçın, s. 193. ; Demirkapı, s. 200.

⁸⁷⁸ Pulaşlı, s. 203. ; Toros, s. 173. ; Arslanlı, s. 108.

⁸⁷⁹ Demirkapı, s. 200. ; Aksu, s. 139-140. ; Odman Boztosun, s. 59. (dpn.2.)

Hamil; görüldüğünde veya görüldükten belirli bir süre sonra ödenmesi şart olan poliçeyi ibraz, kabul etmeme veya ödememe protestosunu düzenleme, “*Gidersiz iade olunacaktır*” kaydının bulunması halinde, poliçeyi ödeme amacıyla ibraz için belirli süreleri geçirirse, kabul eden kişi hariç olmak üzere, cirantalara, düzenleyene ve diğer borçlulara karşı sahip olduğu hakları kaybeder (TTK m. 730).

TTK m. 730’da yalnızca görüldüğünde veya görüldükten belirli süre sonra ödenecek vadelerin sayılmasından yola çıkarak, diğer vade türlerinde ibraz etmemenin başvuru hakkını düşürmeyeceği sonucuna varılamaz. Kanun maddesinde bu iki vade türünün sayılmasının sebebi, kanun koyucunun kabul müessesesinden hareketle böyle bir düzenleme yapmasıdır⁸⁸⁰. O halde esas itibarıyla düzenlenmek istenen, görüldüğünde ve görüldükten belirli süre sonra ödenecek poliçelerin düzenleme gününden itibaren bir yıl içerisinde kabule arz edilmesinin zorunlu olmasından ötürü, başvuru hakkının düşecek olması hususudur⁸⁸¹. Aynı şekilde, diğer vadelerde de ödeme için ibrazın kanunda belirtiler süreler içinde yapılması başvuru hakkının düşmesine yol açar⁸⁸².

Poliçenin kabule arzı ihtiyaridir. Hamil poliçeyi vadeye kadar bekletip doğrudan ödeme için ibraz edebileceği gibi, kabul edilmesine rağmen vadeye kadar bekleyip bir de ödeme için ibraz edebilir⁸⁸³. Ancak düzenleyen bir süre belirleyerek poliçenin kabul için ibrazını mecburi hale getirebilir⁸⁸⁴. Hamilin, kabul amacıyla ibraz edilmesi için düzenleyenin verdiği süreye uymaması durumunda, hamil kabul etmeme ve ödememe sebebiyle başvuru haklarını kaybeder. Ancak düzenleyenin yalnız kabule ait sorumluluktan kurtulmak istediği kayıttan anlaşılıyorsa başvuru hakkı devam eder⁸⁸⁵.

⁸⁸⁰ Karahan/ Arı /Bozgeyik ve diğerleri, s. 285.

⁸⁸¹ Karahan/ Arı /Bozgeyik ve diğerleri, s. 285.

⁸⁸² Öztan, s. 155.

⁸⁸³ Kayar, s. 655

⁸⁸⁴ Kayar, s. 655

⁸⁸⁵ TTK m. 730/2 “Hamil, kabul amacıyla ibraz edilmesi için düzenleyenin verdiği süreye uymazsa, kabul etmeme ve ödememe sebebiyle başvuru haklarını kaybeder; meğerki düzenleyicinin yalnız kabule ait sorumluluğu istisna etmek istediği kayıttan anlaşılsın.”, Bozgeyik, s. 173.

Kabul eden muhatap lehine aval verilmiş olması durumunda dahi ibrazın mutlaka muhataba yapılması gerekir⁸⁸⁶. Aval verene ibraz yapılamaz⁸⁸⁷. Aval verenin ihtiyati muhatap göstermesi halinde ise yine poliçenin ihtiyari muhataba da ibraz edilmesi gereklidir; aksi halde aval veren yönünden başvuru hakkı düşer⁸⁸⁸.

Ödememe protestosunun zamanında çekilmemesinin başvuru hakkının düşmesine neden olduğuna ilişkin herhangi bir tereddüt bulunmamakla birlikte, kabul etmeme protestosu söz konusu olduğunda, protestonun temel işlevinin vadeden önce başvuru hakkı sağlamasından ötürü yalnızca iki halde başvuru hakkının düştüğü kabul edilmektedir. Görüldüğünden belirli bir süre sonra ödenecek poliçelerde ve düzenleyenin kabule arz mecburiyeti koyduğu poliçelerde kabul etmeme protestosu söz konusu olduğunda başvuru hakkının düşer⁸⁸⁹.

TTK ‘da yer verilmemesine karşın, borçlunun kısmi ödeme teklifini reddeden hamil, reddedilen kısım oranında başvurma hakkını kaybeder⁸⁹⁰.

Başvurma hakkının düşmesiyle birlikte, başvuru borçluları kambiyo senedi ile üstlendikleri yükümlülüklerinden kurtulurlar. Buna karşılık başvuru hakkı, süresinde ibraz edilmeme veya protesto çekilmeme sebebiyle sona erse dahi, senedin asıl borçluları zamanaşımı süresi içinde senet borçlusu olmaya devam eder. Poliçede kabul etmiş muhatap/muhataplar, bonoda düzenleyen ve bunlar lehine aval verenler asıl borçlu konumundadır⁸⁹¹. Yukarıdaki hallerin gerçekleşmesi durumunda bu kişiler dışındakilere karşı başvuru hakkı düşer⁸⁹². Bir başka deyişle yukarıdaki hallerin gerçekleşmesi

⁸⁸⁶ **Toros**, s. 177.

⁸⁸⁷ **Toros**, s. 177.

⁸⁸⁸ **Toros**, s. 177.

⁸⁸⁹ **Öztan**, s. 156. ; **Bozgeyik**, s. 175.

⁸⁹⁰ **Domanıç**, Hayri, (2011), Türk Ticaret Kanunu Şerhi, 1. Baskıdan Tıpkı Baskı, İstanbul, Vedat Kitapçılık, C.4, s. 342.

⁸⁹¹ **Karahan/ Arı /Bozgeyik ve diğerleri**, s. 302.

⁸⁹² **Karahan/ Arı /Bozgeyik ve diğerleri**, s. 302.

durumunda başvuru borçluları ve bunlar lehine aval verenlere karşı başvuru hakkı düşecek, bunların sorumlulukları son bulacaktır⁸⁹³.

⁸⁹³ AKSU ve DEMİRKAPI'ya göre aval veren her koşulda başvuru borçlusu sıfatında olduğu için hamilin başvuru hakkının sona erdiği her durumda aval verenin de sorumluluğunun sona erecektir. Bkz. **Aksu**, s. 136. ; **Demirkapı**, s. 198. ; Aynı yönde Bkz. **İpekçi/İlbuldu**, s. 47.

8. USUL HUKUKU YÖNÜNDEN AVAL

8.1. Görevli Mahkeme

Asliye ticaret mahkemeleri özel görevli ilk derece yargı organları arasında yer alır ve hukuk yargılamasında faaliyet gösteren bir başkan ve iki üyeden oluşa, heyet halinde çalışan yegane mahkemedir. Asliye ticaret mahkemeleri, ticari davalarla, ticari nitelikteki çekişmesiz yargı işlerine bakmakla görevlendirilmiş olan bir uzmanlık mahkemesidir (TTK m. 5).

Ticari davalar ise; mutlak ticari davalar ve nispi ticari davalar olmak üzere ikiye ayrılır. Tarafların tacir olup olmamasına ve uyuşmazlığın tarafların ticari işletmesiyle ilgili olup olmamasına bakılmaksızın ticari sayılan davalara mutlak ticari dava adı verilir⁸⁹⁴. Mutlak ticari davalar TTK m. 4 ve bazı özel kanunlarda düzenlenmiştir. Buna göre; TTK'da düzenlenen bütün hususlardan doğan davalar (TTK m. 4/1-a), TMK m. 962 ile 969'da düzenlenen rehin karşılığında ödünç verme işlerinden doğan hukuk davaları gibi davalar mutlak ticari dava olarak kabul edilmiştir. Nispi ticari davalar ise uyuşmazlığın her iki tarafının tacir olduğu ve dava konusu uyuşmazlığın her iki tarafın da ticari işletmesiyle ilgili olduğu davalardır⁸⁹⁵.

Bir kambiyo taahhüdü olan aval, TTK'da düzenlenen bir kurumdur. Dolayısıyla aval verilmesinden kaynaklanan davalar mutlak ticari dava olarak kabul edilmektedir. Aval ile ilgili uyuşmazlıklarda görevli mahkeme asliye ticaret mahkemesidir. Asliye ticaret mahkemesinin bulunmadığı yerlerde ise bu tür davalar asliye ticaret mahkemesi sıfatıyla asliye hukuk mahkemesinde görülecektir.

Asliye ticaret mahkemelerinde kural olarak yazılı yargılama usulü uygulanır. Ancak dava konusu uyuşmazlık miktar ve değeri 500.000 TL ve altındaysa basit yargılama usulü uygulanacaktır (TTK m. 4/2).

⁸⁹⁴ Tanrıver, Süha (2020) Medeni Usul Hukuku, C.I, 3. Bası, Yetkin Yayınları, Ankara, s. 153.

⁸⁹⁵ Tanrıver, s. 157.

8.2. Yetkili Mahkeme

8.2.1. Genel Yetki Kuralları

HMK çekişmeli yargı işlerinde, gerçek kişiler bakımından genel yetkili mahkemeyi tayin ederken Türkiye’de yerleşim yeri bulunanlar arasında ikili bir ayrıma gitmiştir. Türkiye’de yerleşim yeri bulunanlara karşı açılacak davalar bakımından genel yetkili mahkeme, davalının, davanın açıldığı tarihteki yerleşim yeri mahkemesidir (HMK m. 6). Davada birden fazla davalının olduğu durumda ise davalılardan herhangi birinin yerleşim yeri mahkemesi genel yetkili mahkeme konumundadır (HMK m. 7). Türkiye’de yerleşim yeri bulunmayanlara karşı açılacak davalarda ise genel yetkili mahkeme davalının Türkiye’de mutad meskeninin bulunduğu yer mahkemesidir (HMK m. 9/1).

Tüzel kişiler bakımından ise genel yetkili mahkeme, davalı tüzel kişinin, davanın açıldığı tarihteki yerleşim yeri mahkemesidir (HMK m.6/1). Aval konusunda ortaya çıkacak bir uyuşmazlıkta davalının gerçek ya da tüzel kişi olmasına göre genel yetki kurallarına göre yetkili mahkeme belirlenecektir.

8.2.2. Yetki Sözleşmesi

Genel yetkili mahkemenin yetkisi, kanunda özel bir yetki kuralı belirlenmişse veya yetki sözleşmesi yapılmış ise ortadan kalkacaktır⁸⁹⁶. Yetki sözleşmesi; tacirlerle tacirlerin, tacirlerle kamu tüzel kişilerinin kendi aralarında, üzerinde serbestçe tasarruf edebilecekleri, hukuki ilişkilerden kaynaklanmış ya da ilerde kaynaklanabilecek olan hukuki uyuşmazlıklarla ilgili olarak açılacak davalar yönünden yapılabilir⁸⁹⁷.

Yetki sözleşmesi, kanunda yetkili olarak gösterilmiş genel ve özel yetkili mahkemelerin yetkisinin devam etmesi kaydıyla, kanunda yetkili olarak gösterilmeyen bir yargı yerini yetkili hale getirmek yahut kanunen yetkili bulunan mahkemelerin yetkisini

⁸⁹⁶ Tanrıver, s. 236

⁸⁹⁷ Tanrıver, s. 250

ortadan kaldırıp, salt kararlaştırılmış olan yer mahkemesini yetkili kılmak amacıyla yapılabilir⁸⁹⁸. İlk duruma olumlu, ikinci duruma ise olumsuz yetki sözleşmesi adı verilir⁸⁹⁹.

Yetki sözleşmesinin geçerli olabilmesi için yazılı şekilde yapılması ve yetkili kılınmak istenen mahkeme ya da mahkemelerin açıkça belirlenmiş olması gerekmektedir. Yetki sözleşmesi ayrı bir sözleşme şeklinde yapılabileceği gibi var olan sözleşmeye bir hüküm eklenmesi (yetki şartı) şeklinde de yapılabilir⁹⁰⁰. HMK m. 18/2’de öngörülen geçerlilik şartlarına uygun biçimde düzenlenmeyen yetki sözleşmeleri hukuken geçersizdir⁹⁰¹.

Hukuken geçerli şekilde yapılmış yetki sözleşmeleri, uyuşmazlığın taraflarının yanı sıra, onların külli ve cüzi haleflerini de bağlayıcı bir etki doğurur⁹⁰². Bu bağlayıcı etki, külli ya da cüzi halef, tacir ya da kamu tüzel kişisi olmasa dahi söz konusu olur⁹⁰³. Burada lehine aval verilen kişinin yaptığı yetki sözleşmesinin aval veren kişiyi bağlayıp bağlamayacağı sorunu ortaya çıkmaktadır.

Yargıtay 12. Hukuk Dairesi bu konuyla ilgili ilk kararlarında aval verenin yetki sözleşmesi yapabilme şartlarını taşıyıp taşıyamamasına göre ikili bir ayrıma gitmişti. Bu kararlarda aval veren tacir ise lehine aval verdiği kişinin yaptığı yetki sözleşmesi ile bağlı olacağına, eğer tacir değilse yetki sözleşmesi yapamayacağı için lehine aval verdiği kişinin yaptığı yetki sözleşmesinin aval vereni bağlamayacağına hükmetmiştir⁹⁰⁴. Ancak 02.06.2020 tarih, 2019/6148 E. , 2020/3489 K. sayılı kararında “*TTK’nın 702/1. maddesi gereğince, aval veren kimse, kimin için taahhüt altına girmiş ise tıpkı onun gibi sorumlu olur. Diğer taraftan 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu’nun yetki sözleşmesini düzenleyen 17. maddesinde; "Tacirler veya kamu tüzel kişileri, aralarında doğmuş veya*

⁸⁹⁸ Tanrıver, s. 250

⁸⁹⁹ Tanrıver, s. 255-256. ; Belgin Güneş, Derya (2012) Yetki Sözleşmeleri, İstanbul Barosu Dergisi, S.86, C.5, 197-221, s. 211.

⁹⁰⁰ Kuru, Baki/ Arslan, Ramazan/Yılmaz, Ejder (2014) Medeni Usul Hukuku, 25. Bası, Yetkin, Ankara, s. 154.

⁹⁰¹ Tanrıver, s. 255

⁹⁰² Kuru/Arslan/Yılmaz (Usul), s. 156. ; Tanrıver, s. 259. ; Aksi yönde görüş için bkz. Bolayır, Nur (2011) Hukuk Muhakemeleri Kanunu’na Göre Yetki Sözleşmeleri, İstanbul Barosu Dergisi, S.85, C.5, 131-147, S. 134. vd. ; Belgin Güneş, s. 216-217.

⁹⁰³ Tanrıver, s. 259.

⁹⁰⁴ Yargıtay 12. HD. 08.05.2018 T. 2016/3244 E. ,2018/ 4477 K.

doğabilecek bir uyuşmazlık hakkında, bir veya birden fazla mahkemeyi sözleşmeyle yetkili kılabilirler. Taraflarca aksi kararlaştırılmadıkça dava sadece sözleşmeyle belirlenen bu mahkemelerde açılır" hükmüne yer verilmiştir. Görüldüğü üzere, Hukuk Muhakemeleri Kanunu ile getirilen yeniliklerden bir tanesi de, yetki sözleşmelerine ilişkin olup, yetki sözleşmesi düzenleyebilecek şahıslar, sadece tacirler veya kamu tüzel kişileri olarak belirlenmiştir. Madde metninde tacirden anlatılmak istenen, işin ticari nitelikte olması değil, tarafların kanunlarda tacir olarak tanımlanan kişiler olmasıdır. Sözleşmenin konusunun ticari iş olması, gerçek kişilere yetki sözleşmesi yapma imkânı vermemektedir. Öte yandan aksi kararlaştırılmadıkça, dava yalnız yetki sözleşmesinde belirlenen mahkemede açılır. Taraflar yetkili kıldıkları mahkemenin yanında, kanunen yetkili bulunan genel veya özel yetkili mahkemelerin de yetkisinin devam etmesini isterlerse, bu durumun yetki sözleşmesinde ayrıca belirtilmesi gerekir. Somut olayda, takip dayanağı bonoda, ihtilâf halinde Bursa Mahkemelerinin yetkili olduğunun kararlaştırıldığı, lehtar Türk Ekonomi Bankası AŞ'nin ve keşideci Durmaz Zeytin ve Gıda San. ve Gen Paz. Tic. A.Ş'nin tacir sıfatını haiz oldukları anlaşılmaktadır. Bu durumda, HMK'nın 17. maddesi gereğince tacirler arasında düzenlendiği belirlenen yetki sözleşmesi geçerli olup, Dairemizin değişen içtihatlarına göre, kambiyo senetlerinin özelliği gözetildiğinde anılan yetki sözleşmesi avalisti de bağlar⁹⁰⁵." ifadelerine yer vererek, yetki sözleşmesinin tacir olan lehtar ve düzenleyenin yanı sıra, tacir olmayan gerçek kişi avalisti de bağlayacağını kabul etmiştir.

8.3. Arabuluculuk

Alternatif uyuşmazlık çözüm yöntemlerinden biri olan arabuluculuk kavramı, uzmanlık eğitimi almış ve bağımsız bir üçüncü kişinin, aralarında uyuşmazlık bulunan tarafları, ortaklaşa bir çözüme ulaşmaları için bir araya getirerek iletişim kurma ve bu şekilde kendi çözümlerini kendilerinin üretmelerini sağlayarak, aralarındaki iletişimi kolaylaştıran bir usuldür⁹⁰⁶. Anglo-Sakson kökenli bir kurum olan alternatif uyuşmazlık çözüm yolları, globalleşmenin de etkisiyle Kıta Avrupası ülkeleriyle birlikte ülkemizde de yaygınlaşmaya başlamıştır. Bu uyuşmazlık çözümü yollarında genel olarak bağımsız ve uzmanlık eğitimi

⁹⁰⁵ Uyap Yargıtay Kararı Sorgulama Ekranı

⁹⁰⁶ Tanrıver (C. II), s. 244.

almış bir kişinin tarafları bir araya getirilerek uyuşmazlık konusunun çözümünü sağlamak amaçlanır⁹⁰⁷.

Arabuluculuğun konusu tarafların üzerinde serbestçe tasarruf edebilecekleri, iş ve işlemlerden doğan özel hukuk uyuşmazlıkları ile sınırlanmıştır (HUAK m. 12). Taraflar dava açılmadan veya davanın görüldüğü sırada arabulucuya başvurma konusunda anlaşabilirler, mahkeme de tarafları arabulucuya başvurmaya teşvik edebilir (HMK m. 137/1).

Arabulucu, tarafların anlaşarak arabulucular siciline kayıtlı olanlar arasından seçtikleri ve arabuluculuk faaliyetlerini yürütmekle görevli üçüncü bir kişidir⁹⁰⁸. Arabulucu, uyuşmazlık hakkında herhangi bir karar veremez, taraflara çözüm önerileri sunamaz⁹⁰⁹. Arabulucu yalnızca taraflar arasında iletişim kurulmasını kolaylaştırarak uyuşmazlığın çözümü sürecine katkıda bulunur⁹¹⁰.

TTK m. 4 ve diğer kanunlarda belirtilen ticari davaların konusu bir miktar paranın ödenmesi olan alacak ve tazminat talebi olması halinde arabuluculuğa gidilebilecektir. Hatta bu durumlarda, dava açılmasından önce arabuluculuğa başvurulması ve tarafların bu süreçte uyuşmazlığı çözemediğinin arabulucu tarafından tutanağa bağlanması dava şartı haline gelmiştir⁹¹¹ (TTK m. 5/A) . HUAK'ın 18/A maddesinin ikinci fıkrasına göre, dava şartı arabuluculuk kapsamına giren bir uyuşmazlık açısından dava açmak isteyen kimse, arabuluculuk süreci sonunda anlaşmaya varılamadığına dair tutanağın aslını veya arabulucu tarafından onaylanmış bir örneğini dava dilekçesine eklemek zorundadır⁹¹². Dava açmak isteyen kimse, söz konusu tutanağı dava dilekçesiyle birlikte mahkemeye sunmamışsa, mahkemece kendisine bir haftalık kesin süre verilir⁹¹³. Bu sürede de tutanak mahkemeye sunulmaz ise davanın usulden reddine karar verilir⁹¹⁴.

⁹⁰⁷ Tanrıver, Süha (2020) Medeni Usul Hukuku, C.II., Yetkin Yayınları, Ankara, s. 232

⁹⁰⁸ Kuru/Arslan/Yılmaz (Usul), s. 774.

⁹⁰⁹ Kuru/Arslan/Yılmaz (Usul), s. 774.

⁹¹⁰ Kuru/Arslan/Yılmaz (Usul), s. 774.

⁹¹¹ Tanrıver (C. II), s. 244.

⁹¹² Eminoğlu, Cafer/ Erdoğan, Ersin (2020) Ticari Uyuşmazlıklarda Arabuluculuk, Adalet, Ankara, s. 105.

⁹¹³ Eminoğlu/ Erdoğan, s. 105

⁹¹⁴ Eminoğlu/ Erdoğan, s. 105.

Kıymetli evrak hukuku açısından ise TTK m. 5/A'da yer alan zorunlu arabuluculuk kambiyo senetlerinde bedelin ödenmesi talebinden doğan uyuşmazlıklar yönünden mümkün olabilecektir⁹¹⁵. Kambiyo senetlerinden doğan ve hak sahiplerinin kambiyo taahhüdü altında bulunanların, birbirlerine yöneltecekleri alacak ve tazminat talepleri üzerinde serbestçe tasarruf etmelerine engel bir durum bulunmamaktadır⁹¹⁶. Kambiyo senetlerinden doğan alacaklar ve tazminat talepleri arabuluculuğa elverişli olduğu gibi TTK m. 5/A gereğince zorunlu arabuluculuk kapsamındadır⁹¹⁷. Bu halde senet bedelini ödeyen avalistin bu bedeli talep ettiği uyuşmazlıklarda veya tazminat taleplerinde de zorunlu arabuluculuk söz konusudur.

⁹¹⁵ Eminoğlu/ Erdoğan, s. 356.

⁹¹⁶ Eminoğlu/ Erdoğan, s. 356.

⁹¹⁷ Eminoğlu/ Erdoğan, s. 356.

9. ÇEKTE AVAL

Uygulamada çek dolayısıyla avale neredeyse hiç rastlanılmamakla birlikte çekte yazılı bedelin ödenmesi kısmen veya tamamen aval ile teminat altına alınabilir⁹¹⁸. Aval üçüncü bir kişi veya çek üzerinde imzası bulunan bir kişi tarafından verilebilir. Ancak muhatap banka hiçbir zaman avalist olamayacaktır⁹¹⁹. Zira çekte kabul yasağı vardır ve bu durum da muhatap bankanın çekin ödenmesini kabul edemeyeceği, dolayısıyla müracaat borçluları arasına giremeyeceği ilkesinin bir sonucudur. Muhatap banka dışında bir bankanın aval vermesi ise mümkündür⁹²⁰. Bankaların bu işlemi aval kredisi adı altında yine prim mahiyetindeki belirli bir bedel karşılığında yaptıklarını bu işlemin gayri nakdi kredi türlerinden biri olarak kabul edildiği görülmektedir⁹²¹.

Aval veren, çek hamiline senetten doğan haklarını elde edebileceği konusunda bir teminat sağlar. Özellikle hamilin çek bedelini tamamen veya kısmen muhatap bankadan herhangi bir nedenle tahsil edilemediği durumlarda, çeki düzenleyen, lehtar ve cirantalar gibi aval verenin de takip edilmesi söz konusu olur⁹²².

Kambiyo senetlerinde teminat fonksiyonu sağlayan aval beyanı, çekte sorumluluk altına giren düzenleyen, lehtar ve ciranta lehine verilebilirken henüz kambiyo taahhüdünde bulunmamış ya da bulunmuş olmakla birlikte sorumluluğu ortadan kaldırılmış kişi lehine aval verilemeyeceğinden muhatap banka lehine aval verilemeyecektir⁹²³.

Çekte aval bakımından yukarıda belirtilen farklar dışında TTK m. 818/1-g yollamasıyla poliçeye ilişkin hükümler uygulanır⁹²⁴.

⁹¹⁸ Öztan, s. 310. ; Bozer/Göle, s. 321.

⁹¹⁹ Poroy/Tekinalp, s. 338. ; Can, s. 160. ; Öztan, s. 310. ; Domaniç, s. 401.

⁹²⁰ Bozer/Göle, s. 321. ; Can, s. 160. ; Bozkurt, s. 405.

⁹²¹ Can, s. 160.

⁹²² Bozer/Göle, s. 321.

⁹²³ Bozer/Göle, s. 321.

⁹²⁴ Tuna/Göç Gürbüz, s. 300. ; Öztan, s. 310.

10.SONUÇ

Kambiyo kefaleti olarak da bilinen aval, kambiyo senedinin bedelinin kısmen ya da tamamen, kambiyo senediyle sorumluluk altına girmiş kişi lehine şahsi teminat verilmesi suretiyle kambiyo senetleri hukukuna göre teminat altına alınmasıdır. Aval verene avalist, lehine aval verilen kişiye ise avalat adı verilmektedir. Avalist, aval beyanı ile kambiyo ilişkisine dâhil olmaktadır.

Aval, bir kambiyo borcunun Ticari Senetler Hukukuna göre teminat altına alınmasıdır. Aval, 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu'nun poliçe kısmında 700-702. maddelerinde düzenlenmektedir. Bununla birlikte, avale ilişkin hükümler, TTK m. 778/ 3 uyarınca bonoya ve TTK m. 794 uyarınca çeke de uygulanacaktır.

Aval kurumunun amacı, kambiyo senedinin tedavülünü kolaylaştırmaktır. Güvenilir bir imzanın, kambiyo senedinin ödeneceğini garantilemesi ve gerektiğinde bizzat ödemede bulunacağını belirtmesi, senede güven duyulmasını ve hamilin bu senedi kolaylıkla devretmesini sağlar. Avale günümüzde en fazla forfaiting işlemlerinde ve ihracatın finansmanında rastlanmaktadır. Diğer yandan aval senette imzası bulunanlara karşı bir güvensizliği ifade eder, çünkü ek teminat, ödeyeceğinden şüphe duyulan kişiden istenir. Bu nedenle uygulamada avale sağlanmak istenen güvencenin çoğu kez ciro vasıtasıyla sağlanmakta olduğu görülmektedir.

Avalin ortaya çıkışına ilişkin kesin bir bilgi bulunmamakla birlikte, kambiyo senetlerinin oluşumuna ilişkin süreç bu konuda bize ipucu vermektedir. Kambiyo senetleri 12. ve 13. yüzyıllar arasında bono benzeri senetler olarak ortaya çıkmış, 15. ve 16. yüzyıllar arasında havale niteliği taşıyan poliçe ortaya çıkmıştır. Bu senetlerle amaçlanan tacirlerin yanlarında para taşıma zorunluluğunun ortadan kaldırılmasıdır. 18. yüzyıllarda ciro ortaya çıkmış böylelikle bu senetler tedavül yeteneği kazanmıştır. Avalin bu tarihi gelişim içerisinde ne zaman ortaya çıktığına dair fikir birliği bulunmamaktadır. Bir görüşe göre aval, 11-13. yüzyıllarda ortaya çıkmıştır. Diğer bir görüşe göre ise cironun teminat fonksiyonu ile avalin birbirinden ayrılması 18. yüzyılda mümkün olmuştur. Avalin kıymetli evrak hukukunu birleştirme çabaları sırasında uygulamada olan bir kurum olduğu, tüm metinlerde avale ilişkin bir hüküm bulunmasından anlaşılmaktadır. Uygulamada bulunmasına rağmen, avalin kanuni düzenlemelere girmesi zaman almıştır.

Avalin şekli ve maddi özellikleri ile kıymetli evrak hukuku bakımından doğurduğu sonuçlar hukukî niteliğin oluşumunda belirleyici unsurları oluşturmaktadır. Buna göre;

Aval, TTK m. 701 gereği belli başlı şekil kuralları çerçevesinde gerçekteşmektedir. Hukuki işlemlerin turleri ayırımında, aval tek taraflı hukuki işlem kategorisinde yer almaktadır. Buna gbre; aval, aval verenin veya yetkili temsilcisinin poliçe veya alonj üzerine atılan imzasıyla oluşmaktadır. Zira, avalin şekline ilişkin TTK m. 7011/1 ve 2’de, avalin, poliçe veya alonj üzerinde aval veya buna eş anlamlı bir ibareyle ifade edilmesi ve bu beyanın aval veren tarafından imzalanması gerektiği dzenlenmiştir. Bir başka deyişle, aval suretiyle bir poliçe borçlusu lehine aval verilebilmesi iin, sadece aval verenin veya yetkili temsilcisinin irade beyanı yeterli gbrlmmüştür.

Aval diğer kambiyo taahhütleri gibi kayda ve şarta bağlanamaz. Ancak TTK m. 700 gereği aval veren, lehine aval verdiği kişinin borcunun bir kısmından sorumlu olacağını şart koşabilir. Aval kayda veya şarta bağlanır ise kambiyo taahhüdü olarak kabul edilemez. Avalin müteselsil sorumluluk oluşturan bir kambiyo taahhüdüdür. Aynı kişi lehine birden fazla aval verenin bulunması halinde bunlar arasında da müteselsil sorumluluk geçerli olacaktır.

Aval, poliçe bedelinin ödenmesini temin amacı güden bir kambiyo taahhüdü olduğu iin, aval verenin kambiyo senediyle borçlanmaya ehil bir kişi olması gerekmektedir; ancak, TTK’da, kambiyo senetleriyle borçlanma konusunda özel bir ehliyet şartı aranmamış, bu husus TTK m. 670’de genel hükümlere gönderme yapılarak dzenlenmiştir. Bu hüküm uyarınca, kambiyo senedine imza atarak senet dolayısıyla sorumluluk altına girecek kişinin ehliyetinin olup olmadığı, gerçekte veya tüzel kişi olmasına göre, TMK’nın ve TTK’nın ehliyetle ilişkin hükümlerine göre belirlenir.

Avalin maddi şartlarından diğeri, aval suretiyle temin edilecek borcun kambiyo senedinden doğan bir borç olması bir başka deyişle bir kambiyo senedinin bulunmasıdır. Kişisel teminat vermeye yönelik bir irade açıklamasının aval olarak nitelendirilebilmesi iin, bu irade açıklamasının poliçe, bono veya çek bedelinin ödenmesini temin amacına yönelmesi gerekmektedir.

Avalin senet ile birlikte tedavül etmesi, senet üzerinde bulunmasını gerektirir. Bu nedenle avalin olağan yeri senedin üzeri, diğer sorumlulukların bulunduğu yerdir. Bunun dışında senedin tedavülü sırasında konulan kayıtların çokluğu sebebiyle oluşan ve senedin devamı niteliğindeki alonj üzerine de aval şerhinin konulması da mümkündür. Avalin yalnızca senet ve alonj üzerinde yer alabileceği, TTK m. 701/1 hükmünde “*aval şerhi, poliçe*

veya alonj üzerine yazılır” şeklinde yer almaktadır. Ayrıca; kambiyo senedi dışında verilmiş bulunan bir teminatın, aval olarak değerlendirilmesi mümkün değildir.

TTK m. 743/ 1 uyarınca nüsha, poliçenin aynı nitelikte olmak üzere birden fazla sayıda düzenlenebilmesidir. Poliçenin birden fazla nüshası birbiri ile ilişkilendirilmelidir, aksi takdirde her biri ayrı poliçe olarak kabul edilir. Ancak her nüshanın poliçe gibi hakkı temsil etmektedir dolayısıyla poliçe üzerine konabilecek bir kaydın nüshalardan birinin üzerine konulmasının mümkün olduğunu kabul etmek gerekir.

TTK m. 746/1 uyarınca, hamil tarafından düzenlenen suret, poliçenin aslının kopyasıdır; ancak, surete, nüshanın aksine kabul şerhi konulamaz. Zira, TTK m. 746/3 uyarınca, suret ancak ciro edilebilir ve aval taahhüdüne konu olabilir. Bu, senedin aslı bir yerde kalmasına rağmen tedavülünü sağlamaya yarar. Suret üzerine konulan bir aval kaydı, poliçenin aslının üzerine konulan aval kaydının sonuçlarını yaratır. Suret üzerine yazılan aval şerhi ile asıl üzerinde imzası bulunanlar lehine aval verilebilir.

Aval verenin, temin etme iradesini açıklamasına aval beyanı denir. Teminat iradesi senet üzerinde görünmesi gerektiğinden, bu aval şerhinin bir unsuru olarak ortaya çıkar. Kıymetli evrakta, senet üzerinde oluşan sorumlulukların üçüncü kişiler tarafından rahatlıkla anlaşılması için, bunların mümkün olduğu kadar açık olması ve yoruma gerek bırakmaması ilkesi egemendir. Aynı ilke aval için de geçerlidir. Dolayısıyla aval veren kişinin temin etme iradesini senet üzerine belirtmesi, avalin üçüncü kişiler tarafından tanınmasını sağlayacaktır.

Senet üzerinde, aynı kişi tarafından, avale ilişkin beyanın yanında, bundan farklı bir irade açıklamasında da bulunulmuş olabilir. Bu durumda, bu kişinin aval verdiği kabul edilmelidir. Aval beyanı bulunmaksızın aval verilip verilemeyeceği durumunun, aval beyanının senedin ön yüzünde veya arkasında bulunmasına göre incelenmesi gerekmektedir. Zira, kanun koyucu aval beyanı olmaksızın senedin ön yüzüne atılan imzaya ilişkin bir kanuni karine öngörmektedir. Bu bağlamda, bir imzanın aval olarak kabul edilebilmesi için, senedi düzenleyen ve muhatabın imzasından ayrı olarak, poliçenin ön yüzüne atılması gerekmektedir. Zira, aval şerhinde kural TTK m. 701/1 uyarınca aval beyanının bulunmasıdır. Bu kuralın istisnasını, poliçenin yüzünde aval beyanı bulunmaksızın sadece imza ile aval verilebileceğini düzenleyen TTK m. 701/3 hükmü oluşturmaktadır; ancak, poliçenin yüzüne atılan imza, muhatabın veya düzenleyenin kambiyo taahhüdüne ilişkin olmamalıdır.

Aval şerhinin unsurlarından birisi de avalin kimin için verildiğinin belirtilmesidir. Bu unsur, avalin kimin için verildiği belirtilmemişse, düzenleyici lehine verilmiş sayılacağını belirten TTK m. 700/4 hükmünden çıkartılmaktadır.

Lehine aval verilen kişinin, poliçeden sorumlu bir kişi olması gerekmektedir. Poliçeden sorumlu olmadan kasıt, avalden doğan hakların ileri sürüldüğü sırada, lehine aval verilen kişinin poliçeden dolayı sorumlu olarak gözükmemesidir. Aksi takdirde, aval geçersizdir. Zira, TTK m. 700/ 1 uyarınca, aval ile poliçe bedelinin ödenmesi teminat altına alınmaktadır. Dolayısıyla, poliçe bedelinin ödenmesinden sorumlu olmayan bir kişi lehine aval verilemez.

Aval, poliçe bedelinin tamamı veya bir kısmı için verilebilir. Zira, TTK m. 700/1 uyarınca, poliçe bedelinin ödenmesi aval suretiyle tamamen veya kısmen teminat altına alınabilir. Aval veren, poliçe bedelinin bir kısmı için sorumlu olacağını belirtecek şekilde kısmi aval beyanında bulunabilir; ancak, kısmi aval vermek istiyorsa, bunu açıkça senet üzerinde belirtmelidir.

TTK m. 701/2 uyarınca, aval beyanının aval veren kişi tarafından imzalanması gerekmektedir; ancak, TTK m. 756 uyarınca, bu imzanın el ile atılmış olması şarttır. Aval veren, el ile atılan imza yerine, mekanik herhangi bir araç veya el ile yapılan veya onaylanmış bir işaret kullanamaz. Keza, parmak basmak suretiyle imza da mümkün değildir. Aksi takdirde, aval geçersizdir.

Aval veren kimse, poliçe bedeli ödendiği takdirde, poliçeden dolayı lehine taahhüt altına girmiş olduğu kimseye ve ona karşı poliçe gereğince mesul olan kimselere karşı, poliçeden doğan hakları iktisap eder. Aval veren poliçeyi ödemekle, lehine aval verdiği şahsın haklarını iktisap etmez yani bir halefiyet söz konusu olmaz. Bu haklar kanun hükmü gereği aval verenin şahsında doğmaktadır. Aval veren, yaptığı ödemeyle poliçenin mülkiyetini iktisap eder. Bunun sonucu, avalistin, lehine aval verdiği şahsa ve ona karşı sorumlu olanlara başvurma imkânına kavuşmasıdır. Aval verenin haklarından biri de poliçeyi gerekli olması halinde, kabul edecek bir şahıs gösterebilmektir, poliçenin kabul edilmemesi veya ödenmemesi halinde çekilen protestonun aval verene de ihbarı gerekir. Aval verenin de poliçeye, protestodan muafiyet kaydı koymaya hakkı vardır.

Avalistin bir diğer hakkı poliçeye protestosuz veya masrafsız kaydını koyabilmesidir. Bu durumda, kendisine rücu eden kişinin protesto düzenlemesine gerek kalmaz. Ancak bu kayıt yalnızca avalist için geçerli olup diğer müracaat borçluları için hüküm ifade etmez.

Avalist, kendisiyle hamil arasındaki mevcut ilişkiden doğan kişisel def'ileri, hamile karşı ileri sürebilir. Buna karşın, aval verdiği kimse ile arasındaki def'ileri hamile karşı ileri süremez.

Aval veren, poliçedeki borç dolayısıyla, lehine aval verdiği şahıstan müstakil olarak ve diğer bütün poliçe borçlularıyla birlikte müteselsilen sorumlu olur. (TTK m. 724) Alacaklı, lehine aval verilene gitmeye gerek duymadan doğrudan doğruya aval verenden ödeme talebinde bulunabilir. Aval veren kimse, kimin için taahhüt altına girmişse, tıpkı onun gibi sorumludur. Avalist, avalat hangi şartlar altında mesul tutuluyorsa, aynı şartlar altında ödemekle sorumlu olacaktır. Yani ikisinin de sorumluluklarının şartları aynıdır.

Aval kavramı ile karşılaştırılması gereken kurumlardan ilki kabuldür. Kabul poliçenin muhataba ibrazı, muhatap tarafından kabul edilmesi ya da iadesi sonucu oluşan bir kambiyo taahhüdüdür. Poliçenin havale niteliği, kendisine ödeme yetkisi verilen muhatabın, bu beyanla havaleyi kabul etmesi ve ödeme borcu altına girmesi sonucunu doğurmaktadır. Muhatap, düzenleyen ile arasındaki temel ilişki sebebiyle poliçeye katılmakta ve borçlu olmaktadır. Ancak kabul beyanı bu ilişkinin geçerliliğine bağlı olmayan soyut bir taahhüttür.

Aval, kişisel teminat amacı güden bir kambiyo taahhüdüdür ve aval veren, asıl borçlu lehine aval vermediği durumlarda bir başvuru borçlusudur. Bu durumda, hamil, muhataba vadede ödeme için poliçeyi ibraz ettiğinde, poliçeden kaynaklanan başvurma hakkının kullanabilmesi için ödememe protestosu çekilmesi lazımdır ve ancak bu protestonun çekilmesinden sonra aval verene de başvurabilir; oysa, hamil, başvuru borçlularına başvurma hakkını yitirmiş olsa bile poliçeden doğan zamanaşımı süresi içerisinde kabul eden muhataptan poliçe bedelini ödemesini isteyebilir. Aval, tüm kambiyo senetleri için verilebilir; oysa, kabul sadece poliçede vardır; çünkü bonoda muhatap yoktur, çekte ise TTK m. 784 uyarınca, kabul yasağı vardır. Keza, poliçede kabul beyanında sadece muhatap olarak gösterilmiş kişi bulunabilir. Oysa, aval, TTK m. 700/3 uyarınca, poliçede borçlu olan bir kişi veya üçüncü bir kişi tarafından da verilebilir.

Aval ile benzerlik gösteren diğer bir kurum ise cirodur. Ciro; emre yazılı senetlerde, senetten doğan hakları, ciro edenin amacına göre tedavül ettiren bir irade beyanıdır. Cironun yapılma amacı, genellikle emre yazılı kıymetli evraktan doğan hakların devredilmesidir. Buna göre, cironun türü, yapılma amacına bağlı olarak temlik cirosu olabileceği gibi tahsil veya rehin olabilir. Çalışmada da birçok kez ifade ettiğimiz üzere, uygulamada aval senette imzası bulunanların ödeme gücüne yönelik bir güvensizliği ifade ettiği için, aval yoluyla

sağlanacak teminat, ağırlıklı olarak, ciro vasıtasıyla sağlanmaktadır. Ancak poliçe ile sorumluluk altına girecek kişi bakımından, aval veren sıfatıyla poliçeden sorumlu olmak ciranta sıfatıyla poliçeden sorumlu olmaya nazaran daha avantajlıdır; çünkü cirantanın aksine, aval veren lehine aval verilenin savunma imkânlarından yararlanabilecektir. Ayrıca, ciro edenin poliçe bedelinin tamamından sorumlu olmasına karşılık, aval veren poliçe bedelinin bir kısmı için sorumlu olabilecektir. Cironun temlik fonksiyonu olmasına rağmen, avalin temlik fonksiyonundan bahsedilemez. Ayrıca senedin ön yüzünde yer alan tek imza aval olarak kabul edilirken, senedin arka yüzünde yer alan tek imza ciro olarak nitelendirilmektedir.

Kambiyo kefaleti olarak da adlandırılan aval kurumunun karşılaştırılması gereken en önemli teminat sözleşmesi türü kefalet sözleşmesidir. Kefalet sözleşmesi TBK m. 581’de tanımlanmıştır. Buna göre “*Kefalet sözleşmesi, kefilin alacaklıya karşı, borçlunun borcunu ifa etmemesinin sonuçlarından kişisel olarak sorumlu olmayı üstlendiği sözleşmedir.*”

Kefalet sözleşmesi ile kefil, asıl borçlunun alacaklısına karşı, asıl borcun ödenmemesi durumunda borcun ifasından sorumlu olmayı taahhüt eder. Tanımdan da anlaşılacağı üzere kefalette üç taraflı bir borç ilişkisi bulunmaktadır. Bu ilişkinin tarafları; kefil, asıl alacaklı ve asıl borçludur. Kefilin ifasından sorumlu olduğu borca asıl borç denir. Kefalet sözleşmesi kefil ile alacaklı arasında kurulur; kefilin borç altına girebilmesi için asıl borçlunun rızasına ve hatta bu konu hakkında bilgi sahibi olmasına gerek yoktur. Çünkü kefalet sözleşmesinin asıl borçlunun sorumluluğu üzerinde herhangi bir olumsuz etkisi yoktur, aksine borçlunun lehine bir durum söz konusudur. Kefalet sözleşmesinin kurulmasıyla, kefil ile borçlu arasında herhangi bir borç ilişkisi meydana gelmez. Kefalet sözleşmesinin üç köşeli bir ilişkiye yol açtığı söylene bile, bu söylem biçimi kefalet sözleşmesinin taraflarıyla ilgili değildir, sözleşmenin tarafları her zaman için kefil ve asıl borcun alacaklısıdır.

6098 sayılı TBK’nın 582. maddesinde kefalet sözleşmesi, mevcut ve geçerli bir borç için yapılabileceği düzenlenmiştir. Asıl borcun herhangi bir şekilde geçersiz olması durumunda (örneğin; imkânsızlık, emredici kanuna aykırılık, irade uyuşmazlığı, irade sakatlığı, ehliyetsizlik vb.) kefalet sözleşmesi de geçersiz olacaktır. Kefalet sözleşmesinin kanunda mevcut bir borç için yapılacağı belirtilse de söz konusu hususu içeren maddenin ikinci cümlesinde gelecekte doğacak veya şarta bağlı bir borç için de bu borç doğduğunda veya koşul gerçekleştiğinde hüküm ifade etmek üzere kefalet sözleşmesi kurulabileceği

düzenlenmiştir. Kefalet sözleşmesinde asıl borcun, kefalet sözleşmesinin kurulduğu anda mevcut olması gerekmez, kefalet sözleşmesinin ifasının talep edildiği anda mevcut olması yeterlidir. Bu borcun kaynağı sözleşme, haksız fiil veya sebepsiz zenginleşme olabilir. Yani her türlü borç kefaletle güvence altına alınabilir. Ancak aval ile temin edilebilecek borç, kambiyo taahhüdü ile sınırlanmıştır. Kefalet kullanılarak kambiyo senetleri ile oluşan borcun da temin edilebilmesi mümkün olduğundan kefaletin avale göre daha geniş bir uygulama alanına sahip olduğu söylenebilir.

Kefalet ile avalin şekil şartları birbirinden farklıdır. Aval ancak kambiyo senedi üzerine yazılan bir beyanla kurulabilirken, kefalette yazılılık şartı yeterli olup, bunun asıl borcu gösteren belge üzerinde bulunması zorunlu değildir. Bunun dışında aval kefaletin aksine, sadece bir imza ile oluşabilir.

Aval, maddi anlamda asıl borçtan bağımsız iken, kefalet fer'i nitelikte bir teminattır. Aval verenin teminatı, şekle ilişkin bir eksiklik haricinde, asıl borcun batıl olması halinde dahi geçerli kalmaya devam etmektedir. Kefalet sözleşmesi ise kefil tarafından teminat altına alınan asli bir borcun varlığını gerektirir. Asıl borcun sona ermesi halinde, sona erme sebebi ne olursa olsun, kefalet de sona erer. Kefalet, kural olarak ivazsızdır. Ancak kefalette bir ivazın ya da başka bir edimin kararlaştırılması geçerli kabul edilmektedir. Öyle ki, alacaklının kefile karşı bir edim vaat etmesi ve bunu yerine getirmemesi halinde, kefil, Türk Borçlar Kanunu'nun 97. maddesine dayanarak kefalet sözleşmesini feshedebilir. Aval ise kayıtsız şartsız bir teminattır. Aval veren ile lehine aval verilen arasında bahsi geçen şekilde bir karşılıklılık oluşturulması hali, avalin kayda ve şarta bağlanması anlamına geleceğinden kabul edilmemektedir. Son olarak kefalet Borçlar Kanunu'nda türlerine göre adi, müteselsil, birlikte, kefile ve rücu kefil olmak üzere dört şekilde düzenlenmiştir. Aval ise hangi senet sorumlu lehine verilirse verilsin taktır; ayrı bir türünden söz edilemez.

Aval müteselsil sorumluluk oluşturan bir kambiyo taahhüdüdür. Buna göre, alacaklı borçlanma sırasına bağlı kalmaksızın doğrudan aval verene gidebilir. Müteselsil borçluluğun kabul edilmediğine ilişkin bir hüküm aval kefile geçersiz kılar. Kefalet ise kural olarak tali, diğer bir deyişle, ikincil bir borçtur. Alacaklı aksi kararlaştırılmamışsa borçluya başvurmadan kefile başvuramaz. Talilik zorunlu bir unsur değildir. Müteselsil kefil olunmak istendiği takdirde ise bu hususun açıkça, kefilin el yazısıyla kefalet sözleşmesinde belirtilmiş olması gereklidir. Ticari borçlara kefalet halinde ise TTK m. 7 gereği, aksi kararlaştırılmadığı müddetçe, müteselsil borçluluk esastır. Kefilin sorumluluğu kefalet sözleşmesinin karşı

tarafını oluşturan alacaklıya karşıdır. Aval veren ise senet hamili dışında lehine aval verdiği kişiye başvurabilecek tüm kişilere karşı sorumludur. Sorumluluğun kapsamına baktığımızda kefil, TBK m. 589 gereğince; kefalet sözleşmesinde belirtilen azami miktarla sınırlı olmak üzere borcun aslı, dava ve takip masrafları ile işlenmiş bir yıllık ve işleyecek faizden sorumludur. Aval verenin sorumluluğu ise kendisinden önce ödeme yapan kişinin ödemiş olduğu miktar ile fer'ilerinden oluşmaktadır. Dolayısıyla sorumluluk senet bedeliyle sınırlı olmayacak, kendisinden önce ödeme yapan kişi sayısına göre artacaktır.

Ödeme sonrası haklar bakımından; ödemede bulunan aval veren poliçeden doğan hakları edinir. Kefil ise ödemede bulunmakla alacaklının haklarına halef olur. Bunun sonucu kefil rücu hakkını kullanabileceği kişiler ve kapsamı alacaklıya göre belirlenir. Avalde ise aval veren, lehine aval verilen ve ona karşı sorumlu olanlar aleyhine bağımsız bir rücu hakkı kazanır.

6098 sayılı TBK m. 584'de, 818 sayılı yasada yer almayan eşin rızası başlıklı yeni bir maddeye yer verilmiştir. Söz konusu bu hükme TBK'da yer verilmesinin sebebi evli kişilerin ehliyetlerine bir sınırlama getirmekten ziyade kişilerin ve aile kurumunun ekonomik varlığını koruması düşüncesidir. Eşin yazılı rızası bir geçerlilik şartıdır ve söz konusu rızanın yokluğu kefalet sözleşmesinin kesin hükümsüz olması sonucunu doğuracaktır. Rızanın genel olarak önceden verilmiş olması eşin rızası şartını gerçekleşmesi için yeterli değildir. Eşin rızası şartının gerçekleşebilmesi için rızanın bir borca yönelik olması gerekmektedir. Düzenlenen hüküm uyarınca eşlerden birinin kefalet sözleşmesi düzenleyebilmesi iki şarta bağlanmıştır. Bunlardan ilki kefil olacak eş, kural olarak ancak diğer eşin yazılı rızasını almak zorundadır. İkinci olarak ise yasa koyucu tarafından öngörülen zamanda bu rıza alınmalıdır. Buna göre, söz konusu bu rızanın kefalet sözleşmesinin kurulmasından önce veya en geç sözleşmenin kurulması sırasında verilmiş olması gerekmektedir. Sözleşme akdedildikten sonra diğer eş tarafından sözleşmeye icazet verilebilmesine kanun koyucu tarafından imkân tanınmamıştır.

TBK m. 603 hükmü, 6098 Sayılı TBK'nın getirmiş olduğu bir yenilik olup; gerek 818 Sayılı Borçlar Kanunu'nda, gerek kaynak kanun İsviçre Borçlar Kanunu'nda böyle bir düzenleme mevcut değildir. Bu nedenle uygulanması konusunda çeşitli uyuşmazlıklar çıkması kaçınılmaz olmuştur. Nitekim Yargıtay da avalde eşin izninin alınmasının zorunlu olup olmadığı konusunda farklı dairelerden çelişen kararlar çıkmıştır. Daireler arasında görüş ayrılığından dolayı, hemen hemen aynı vakalar üzerine kurulu olaylar hakkında farklı

hükümler tesis edilmiştir. Hukuka duyulan güvenin azalmasına yol açacak bu durumun giderilmesi için daireler arası görüş ayrılığının ortadan kaldırılması amacıyla içtihadı birleştirme yoluna gidilmiştir. Yargıtay 20.04.2018 tarihli içtihadı birleştirme kararında avalde eşin rızasının aranmayacağını kabul etmiştir.

Aval ile farklılığı ortaya konulması gereken diğer bir teminat sözleşmesi garanti sözleşmeleridir. Garanti sözleşmesi; garanti alanı herhangi bir işe girişmeye sevk gayesi olmaksızın, lehtar ile garanti alan arasında yapılan sözleşmenin hiç veya gereği gibi ifa edilmediği hallerde, asıl sözleşme ilişkisinden bağımsız olarak doğan riske ilişkin verilmiş teminatın üzerine aldığı sözleşme türüdür. Garanti sözleşmesi ve aval arasındaki belki de en önemli fark garantinin bir sözleşme, avalın ise tek taraflı bir hukuki işlem olmasıdır. Avalın bir sözleşme olduğunu savunan görüşler bulunmakla birlikte çalışmada da belirtildiği üzere buna katılmamaktayız. Zira aval erenin poliçe metnine imza atması ile birlikte aval verilmiş olur ve borç altına girilmiş olur. Avalın geçerli olabilmesi için karşı tarafın kabul beyanına ihtiyaç bulunmamaktadır. Bu nedenle de aval, sözleşme niteliğinde bir hukuki işlem değildir.

Aval veren asıl borçlu ile birlikte müteselsil olarak sorumludur. Senetten kaynaklı borcun tahsili için cirantaya başvurulabileceği gibi, ciranta adına aval veren avaliste de başvurulabilir. Garanti sözleşmesinde ise garanti veren ve asıl borçlu arasında müteselsil borçluluk ilişkisi bulunmamaktadır. Zira asıl borcu doğuran sözleşme ve teminat sözleşmesi olan garanti sözleşmesi birbirinden farklıdır. Aval veren kişi, poliçe bedelini ödediği takdirde, poliçeden dolayı lehine taahhüt altına girmiş olduğu kişiye ve ona, poliçe gereğince sorumlu olan kişilere karşı poliçeden doğan haklarını iktisap eder. Halbuki garanti sözleşmesinde böyle bir durum söz konusu değildir. Aval şerhi, poliçe veya alonj üzerine yazılır. Senet dışında ayrı bir belge ile verilen teminat, aval olarak kabul etmez. Garanti sözleşmesi ise asıl sözleşme ilişkisinden tamamen bağımsız olup asıl sözleşmeden farklı bir belgede yer alır.

Müteselsil borçlulukta ise yapı olarak alacaklı karşısında aynı hukuki sebeple borç altına girmiş birden fazla borçlu birlikte, sorumlu olmaktadır. Öyle ki bunların her biri alacaklıya karşı bir borcun tamamından asıl borçlu sıfatıyla sorumludur, ancak içlerinden herhangi biri veya birkaçı ifada bulunduğu ve borcu sona erdirdiği durumda, ifa edilen miktar oranında diğer borçlular da borçtan kurtulmaktadır. Müteselsil borçluluk tarafların iradesinden veya kanundan kaynaklanmaktadır. Borcun konusu para olabileceği gibi, misli eşya da olabilir. Bölünebilen her türlü borç için müteselsil borçluluk kurumundan

faaydalanmak mmknken, aval yalnızca para borçlarına ilişkin kurulabilir. Kambiyo senetleri hukukunda imzaların bağımsızlığı ilkesi geçerlidir. Bu nedenle avalde de bu durum geçerlidir. Ancak imzaların bağımsızlığı ilkesi müteselsil borçlulukta uygulanamamaktadır. Nitekim ehliyetsiz birinin müteselsil borca katılma iradesinin bulunmadığının anlaşılmaması halinde diğerklerinin de borca katılmayacağı anlaşılıyorsa buna bağı olarak sözleşmenin hükümsüzlüğü ve müteselsil borçlularının tümünün borçtan kurtulması mümkün olur.

Birlikte borç üstlenme kurumu incelendiğinde TBK m. 201 uyarınca, borca katılma ilişkisi için, mevcut bir borç ilişkisi olmalı; alacaklı ile borca katılan kişi arasında borca katılma sözleşmesi yapılmalı ve bu sözleşmede, borca katılan kişinin, ilk borçlu gibi asli bir ykm olarak borcu üstlenmeye yönelik irade beyanı olmalıdır. Borca katılanın, borçlu ile birlikte borçtan sorumlu olması sonucunu doğuran borca katılma sözleşmesi gereğince, borca katılan ile borçlu, alacaklıya karşi müteselsilen sorumludur. Aval, tek taraflı bir hukuki işlem olmasına rağmen, borca katılma, alacaklı ile borçlu arasında yapılan bir sözleşme sonucu oluşmaktadır. Avalin şekli TTK m. 701’de düzenlenmiştir; ancak, borca katılmanın şekli TBK’da düzenlenmemiştir. Bununla birlikte, teminat amaçlı borca katılmayı TBK m. 603 ile birlikte değerlendirmek gerekir. Zira borca katılma da kişisel güvence verme amacı güden bir sözleşmedir. Bu sebeple, borca katılma sözleşmesi, yazılı şekilde yapılmalı; borca katılan tarafından, kendi sorumlu olduğu miktar ve borca katılma tarihi elle yazılmalı ve şayet borca katılan evli ise eşin izni alınmalıdır. Dolayısıyla, borca katılma sözleşmesinin şekli avalden tamamen farklıdır. Aval, bir kambiyo taahhüdü olduğu için, aval verenin borcu bir şarta bağlanamaz; ancak, borca katılma sözleşmesi şarta bağlı olarak da yapılabilir. Aval veren, hamile ödemede bulunduktan sonra poliçeden doğan hakları iktisap eder ve başvurma hakkını kullanır; oysa, TBK m. 201/ 2’nin müteselsil borçluluğa göndermesi uyarınca, şayet borca katılan, borcu ödemişse, borcu ödediği kişinin, bir başka deyişle alacaklının haklarına halef olacak ve borçluya rücu edebilecektir.

11. KAYNAKLAR

- Acar, Özlem** (2014) Türk Borçlar Hukukunda Müteselsil Kefalet Sözleşmesi (Doktora), İstanbul Kültür Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü
- Açıkgöz, Aslı** (2016) Dar Anlamda Vesayeti Gerektiren Haller ve Vesayet Altına Almanın İşlem Ehliyeti Bakımından Sonuçları (Doktora) İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü
- Akıntürk, Turgut** (1971) Müteselsil Borçluluk, Ankara, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları
- Akipek, Jale G. / Akıntürk, Turgut / Ateş Kahraman, Derya** (2011) Türk Medeni Hukuku Başlangıç Hükümleri Kişiler Hukuku Birinci Cilt, 8. Baskı, İstanbul, Beta
- Aksu, Raziye** (2015) Aval Kurumu (Yüksek Lisans) Akdeniz Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü
- Alışkan, Murat / Cankat, Rifat** (2017) Teori ve Uygulamada Kambyo Senedinin Arka Yüzüne Lehtarın Ciroşundan Önce Atılan İmza (Şeklindeki Garanti Ciroşu), İstanbul Kültür Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C.16, S.2, 29-54.
- < <https://www.jurix.com.tr/article/9722> > s.e.t. 12.11.2020
- Altop, Atilla** (2016) Gerçek Kişilerce Gerçekleştirilen Aval İşlemlerine, TBK m. 603 Hükmü Uyarınca Kefaletin Şekline, Kefil Olma Ehliyetine ve Eş Rızasına İlişkin Hükümler Uygulanacak Mıdır? , İstanbul Kültür Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 15, S.1
- Aral, Fahrettin/ Ayrancı Hasan** (2014) Borçlar Hukuku Özel Borç İlişkileri, Ankara, Yetkin
- Aras, Deniz Onur** (2020) Avalde Eşin Rızasının Aranmasına Gerek Bulunmadığına İlişkin Yargıtay İçtihadı Birleştirme Kurulu Kararının Değerlendirilmesi, Çankaya Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 5, S.1, 159-177 <<https://jurix.com.tr/article/20704> > s.e.t. 15.11.2020
- Arat, Serdar** (2007) Ehliyetleri Açısından Dernek ve Vakıf Tüzel Kişilikleri, (Yüksek Lisans) İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü
- Arkan, Sabih** (2014), Ticari İşletme Hukuku, Ankara, Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü
- Arslanlı, Halil** (1952) Ticari Senetler Dersleri, 3.Bası, İstanbul, İstanbul Üniversitesi Yayınları
- Aşık, Pınar** (2013) Hukuki Açidan Forfaiting (Doktora) Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü

- Ayan, Mehmet / Ayan, Nurşen** (2011) Kişiler Hukuku, 3. Baskı, Konya, Mimoza
- Aydoğdu, Murat/ Kahveci, Nalan** (2014) Borçlar Hukuku Özel Borç İlişkileri, Ankara, Adalet
- Aygün, Mesut** (2008) Milletlerarası Özel Hukukta Kambiyo Senetleri (Doktora), Eskişehir Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü
- Ayhan, Rıza/Özdamar, Mehmet/Çağlar, Hayrettin,** (2013) Ticari İşletme Hukuku Genel Esaslar, 6. Baskı, Ankara, Yetkin Yayınları
- Bahtiyar, Mehmet** (2014) Ortaklıklar Hukuku, 8. Baskı, İstanbul, Beta (Bahtiyar 2014)
- Bahtiyar, Mehmet** (2020) Kıymetli Evrak Hukuku, 18. Baskı, İstanbul, Beta
- Barlas, Nami** (2011)Yeni Türk Ticaret Kanunu'nun Kefaletle İlişkin Düzenlemeleri, İzmir Barosu, Dergisi, S. 28. , 7-28 <<https://www.izmirbarosu.org.tr/yayin/13/sayi-2011-2> > s.e.t. 16.11.2020
- Belgin Güneş, Derya** (2012) Yetki Sözleşmeleri, İstanbul Barosu Dergisi, S.86, C.5, 197-221
- Bilgen, Mahmut** (2013) 6098 Sayılı Türk Borçlar Kanunu Işığında Öğreti ve Uygulamada Kefalet ve Yargılama Hukukuna İlişkin Uyuşmazlıklar, Ankara, Adalet Yayınevi
- Bilgili, Fatih/ Demirkapı, Ertan** (2019) Kıymetli Evrak Hukuku, 10. Baskı, Bursa, Dora
- Bolayır, Nur** (2011) Hukuk Muhakemeleri Kanunu'na Göre Yetki Sözleşmeleri, İstanbul Barosu Dergisi, S.85, C.5, 131-147
- Bozer, Ali/ Göle, Celal** (2020) Kıymetli Evrak Hukuku, 9. Baskı, Ankara, Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü
- Bozgeyik, Hayri** (2003) Poliçede Hamilin Müracaat Hakkı, Ankara, Seçkin
- Bozkurt, Tamer** (2020) Kıymetli Evrak Hukuku, 1. Baskı, Ankara, Legem Yayıncılık
- Buluş, Kasım** (2016) 6098 Sayılı Borçlar Kanununa Göre Birlikte Kefaletin Türleri ve Hükümleri (Doktora Tezi) İstanbul Şehir Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü
- Can, Mertol** (2012) Kıymetli Evrak Hukuku, 2. Baskı, Ankara, İmaj Yayınevi (Can)
- Can, Mertol** (2018) Türk Özel Sigorta Hukuku, Ankara, Adalet Yayınevi (Can 2018)
- Çalışkaner, Seda** (2015) Sorumluluk Sigortalarının Sağlık Sektörü Üzerindeki Korumacılığı (Yüksek Lisans) Fatih Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü
- Çamoğlu, Ersin** (2020) Kıymetli Evrak Hukukunun Temel İlkeleri, 1. Baskı, İstanbul, Vedat Kitapçılık

- Çeker, Mustafa** (2014) Ticaret Hukuku, 8. Baskı, Adana, Karahan Kitabevi
- Çınar, Ömer** (2013) Türk Borçlar Kanununa Göre Kefilin Sorumluluğunun Sona Ermesi, 1. Bası, İstanbul, 12 Levha
- Demir, Şamil** (2013) Kefalet Sözleşmesinin Uygulama Alanı, Türkiye Barolar Birliği Dergisi, C. 26, S. 108, 87-122 <<https://jurix.com.tr/article/11180>> s.e.t. 15.11.2020
- Demirkapı, Ertan** (2005) Poliçede Aval, 1. Baskı, İzmir, Yetkin Yayınları
- Dikmen, Ahmet Alpay** (1992) Forfeiting Risk Ve Riskten Kaçınma, Ankara Üniversitesi SBF Dergisi, 113-122, s. 113, <<https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/36559>> s.e.t. 10.12.2020
- Dinç, Mutlu** (2013) Gerekçeli Türk Borçlar Kanunu, 6. Bası, Ankara, Seçkin
- Doğrusöz Koşut, Hanife** (2017) Kambiyo Senetlerinde Beyaz Ciro, İstanbul Kültür Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 16, S. 2, 629-649 <<https://www.jurix.com.tr/article/9674>> s.e.t 12.11.2020
- Domaniç, Hayri** (1975) Kıymetli Evrak Hukuku, 2. Baskı, İstanbul, Eğitim Yayınları
- Domaniç, Hayri**, (2011), Türk Ticaret Kanunu Şerhi, 1. Baskıdan Tıpkı Baskı, İstanbul, Vedat Kitapçılık, C.4, (Domaniç 2011)
- Dural, Mustafa/ Öğüz, Tufan** (2011) Türk Özel Hukuku Cilt II Kişiler Hukuku, 11. Baskı, İstanbul, Filiz Kitabevi
- Eminoğlu, Cafer/ Erdoğan, Ersin** (2020) Ticari Uyuşmazlıklarda Arabuluculuk, Adalet, Ankara
- Eren, Fikret** (2012) Borçlar Hukuku Genel Hükümler, 14. Baskı, Ankara, Yetkin Yayınları (Eren 2012)
- Eren, Fikret** (2017) Borçlar Hukuku Özel Hükümler, 4. Bası, Ankara, Yetkin (Eren 2017)
- Ergün, Ömer** (2009) Medeni Hukuk Tüzel Kişilerinin Ehliyet Durumu (Doktora) İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü
- Eriş, Gönen** (2014) Türk Ticaret Kanunu Hükümlerine Göre Kıymetli Evrak, Ankara, Seçkin
- Erkan, Vehbi Umut/ Merhacı, Selin** (2015) Türk Borçlar Kanunu Ve İlgili Mevzuat, 1. Bası, Ankara, Seçkin,
- Ertürk, Fatih** (2010) Türk Hukukunda Vesayeti Gerektiren Haller, Vasi Tayini ve Vesayetin Sona Ermesi, (Yüksek Lisans) Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü

- Eyüpgiller, Servet** (1999) Bankacılar İçin Banka İşletmeciliği Bilgisi, Ankara, Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü
- Gencer, Abdullah Rehava** (2018) Kıymetli Evrakta Ciro Kavramı (Yüksek Lisans) İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü
- Guliyev, Saftar** (2020) Kefaletle Özgü Geçerlilik Koşulları (Yüksek Lisans), Bahçeşehir Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü
- Güç, Selda** (2015) Kefalet Sözleşmesinin Temel Özellikleri, Çeşitleri ve Benzer Hukuki İlişkilerden Farkı (Yüksek Lisans), Yaşar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü,
- Gümüş, Alper** (2014) Borçlar Hukuku Özel Hükümler C.II, İstanbul, Vedat Kitapçılık
- Günay, Yavuz Selim** (2015) Anonim Şirketlerin Temsil Esasları Ve Temsil Yetkisinin Devri (Yüksek Lisans) Gazi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü
- Güral, Jale** (1951) Kefalet Akdiyle Aval Arasındaki Fark ve Benzerlikler, AÜHFD, C. VIII, S. 3-4, 1951, 435-478 < <https://www.jurix.com.tr/article/15292> > s.e.t. 10.12.2020
- Hacıömeroğlu, Abdülhamit Oğuzhan** (2017) 6102 Sayılı Türk Ticaret Kanunu'na Göre Kıymetli Evrak Hukukunda Ciro, Ankara, Yetkin
- Hatemi, Hüseyin** (1999) Borçlar Hukuku Özel Bölüm, İstanbul
- Hatemi, Hüseyin / Kalkan Oğuztürk, Burcu** (2013) Kişiler Hukuku, İstanbul, Vedat Kitapçılık
- Hatemi, Hüseyin / Gökyayla, Emre** (2017) Borçlar Hukuku Genel Bölüm, 4. Baskı, İstanbul, Vedat Kitapçılık
- Helvacı, Serap** (2016) Gerçek Kişiler, 7. Baskı, İstanbul, Legal Yayıncılık
- İmregün, Oğuz** (2005) Kara Ticareti Hukuku Dersleri, 13. Baskı, İstanbul, Filiz Kitabevi
- İpekçi, Nizam/ İlbuldu, Nedret** (1999) Türk Ticaret Yasasında Aval, İstanbul, İpekçi Yayıncılık
- Karahan, Sami/ Bozgeyik, Hayri/ Saraç, Tahir/ Ünal, Mücahit** (2013) Kıymetli Evrak Hukuku, Konya, Mimoza
- Karahan, Sami** (Editör) (2015) Şirketler Hukuku. 2. Baskı, Konya: Mimoza Yayınları
- Karamanlıoğlu, Argun** (2018) Avale İlişkin Güncel Yargıtay Kararlarının Değerlendirilmesi, *Kadir Has Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, C.6, S.1, 147-170 < <https://jurix.com.tr/article/18136> > s.e.t. 15.11.2020
- Karayağcın, Yaşar** (1963) Ticaret Hukuku Dersleri II. Ticari Senetler (Kambiyo Senetleri), 3. Baskı, Ankara, Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü
- Kaya, Mustafa İsmail/Tatlı, Burçak** (2019) Ticaret Hukuku-II, Ankara, Seçkin
- Kayar, İsmail** (2013) Kıymetli Evrak Hukuku, 6. Baskı, Ankara, Detay Yayıncılık

- Kayihan, Şaban** (2020) Kıymetli Evrak Hukuku, 7. Baskı, Ankara, Seçkin
- Kender, Rayegan** (2017) Türkiye’de Hususi Sigorta Hukuku, 16. Baskı, İstanbul, Onikilevha
- Kendigelen, Abuzer/ Kırca, İsmail** (2020) Kıymetli Evrak Hukuku Genel Esaslar Kambiyo Senetleri, 3. Baskı, İstanbul, Onikilevha
- Kınacıoğlu, Naci** (1987) Kıymetli Evrak Hukuku, 3. Baskı, Ankara, Gazi Üniversitesi Basın-Yayın Yüksekokulu Matbaası
- Kılıçoğlu, Ahmet** (1979) Türk Borçlar Hukukunda Kanuni Halefiyet, Ankara, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları (Kılıçoğlu 1979)
- Kılıçoğlu, Ahmet** (2016) Medeni Hukuk, Ankara, Turhan Kitabevi (Kılıçoğlu 2016)
- Kırca, İsmail** (1996) Ticari Mümessillik, Ankara, Yetkin Yayınları (Kırca 1996)
- Kırca, İsmail** (2006) Türk Borçlar Kanunu Tasarısı Kefalette Eşin İzni, Tuğrul Ansay’a Armağan, 1. Bası, Ankara, Turhan Kitabevi (Kırca 2006)
- Korkmaz, Selin** (2018) Alternatif Finansman Araçlarının (Faktöring, Leasing, Forfaiting) Banka Kredileriyle Karşılaştırılması (Yüksek Lisans) Okan üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü
- Koşer, Nihal** (2016) Aval ve Avalin Diğer Kişisel Teminat Sağlayan Sözleşmelerle İlişkisi, Çankaya Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C.1, S. 2, 241-264. <<https://www.jurix.com.tr/article/9674> > s.e.t. 17.12.2020
- Kuru, Baki/ Arslan, Ramazan/Yılmaz, Ejder** (2014) Medeni Usul Hukuku, 25. Bası, Yetkin, Ankara (Kuru/Arslan/Yılmaz, Usul)
- Kuru, Baki/ Arslan, Ramazan/Yılmaz, Ejder** (2014) Notlu- Gerekçeli İcra ve İflas Kanunu, 35. Bası, Ankara, Yetkin
- Küçük, Damla** (2007) Kredi Sigortası (Doktora) Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü
- Mağden, Z. İlgün** (2019) Türk Hukukunda Teminat Senetleri (Yüksek Lisans) Kırıkkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü
- Mengenli , Özge Akın** (2007) Has the ‘UN Convention on International Bills of Exchange and Promissory Notes’ Achieved Its Objective?, Ankara Law Review < <http://dergiler.ankara.edu.tr/dergiler/64/1543/16900.pdf> > s.e.t. 09.12.2020
- Mustafayev, Ayaz** (2013) Gerçek Kişilerin Fiil Ehliyeti, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü
- Odman Boztosun, Ayşe** (2007) Avalde Def’iler, Terazi Hukuk Dergisi, C. 2, S. 11, 53-70 <<https://www.jurix.com.tr/article/175> > s.e.t. 24.11.2020

- Oğuzman, M. Kemal / Seliçi, Özer / Oktay Özdemir, Saibe** (2009) Kişiler Hukuku, 12. Bası, İstanbul, Filiz Kitabevi
- Oğuzoğlu, A. Çetin/ Oğuzoğlu, Özkan** (2003) Açıklamalı İçtihatlı Bono Ve Çek Sorunları, 8. Baskı, İstanbul, Beta
- Özdemir Zekai** (2005) Dış Ticaret Finansman Tekniklerinden Faktoring Ve Forfaiting İşlemler, Kocaeli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi (10) 2005/2: 194-224
- Özen, Burak** (2017) 6098 Sayılı Türk Borçlar Kanunu Çerçevesinde Kefalet Sözleşmesi, 4. Baskı, İstanbul, Vedat Kitapçılık
- Öztan, Bilge** (2012) Medeni Hukukun Temel Kavramları, 37. Baskı, Ankara, Turhan Kitabevi (Öztan, B.)
- Öztan, Fırat** (1976) Kıymetli Evrak Hukuku, Ankara, Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü (Öztan 1976)
- Öztan, Fırat** (2020) Kıymetli Evrak Hukuku, 24. Baskı, Ankara, Yetkin Yayınları (Öztan)
- Poroy, Reha/ Tekinalp, Ünal/ Çamoğlu, Ersin** (2014) Ortaklıklar Hukuku I, 13. Baskı, İstanbul, Vedat Kitapçılık
- Poroy, Reha/ Tekinalp, Ünal** (2019) Kıymetli Evrak Hukuku Esasları, 23. Baskı, İstanbul, Vedat Kitapçılık
- Pulaşlı, Hasan** (2017) Kıymetli Evrak Hukukunun Esasları, 5. Baskı, Ankara, Adalet Yayınevi
- Reisoğlu, Seza** (2013) Türk Kefalet Hukuku, Ankara
- Sedar, Musa** (2019) Banka Kredi Kartı Sözleşmelerinde Kişisel Teminatın Hukuki Niteliği (Yüksek Lisans) Kırıkkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü
- Sengir, Turgut** (1967) Aval Hukuku, Ankara, Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü
- Serozan, Rona** (2005) Çocuk Hukuku, İstanbul, Vedat Kitapçılık (Serozan 2005)
- Serozan, Rona** (2008) Medeni Hukuk, 2. Baskı, İstanbul, Vedat Kitapçılık
- Sezgin Huysal, Ayşegül** (2017) TBK Madde 603'ün Avale Uygulanabilirliği, İstanbul Medipol Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, S. 4, C. 2, 171-188, <<https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/1102251>> s.e.t. 16.11.2020
- Şanlı, Cemal/Ekşi, Nuray** (2006) Uluslararası Ticaret Hukuku, 5. Baskı, İstanbul, Arıkan
- Şeker, Mustafa** (2017) Kefalette ve Avalde Eşin Rızası, 1. Baskı, İstanbul, Onikilevha

- Şit, Başak** (2011) Türk Hukukunda Banka Kredisi Kavramı ve Buna Bağlanan Sonuçlar, Ankara, Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü
- Tandoğan, Haluk** (1987) Borçlar Hukuku – Özel Borç İlişkileri, C. 2, 3. Baskı, Ankara, Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü
- Tanrıver, Süha** (2020) Medeni Usul Hukuku, C.I, 3. Bası, Yetkin Yayınları, Ankara, s. 153.
- Tanrıver, Süha** (2020) Medeni Usul Hukuku, C.II., Yetkin Yayınları, Ankara (Tanrıver C. II)
- Tat, Orkun** (2017) Türk Medeni Kanununda Yasal Danışmanlık (Yüksek Lisans) Çağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü
- Temur, Ulaş** (2009) Alternatif Finansman Teknikleri ve Karapara Aklama İlişkisi, Ankara:, Mali Suçları Araştırma Kurulu Yayınları,
- Toros, D. İrem** (2019) Teori ve Uygulamada Aval (Yüksek Lisans), Ankara, Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü
- Tuna, Ergun/ Göç Gürbüz, Diğdem** (2018) Ticaret Hukuku Prensipleri Kıymetli Evrak, 1. Baskı, İstanbul, Beta
- Turanlı, Hüseyin** (2017) Türk Hukukunda Alonj, Ticaret ve Fikri Mülkiyet Hukuku Dergisi, 119-128 <<https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/347221>> s.e.t. 12.12.2020
- Ulutaş Çelik, Esra** (2014) Garanti Sözleşmeleri (Yüksek Lisans) Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü
- Ülgen, Hüseyin/ Helvacı, Mehmet/ Kendigelen Abuzer/Kaya, Arslan** (2013) Kıymetli Evrak Hukuku, 8. Baskı, İstanbul, XII Levha
- Ülgen, Hüseyin/ Helvacı, Mehmet/Kaya, Arslan/ Nomer Ertan, N. Fusun** (2019) Kıymetli Evrak Hukuku, 11. Baskı, İstanbul, Vedat Kitapçılık
- Ünal, Mühraban** (2020) Kambiyo Senetlerinde Yetkisiz Temsil (Yüksel Lisans) Gazi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü
- Vural, Güven** (1991) Türk Banka Hukuku, Ankara, Gazi Üniversitesi
- Yalçınduran, Türker** (2016) Kefalet Sözleşmesinde Eşin Rızasına ve Bu Rızanın Türk Borçlar Kanunu’nun 603. Maddesi Gereğince Gerçek Kişilerin Taraf Olduğu Kişisel Güvence Verilmesine İlişkin Diğer Sözleşmelerde de Bulunmasına Dair Türk Borçlar Kanunu’nda Yapılan Düzenlemenin Değerlendirilmesi, İÜHFM, C. LXXIV, S. 1, 470- 474
- Yarayan, Ali** (2013) Türk Medeni Hukuku Temel Bilgiler, Ankara, Yetkin Yayınları
- Yavuz, Cevdet** (2012) Türk Borçlar Hukuku Özel Hükümler, 11. Baskı, İstanbul, Beta

Yıldız, Kübra (2018) Kambiyo Hukukuna Özgü Bir Kişisel Güvence Türü: Aval, Galatasaray Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 17, S. 2, 483-515
<<https://www.jurix.com.tr/article/18563> > s.e.t. 17.12.2020

Yılmaz, Merve (2011) Türk Borçlar Kanununa Göre Kefalet Sözleşmesinin Geçerlilik Şartları, Türkiye Adalet Akademisi Dergisi, C. 1, S. 7, 77-79

Yüce, Halil Ahmet (2016) Türk Borçlar Kanunu'nun 603. Maddesi Çerçevesinde Aval ve Kefalet Hükümleri, Kadir Has Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 4, S. 2, 127-153
<<https://jurix.com.tr/article/8084> > s.e.t. 15.11.2020

Yüksel, Ali Sait/Yüksel, Aslı/Yüksel, Ülkü (2004) Bankacılık Hukuku ve İşletmesi, 10. Bası, İstanbul, Beta

Zevkliler, Aydın/ Gökyayla, Emre (2016) Borçla Hukuku Özel Borç İlişkileri, Ankara, Yetkin

Elektronik Kaynaklar

<https://www.corpus.com.tr/>

<https://dergipark.org.tr/tr/>

<http://dergiler.ankara.edu.tr/>

<https://www.izmirbarosu.org.tr/Yayinlar/1/dergiler.aspx>

<https://legalbank.net/arama>

<https://www.legislation.gov.uk/>

<https://www.jurix.com.tr/>

<https://www.resmigazete.gov.tr/>

<https://www.mevzuat.gov.tr/>